

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

**МІЖКАФЕДРАЛЬНИЙ ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
СТУДЕНТІВ, МАГІСТРАНТІВ ТА АСПІРАНТІВ**

ВИПУСК ХХІ

Полтава – 2024

УДК 81:821(082)

Рекомендувала до друку вчена рада Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(протокол № 04 від 30.10.2024 р.)

Редколегія:

Ленська С. В. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, голова редколегії;

Зуєнко М. О. – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської та німецької філології, директор навчально-наукового інституту іноземних мов Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

Баландіна Н. Ф. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій Одеського національного політехнічного університету;

Ніколенко О. М. – доктор філологічних наук, професор, професор завідувач кафедри світової літератури Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

Шрамко Р. Г. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, відповідальний редактор

Рецензенти:

Кульбабська О. В. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Куліченко А. К. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов Запорізького державного медико-фармацевтичного університету; професор кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Філологічні студії: міжкаф. зб. наук. пр. студентів, магістрантів та аспірантів / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. Вип. XXI. 230 с.

У збірнику вміщено наукові публікації з питань розвитку лінгвістики, української та світової літератури, методики навчання мов і літератур, нагальних аспектів розвитку романо-германської філології та масмедійного дискурсу.

Для науковців, здобувачів освіти гуманітарних закладів та всіх небайдужих до навчання й викладання мов, літератур та соціальних комунікацій.

УДК 81:821(082)

© автори статей, 2024

© логотип збірника Олени Перепелиці, 2024

© ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024

ЗМІСТ

Безугла Катерина Олександрівна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ НА УРОКАХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ: ТИПИ ВПРАВ І КОЛЕКТИВНОЇ РОБОТИ.....	7
Білий Іван Сергійович (науковий керівник – доц. Веневцева Є. В.) ВИДИ МОВЛЕННЄВИХ ЖАНРІВ В АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ.....	10
Білокінь Аліса Андріївна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) ПЕРЕКЛАД ПАРЕМІЙНОГО ФОНДУ МОВИ: СЕМАНТИКО-ФУНКЦІЙНИЙ АСПЕКТ.....	12
Боровенська Аліна Сергіївна (науковий керівник – доц. Педченко С. О.) ЛІНГВОКУЛЬТУРЕМА ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ.....	15
Бринцева Анна Сергіївна (науковий керівник – доц. Тарасова Н. І.) УПЛИВ ІДЕОЛОГІЇ НА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА В ТВОРАХ ДЖ. ОРВЕЛЛА «КОЛГОСП ТВАРИН» І «1984».....	17
Вітек Яна Володимирівна (науковий керівник – доц. Мелешко В. А.) ЧАСОПИС «СЛОВО І ЧАС» ЯК СКЛАДНИК ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ.....	21
Гайдар Тетяна В'ячеславівна (науковий керівник – доц. Радько Г. І.) ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕСЕЇСТИЧНОГО НАРАТИВУ ОКСАНИ ЗАБУЖКО В КНИЗІ «І ЗНОВ Я ВЛІЗАЮ В ТАНК...».....	22
Ганнущенко Владислав Олегович (науковий керівник – проф. Зуєнко М. О.) КОНЦЕПТ ПОДОРОЖІ В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДОБИ МОДЕРНІЗМУ.....	28
Гета Анна Олександрівна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК СЛУХАННЯ (АУДІЮВАННЯ) В УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ.....	30
Глуховерова Ксенія Євгенівна (науковий керівник – доц. Тарасова Н. І.) ВИВЧЕННЯ РОМАНУ ОСКАРА ВАЙЛДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ» У КОНТЕКСТІ ЕСТЕТИЗМУ, ЕТИКИ Й СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ.....	36
Гожа Катерина Володимирівна (науковий керівник – доц. Кирильчук О. Б.) ЗАСТОСУВАННЯ ВЕРБАЛЬНИХ ТА НЕВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ.....	39
Григоренко Юлія Борисівна (науковий керівник – доц. Тарасова Н. І.) ТАРТЮФ ЯК СИМВОЛ ЛИЦЕМІРСТВА В П'ЕСІ МОЛЬЄРА.....	45
Демченко Світлана Олексіївна (науковий керівник – доц. Воскобойник В. І.) ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ВІДПОВІДНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ В СФЕРІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	48
Диряга Софія Юріївна (науковий керівник – доц. Тарасова Н. І.) КЛАСИЦИЗМ ЯК ОДИН ІЗ ПРОВІДНИХ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ НАПРЯМІВ XVII СТОЛІТТЯ.....	51
Зімниця Олександра Олександрівна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) АНГЛІЙСЬКОМОВНІ ЛОГІСТИЧНІ ТЕРМІНИ, СПОСОБИ ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	54

Зінченко Діана Олександрівна (науковий керівник – доц. Рахно М. Ю.) ЗАСТОСУВАННЯ ВІДЕОКОНТЕНТУ НА УРОКАХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ.....	65
Зубова Інна Юріївна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК УСНОГО МОВЛЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ В 6 КЛАСІ ЗЗСО.....	68
Карпенко Дарія Миколаївна (науковий керівник – ст. викл. Литвин Л. М.) СОКРАТИВСЬКІ ДІАЛОГИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.....	71
Кириченко Алла Іванівна (науковий керівник – доц. Тарасова Н. І.) ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА СПЕЦИФІКА АНГЛІЙСЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА.....	74
Кичак Олександра Вікторівна (науковий керівник – проф. Зуенко М. О.) РОЗРОБКА ІНТЕГРОВаних НАВЧАЛЬНИХ МОДУЛІВ: ПІДХІД ДО ПОЄДНАННЯ ПРЕДМЕТНОГО Й МОВНОГО НАВЧАННЯ.....	80
Кичак Олександра Вікторівна (науковий керівник – доц. Тарасова Н. І.) ІДЕЇ ПРОСВІТНИЦТВА В РОМАНІ ДАНИЕЛЯ ДЕФО «ЖИТТЯ І НЕЗВИЧАЙНІ ПРИГОДИ РОБІНЗОНА КРУЗО».....	83
Кіреєв Олександр Олександрович (науковий керівник – доц. Кравченко В. Л.) ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ РИЗИКИ.....	86
Коросташова Яна Михайлівна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПИСЬМА НА УРОКАХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗЗСО.....	88
Кравченко Антон Борисович (науковий керівник – доц. Тимінська І. М.) ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ЯК СПОСІБ ЗОБРАЖЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ РОМАНУ ДЖЕЙН ОСТЕН «ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ».....	91
Краузе Каріна Віталіївна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) CODE SWITCHING ТА КРОС-КУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ.....	94
Крячко Інна Вадимівна (науковий керівник – доц. Кравченко В. Л.) ПРОВІДНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	96
Кусайло Альона Юріївна (науковий керівник – ст. викл. Литвин Л. М.) НАЦІОНАЛЬНІ РИСИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ БАРОКО В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	99
Лопата Аліна Олегівна (науковий керівник – проф. Ніколенко О. М.) МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ РОБОТИ З РОМАНАМИ ДЖ. РОЛІНГ НА УРОКАХ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ: РОЛЬОВІ ІГРИ, ТВОРЧІ ПРОЄКТИ, ДИСКУСІЇ.....	101
Макуха Олександра Олександрівна, Пропастіна Оксана Вікторівна ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНО ЧУТЛИВОЇ СТРАТЕГІЇ В РОБОТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ.....	104
Мамай Анастасія Олександрівна (науковий керівник – доц. Педченко С. О.) РОЛЬ АФІКСАЦІЇ У ТВОРЕННІ ЕМОЦІЙНОГО ТЛА «ДИТЯЧОГО» ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ.....	108

Маник Оксана Олексіївна, Тарасова Наталія Іванівна ТЕМА ВТРАТИ Й СМЕРТІ В РОМАНІ СТВЕНА КІНГА «КЛАДОВИЩЕ ДОМАШНІХ ТВАРИН».....	111
Маник Оксана Олексіївна (науковий керівник – доц. Кравченко В. Л.) УПЛИВ КІНО ЯК ЕФЕКТИВНОГО ЗАСОБУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	119
Омельченко Руслан Едуардович (науковий керівник – доц. Веневцева Є. В.) ZOOSEMIC IMAGE IN THE ENGLISH NATIONAL WORLD-IMAGE.....	122
Пархоменко (Дрозд) Аліна В'ячеславівна (науковий керівник – доц. Дзекун Ю. О.) НАВИЧКИ КОМПЕТЕНТІСНОГО УЧНЯ, ЇХНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	123
Пархоменко Валерія Анатоліївна (науковий керівник – доц. Орлов О. П.) ФІЛОСОФСЬКА КАЗКА А. СЕНТ-ЕКЗЮПЕРІ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ.....	126
Пасічна Єлизавета Володимирівна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГАМИ ПРИРОДИ ЯК ІНСТРУМЕНТА РОЗВИТКУ ДИТИНИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ.....	129
Писанець Ольга Миколаївна (науковий керівник – доц. Воскобойник В. І.) ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ АФІКСАЛЬНИХ НЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	133
Пікалова Віолетта Олегівна (науковий керівник – доц. Дзекун Ю. О.) ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	137
Пінквас Кристина Олександрівна (науковий керівник – доц. Орлова О. В.) ТИПОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ ІНТРИГИ.....	138
Пошивайло Олександра Дмитрівна (науковий керівник – доц. Кравченко В. Л.) ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ МЕТАФОР СУПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ.....	140
Прілоус Еліна Андріївна, Радько Ганна Іванівна ТЕМА «МАЛЕНЬКОЇ ЛЮДИНИ» І ВІЙНИ В РОМАНІ СЕРГІЯ ЖАДАНА «ІНТЕРНАТ».....	143
Прощук Ігор Васильович (науковий керівник – доц. Тимінська І. М.) РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ПОНЯТТЯ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	150
Путівцева Єлизавета Сергіївна (науковий керівник – доц. Дзекун Ю. О.) ВИКОРИСТАННЯ АУДІО- ТА ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ ІЗ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	152
Рахно Михайло Юрійович, Усяка Валентина Сергіївна МОВНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У РОМАНАХ ЕМІЛІ БРОНТЕ.....	155
Репецька Елеонора Сергіївна (науковий керівник – доц. Тарасова Н. І.) ФІГАРО ЯК СИМВОЛ СУСПІЛЬНОЇ САТИРИ.....	157
Савчук Валерія Анатоліївна (науковий керівник – доц. Тарасова Н. І.) РОЗВИТОК НАВИЧОК САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ.....	159

Сахно Віра Степанівна (науковий керівник – доц. Воскобойник В. І.) УРОК ЯК ОСНОВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ.....	161
Сахно Віра Степанівна (науковий керівник – доц. Тарасова Н. І.) «КАНДІД» І «ПРОСТОДУШНИЙ» ВОЛЬТЕРА: ПРОСВІТНИЦЬКІ ІДЕЇ ТВОРІВ, ЇХНЯ ХУДОЖНЯ СВОЕРІДНІСТЬ.....	165
Скиба Катерина Олександрівна (науковий керівник – доц. Тарасова Н. І.) МІФОЛОГІЧНО-РЕАЛІСТИЧНИЙ ОБРАЗ УЧИТЕЛЯ В РОМАНІ ДЖ. АПДАЙКА «КЕНТАВР».....	168
Слинько Вікторія Василівна (науковий керівник – проф. Зуєнко М. О.) ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІСТ-ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ.....	174
Сліпченко Юлія Володимирівна (науковий керівник – проф. Ніколенко О. М.) РОЗВИТОК ТЕАТРАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ У ДРАМАТУРГІЇ В. ШЕКСПІРА.....	182
Солкан Тетяна Юріївна (науковий керівник – доц. Орлова О. В.) СИСТЕМА ОБРАЗІВ У ТВОРІ А. ГАВАЛЬДИ «35 КІЛО НАДІЇ».....	187
Солкан Тетяна Юріївна (науковий керівник – доц. Кравченко В. Л.) СЛОВНИКОВИЙ СКЛАД АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК СИСТЕМА.....	190
Тимошенко Ігор Володимирович (науковий керівник – доц. Воскобойник В. І.) ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ ТЕРМІНІВ-ІМЕННИКІВ В АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	192
Троніна Аліна Вікторівна (науковий керівник – доц. Тарасова Н. І.) ВІД ІДЕЙ ДО ВПЛИВУ: ЕТАПИ РОЗВИТКУ НІМЕЦЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА.....	197
Усяка Валентина Сергіївна (науковий керівник – доц. Кравченко В. Л.) ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ІКОНІЧНИХ ОНІМІВ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Д. РАЙЯНА «СЕРЦЕ НА ШАРНІРІ»).....	201
Усяка Валентина Сергіївна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) ПЕРЕКЛАД ВЛАСНИХ НАЗВ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ.....	208
Феоктістова Євгенія Віталіївна (науковий керівник – ст. викл. Литвин Л. М.) ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО- ПОБУТОВИХ ПІСЕНЬ У 7 КЛАСІ.....	210
Харченко Маргарита Юріївна (науковий керівник – проф. Ніколенко О. М.) СИСТЕМА ОБРАЗІВ РОМАНУ «ЗВІЯНІ ВІТРОМ» МАРГАРЕТ МІТЧЕЛЛ.....	212
Холод Єлизавета Олександрівна (науковий керівник – доц. Веневцева Є. В.) НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ФОНЕТИЧНИХ ВІДМІННОСТЕЙ МІЖ АМЕРИКАНСЬКИМ ТА БРИТАНСЬКИМ РІЗНОВИДАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ПОДКАСТІВ.....	216
Черненко Тетяна Миколаївна (науковий керівник – доц. Кравченко В. Л.) ОРГАНІЗАЦІЯ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В АСПЕКТІ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS.....	219
Наші автори	226

УДК 373.5.016:811.111

НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ НА УРОКАХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ: ТИПИ ВПРАВ І КОЛЕКТИВНОЇ РОБОТИ

Катерина Олександрівна Безугла

Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У роботі сфокусовано увагу на важливості навчання читання як однієї з мовних навичок та його значущості в опануванні англійської мови в середній школі.

Ключові слова: мовна навичка, читання, колективна робота, взаємодія, методика навчання англійської мови.

Навчання мовлення є одним із найскладніших завдань під час опанування іноземної, зокрема англійської, мови. Усне мовлення об'єднує основні види мовної активності: читання, аудіювання, говоріння, діалогічну й монологічну мову.

Основна причина труднощів у навчанні мовлення полягає в тому, що матеріал, який людина повинна опанувати, функціює в кількох форматах: він є і засобом, і метою в навчанні; ним слід активно оволодіти як засобом спілкування, а не просто для розпізнання й ідентифікування, що є завданням у рецептивному сприйманні мови.

Під час читання і слухання вловлюємо готовий мовний матеріал, хоча рецептивне сприймання в кожному разі має свої особливості. У читанні мовчки людина має змогу двічі й тричі повернутися до незрозумілого місця, тоді як у слуханні реципієнт певною мірою залежить від темпу мовлення, що створює додаткову перепону в розумінні.

Найбільшою проблемою є самостійне вираження думок і почуттів мовцем засобами нерідної мови. Той, хто говорить, має володіти не лише синтактико-морфологічним ладом мови, але й складною системою сполучуваності слів, яка завжди є специфічною і здебільшого не збігається зі сполучуваністю в рідній для суб'єкта мові. Саме тому в середній школі йдеться про становлення лінгвосоціокультурної компетентності, що заbazована на концептуальній та мовній картині світу L_1 і L_2 , даючи здобувачам змогу вивчити типові репрезентанти [6] на різних рівнях системи та структури мови, ознайомлюючи з потенціалом вираження власного внутрішнього стану [3; 4] для покращення розуміння себе й реальності довкола.

Грамати́чний лад мови загалом проаналізовано у функційно найактивніших мовах світу, тому усвідомлене оволодіння нею шляхом послідовних вправ не являє собою проблему. Інакшою виглядає ситуація з лексичним прошарком мови. Досі не укладено деталізованих словників сполучуваності навіть у функційно поширених мовах світу, ось чому

коли йдеться про оволодіння мовою «до автоматичного рівня», мають на увазі саме її лексичний лад, що являє собою одне з найскладніших завдань. Тому цілеспрямовану роботу з читання слід починати ще на етапі дошкілля [1].

На сьогодні спостерігаємо своєрідне переосмислення методик, що працюють із лексичним рівнем іноземної мови. Це лінгвосоціокультурна, і комунікативна, й інтенсивна, методика занурення, а також емоційно-смілова методики. Їх застосовують як окремо, так і в поєднанні з фундаментальними методами. Чинником, що вплинув на цей процес, є зміна мети навчання іноземної мови, коли виникає надзавдання не лише опанувати навичку читання, перекладу й інтерпретації текстів, але й комунікування з представниками інших культур, обмін інформацією. Саме тому читання текстів стає проміжною ланкою в інформаційному потоці, а викладач іноземної мови має не лише навчити здобувачів читати й розуміти текст, але й бути спроможним спілкуватися з представниками інших лінгвокультур щодо отриманої інформації.

Не менш актуальною проблемою в цьому контексті стає правильний добір вправ і завдань для формування та вдосконалення навичок читання в межах комунікативно-прагматичної парадигми сучасся.

Найзручнішим шляхом в опануванні навичок читання текстів іноземною мовою для здобувачів освіти в середній школі є послідовний перехід від рецептивних вправ, що забезпечать відтворення й подальше розуміння й запам'ятовування отриманої інформації, до продуктивних форм роботи, де основним є творче застосування здобутих відомостей.

На першому етапі важливо змотивувати учнів охопити найвагомішу інформацію з текстового масиву шляхом добірки таких колективних видів активності, як вільний (детальний) переказ у парі, спільна робота над вправами на зразок *fill in the gaps, replacing paragraphs* тощо, яка дасть можливість здійснити в межах студентоцентрованого підходу об'єктивне оцінювання однолітками (*peer-reviewing*).

На другому етапі роботи важливо зосередити увагу здобувачів освіти на фіксуванні та вдосконаленні отриманих навичок не лише щодо осмислення нової інформації, але й колективної роботи, тому в середній школі доцільно запропонувати вправи з творчою обробкою тексту [5] (написати спільний есей на основі прочитаного, скласти в мінігрупі / парі продовження / кінцівку опрацьованого уривку тексту, вигадати на основі нових слів із тексту мінікросворд чи створити речення, дібрати до запропонованих лексем компоненти за сполучуваністю) та представити їх в аудиторії й ін.

Осібну увагу слід приділити учням з особливими освітніми потребами (наприклад, дислексією), оскільки в цьому разі йдеться про

зміну темпу опрацьовуваної інформації [2], кількість повторень та рівень аналізу текстового масиву.

Отже, навчання читанню є одним із важливих завдань на уроках з англійської мови в середній школі, оскільки на сьогодні опанування цієї мовної навички перетворилося в набагато ємніший та багатовимірний процес роботи з неперервним інформаційним потоком, до якого учень подеколи може виявитися емоційно, когнітивно чи теоретично не готовим.

Література:

1. Бачко Н. Методика навчання читання дітей дошкільного віку. URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/edu/11671/>.
2. Рахно М. Ю. Специфіка навчання читання англійською мовою учнів із дислексією у старших класах ЗЗСО України. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін*: матер. X Міжнародної науково-практичної конференції (26 квітня 2024 року, м. Суми). Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. 211 с. С. 100–102. https://pedagogika.sspu.edu.ua/images/%D0%A5_%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_2024/zbirnik_materialiv_konferenciyi_innovrozv_vo_14_fef0d.pdf
3. Шрамко Р. Г. Ізофункційна структура суб'єктної й предикатної позицій у реченнях із предикатами стану суб'єкта. *Література та культура Полісся*. 2016. Вип. 84. С. 167–176. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ltkp_2016_84_22.
4. Шрамко Р. Г., Рахно М. Ю. Предикати стану суб'єкта як вербальні репрезентанти національної мовної картини світу (на матеріалі українськомовних перекладів романів «Гордість і упередження» та «Чуття і чутливість» Джейн Остен). *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 22. Том 2. С. 137–142. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.2.25>.
5. Voichenko, M., Kozlova, T., Kulichenko, A., Shramko, R., & Polyezhayev, Y. (2022). Creative activity at higher education institutions: Ukrainian pedagogical overview. *Amazonia Investiga*. Vol. 11(59). P. 161–171. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.15>.
6. Shramko, R, Rakhno, M. (2019). The Issue of Lexical and Grammatical Representation of the Object Syntaxeme in Sentences with Subject Attitude Predicates – Constituents of Isofunctional Two-/Three-component Syntactic Paradigms. *Лінгвістичні студії*: зб. наук. праць / Дон. нац. ун-т імені Василя Стуса; ред. А. Загнітко. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. Том 37. С. 49–56. <http://dx.doi.org/10.31558/1815-3070.2019.37.8>.

Bezuhla Kateryna. Teaching reading in English language lessons in secondary school: types of exercises and collective work

The article focuses readers' attention on the importance of learning reading as one of the basic lingual skills and its importance in mastering English in high school.

Key words: *lingual skill, reading, collective work, interaction, methods of teaching English as a foreign language (TEFL).*

Academic supervisor – Ruslana Shramko, Ph.D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 81'233:[077:811.111'27

ВИДИ МОВЛЕННЄВИХ ЖАНРІВ В АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

Іван Сергійович Білий

Науковий керівник – Євгенія Володимирівна Венєвцева, к. філол. н., доцент кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У тезах запропоновано авторське бачення типів мовленнєвих жанрів в інтернет-дискурсі англійською мовою, окреслено їхню специфіку та прикметні риси.

Ключові слова: *мовленнєвий жанр, інтернет-дискурс, риторична компетентність, інформаційний простір.*

Поява й динамічний розвиток нової інформаційної реальності – Інтернету – істотно розширила як міжособистісне, так і соціально значуще спілкування. Сучасна Інтернет комунікація дозволяє створити доступний комунікативно-інформаційний простір, який має багато характеристик, таких, зокрема, як анонімність, інтерактивність, добровільність створення контактів між учасниками, недолік емоційного компонента при здійсненні спілкування, прагнення до нетипової поведінки, відсутність безпосереднього зворотного зв'язку та інші. Комунікативний простір Інтернету є унікальним середовищем, що сприяє інтенсивнішому розвитку традиційних жанрів, виникненню нових, властивих лише цій інформаційній сфері, і появі теорії цифрового жанрознавства, одним із завдань якої є опис та систематизація всього різноманіття інтернет-жанрів і способів їхньої класифікації [1].

Теоретичну основу дослідження сформуvalи праці вітчизняних і зарубіжних учених із питань семантичних, структурних та стилістичних проблем мовленнєвих жанрів і видів комунікації як загалом, так і в межах соціальних мереж (Л. Ф. Компанцева, D. S. Barton, D. C. Crystal, S. C. Herring, C. I. Lee та інші) [1-3].

Термін «жанр» у контексті Інтернет-комунікації отримує різні тлумачення в лінгвістичних дослідженнях, а отже, під жанрами Інтернет-комунікації розуміють досить різнорідні за своєю природою і функціям явища. Загалом інтернет-жанр визначають як єдність форми і змісту, що має певні специфічні риси відповідно до формального чи неформального стилю спілкування й комунікативної мети [2].

Проблема класифікації жанрів інтернет-комунікації викликає інтерес у багатьох зарубіжних і вітчизняних дослідників, які пропонують різні підходи до їхнього визначення. Слід зазначити, що наразі існує кілька систем класифікацій для структурованого опису інтернет-комунікації. Умовно всі жанри віртуальної ділової та неформальної комунікації можна поділити на канонічні й неканонічні. Перші можуть бути знайдені в літературі, лінгвістиці або культурі, наприклад, жанр реклами, що існував задовго до появи Інтернету в текстах газет, на телебаченні тощо. Неканонічними жанрами є такі, що з'явилися в межах інтернет-простору й не можуть існувати поза ним, скажімо, електронна пошта (e-mail), блоги, ICQ, чат, форуми, соціальні мережі та ігрові портали. Ці жанри забезпечені певною програмною периферією, характерними особливостями й умовами функціонування в інтернет-середовищі.

Доцільно все ж розмежовувати власне віртуальні жанри спілкування і такі, що використовують комп'ютерну комунікацію як один зі способів обміну інформацією. Так, у науковій літературі описано такі види ділової інтернет-комунікації, як:

- загальноінформаційні, або жанри новин, наприклад, електронні засоби масової інформації;
- науково-освітні та спеціальні інформаційні жанри, наприклад, електронні наукові й навчальні видання (посібники, довідники, інтерактивні навчальні курси тощо);
- художньо-літературні жанри, наприклад, електронні бібліотеки;
- ділові й комерційні жанри, скажімо, дошки оголошень, електронна рекламна система банерів та інші [3].

Різні жанри комп'ютерного дискурсу характеризують за різною тональністю, яка являє собою виражене автором ставлення до тексту. Скажімо, під час обговорення побутових питань у жанрі «чат», відбувається максимальне наближення до розмовної мови, тому тональність чатів – невимушена. Оскільки міжособова неформальна інтернет-комунікація є порівняно новим явищем, питання, пов'язані з цим видом спілкування, потребують подальших наукових розвідок.

Отже, аналіз використання мережі Інтернет переважно в діловому спілкуванні дозволяє зробити висновок щодо широкого використання загальноінформаційного, науково-освітнього, художньо-літературного, ділового та комерційного жанрів для вирішення різноманітних комунікаційних завдань.

Література:

1. Воронкова В. Г. Інтернет як глобальна тенденція розвитку мережевого суспільства та інформаціоналізму. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, 2016. № 64. С. 32–43.
2. Горошко О. І. Віртуальне жанрознавство. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Сер. «Філологія. Соціальні комунікації». 2011. Т. 24(63). № 1. Ч. 1. С. 105–124.
3. Дротянко Л. Г. Комунікації в соціальних мережах і феномен мультикультуралізму. Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія: зб. наук. праць. Київ, 2019. Вип. 01. С. 16–21.

Bilyi Ivan. Types of speech genres in English-language Internet communication

The theses offer the author's vision of the types of speech genres in the Internet discourse in English, outlining their specificity and outstanding features.

Key words: *speech genre, Internet discourse, rhetorical competence, information space.*

Academic supervisor – Yevheniia Vienievtseva, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 811.111'25:811.161.2'25

ПЕРЕКЛАД ПАРЕМІЙНОГО ФОНДУ МОВИ: СЕМАНТИКО-ФУНКЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Аліса Андріївна Білокінь

*Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У тезах окреслено специфіку перекладу паремійного фонду мови (зокрема, фразеологічних одиниць) з огляду на українську й англійську лінгвокультуру.

Ключові слова: *паремійний фонд, лінгвокультура, лінгвокультурема, перекладацькі трансформації.*

Паремійний фонд є «родзинкою» мовної картини світу народу [4], оскільки уособлює всю унікальність світосприймання, світовідчуття мовців, впливає на їхню самоідентифікацію, а також на їхнє ставлення до представників інших мов та культур.

Утрадиційнено до складу паремійних одиниць зараховуємо

а) прислів'я та приказки;

б) народні прикмети та спостереження;
в) народні усталені стереотипи, упередження, забобони й прокльони;

г) фразеологізми, ідіоми й крилаті вислови;

г) лінгвокультуреми й ін.

До провідних ознак паремій уносимо такі:

- ✓ лаконічність, адже презентовані в ємному вигляді;
- ✓ метафоричність, адже здебільшого мають переносне значення, акумулюючи народну мудрість;
- ✓ стійкість, адже функціують упродовж тривалого проміжку часу, поєднуючи покоління.

Мова являє собою комплексний феномен, що має не лише матеріальну, так й ідеальну природу. Це водночас когнітивний і культурний конструкт, який уособлює та розшифровує довкілля. Мова втілює в собі засоби для сприймання й віддзеркалення світу довкола / є наслідком такого сприймання, оскільки словами вербалізує все сприйняте й пережите. Саме тому мовна картина світу фрагментарно сформована сукупністю простих уявлень про реальність, які зафіксовані на різних рівнях системи мови: лексико-семантичному, фразеологічному та граматичному. Н. Венжинович [1] слушно стверджує таке: на сьогодні все глибше усвідомлюємо той факт, що основна інформація про світ надходить до нас через мову загалом та її фразеологічний (як частину паремійного) склад як невіддільний конститuent зокрема. За умови, що його ґрунтовно досліджувати, відкриваються матеріальні й духовні цінності соціуму. Цим фактом і зумовлене прискіпливе вивчення ментальности народу через мову, виявлення цілісних комплексів культурних традицій, уособлених у мові, аналіз шляхів, якими міфологічні знання й вірування презентовані в паремійному фонді задля сучасного осмислення його метафоричного потенціалу.

Фразеологізм є вагомим складником паремійного фонду мови, одним із його типових репрезентантів. Фразема як одиниця фразеологічного прошарку лінгвальної системи наділена предикативністю, відносною синтаксичною сталістю, смисловою та інтонаційною завершеністю. Додамо сюди ж надслівність, роздільне оформлення тощо. До прикметних рис, суголосно з Л. Кобилецькою [2], зараховуємо відтворюваність і стійкість семантики, складу та структури паремій, адже їх не утворюємо, а відтворюємо в мовленні кожного разу як цілісні одиниці. Пареміям також властиві образність та непроникність компонентів тощо.

Уточнимо, що прислів'я та приказки, як і фраземи, схильні формувати системні зв'язки (антонімія, синонімія, полісемія), їм властива варіантність вияву [2, с. 38].

Як і решта паремій, фразеологізми займають важливе місце у лексичній системі мови, оскільки не лише збагачують її, наділяючи виразністю й образністю, а й також віддзеркалюють культурні,

історичні й соціальні особливості народу. Ці мовні одиниці є носіями національно значущої інформації, передаючи народну мудрість, традиції, звичаї та світогляд етносу. Саме тому переклад паремій іншою мовою завжди являв собою значну проблему для перекладачів через семантичну й функційну специфіку.

Ідіоматичний характер паремій ускладнює механізм та швидкість їх перекладу, оскільки буквальний переклад не передає та не охоплює справжнє значення. І навіть більше, культурна специфіка цих одиниць вимагає від перекладача глибоких знань як вихідної, так і цільової лінгвокультури, а також вміння адаптувати текст так, аби він був зрозумілим і прийнятним для носіїв іншої мови.

Ідіоми мають свої якісні відмінності від інших мовних одиниць як за формою, так і за змістом. М. Мостовий цілком слушно висловлює думку про те, що ці паремійні одиниці, незважаючи на всі особливості, нічим не відрізняються від інших лінгвальних одиниць [3].

Загалом фраземи, ідіоми та інші види паремій збагачують лексичну систему мови, додаючи їй виразності, емоційності й культурної привабливості. Вони уособлюють історичні й соціальні реалії, національні риси світосприймання і є невід'ємною частиною мовної картини світу. Знання та вміння релевантно перекладати ці одиниці суттєво підвищує мовну компетентність перекладача й дозволяє глибше зрозуміти мультикультурний контекст спілкування.

Література:

1. Венжинович Н. Фраземіка української літературної мови в контексті когнітології та лінгвокультурології: монографія. Ужгород: ФОП Сабов А. М., 2018. 463 с.
2. Кобылецька Л. В. Часові та просторові відношення у сучасній чеській фразеології: дис. ... к. філол. н.: 10.02.03 – слов'янські мови / Львів. нац. ун-т імені Івана Франка; Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні НАН України. Львів, 2020. 245 с. https://inmo.org.ua/assets/files/disser2/Kobyletska_dys.pdf.
3. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови: підручник для ін-тів і фак. інозем. мов. Х.: Основа, 1993. 256 с.
4. Шрамко Р. Г., Рахно М. Ю. Предикати стану суб'єкта як вербальні репрезентанти національної мовної картини світу (на матеріалі українськомовних перекладів романів «Гордість і упередження» та «Чуття і чутливість» Джейн Остен). *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 22. Том 2. С. 137–142. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.2.25>.

Bilokin Alisa. Translation of paremic fund of the language: semantic-functional aspect

The theses outline the specificity of the translation of paremic fund of the language (in particular, phraseological units) with regard to Ukrainian and English lingual culture.

Key words: *paremic fund, lingual culture, lingual-cultural unit, translation transformations.*

Academic supervisor – Ruslana Shramko, Ph.D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 81:316.77

ЛІНГВОКУЛЬТУРЕМА ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Аліна Сергіївна Боровенська

Науковий керівник – Світлана Олександрівна Педченко, к. філол. н., доцент, доцент кафедри української мови, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Йдеться про лінгвокультуреми як стрижневе поняття сучасної лінгвокультурології. У пропонованій розвідці схарактеризовано зміст досліджуваного поняття, окреслено його семантико-функційні параметри як репрезентанта національно-мовної картини світу.

***Ключові слова:** лінгвокультурема, мовна картина світу, лінгвокультурологія, лінгвокультурологічне поле.*

Постановка проблеми. Лінгвокультурема є одним із базових понять у царині лінгвокультурології, адже означений напрям лінгвістичних знань охоплює специфічні аспекти мовної та культурної реальності певної нації.

Лінгвокультурема слугує своєрідним містком між мовою та культурою, що відкриває можливість для глибшого аналізу того, як мовні конструкції та вислови впливають на формування національної ідентичності, утілюючи в собі культурні особливості, історичні події, соціальні стосунки та інші аспекти життя нації. Дослідження цієї категорії належить до актуальних питань сучасного мовознавства, адже дає змогу краще зрозуміти, як мова не лише передає інформацію, але й формує культурні уявлення, упливаючи на сприймання світу та взаємодію між людьми.

Мета роботи – окреслити семантичний обсяг поняття лінгвокультуреми, з'ясувати його специфічні особливості як вербального експонента невіддільного зв'язку мови й національної культури.

Виклад основного матеріалу. Дослідники описують лінгвокультуреми як мовний елемент, що містить культурні значення та асоціації, характерні для конкретної нації. Це можуть бути слова, фрази чи образи, які втілюють специфічні національні концепти, традиції, цінності та соціальні практики, зокрема свята, символи, обряди або

елементи фольклору, що мають особливе значення для носіїв мови [3; 4].

Лінгвокультуреми відіграють важливу роль у формуванні національно-мовної картини світу, позаяк вони: 1) відбивають лінгвоетнічну культуру певної нації, ціннісні орієнтири останньої та особливості сприймання довкружжя; 2) сприяють ідентифікації носіїв мови, ототожненню з певною культурною групою, підкреслюючи унікальність їхнього досвіду та поглядів на світ; 3) взаємодіють із мовною системою, адже можуть бути виявлені в конкретних мовних конструкціях, сленгових висловах чи ідіомах, що підкреслює їхню інтеграцію в національний дискурс і щоденне спілкування; 4) слугують об'єктами дослідження: вивчення лінгвокультурем є важливим для лінгвістичних, антропологічних та культурологічних розвідок, оскільки дає змогу зрозуміти, як культура впливає на мову і як мова формує культурний простір.

Образ світу, утілений у мові, у сучасній лінгвістиці інтерпретований як «мовна картина світу» (за термінологією американських когнітивістів – «концептуалізація світу, уміщена в мові») [2]. Мовна картина світу не є статичною репрезентацією реальності. Це динамічний, постійно відтворюваний і переосмислюваний процес, що в українському лінгвопросторі яскраво виявлений через багатозначність, метафоричність і символізм слів, які не просто називають об'єкти, а відображають історичний, культурний і національний досвід. Мова в цьому аспекті виконує роль синергетичного засобу інтерпретування та передавання досвіду майбутнім поколінням, що дає змогу світові стати суб'єктивно «обжитим» і зрозумілим у межах конкретної національної традиції. Обґрунтовуючи вибір єдиного методологічного підходу для вивчення лінгвокультури на основі знакової природи мови та культури, В. Жайворонок справедливо зазначає, що не варто переносити мовну модель на предметну сферу культури та, навпаки, модель культури на предметну сферу мови, потрібно виробити третій, більш загальний, апарат понять, що додається до лінгвістичної теорії, з одного боку, і до теорії культури, з іншого [1, с. 111].

Лінгвокультуреми утворюють лінгвокультурологічне поле – ієрархічну систему, що охоплює різні мовні одиниці різного рівня, що разом формують цілісну етнічну картину світу. Вивчення таких полів сприяє глибшому науковому зануренню в культурно значущі концепти, виявленню їхніх іманентних ознак, оприявненню конкретних вербальних характеристик. Наприклад, кожна культура має свої специфічні уявлення про такі поняття, як «свобода», «любов», «щастя» або «родина», які в різних мовах можуть мати схожі або відмінні конотації та лексичне наповнення.

Висновки. Отже, лінгвокультурема є важливим інструментом для дослідження взаємозв'язку між мовою, культурою і національною

ідентичністю, що дає змогу виявити багатогранність і складність культурного буття конкретних спільнот.

Література:

1. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика. К. : Довіра, 2007. 262 с.
2. Кононенко В. Мова в контексті культури. Київ – Івано-Франківськ : Плай, 2008. 390 с.
3. Мацько Л. Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту. *Культура слова*. 2011. Вип. 75. С. 56–66.
4. Овсієнко Л. Лінгвокультурологічний концепт у мовознавчій науці. *Мовознавчий вісник*. 2010. Вип. 11. С. 243–246.

Borovenska Alina. Lingual-cultural unit as a representative of national lingual world-image

It is about lingual-cultural unit as a core concept of modern lingual-culturalism. The proposed research characterizes the content of this concept, outlines its semantic and functional parameters as a representative of the national lingual world-image.

Key words: *lingual-cultural unit, lingual world-image, lingual-culturology, lingual-cultural field.*

Academic supervisor – Svitlana Pedchenko, Ph.D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Language

УДК 821.09(410)(092)ОРВЕЛЛ

УПЛИВ ІДЕОЛОГІЇ НА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА В ТВОРАХ ДЖ. ОРВЕЛЛА «КОЛГОСП ТВАРИН» І «1984»

Анна Сергіївна Бринцева

Науковий керівник – Наталія Іванівна Тарасова, к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті розглядають феномен ідеології та її вплив на соціальну ієрархію і класову боротьбу в творах Джорджа Орвелла, зокрема в романах «1984» і «Колгосп тварин». Проаналізовано, як ідеологічні системи спотворюють початкові революційні ідеали, створюючи нові форми гноблення й диктатури. Важливу увагу приділено впливу мови і символіки в літературі на формування соціальних смислів, а також ролі ідеології в маніпуляції масами через контроль і пропаганду. Підкреслено необхідність критичного мислення та активного опору тоталітарним тенденціям.

Ключові слова: *ідеологія, класова боротьба, соціальна ієрархія, Джордж Орвелл, «1984», «Колгосп тварин», тоталітаризм, маніпуляція, революція.*

Мета статті. Дослідити вплив ідеології на формування соціальної ієрархії та класової боротьби в творах Джорджа Орвелла, зокрема в романах «1984» і «Колгосп тварин». Показати, як ідеологія може бути

інструментом гноблення й спотворення революційних ідеалів, і підкреслити важливість критичного ставлення до влади.

Поєднання літературознавчого аналізу з концепціями ідеології, класової боротьби та соціальної ієрархії. Стаття розкриває нові аспекти дослідження ідеологічного впливу на літературних персонажів і суспільні процеси, демонструючи, як мова та символи в романах Орвелла відображають маніпуляції владою та створюють основу для зловживання нею.

Ідеологія – одне з тих явищ, без яких важко уявити існування суспільства. Вона відтворює соціальні норми та цінності, рівень особистої та національної свідомості й самосвідомості, спрямовує політичні процеси та зміни. Політичні та соціально-економічні реформи не будуть успішними без відповідної ідеологічної логіки та програми. Водночас ідеологія є потужним інструментом впливу на індивідуальну й колективну свідомість, але може бути використана і в такий спосіб, що завдає істотної шкоди моральним та ідеологічним засадам громадянського суспільства. Це свідчить про складність об'єктивного оцінювання феномена ідеології та неоднозначність висновків, які можна зробити щодо її природи [1].

У творах Джорджа Орвелла, зокрема в романах «1984» та «Колгосп тварин», соціальна ієрархія та боротьба класів постають як центральні теми, які підкреслюють складні взаємини між різними соціальними групами та їхніми інтересами. Орвелл досліджує, як ідеології впливають на ці відносини, спотворюючи початкові революційні ідеали та ведучи до нових форм гноблення.

Методологічною основою статті є концепція мови як форми середовища, що формується під впливом інших середовищ (політичного, соціального, економічного тощо) у повсякденному житті людей. Із боку ЗМІ метою цього впливу є зміна картини світу індивіда в напрямку, який, з одного боку, є необхідним для більш-менш гармонійного розвитку суспільства, керованого певною ідеологією, а з іншого – порушує ідеологічну єдність соціуму. Ступінь ідеологічного впливу, його агресивність, безсумнівно, варіюється залежно від типу соціальної структури суспільства, його історичних традицій, економічного розвитку тощо, але наявність цього впливу незаперечна в кожному суспільстві [1].

Якщо уявити ідеологію як мапу, що окреслює невідомий і недосліджений культурний простір, то місця, які привертають найбільшу увагу на цій мапі, будуть тими, що не є точно окресленими, якими вони повинні бути, або не відповідають нашим нинішнім уявленням про певні речі. Іншими словами, ці місця будуть відповідати точкам крайнього загострення і фундаментальних протиріч. Якщо проаналізувати ці точки в контексті історичного розвитку суспільства, то вони логічно відповідають моментам, коли розхитується влада, руйнуються політичні системи і запроваджують нові суспільні устрої.

Для того, щоб ідея була зрозумілою, вона повинна бути представлена так, щоби викликати емоції та стимулювати нашу творчу яву. Цей процес природно відбувається за допомогою образів, зазвичай літературного характеру. Найчастіше використовують метафору, але можливі також метонімія, гіпербола, синекдоха тощо.

Література також виконує певні соціальні очікування через творення ідеологічних смислів, створюючи систему символів, які реагують на реальність та її виклики.

У «Колгоспі тварин» Орвелл ілюструє соціальну ієрархію через персонажів, що уособлюють різні класи. Свині, зокрема Наполеон та Сніжок, представляють нову еліту, яка, спочатку обіцяючи рівність, швидко починає експлуатувати інших тварин. Це призводить до ситуації, де тварини, що брали участь у революції, стають жертвами нової влади.

У післямові видавця до повісті «Колгосп тварин» О. Жупанський зазначає, що «у площині соціальної взаємодії людська цивілізація й досі демонструє, що, на жаль, здійснення влади у кращому випадку може бути лише вибором «меншого зла». Тобто, умовно кажучи, скрізь у всіх господарських будинках сидять свині, бо саме вони з-поміж усіх тварин найбільше прагнуть влади і прагнуть панувати над іншими. А їхні прокламації про те, що вони там сидять для загального блага і турботи про інших – не більш аніж лицемірна брехня ... Але й така ситуація вбачається оптимістичною, адже це стосується лише окремих суспільств сучасного світу. Бо лишається ще дуже багато країн, де свині міцно позасідали у господарських будинках і навіть не думають приховувати своїх одвічних свинячих прагнень – здійснювати свою владу над іншими, чавити їх, поки не забракне сил, а отже – до скону. Звичайно, їм, як і орвеллівським персонажам, Наполеону, Пищику та іншим, вистачає клепки плести всілякі нісенітниці, що «якщо не вони – то хто тоді?» і що без них ферма, чи то пак колгосп, тобто країна, розпадеться...» [3, с. 117–118].

У «1984» соціальна структура представлена через жорстку ієрархію, де Партія займає найвищу позицію, а пролетарі залишаються пригніченими. Ідеологія Партії визначає, хто є «достатньо» значущим, що призводить до маргіналізації будь-якого інакомислення.

У «Колгоспі тварин» і в пізнішому «1984» Орвелл виражає вустами одного з героїв «1984» О'Браєна власну думку щодо єдиного принципу та мети влади: «нам потрібна лише влада, абсолютна влада. Ми знаємо, що ніхто не захоплює владу, щоб потім відмовитися від неї. Влада – не засіб, а кінцева мета. Диктатуру запроваджують не для того, щоб стати на сторожі революції, це революцію здійснюють для того, щоб запровадити диктатуру. Метою тортур – є торттури. Метою влади – влада» [2, с. 113–118].

Боротьба класів є невід'ємною частиною обох творів. У «Колгоспі тварин» боротьба між свинями та іншими тваринами стає метафорою

боротьби між пануючим класом і пригноченими. Розкол серед тварин зростає, коли свині починають використовувати насильство та маніпуляцію для підтримки своєї влади. Наприклад, коли свині виправдовують свої привілеї, вони заявляють, що підтримують безпеку і продовольство інших тварин і це виправдує їхні права. Це виправдання стає основою для зловживання владою, де боротьба класів замінюється на боротьбу за утримання влади [4].

У «1984» боротьба класів реалізується через постійний контроль Партії над пролетаріатом. Партія використовує страх і пропаганду, щоб утримувати маси в підпорядкуванні, запобігаючи будь-яким спробам опору. Цей феномен детально дослідили вище. «Проли», хоч і численні, залишаються в безвихідному становищі, оскільки Партія стверджує, що відсутність опору є формою підтримки влади [2, с. 190–205].

Обидва твори показують, як початкові революційні ідеали можуть бути спотворені. У «Колгоспі тварин» спочатку революція обіцяє рівність, але в підсумк призводить до диктатури свиней, які забувають про свої обіцянки. Аналогічно, у «1984» тоталітарний режим, що базується на ідеях соціалізму, руйнує саму концепцію свободи і справедливості.

Отже, у творах Орвелла соціальна ієрархія та боротьба класів слугують важливими елементами для аналізу впливу ідеологій на формування суспільства. Вони показують, як ідеї можуть бути перекручені в інтересах влади, що веде до нових форм пригночення і втрати справедливості. Через глибокий соціальний і політичний аналіз Орвелл підкреслює необхідність критичного мислення та опору тоталітарним тенденціям у суспільстві.

Література:

1. Бондаренко Є. В. Мова й ідеологія: інформаційний вплив на картину світу. *Мовні та концептуальні картини світу*. 2016. Вип. 55. С. 65–71.
2. Орвелл Дж. 1984 / пер. з англ. В. Шовкун. Київ : Вид-во Жупанського, 2022. 320 с.
3. Орвелл Дж. Колгосп тварин / пер. з англ. Ю. Шевчук. Київ : Вид-во Жупанського, 2022. 120 с.
4. Пухонська О. Тоталітаризм і література: від взаємодії до викриття. *Studia ukrainica posnaniensia*. 2020. Т. 8, № 2. С. 131–140.
5. Савченко З. В. Ідейна домінанта роману Джорджа Орвелла «1984» в сучасній інтерпретації. *Формування мовного естетичного ідеалу засобами навчальних дисциплін* : зб. наук. праць, Суми, 2022. С. 99–107.
6. Orwell G. *Nineteen Eighty-Four*. London : Penguin Books, 1989. 328 p.

Bryntseva Anna. The influence of ideology on the formation of society in the George Orwell's works "Animal Farm" and "Nineteen Eighty-four"

The article contains the examination of the phenomenon of ideology and its influence on social hierarchy and class struggle in the works by George Orwell, in "Animal Farm" and

"Nineteen Eighty-four" in particular. It is analyzed how ideological systems distort the initial revolutionary ideals, creating new forms of oppression and dictatorship. Thorough attention is paid to the influence of language and symbolism in literature on the formation of social meanings, as well as the role of ideology in the manipulation of the masses through control and propaganda. The need for critical thinking and active resistance to totalitarian tendencies is emphasized.

Key words: *ideology, class struggle, social hierarchy, George Orwell, "1984", "Animal Farm", totalitarianism, manipulation, revolution*

Academic supervisor – Nataliia Tarasova, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature

УДК 070.481(477)

ЧАСОПИС «СЛОВО І ЧАС» ЯК СКЛАДНИК ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ

Яна Володимирівна Вітек

*Науковий керівник – Віра Анатоліївна Мелешко,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри української літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У пропонованих тезах окреслено особливості рубрикації журналу «Слово і Час», уточнено контекстне наповнення кожної з рубрик, з'ясовано вплив журналу на тлі епохи.

Ключові слова: *літературний процес, інтелектуальний потенціал, рубрика, часопис.*

У теоретико-літературному дискурсі, коли йдеться про літературний процес, одним із його складників називають літературно-мистецьку та літературознавчу періодику (на цьому акцентує зосібна Василь Пахаренко [2]). З-поміж літературознавчої періодики виокремлюємо часопис «Слово і Час». В енциклопедичній статті підкреслено роль «СіЧі» у літературному процесі: «Укр. літ. процес 1-ї пол. 20 ст. висвітлював літ.-крит. часопис з питань історії та теорії літ-ри – «Радянське літературознавство» (засн. 1938 Інститутом літ-ри АН УРСР) – перше академ. вид. літературозн. праць, задумане як серія темат. збірників, присвяч. певним літ. постатям, проблемам, явищам. <...>1990 перейменовано на «Слово і час», де вміщували інформ., докум. матеріали, висвітлювали актуал. питання про традиц. й модерні, методол. та інтерпретац. підходи, засвоєння новіт. зарубіж. естет.-філос. систем і методик» [1]. В анотації до часопису його функції означено більш виразно: «Стратегічне завдання журналу – координація основних напрямів літературознавчих досліджень і формування на теренах України нового теоретико-літературного дискурсу, сприяти розвитку

українського літературознавства та його інтеграції у європейський науковий простір» [4].

«СіЧ» має понад 40 рубрик із різних галузей літературознавства. Зокрема, це «Питання теоретичні», «XX століття», «Ad fontes!», «Час теперішній», «Питання шевченкознавства», «Питання франкознавства», «Порівняльне літературознавство», «Зарубіжна література», «Постколоніальні студії», «Контекст», «Дебют», «Рецензії» та ін.

Лукаш Скупейко, ексголовний редактор науково-теоретичного журналу, аргументовано доводить, що довкола часопису «завжди зосереджувався наймогутніший інтелектуальний потенціал українського літературознавства» [3, с. 3]. Так само й тепер: значна кількість тих, «хто нині активний у галузі українського літературознавства» (Л. Скупейко), безпосередньо причетні до журналу «Слово і Час» як вісника академічної науки.

Отже, пересвідчуємося, що часопис «Слово і час» – повноправний сегмент національного письменства.

Література:

1. Літературна періодика. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-55780>
2. Пахаренко В. Українська поетика. Черкаси: «Відлуння-Плюс», 2009. 404 с.
3. Скупейко Л. «Слово і Час» – журнал академічного літературознавства. *СіЧ*. 2007. № 1. С. 3–6.
4. Слово і Час. Матеріал з Вікіпедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE_%D1%96_%D1%87%D0%B0%D1%81.

Vitek Yana. "Slovo i Chas" magazine as a component of the literary process

In the theses, the features of the classification of the magazine "Slovo i Chas" are outlined, the contextual content of each of the categories is specified, and the influence of the magazine on the background of the era is clarified.

Key words: *literary process, intellectual potential, rubric, magazine.*

Academic supervisor – Vira Meleshko, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Literature

УДК 821.09.161.2(092)ЗАБУЖКО

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕСЕЇСТИЧНОГО НАРАТИВУ ОКСАНИ ЗАБУЖКО В КНИЗІ «І ЗНОВ Я ВЛІЗАЮ В ТАНК...»

Тетяна В'ячеславівна Гайдар
Науковий керівник – Ганна Іванівна Радько,

к. філол. н., доцент, доцент кафедри української літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У тезах схарактеризовано збірку есеїв Оксани Забужко, взаємопов'язаних тематичним контекстом. Завдяки аналізу образу «Свій»–«Чужий» здійснюється порівняння культур у творах.

Ключові слова: літературний жанр, есеїстика, літературна творчість, літературна критика.

Вибір теми дослідження зумовлений інтересом до творчості сучасної письменниці Оксани Забужко загалом та розмаїттям жанру есею, який останнім часом став дуже популярним серед письменників, в окремих випадках потіснивши інші жанри, зокрема. 2019 року щорічна, знакова для сучасної культури, нагорода «Книга року ББС» запровадила нову номінацію «Есеїстика», зважаючи на популярність і продуктивність цієї творчості серед новітнього письменства. У 2016 році запроваджено спеціальну премію в галузі есеїстики імені В. Шевельова (Шереха), котру вручають майстрам цього виду творчості. Її лауреатами вже стали відомі митці сучасності А. Бойченко, А. Любка, К. Москалець, А. Бондар та інші. Усі ці й інші чинники свідчать про продуктивність есеїстики в сучасній літературі, а це так само пояснює посилений науковий інтерес до неї.

Серед мистців-есеїстів помітно вирізняється Оксана Забужко – відома письменниця, критик, редакторка, науковець, культурна і громадська діячка. Її есеїстичні збірки «Репортаж з 2000-го року», «Хроніки від Фортінбраса», «З мапи книг і людей», «І знов я влізаю в танк...», «Let my people go» належать до тих художніх зразків авторського самовираження мисткині в нових рефлексивних формах, вартих прискіпливого вивчення.

В українському інтелектуально-культурному просторі з 90-х рр. ХХ ст. Оксана Забужко є однією з небагатьох претендентів на номінацію українського інтелігента, що найбільш послідовно, безоглядно й беззастережно реалізує своє право на свободу думки й слова як природну органічну функцію людини.

То ж не випадково об'єктом дослідження є поліжанрова книга Оксани Забужко «І знов я влізаю в танк...», у якій есеїстика займає чільне місце, котра побачила світ 2014 року і не залишилась непоміченою серед наукової спільноти й громадськості, а 2019 року відзначена найвищою мистецькою премією України – Національною премією імені Тараса Шевченка.

Теоретико-методологічним підґрунтям нашої роботи є праці В. Агеєвої, В. Галич, Т. Тебешевської-Качак.

Книгу Оксани Забужко «І знов я влізаю в танк...» присвячено різним аспектам війни – гібридної, інформаційної тощо. Вона демонструє авторське осмислення проблем суспільства, вирізняється вишуканою стилістичною формою, оригінальністю висловлених думок.

Як зазначає Віра Агеєва, «...книжка структурувалася як збірка вихоплених світлом ліхтарика вражень, епізодів, картин, застрашливих нагромаджень несумісних речей, зсунутих потужним вихором з усталеного місця» [1].

Книга об'єднує есеї, котрі вийшли в Україні й одні з них мали широкий резонанс. Інші дотепер адресували винятково зарубіжній аудиторії, а тепер уперше вийшли в українському перекладі. Основне, що об'єднує тексти з книжки «І знов я влізаю в танк...», є те, що всі вони, незалежно від конкретних приводів-поштовхів і загальної тематики, об'єднані великим спільним мотивом. Це – інформаційна війна Росії, яку Оксана Забужко розглядає, аналізує і в просторовому, й у часовому вимірі. За жанром це тексти дуже різної «оптики» й обсягу – від «авторської колонки» й актуального інтерв'ю до історико-мемуарної розвідки та культурософського есею.

Книга є умовно завершеною єдністю: твори об'єднані волею авторки, важливу роль відведено передмові, котра з'єднує усі мотиви в подальших творах; передмова – ядро збірки, на яке «нашаровуються» інші публікації, яка акумулює всі думки, оприлюднені в інших розділах. У другій частині книги можна виділити образ «Свій-Чужий», завдяки якому здійснюється порівняння культур.

Назва збірки – рядок з її ж вірша, написаного 2008 року в період російсько-грузинської війни. Основний мотив усієї збірки – засудження війни у будь-якому своєму прояві – і як військове втручання, і як інформаційний тиск, і як гібридне утворення тощо. Що стосується композиції збірки, то зробили висновок, що книга есеїв є об'єднанням відкритого типу, де послідовність текстів не є принциповою, натомість усіх об'єднують спільні мотиви: ставлення автора до інформаційної війни з Росією та до війни в сучасних умовах загалом.

Зміст творів – це простір війни в різних варіаціях: не лише хронотопічний, принципово відмінний від фізичного, а й духовний, і соціальний простір, що не пов'язаний із засвоєнням реального простору. Простір війни опредмечує ідею книги, яка обертається в духовній і соціальній площині: це зло, якому не місце в сучасному світі. У цьому значенні «простір» означає внутрішній світ, сферу дії художніх або есеїстичних ідей та лише зовнішньо дотичний до простору фізичного.

Одним із базових у творах О. Забужко є автобіографічний концепт, погоджуємось із твердженням Т. Тебешевської-Качак [4, с. 40]; він дає змогу авторці бути ближчою до читача й водночас стає одним із щаблів саморепрезентації, формує образ наратора, який уособлює долю жінки в кризовому суспільстві, символізує громадянську стійкість письменниці в питаннях престижу українського народу та його культури [2, с. 212]. Оповідь від першої особи сприяє вільному переміщенню письменниці в різних часопросторових пластах, що відтворюють доленосні історичні події в Україні, свідком, а то й учасником яких була вона сама.

Образ автора у збірці – щоразу новий, змінний, динамічний. Авторка однаковою мірою презентує себе в ролі публіцистки, філософа, критика, есеїстки, науковиці, оглядачки, культурної діячки. Виділити одне з авторських амплуа як пріоритетне не видається можливим, як це має бути в постмодерністському творі. В одних творах із першого розділу домінує автор-критик, науковець, дослідник. В інших, зокрема в другій частині збірки, домінує автор-оглядач, культурний діяч, есеїст. Це зумовлено подіями, які описані в книзі, й авторським ставленням до них у різних обставинах, утілених за допомогою образного слова й слова-поняття.

Есеїстика письменниці вирізняється діалогічністю, вона пропонує читачеві бесіду, спонукає до висновків у цій ситуації. Суб'єктивність висловлення, варіації втілення образу автора як учасника чи свідка подій привертають увагу мовними художніми засобами. Авторка вводить у текст нові слова, ті, що, на її думку, найкраще підходять до опису ситуації. Можна відзначити емоційність тексту, котра зумовлена саме лексичним та синтаксичним оформленням.

Основною темою всієї збірки є тема інформаційної війни, на що авторка вказує в перших рядках передмови: «Це книжка про війну (...) Її звуть «інформаційною», «психологічною», «гібридною» (...) і тим часто-густо применшують її істинний масштаб і значення, так, буцім вона є чимсь на кшталт докладки до «головної», «гарячої», тоді як в дійсності справа стоїть якраз навпаки: саме вона-то й є головною, тотальною, а «залізо і кров» – лиш її похідною...» [3, с. 11]. На думку О. Забужко, саме інформаційна війна може стати зброєю масового нищення у ХХІ ст. І місія письменника – поділитися своїм досвідом «думання» з тими, хто хотів би зміцнити власний «інформаційний імунітет».

Зав'язкою розповіді у книзі став факт із біографії О. Забужко. У передмові до збірки авторка пише, що її «персональна війна» розпочалася 27 травня 2008 р. Тоді у своєму блозі в «Українській правді» письменниця оприлюднила відгук на позачергові вибори київського міського голови, що проводили повністю за московськими технологіями, і звинуватила український політикум у відсутності державницького мислення та зневазі до країни й народу. Цей допис викликав шалену кібератаку на всіх провідних українських сайтах, яку О. Забужко змальовує як прояв інформаційної війни доби комп'ютерних технологій: «Це взагалі була на той час нова (...) російська воєнна технологія – «фабрика тролів», призначена для зачистки віртуального простору від «незгодних з лінією партії». Армія «ополченців», озброєних клавіатурою, штабною методичкою й тою обов'язковою моральною патологією (...) що дозволяє годинами засипати незнайомих людей так званою «поштою ненависти», не відчуваючи при цьому жодного душевного дискомфорту» [3, с. 24]. Авторка підсумовує: «27 травня 2008 р. я навіч побачила Зло як індустрію штучно індукованого божевілля» [3, с. 26].

О. Забужко розповідає про себе, своє світосприймання, власний життєвий досвід, про своїх наставників, друзів і недругів, про свої подорожі й зустрічі, про свої досягнення та творчі плани. Наприклад, у творі «Пам'ятаючи про Камірос» авторка згадує свою роботу над «Музеєм покинутих секретів» так: «...для історичної частини роману довелося всерйоз зайнятися вивченням війни НКВД-МГБ проти українського підпілля 1940-х, для постаті Бухалова – вивченням чекістської мови: в результаті для себе образ «гібридної війни» я склала задовго перед тим, як у нас про неї почали говорити вголос...» [3, с. 18]. У дописі «Нескромна чарівність номенклатури» вона розповідає, як журналісти запідозрили її в намірі піти в політику й балотуватися в народні депутати: «На перший журналістський дзвінок із запитанням, чи правда, що я «йду в депутати» (...) я ще весело відповідала цитатою з «Блакитної троянди» Лесі Українки: «Вітаю, нам сказали, що ви заручена! – Спасибі за новину, з ким же се?». «З Ющенком», – пояснила трубка. Гм, мило це чути, але (...) я ж іще перед парламентськими виборами 2006-го (...) популярно пояснила (...) чому для письменника перехід у парламентське крісло (...) це професійне самогубство (...) Спростування моє з'явилося друком, але нічого не допомгло. За кілька днів про «мої політичні плани» почали обережно розпитувати при зустрічі вже ближні й дальні знайомі...» [3, с. 45–46]. Таким фрагментам притаманні відкритість, щирість, сповідальність, вони демонструють осмислення автором власної особистості та власної творчості в контексті культурної й літературної ситуації, осмислення свого місця у світі.

Зі збірки читач дізнається про виступи О. Забужко на літературних вечорах в Україні й за кордоном, її листування з Юрієм Шевельовим, знайомство з Ліною Костенко («Я була з нею досить близько знайома на початках своєї поетичної кар'єри, і якби не її голос, то мене б і в Спілку не прийняли у 1987 році, між іншим») [3, с. 269]), Євгеном Сверстюком («Дядя Женя. Таким я його запам'ятала з раннього дитинства, коли він приїздив до Луцька й зупинявся в моїх батьків (...), в червні 1991-го, на україністичній конференції в американській Урбана-Шампейн, Іллінойс (...) я вже була йому повноцінним співрозмовцем, а він з «дяді Жені» став мені «Євгеном Олександровичем...») [3, с. 288–290]), Василем Лісовим («Попервах він видався безамбіційним і навіть нас, молодих, трохи був розчарував: то ж була доба трибунів, ефектних виступів і гучних слів, коли за кілька вдалих публічних промов можна було потрапити в парламент, – а Василь Лісовий (...) дбав про те, щоб слова були не гучні, а точні») [3, с. 328–329]), і про її боротьбу на інформаційному фронті («на інформаційній передовій» (...)) я опинилася зовсім не з власної охоти, а єдино «по факту» буття собою та вірності професійному обов'язку письменника перед мовою («називати речі своїми іменами!»), – а потім відступати було вже нікуди, бо коли розумієш масштаб загрози, мовчання означає солідарність з убивцями. Власне, з моменту, коли

починаєш так відчувати, це й є твоя війна, все решта – або колаборація, або дезертирство») [3, с. 19]].

Загалом автобіографічність є потужним сюжетотворчим чинником у збірці «І знов я влізаю в танк...». Автобіографічні структури зміцнюють документальну основу текстів і дають змогу письменниці через занурення в мікрокосмос свого внутрішнього світу осмислити проблеми українського суспільства в карколомні періоди його історії.

Отже, текстам, що ввійшли до книги «І знов я влізаю в танк...», притаманні така художня особливість, як явище автобіографізму, переплетення часопросторових пластів, громадянський пафос та лірична сповідальність наративу, суб'єктивна оцінка актуальних суспільних проблем кінця ХХ – початку ХХІ ст. тощо.

Есеїстична творчість О. Забужко – знакова для нашого письменства. Підкреслюючи, що завдання «витворити з “мас” українську націю було для Франка аж ніяк не суто політичною програмою», О. Забужко реалізує в збірці «І знов я влізаю в танк» подібну проблему, принаймні це впливає з її творчості. Тим-то есеїстика письменниці гідна продовження дослідницької роботи.

Література:

1. Агеева В. Забужко проти Фукуями : рецензія на книжку «І знов я влізаю в танк». Комітет з національної премії України імені Тараса Шевченка : офіційний вебсайт. URL: <http://www.knpu.gov.ua/content/zabuzhko-proti-fukuyami-retsens%D1%96ya-na-knizhku-%C2%AB%D1%96-znov-ya-vl%D1%96zayu-v-tank%E2%80%A6%C2%BB>
2. Галич В. Автопередмови Оксани Забужко в парадигмі публіцистики. *Український інформаційний простір*. 2022. № 2(10). С. 191–213. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/269968/265307>
3. Забужко О. І знов я влізаю в танк... Вибрані тексти 2012–2016: Статті, есе, інтерв'ю, спогади. Київ : Комора, 2022. 416 с.
4. Тебешевська-Качак Т. Автобіографізм як принцип нарації та характеротворення у прозі Оксани Забужко. *Слово і час*. 2004. № 2. С. 39–47.

Haidar Tetiana. Artistic features of the Oksana Zabuzhko essay narrative in the book "And Again I Get Into The Tank..."

The thesis characterizes a collection of essays by Oksana Zabuzhko, interconnected by thematic context. Due to the analysis of the «Domestic» – «Alien» image, a comparison of cultures is fully made.

Key words: *literary genre, essay writing, literary creativity, literary criticism.*

Academic supervisor – Hanna Radko, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Literature

УДК 821.09(410):82.02МОД

КОНЦЕПТ ПОДОРОЖІ В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДОБИ МОДЕРНІЗМУ

Владислав Олегович Ганнущенко

Науковий керівник – Марина Олексіївна Зуєнко,
д. філол. н., доцент, професор кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті схарактеризовано концепт ПОДОРОЖ та його місце і значення в англійськомовній літературі доби модернізму, розкрито його прикметні риси.

Ключові слова: *концепт, англійська література, модернізм, теорія абсурду.*

Подорож як мотив у світовій літературі відіграє важливу роль у різних історичних та культурних контекстах. Вона символізує не лише фізичне переміщення, але й глибокі внутрішні перетворення героїв, пошук ними сенсу, самопізнання й боротьбу з обставинами. У літературі модернізму подорож стає важливим концептом, який виходить за межі традиційного уявлення про фізичну мандрівку. Вона набуває глибшого символічного та філософського значення, віддзеркалюючи внутрішній пошук героїв, їхню боротьбу з кризою ідентичності та сенсом існування. Подорож у модернізмі є метафорою не лише фізичного переміщення, але й духовного, психологічного та екзистенційного шляху.

В епоху модернізму герої часто вирушають у подорож, щоби дослідити власну особистість, розкрити підсвідоме та подолати внутрішні конфлікти. Під впливом фрейдистської психоаналітики подорож стає метафорою внутрішнього шляху, спрямованого на пізнання власної психіки та переживань. Наприклад, у романі Джеймса Джойса «Улісс» подорож Леопольда Блума вулицями Дубліна символізує внутрішню мандрівку його думками та спогадами.

Модернізм часто відображає кризу людини перед новою реальністю – утрату віри в традиційні цінності, розчарування у прогресі та розпад соціальних структур. Подорож у цьому контексті стає засобом пошуку сенсу життя у світі, який здається фрагментованим і хаотичним. У романі Вірджинії Вулф «До маяка», скажімо, подорож до маяка є метафорою прагнення до недосяжного ідеалу, що уособлює складність пошуку гармонії та цілісності.

У модерністській літературі подорож часто веде до усвідомлення абсурдності існування. Герої зустрічаються з безглуздістю світу, відсутністю чітких відповідей на життєві питання та неможливістю досягти справжнього розуміння. Це особливо помітно у творах Франца Кафки, де подорож героїв часто закінчується незрозумілим фіналом або призводить до фрустрації та ізоляції, як у романі «Процес».

У модерністських творах подорож віддзеркалює нелінійність часу і простору. Розповідь фрагментується, а минуле, теперішнє і майбутнє

переплітаються. У «Портреті митця замолоду» Джойса, наприклад, подорож героя Стівена Дедала через різні етапи життя представлена не як чітка лінія, а як мозаїка спогадів, переживань і думок, що презентує складність самосприймання.

У творах модерністських письменників подорож часто символізує культурні конфлікти та взаємодію різних цивілізацій. У романі Джозефа Конрада «Серце півми» подорож у глибину африканського континенту стає символом зустрічі з первісною дикістю й темними сторонами людської природи. Конфлікт культур у подорожах стає дзеркалом для вивчення проблем імперіалізму, колоніалізму та расових стереотипів.

Подорож у модерністських творах часто є засобом втечі від буденності або обмежень соціальних норм. Герої, які не можуть знайти свого місця в суспільстві, шукають вихід через подорож до нових світів або альтернативних реальностей. Наприклад, у романах Д. Г. Лоуренса герої часто вирушають у подорожі як спосіб уникнути жорстких обмежень суспільства та знайти власну свободу і природність.

Отже, мотив подорожі у світовій літературі вирізняється своєю глибиною та багатозначністю. Він може слугувати не лише тлом для динамічних подій і пригод, але й бути основним елементом для розкриття внутрішнього світу героїв. Подорож постає як своєрідний механізм, що запускає глибинні психологічні й духовні трансформації персонажів. Від епічних пригод до інтимних подорожей свідомості, цей мотив часто стає метафорою людського життя, де кожен крок є кроком до самопізнання, боротьби з внутрішніми суперечностями або прагненням ідеалів.

Особливо важливу роль концепт подорожі відіграє в літературі модернізму. В епоху, коли традиційні уявлення про світ, людину та її місце у всесвіті зазнали глибоких змін, подорож перетворюється на символ складних внутрішніх і зовнішніх пошуків. У творах модерністів вона часто поєднує в собі як фізичний аспект, так і психологічний чи духовний вимір, виводячи героїв за межі звичного простору і часу. Через подорож герої не лише відкривають нові зовнішні горизонти, але й занурюються в рефлексію, переосмислюючи власну ідентичність, цінності та сенс буття.

Мандрівка в цьому контексті стає способом подолання життєвих криз, дослідження своєї ролі у світі та взаємин з іншими людьми. У фрагментованому та часто абсурдному світі модерністської літератури подорож втілює спробу знайти гармонію, примиритися з реальністю або, навпаки, втекти від неї. Так, цей концепт є не просто сюжетоутворювальним елементом, а й потужним інструментом для розкриття екзистенційних проблем і духовних пошуків, властивих людині модерної епохи.

Література:

1. Booth, N. J., and Nigel Rigby, eds. *Modernism and Empire: Writing and British Coloniality 1890-1940*. Manchester University Press, 2000.

2. Kern, S. The culture of time and space, 1880–1918: With a new preface. Harvard University Press, 2003.

Hannushchenko Vladyslav. The concept of JOURNEY in English literature of the age of modernism

The article reveals characteristics of the concept of JOURNEY and its place and value in the English-language literature of the modernist era, and outlines its salient features.

Key words: concept, English literature, modernism, theory of the absurd.

Academic supervisor – Maryna Zuyenko, DSc (Literature), Full Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 373.5.016:811]:81'233

**УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК СЛУХАННЯ (АУДІЮВАННЯ)
В УЧНІВ 5–9 КЛАСІВ**

Анна Олександрівна Гета

*Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У статті розкрито спробу дослідити важливість аудіювання як одного з основних видів мовленнєвої діяльності під час вивчення іноземної мови, його роль у формуванні комунікативної компетентності, а також проаналізувати навчальні програми й підручники для учнів 5–9 класів з точки зору розвитку навичок аудіювання, представити результати дослідження рівня сформованості цих навичок у школярів, запропонувати комплекс вправ для їхнього вдосконалення.

Ключові слова: аудіювання, мовна навичка, міжкультурна комунікація, комунікативна компетентність, методика навчання англійської мови як іноземної (TEFL).

Актуальність теми. Уміння слухати й розуміти іноземну мову лежить в основі однієї з основних комунікативних компетенцій під час навчання іноземної мови. Навички аудіювання відіграють важливу роль у формуванні мовленнєвих умінь учнів, розвитку їхньої мовної здогадки та мовленнєвого слуху. Проте в реальності учні 5–9 класів часто зустрічаються зі значними труднощами в розумінні іншомовного аудіоматеріалу, що негативно впливає на їхню мотивацію до вивчення іноземної мови та успішність навчання загалом. Саме тому вдосконалення методики формування та розвитку навичок аудіювання в учнів середньої школи є актуальним питанням сучасної методики викладання іноземних мов [1].

Мета розвідки – теоретично обґрунтувати й запропонувати комплекс практичних рекомендацій щодо вдосконалення навичок аудіювання в учнів 5–9 класів на уроках з іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Аудіювання (слухання й розуміння мови на слух) є одним з основних видів мовленнєвої діяльності під час вивчення іноземної мови. Це активний процес сприймання, розпізнавання й розуміння звуків, слів, речень і зв'язних текстів, що передають усним шляхом. Оволодіння аудіюванням дає можливість зреалізувати виховні, освітні й розвивальні цілі, дозволяючи студентам уважно слухати мовлення, формувати вміння прогнозувати зміст висловлення й виховувати культуру слухання як іноземною, так і рідною мовою [3].

Значення навичок аудіювання вбачаємо, зокрема, у такому:

1. Сприяння розвитку інших видів мовленнєвої діяльності: аудіювання є способом безпосереднього сприймання іншомовного мовлення, що забезпечує розвиток інших видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо).

2. Фонематичний і інтонаційний слух: розвинені навички аудіювання сприяють формуванню фонематичного й інтонаційного слуху, засвоєнню правильної вимови, наголосу й ритму іноземною мовою.

3. Знайомство з автентичними матеріалами: слухання автентичних аудіоматеріалів дозволяє учням ознайомитися з різноманітними акцентами, темпами мовлення, стилями висловлення, сприяє кращому розумінню культурних особливостей та реалій країни, мову якої вивчають.

4. Міжкультурна взаємодія: ефективне сприймання іншомовного мовлення на слух є запорукою успішної комунікації та міжкультурної взаємодії.

5. Мотивація до вивчення: розвиток навичок аудіювання підвищує мотивацію учнів до вивчення іноземної мови, стимулюючи їхню пізнавальну активність та інтерес.

6. Зв'язок з іншими мовленнєвими вміннями: аудіювання тісно пов'язане з розвитком інших мовленнєвих умінь, сприяє розширенню словникового запасу учнів, засвоєнню граматичних структур, удосконаленню навичок говоріння.

Аудіювання сприяє розвитку міжкультурної комунікативної компетентності [4; 9], оскільки дозволяє долучитися до автентичного мовного середовища, зрозуміти особливості невербальної комунікації, жестів, інтонацій. Систематичне тренування навичок аудіювання розвиває здатність концентрувати увагу, покращує пам'ять та сприймання інформації на слух, допомагає адаптуватися до різних темпів мовлення носіїв мови, що є важливим для успішного розуміння усного мовлення.

Сформовані навички аудіювання сприяють підвищенню

впевненості учнів у вживанні іноземної мови, зменшенню страху перед непорозумінням. У сучасному світі аудіювання відіграє важливу роль через поширення аудіовізуальних засобів масової інформації, подкастів, онлайн-курсів тощо. Аудіювання може функціювати як самостійний вид мовленнєвої діяльності або бути елементом комплексної рецептивної активності [3].

Розвиток навичок аудіювання відбувається поетапно і передбачає формування таких умінь:

- ✓ розрізнати звуки мови: Це базовий рівень, коли учні навчаються сприймати іншомовні звуки, розпізнавати їх та диференціювати від подібних звуків рідної мови;
- ✓ упізнавати знайомий лексичний і граматичний матеріал: Учні тренуються впізнавати вивчені слова, фрази, речення та конструкції в контексті;
- ✓ зрозуміти основний зміст прослуханого матеріалу: Учні починають працювати з невеликими автентичними аудіотекстами та навчаються виокремлювати важливу інформацію;
- ✓ зрозуміти деталі й нюанси змісту прослуханого: Це найвищий рівень, коли учні демонструють детальне розуміння почутого, можуть робити висновки, інтерпретувати імпліцитну інформацію.

Під час аудіювання задіюють різні стратегії, зокрема прогнозування змісту, виокремлення основних слів і смислових центрів, узагальнення й інтерпретацію контексту. Розвиток цих стратегій є важливим для успішного формування навичок аудіювання.

Роль аудіювання зростає також у зв'язку з актуальними тенденціями комунікативного підходу та використання автентичних матеріалів на уроках з іноземної мови. Це являє собою нові виклики перед учнями та вимагає пошуку ефективних засобів удосконалення їхніх навичок сприймання усного мовлення. Аудіювання тісно пов'язане з іншими видами мовленнєвої діяльності, тому на основі його розширеного застосування можна зробити навчання іноземної мови набагато ефективнішим.

Формування навичок аудіювання вимагає систематичної практики та використання різноманітних видів і форм вправ. На початковому етапі доцільно застосовувати невеликі за обсягом аудіоматеріали, спрямовані на розпізнавання окремих звуків, слів та простих речень. Згодом тексти ускладнюють щодо лексичного наповнення, граматичних структур, темпу мовлення тощо. Вибір аудіоматеріалів має відповідати рівню оволодіння мовою учнів, їхнім інтересам та комунікативним потребам. Ефективними є автентичні матеріали різних жанрів: діалоги, інтерв'ю, новини, оповідання, пісні, фрагменти з фільмів. Це сприяє формуванню не лише мовленнєвих умінь, а й соціокультурної та соціолінгвістичної компетентностей [5; 6].

Під час аудіювання важливо забезпечити належну психологічну та методичну підготовку, створити сприятливу атмосферу, налаштувати їх

на успіх. Доцільно використовувати вправи до прослуховування (активізація фонових знань, прогнозування змісту), під час прослуховування (фокусування уваги, виконання завдань на розуміння основного змісту чи деталей) та після прослуховування (обговорення, дискусія, творчі завдання). Сучасні інформаційно-комунікаційні технології відкривають нові можливості для розвитку навичок аудіювання, надаючи доступ до численних онлайн-ресурсів, подкастів, відеоматеріалів. Застосування мультимедійних засобів також підвищує мотивацію учнів та інтерактивність процесу навчання.

Так, належний рівень сформованості навичок аудіювання є невід'ємним складником в оволодінні іноземною мовою, тому методиці їх формування та вдосконалення маємо приділяти належну увагу на всіх етапах навчання. Оволодіння навичками сприймання усного повідомлення на слух разом із говорінням забезпечує можливість комунікації іноземною мовою. Аудіювання є невід'ємним компонентом комунікативної компетентності, воно потребує систематичного вдосконалення та активного застосування різноманітних методів і прийомів під час уроків з іноземної мови.

Аналіз навчальних програм та підручників з іноземної мови для 5-9 класів щодо розвитку навичок аудіювання;

1. Роль програм та підручників: навчальні програми й підручники відіграють важливу роль у формуванні навичок аудіювання, забезпечуючи зв'язок між очікуваними результатами, змістом навчання та видами навчальної діяльності.

2. Аналіз програм: модельні навчальні програми з іноземних мов для 5–9 класів містять чіткі вимоги до рівня аудитивних умінь на кожному з етапів навчання, також щодо розуміння основного змісту, деталей та сприймання мовлення.

3. Аналіз підручників: сучасні підручники містять значну кількість автентичних аудіоматеріалів різних жанрів та типів, диференційовані вправи за рівнем складності та віковими особливостями учнів.

4. Переваги:

- ✓ чітке визначення вимог до рівня аудитивних умінь;
- ✓ наявність автентичних аудіоматеріалів;
- ✓ диференціація завдань за рівнем складності;
- ✓ використання автентичного мовлення з різними акцентами.

5. Недоліки:

- ✓ недостатня кількість завдань для розвитку контекстуального розуміння;
- ✓ обмежена варіативність видів аудіювання;
- ✓ недостатня інтеграція аудіювання з іншими видами мовленнєвої діяльності.

6. Рекомендації з удосконалення:

- ✓ збільшення кількості завдань на контекстуальне розуміння;
- ✓ розширення видів аудіювання;

- ✓ посилення інтегрованого підходу;
- ✓ використання сучасних технологій та автентичних інтернет-ресурсів;
- ✓ упровадження стратегій сприймання мовлення на слух та розвитку компенсаторних навичок.

Діагностика рівня сформованості навичок аудіювання в учнів 5-9 класів. Під час навчальної практики з ЗЗСО України загалом опитано понад 50 учнів 5–9 класів. Результати роботи можемо сформулювати так: серед основних помилок і труднощів у сприйманні аудіювання можемо вказати на швидкий темп мовлення, наявність незнайомої лексики й ідіом, фоновий шум, різні акценти у мовців.

Загалом здобувачі 5–6 класів мають труднощі в сприйманні деталей і контексту [2], учні 7–9 класів – у розпізнаванні контексту й підтексту.

Отже, рівень сформованості навичок аудіювання поступово зростає з віком. Існує водночас потреба у вдосконаленні методики навчання зі спрямуванням на розвиток контекстуального й підтекстового розуміння.

Завдання для вдосконалення навичок аудіювання в учнів 5–9 класів:

- ✓ розуміння основного змісту: визначення основної теми, диференціювання за смисловими блоками;
- ✓ виокремлення основної інформації: ключових слів, складання плану;
- ✓ визначення деталей: відповіді на питання за деталями, правильні / неправильні твердження, дати, оніми тощо;
- ✓ розпізнавання контексту: визначення ситуації, установа ролей, угадування місця / часу.
- ✓ ідентифікування підтексту й супровідної інформації: мети й лейтмотивів тексту, підтекст, виокремлення емоційного стану героїв твору.

Серед основних стратегій в аудіюванні вкажемо на такі: слухання з метою формулювання припущень, виокремлення основних слів, визначення зв'язків між смисловими блоками та ін.

Серед елементів кооперативного навчання в цьому разі вкажемо на обговорення в аудиторії змісту, порівняння аудіо і транскрипту, формування нотаток, написання рецензії, міркувань про текст тощо.

Доцільно також імплементувати інтерактивні методики навчання, зокрема ігрові, так: аудіовікторини, конкурси, вебквести, аудіодиктанти. Системне застосування таких підходів і методик, поза сумнівом, покращить рівень сформованості в учнів навичок слухання. Особливий наголос слід також зробити на інтерактивних методиках під час роботи з учнями, що мають особливі освітні потреби [7; 8]. У цьому вбачаємо перспективи подальшої роботи.

Література:

1. Березовська О. В. Розвиток аудіювання на заняттях з іноземної мови. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.Сковороди»*. 2014. Вип. 31, Т. IV(12). 384 с.
2. Гордійчук О., Сандуляк М. Навчання молодших школярів аудіюванню у викладанні мовно-літературної освітньої галузі. *Інновації в науці: сучасний вимір*: матер. Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих дослідників (22 квітня 2021 року, м. Суми). Суми: ФОП Цьома С. П., 2021. С. 59–62 URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2710>.
3. Когнітивні навички: як розвивати когнітивні навички у дітей різного віку? URL: <https://aytuzon.com.ua/kognitivni-navuchku>.
4. Мовна особистість та різні підходи до її вивчення. URL: <https://mova.ipokubg.edu.ua/movna-osobystist>.
5. Особливості розвитку соціальної компетентності підлітків при проектуванні навчально-виховного процесу: науковий портал. URL: <https://nauka.udpu.edu.ua/1-3-osoblyvosti-rozvytku-sotsialnoji-kompetentnosti-pidlitkiv-pry-proektuvanni-navchalno-vyhovnoho-protsesu>
6. Пестушко А. Роль аудіювання у формуванні іншомовної компетенції здобувачів знань фахових передвищих навчальних закладів. *Viae Educationis. Studies of Education and Didactics*. 2022. Number 1. С. 56–64. <https://doi.org/10.15804/ve.2022.01.07>.
7. Рахно М. Ю. Специфіка навчання читання англійською мовою учнів із дислексією у старших класах ЗЗСО України. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін*: матер. X Міжнародної науково-практичної конференції (26 квітня 2024 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2024. 211 с. С. 100–102. https://pedagogika.sspu.edu.ua/images/%D0%A5_%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_2024/zbirnik_materialiv_konferenciyi_innovrozv_vo_14_fef0d.pdf
8. Рахно М. Ю., Шрамко Р. Г. Специфіка навчання письма англійською мовою учнів із дислексією у старших класах ЗЗСО України. *Multilingual realm*: зб. наук. пр. методистів, учителів-практиків та викладачів іноземних мов / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. С. 58–62. Вип. I. 72 с. <https://doi.org/10.33989/pnpu.539>.
9. Rakhno, M., Shramko, R. (2021). Forming the Linguosocial and Cultural Competence of Bachelor Students – Prospective Translators by Means of the Course Comparative Lexicology and Grammar of Ukrainian and English: Experience of Using CLIL Technologies. *Педагогічні науки*:

теорія, історія, інноваційні технології, 9(113), 126–144.
DOI: 10.24139/2312-5993/2021.09/126-144.

Heta Anna. The improvement of listening skills of schoolchildren of 5–9 grades

The article reveals an attempt to investigate the importance of listening as one of the lingual skills when learning a foreign language, its role in the formation of communicative competence, as well as it outlines the analysis of curricula and textbooks for students of 5–9 grades due to the development of listening skills. It aims to present the results of the study of the level of formation of these skills of schoolchildren, and to offer a set of exercises for their improvement.

Key words: listening, lingual skill, intercultural communication, communicative competence, methods of teaching English as a foreign language (TEFL).

Academic supervisor – **Ruslana Shramko**, Ph.D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК УДК 821.09(410)(092)ВАЙЛД
**ВИВЧЕННЯ РОМАНУ ОСКАРА ВАЙЛДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ» У
КОНТЕКСТІ ЕСТЕТИЗМУ, ЕТИКИ Й СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ
ПІДХОДІВ**

Ксенія Євгенівна Глуховеєрова

Науковий керівник – Наталія Іванівна Тарасова,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Статтю присвячено вивченню роману Оскара Вайлда «Портрет Доріана Грея» у середній та вищій школі на прикладі освітньої програми з зарубіжної літератури. Автор розглядає основні педагогічні методи викладання, аналізує вплив твору на формування естетичних і етичних принципів у молоді, зосереджуючись на його символізмі та моральних аспектах. Окрему увагу приділено використанню сучасних освітніх технологій і ролі інтерпретаційного підходу під час навчання.

Ключові слова: Оскар Вайлд, естетизм, етика, зарубіжна література, педагогічний підхід, інтерпретація.

Вступ. Роман Оскара Вайлда «Портрет Доріана Грея» залишається важливим компонентом світової літературної спадщини, і його часто розглядають у контексті естетизму та моральних дилем. Вайлд як представник естетизму й декадансу створює у своєму творі складний дискурс навколо етичних і естетичних аспектів людського існування. Вивчення цього роману в шкільному курсі із зарубіжної літератури надає можливість учням не лише заглибитися у світ класичної

літератури, але й розвивати аналітичні навички, розширювати світогляд і формувати власні моральні оцінки.

У статті розглянуто педагогічні й науково-методичні підходи до викладання роману «Портрет Доріана Грея» в середній школі та на основі програми зарубіжної літератури для 10 класу, розробленої Ю. І. Ковбасенком.

Педагогічні підходи до вивчення роману. Вивчення роману Вайлда в середній школі згідно з програмою «Зарубіжна література. 10 клас» (Ю. І. Ковбасенко) передбачає не лише аналіз сюжетних ліній та образів, але й акцент на філософських та етичних аспектах твору [2]. Ю. Ковбасенко, заслужений працівник освіти України та автор понад 300 наукових і науково-методичних праць, пропонує розгляд роману у контексті парадоксів і моральних дилем, які постають перед основними персонажами. Особливу увагу приділяють парадоксальності світогляду лорда Генрі, який, не вчиняючи злочинів, провокує на аморальні вчинки Доріана Грея.

На думку Ю. Ковбасенка, цей роман є ефективним матеріалом для розвитку критичного мислення учнів, оскільки викликає роздуми про моральну відповідальність особистості за власні та чужі дії. Лорд Генрі, наприклад, через свої парадоксальні вислови й філософські експерименти несе непряму відповідальність за злочини Доріана [4], що викликає питання про межі впливу і відповідальності за слова.

Проблеми естетизму та етики у творі. Центральним питанням роману є конфлікт між естетикою та етикою, утілений в образі Доріана Грея. Естетизм, який проповідує насолоду красою і сприймання життя як мистецтва, у творі вступає в протиріччя з моральними нормами. Цей конфлікт, на думку Вайлда, є провідним для розуміння людської природи.

Професор Ю. Ковбасенко [3] піднімає питання моральної відповідальності героя, наголошуючи, що краса і мораль не завжди можуть співіснувати гармонійно. Він також вивчає питання естетизму й декадансу як течій, що були визначальними для літератури кінця XIX століття і суттєво вплинули на творчість Вайлда.

Сучасні підходи до викладання роману. Використання сучасних педагогічних методів і технологій значно підвищує ефективність викладання класичної літератури. Наприклад, на уроках можна використовувати мультимедійні презентації, кіноекранізації роману, ілюстрації та інші візуальні матеріали, що дозволяють учням краще зрозуміти стиль і естетику твору.

На відкритому уроці у Державному навчальному закладі «Ржищівський професійний ліцей», який був проведений 6 лютого 2024 року і був присвячений вивченню роману «Портрет Доріана Грея», використовували інтерактивні методи, що дозволило учням глибше зануритися в аналіз морального і естетичного конфлікту твору. Учні обговорювали питання моральної відповідальності, аналізували

елементи композиції роману та естетичні ідеї, утілені в образах основних героїв.

Важливість вивчення роману в сучасному освітньому процесі. Вивчення творів класичної літератури, таких, як «Портрет Доріана Грея», у сучасній школі є важливою частиною формування особистості учня. Літературні твори дозволяють не лише розвивати мовленнєві навички, але й виховувати естетичні та етичні цінності. Особливу роль грає вивчення твору в контексті соціокультурних тенденцій епохи, що сприяє формуванню розуміння історичних і культурних процесів.

Як зазначає професор О. О. Ісаєва [1], методологія вивчення зарубіжної літератури повинна адаптуватися до сучасних умов і враховувати не лише класичні твори, але й новітні підходи до їхньої інтерпретації. Залучення до навчального процесу сучасних технологій, а також інтерактивних методів викладання підвищує інтерес учнів до читання і сприяє їхній творчій самореалізації.

Висновки. Аналіз роману Оскара Вайлда «Портрет Доріана Грея» в шкільній програмі із зарубіжної літератури дозволяє учням розвивати критичне мислення, усвідомлювати моральні й естетичні питання, що залишаються актуальними й у сучасному світі. Використання сучасних освітніх технологій та підходів сприяє поглибленню знань та розумінню учнями літературних творів, підвищує їхню мовленнєву культуру і стимулює до розвитку творчих здібностей.

Крім того, вивчення роману «Портрет Доріана Грея» у контексті естетичних теорій XIX століття дозволяє учням зрозуміти зв'язок між мистецтвом і суспільством, а також висвітлити значення філософських течій епохи декадансу та естетизму. Це сприяє формуванню у школярів глибокого сприймання культурної спадщини, її зв'язку з сучасністю та моральних дилем, які часто постають перед кожною особистістю.

Особливо важливим є те, що педагогічні підходи до викладання класичної літератури, зокрема через використання сучасних технологій, допомагають учням не лише краще засвоювати навчальний матеріал, але й роблять процес навчання інтерактивним і привабливішим. Це так само підвищує зацікавленість у читанні та спонукає до подальшого вивчення літературної класики.

На наш погляд, залучення до навчального процесу творів, подібних до «Портрета Доріана Грея», дозволяє не лише розширювати літературний і культурний світогляд учнів, але й ставить перед ними важливі етичні питання, що стосуються вибору між моральними й естетичними ідеалами. Вивчення таких творів допомагає формувати відповідальних і мислячих особистостей, здатних критично оцінювати дійсність та ухвалювати зважені рішення у власному житті.

Так, інтеграція класичних літературних творів у сучасний навчальний процес є необхідною умовою формування гармонійно розвиненої особистості, яка здатна усвідомлювати культурні, естетичні та моральні цінності як минулого, так і сучасного світу.

Література:

1. Ісаєва О. О. Методика викладання зарубіжної літератури : підручник для вчителів. Київ : Педагогічна преса, 2015. 400 с.
2. Ісаєва О. О. Зарубіжна література. Рівень стандарту. 10 клас. Київ : Педагогічна думка, 2020. 290 с.
3. Ковбасенко Ю. І. Зарубіжна література. 10 клас : підручник. Київ : Генеза, 2017. 320 с.
4. Уайльд О. Портрет Доріана Грея / Пер. з англ. Р. Доценко. Київ : Основи, 1968. 246 с.

Hlukhovierova Kseniia. The study of Oscar Wilde's novel "The Picture of Dorian Gray" in the context of aesthetics, ethics and modern pedagogical approaches

The article is devoted to the study of Oscar Wilde's novel "The Picture of Dorian Gray" in secondary and higher education institutions, using the example of an educational program on world literature. The author considers the main pedagogical methods of teaching, analyzing the impact of the work on the formation of aesthetic and ethical principles in young people, focusing on its symbolism and moral aspects. Particular attention is paid to the use of modern educational technologies and the role of the interpretive approach during education.

Key words: Oscar Wilde, aestheticism, ethics, foreign literature, pedagogical approach, interpretation.

Academic supervisor – Nataliia Tarasova, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature

УДК 366.6:811.112.2

ЗАСТОСУВАННЯ ВЕРБАЛЬНИХ ТА НЕВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ

Катерина Володимирівна Гожа

*Науковий керівник – Оксана Борисівна Кирильчук,
к. пед. н., доцент, доцент кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У статті йдеться про значення реклами як критичного інструмента комунікації між рекламодавцем і споживачем у контексті німецькомовних текстів. Він підкреслює вирішальну роль, яку відіграють як вербальні, так і невербальні компоненти у створенні переконливих повідомлень, які ефективно резонують із цільовою аудиторією. Аналізуючи різні німецькі рекламні оголошення, можемо побачити, як стратегічна композиція та інтеграція текстових і візуальних елементів можуть суттєво вплинути на реакцію та залучення споживачів. Запропоновано, як правильне врівноваження цих елементів може призвести до більш переконливих і релевантних культурі рекламних повідомлень. Загалом підкреслено потребу в гармонійному використанні як вербальних, так і невербальних сигналів для максимізації впливу рекламних комунікацій.

Ключові слова: вербальні та невербальні компоненти, німецький рекламний текст, реклама як форма комунікації, рекламодавець, споживач (цільова аудиторія), стратегії позиціонування в тексті реклами.

У контексті рекламних текстів вербальні та невербальні компоненти відіграють основну роль у формуванні сприймання та реакцій аудиторії на рекламне повідомлення. Успішна реклама часто залежить від ефективності інтеграції вербальних та невербальних елементів, уміння та знання правильно застосовувати ці компоненти в рекламі для значного підвищення ефективності рекламного тексту та привабливості самої реклами для цільової аудиторії, із використання стратегій позиціонування (система Дж. Віндона) [1; 4].

Із лінгвістичної точки зору інтеграція вербальних та невербальних компонентів у рекламному тексті відкриває розлогий спектр можливостей для вивчення мовних та позамовних засобів взаємодії. Це, зокрема, стосується таких аспектів, як семіотики, прагматики, соціолінгвістики, дискурс-аналізу та когнітивної лінгвістики. Інтеграція цих аспектів дозволяє глибше розуміти взаємодію між текстом і образом в рекламі, а також вплив цієї взаємодії на споживачів з різних культурних та соціальних контекстів [2; 9].

Так, дослідження взаємодії між вербальними та невербальними елементами у рекламі відкриває значні можливості для розуміння того, як рекламні повідомлення формують наше сприймання продуктів та брендів. Ці елементи не лише передають інформацію, але й сприяють формуванню емоційного зв'язку з аудиторією. Отже, що ж таке "реklamний текст"? Він може бути визначений передовсім як спеціально створене повідомлення, що інтегрує мовні й візуальні засоби для переконання та впливу на споживачів з метою збільшення інтересу та продажів певного продукту чи послуги. У рекламі активне застосування знайшли біхевіористські ідеї респондентного та оперантного навчання «теорії біхевіоризму» – певний стимул викликає реакцію (чинники, які фокусують увагу на елементах реклами (оперантна поведінка, яка слідує за реакцією; основоположник Дж. Уолтер) [6, с. 69–70; 10; 12].

Із лінгвістичної точки зору "реklamний текст" справді можна характеризувати як креолізовану одиницю, що виражена в чіткому поєднанні мовних засобів із використанням графічних зображень, які конструктивно доповнюють та збагачують відповідним лексичним значенням зміст тексту будь-якої реклами. Таке узгодження містить у собі формально-семантичний, прагматичний зв'язок, де "реklamний дискурс" відіграє функцію сталого вектора семіотичної системи, яка реалізується у співдії сполук вербальних (мовленневих) та невербальних (графічних) компонентів, де мова відтворює дистанційне маніпулятивне спілкування сугестора – того, хто здійснює маніпуляцію, та сугеренда – об'єкта навіювання [1; 7; 8].

Д. Огілві виокремив певний тип рекламного звернення, що уособлює певні блокові структурнонасичені, вербальні елементи, серед яких такі:

- ✓ “слоган” – вербальний складник тексту реклами, що характеризується як інтенціональна, цілеспрямована й тактична дія, що також містить важливу комбінаторну функцію впливу на формування позитивних вражень у сугеренда (за Е. Гуссерлем, Г. Картоном та Дж. Брунером);
- ✓ “підзаголовок” – невеликий за змістом текст, що повторює ідею слогана. Повинен бути розташованим поруч із самим слоганом для візуального закріплення емоційного впливу на реципієнта;
- ✓ інформативна частина – основний текст – пік експресивного впливу, окреслення чіткої картини, що досягається шляхом вправного поєднання текстових одиниць, де закладено характер спонукання до дії (рекламна модель AIDA: attention – увага, interest – інтерес, desire – бажання, action – дія, акція (за Е. Льюїсом та Е. Стронгом).

Також розглянули чинники, що ідентифікують за контекстом загальної комунікативної структури:

- ✓ утилітарний складник (інформація про сугестора);
- ✓ код або ж “луна / ехофраза” – спонукання до дії, може бути аналізована через текстуальну функцію, оскільки допомагає зорганізувати і структурувати текст реклами, надаючи йому завершеності [2; 3, с. 65–68; 4; 12].

Розглянемо приклади використання вербальних структурних складників у німецькомовних рекламних текстах:

- ✓ слоган – *“Der Morgen macht den Tag”* (Nutella), *“Alles schläft, einer wacht”* (Apotheken-Notdienst), *“Zusammen isst man stark”* (Metzgerei Eigenmann), *“Lidl lohnt sich”*;
- ✓ підзаголовок – *“Gut zu wissen, dass jemand für uns da ist- auch nachts”* (ABDA), *“Die ideale Verpackung für optimale Umsätze. Neu ab September!”* (Milupa), *“Für alle, die noch wachsen: Kinder Schokolade”*;
- ✓ основний текст – *“Während der Wachstumsphase ist Milch wegen des hohen Calciumgehaltes ein unerläßlicher Baustein für Knochen und Zähne. Jede Tafel kinder Schokolade enthält die wichtigsten Bestandteile von ca. einem drittel Liter Milch”* (Kinder Schokolade), *“Die AOK zahlt zweimal pro Jahr einen Zuschuss zur professionellen Zahnreinigung, und Rechnungen für Osteopathie kann ich mir im Rahmen des Programms «750 Euro Plus» auch erstatten lassen. Beides spart Geld und tut meiner Gesundheit gut. Rechnungen einfach online hochladen, dann kommt die Erstattung. Gefällt mir”* (AOK);
- ✓ утилітарний складник – *“AOK.de”* / *“www.aok.de.bayern/gvk”*, *“Mehr Infos findest du unter dm-Jobs.de/machwasdraus”*;
- ✓ код – *“Du kannst alles. Im 5Giganetz von A1”* (A1. GKG MullenLowe), *“Pack Rückenschmerzen an der Wurzel”* (Voltaren Dolo), *“Wir suchen*

DICH! Dann mach was draus” (DM Ausbildung und Studium), *“Jetzt Mitglied werden“* (AOK) [2; 4].

Розглянувши, як словесні елементи рекламних текстів формують їх зміст та сприймання, проте неможливо ігнорувати важливість застосування невербальних складників. Ці елементи відіграють основну роль у тому, як реклама впливає на емоції та дії споживачів. Невербальні компоненти, такі, як зображення, кольори, логотипи, не лише доповнюють текст реклами, але й часто визначають успіх комунікаційної стратегії, що є неабияк важливо для розуміння стратегічних підходів у використанні цих елементів у рекламних текстах, оскільки вони можуть зміцнювати або навіть змінювати основне повідомлення.

На думку Р. Барта, людина більше спирається у виборі товару саме на невербальний показник, адже саме він формує потужні асоціації очікувань. Так графічні зображення беруть на себе майже 90 % загального вмісту зовнішнього вигляду реклами. Також характерним є використання різноманітного шрифту та виділень у текстах [2; 11].

Невербальні компоненти схильні варіювати та видозмінюватися у комбінаціях, тому слід підкреслити важливість набірних невербальних сполук тексту реклами (їх вивчає паралінгвістика). Ці субневербальні елементи поділяють на:

- ✓ синграфемні (стилістична видозміна пунктуаційних знаків призводить до формування тезового, лаконічного формату тексту або ж написання певного слова великими літерами);
- ✓ суперграфемні (застосування різного шрифту, великих літер та підкреслень; тип та розмір шрифту – параграфемні особливості: *“Für guten Geschmack sind wir Deutschen nicht bekannt”* (müller), *“Milupa Milumil im easy-pack die ideale Verpackung für optimale Umsätze. Neu! ab September“* (milupa), *“Preise fernab der Normalität”* (LiDL);
- ✓ топографемні (форма тексту та упорядкування абзаців та розташування абзаців) [2, с. 175–176, 179; 12].

Неабиякого значення має кольоровий спектр – використання різноманітних фарб для формування зображення, де колір символічно відповідає сенсу текстового показника. Психологи та науковці у сфері психології дослідження впливу кольору на психіку людини та її потенціал в ухваленні рішень, наприклад, К. Юнг, М. Люшер – теоретичні основи тесту Люшера, Ч. Осгуд, Г. Олпорт, А. Маслау, С. Гроф, А. Вотц та К. Вілбер дотримувалися думки про те, що кольорова гама має відповідати провідним, природнім правилам застосування. Так, червоний ідеально пасує рекламі м'ясної продукції (одна із переліку асоціацій кольору – енергія) або ж коричневий (традиційність, природність, надійність), наприклад, реклама фірми Schweizer Fleisch – *“Die Pralinschachtel für den Mann”*. Зелений колір пасує логотипу банку або медичному страхуванню, продукції чаю (асоціюється з довірою,

здоров'ям, гармонією), наприклад, реклама АОК – *“Weil Du auf deinen Bauch hörst – auch in Gesundheitsfragen”*.

Натомість дослідження Марка Люшера висвітлюють додаткові переконливі аргументи стратегії застосування невербальних компонентів у вигляді специфіки кольорів (він розробив систему, що дозволяє закодувати будь-який сенс певного дизайну та продемонструвати його у в так званих кольорах та формах Люшера. Ця система дозволяє дослідити різноманітні фактори купівельних уподобань та успішно планувати наступні оформлення для відмінних цільових груп покупців). На цій основі розроблений відомий “Колірний тест Люшера” [4; 5; 11].

Висновок. У чтатті розглянули основні аспекти вербальних та невербальних компонентів у німецькомовному рекламному тексті, що мають значний вплив на ефективність комунікації та сприймання бренду. З'ясували, що вербальні компоненти є невід'ємною частиною німецької реклами, відображають культурну цінність точності та деталізації. Невербальні елементи, зокрема дизайн, колористика та використання зображень, допомагають створити глибший емоційний зв'язок з аудиторією та підкреслюють повідомлення, що передається вербально. Ефективна інтеграція цих компонентів дозволяє формувати рекламні повідомлення, які не лише інформують, але й залучають споживачів, підвищуючи їхню лояльність й визнання бренду. Важливість такого комплексного підходу в умовах глобалізації та культурної інтеграції не може бути переоцінена, оскільки він відіграє вагому роль в успіху маркетингових стратегій.

Так, розуміння культурних особливостей та ефективне використання вербальних та невербальних компонентів у рекламі є суттєвим для створення потужних і впливових рекламних кампаній, що звертаються до широкого кола споживачів [1; 4; 7; 10].

Література:

1. Антоненко О. Ю. Роль навіювання у суспільному житті: Серія: *Актуальні проблеми психології*. 2009. Т. 7, Вип. 20, ч. 1. С. 25-28. http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2009_20_1/sb20_ch1_06.pdf
2. Безугла Т. А. Англо- і німецькомовний рекламний дискурс: полікодовий лінгвопрагматичний підхід : дис. ... к. філол. н. : спец. 10.02.04 «Германські мови». Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна МОН України, 2017. 302 с.
3. Булах Т. Д. Реклама у видавничій справі : навч. посіб. Харків : Держ. академія культури, 2011. 223 с.
4. Воронько-Невіднича Т. В., Калюжна Ю. П., Хурдей В. Д. Рекламна і рекламна діяльність : навч. посіб. Полтава, 2018. 199 с.
5. Витоки та теоретичні основи тесту Люшера. Психологічні реакції та хроматичні стимули. “Основні теорії особистості”. Психологічні механізми. URL: <https://ua.sainte->

anastasio.org/articles/personalidad/el-test-de-lscher-qu-es-y-como-utiliza-los-colores.html (дата звернення: 25.03.2024)

6. Гадамська А. А. Методика мовленнєво-культурної адаптації іноземних студентів засобами креалізованих рекламних текстів : дис. ... к. пед. н. : 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова). Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2017. 213 с.
7. Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 208 с.
8. Морозова О. І. Дискурс як когнітивно-комунікативна подія. *Науковий вісник Волинського національного ін-ту імені Лесі Українки*. Серія: Філологічні науки. Мовознавство. 2010. С. 134–138.
9. Попова Н. В. Основи реклами : навч. посіб. Харків : ХТЕІ, 2016. 142 с.
10. Примак Т. О. Стратегії позиціонування у теорії маркетингу. *Маркетинг Інновацій*. Київ : ДВНЗ «Київ. нац. економ. ун-т ім. В. Гетьмана», 2012. Розділ 1, с. 13–20.
11. Психографіка рекламного тексту та особливості кольору у впливі на формування асоціацій. Прийом "Підстановка споживача в нову позицію". URL: <https://studfile.net/preview/9268485/page:20/> (дата звернення: 25.03.2024)
12. Шитюк А. С., Гнедкова О. Г. Поняття реклами: структура побудови рекламних текстів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. Т. 32(71), № 6(1). С. 180–184. http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2021_32%2871%29_6%281%29_34

Hozha Kateryna. The application of verbal and non-verbal components in German-language advertising text

The article deals with the importance of advertising as a critical communication tool between the advertiser and the consumer in the context of German-language texts. It highlights the critical role that both verbal and non-verbal components play in creating persuasive messages that resonate effectively with target audiences. It is suggested how the right balance of these elements can lead to more persuasive and culturally relevant advertising messages. In general, the need for harmonious use of both verbal and non-verbal signals to maximize the impact of advertising communications is emphasized.

Key words: *verbal and non-verbal components, German advertising text, advertising as a form of communication, advertiser, consumer (target audience), positioning strategies in the advertising text.*

Academic supervisor – **Oksana Kyrylchuk**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Romance and German Philology

УДК 821.09(44)(092)МОЛЬЄР

ТАРТЮФ ЯК СИМВОЛ ЛИЦЕМІРСТВА В П'ЄСІ МОЛЬЄРА**Юлія Борисівна Григоренко**

Науковий керівник – Наталія Іванівна Тарасова,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті аналізуємо особливості сатири Мольєра в п'єсі «Тартюф». Акцент робимо на лицемірстві основного персонажа Тартюфа, який використовує релігійне лицемірство для маніпуляцій і досягнення власних корисливих цілей. Через образ Тартюфа Мольєр критикує суспільні вади свого часу, зокрема патріархальну структуру та релігійні інститути. Підкреслюємо актуальність цих проблем у сучасному світі.

Ключові слова: Тартюф, сатиричний аналіз, лицемірство, соціальна несправедливість, релігійне лицемірство, класицизм.

Жан-Батист Поклен, відомий під псевдонімом Мольєр, є одним із найвидатніших французьких драматургів XVII століття. Його внесок у розвиток театру важко переоцінити, а його твори продовжують вивчати і ставити на сценах по всьому світу. Серед багатьох його комедій особливо виділяється п'єса «Тартюф», яка не лише розважає глядача, але й піднімає серйозні суспільні питання.

«Тартюф» був вперше поставлений у 1664 році на сцені королівського двору в межах святкувань, які зорганізував Людовик XIV. Проте п'єса викликала сильне незадоволення серед релігійних кіл, адже вони побачили в образі Тартюфа критику католицької церкви. Лицемірство релігійних діячів, яке Мольєр висміював у п'єсі, стало приводом для заборони вистави.

«Комедія про Тартюфа розпочалася в атмосфері загального захоплення, яке перейшло спочатку в подив, відтак обурення, а насамкінець – у могильну тишу. У декого навіть виникла думка, чи Мольєр, бува, не втратив розум. Хоча «священнослужителі» на кшталт Тартюфа були всім добре знайомі, але показувати щось подібне на сцені не годилося. Мольєр втрутився в заборонену область» [2, с. 45].

На той час Франція переживала епоху абсолютної монархії та суворого релігійного контролю з боку церкви. Мольєр сміливо брався за критику вад суспільства, незважаючи на ризики для власної репутації. «Тартюф» став реакцією на соціальні проблеми та моральне лицемірство, яке пронизувало всі рівні французького суспільства.

Попри підтримку короля «Тартюф» на кілька років опинився поза сценою. Лише у 1669 році п'єсу дозволили для широкої публіки, хоча і в дещо зміненій версії. «Архієпископ Парижа видав спеціальне послання, у якому назвав комедію дуже небезпечною для релігії. Мольєрові навіть погрожували відлученням від церкви. Не можна було показувати, читати чи слухати твір ні публічно, ні приватно. Проте Мольєр не

відступав. За жодну зі своїх п'єс він так не боровся, як за «Тартюфа» [2, с. 46].

Основний герой однойменної п'єси Мольєра, Тартюф, є одним із найяскравіших персонажів у світовій літературі, який виступає символом лицемірства та обману. Його образ є провідним для розуміння не лише самої п'єси, а й соціальних і моральних проблем, які Мольєр піднімає у своєму творі. Тартюф представляється благочестивою та побожною людиною, яка нібито дотримується релігійних принципів. Його зовнішній вигляд, манери і мова створюють враження людини, що живе за моральними та релігійними нормами.

*Оце було щодня до церкви тихо йде,
І там, де я стою, навколішки впаде,
І в церкві хто б не був, на нього всяк дивився,
З яким він запалом до Господа молився [1, с. 46].*

Проте це лише фасад, за яким ховаються егоїзм, жадібність і прагнення до влади. Мольєр через образ Тартюфа висміює людей, які використовують релігію як інструмент для досягнення особистих цілей, а не для справжнього духовного життя.

Однією з основних характеристик Тартюфа є його вміння маніпулювати іншими людьми. Він майстерно користується довірою Оргона, який сліпо вірить у його добротність і вважає його втіленням ідеальної релігійності. Це вміння Тартюфа вводити інших в оману робить його дуже небезпечним персонажем, адже він здатний викликати симпатію та довіру навіть у розумних і обережних людей.

*Неславити його твоя душа готова,
Я знаю, за що ви на його встаєте,
І жінка, й діти – всі його ви цькуєте.
Вам сорому нема всіх заходів ужити,
Щоб цей побожний пан не став у мене жити [1, с. 82].*

Ці слова Оргона свідчать про те, наскільки він захоплений уявною праведністю Тартюфа. Оргон настільки засліплений, що навіть не здатен побачити очевидне лицемірство. Він повністю підкорився Тартюфу і вірить у його святість, незважаючи на те, що всі навколо бачать справжню сутність цього лицеміра. Його наївність призводить до того, що він навіть готовий віддати Тартюфу руку своєї доньки, позбавивши її можливості вибору: «Що гідності є в йому стільки, як ні в кого» [1, с. 50].

Тартюф є лицеміром вищого ґатунку. Його обман полягає не лише в тому, що він грає певну роль перед іншими; він сам вірить у свою здатність маніпулювати людьми і в те, що заслуговує на все, що здобуває через свій обман. Тартюф утілює аморальність у найвищій формі, адже його лицемірство засноване на переконанні у власній непереможності та безкарності.

*Не сперечатимусь, бо винен тільки я.
І я навколішках ганьбу приймати буду,
Як кару за гріхи від праведного суду [1, с. 81].*

Його самовпевненість підкріплюється тим, як легко він переконує Оргона довірити йому своє майно.

Спишу папери всі по формі, як годиться.

Вірненький друг, ще й зять, дорожчий є мені [1, с. 85].

Однак ця самовпевненість врешті-решт стає причиною його падіння: він настільки захоплюється своєю грою, що не помічає, як Ельміра викриває його перед Оргоном.

Найлегше дуриць нас людина, що нам мила,

До того ж і пиха його затуманила [1, с. 92].

Так, психологічний портрет Тартюфа – це портрет людини, яка втрачає зв'язок з реальністю через свою самовпевненість і амбіції.

Протягом п'єси Тартюф розкривається поступово. Спочатку він з'являється як побожний і скромний чоловік, що шукає прихисток у родині Оргона. Його релігійна ретельність і смиренність на перший погляд справляють враження на Оргона і приховують його справжні наміри.

Що в мене спосіб є розбити план лукавий,

За небо скривджене помститись і скарать

Тих, що тепер мене так вигнати хочуть [1, с. 99].

Проте вже з середини п'єси починає відкриватися його справжня сутність: він прагне заволодіти не лише майном Оргона, але й владою над сім'єю. Кульмінацією його амбіцій стає спроба одружитися з дочкою Оргона, Мар'яною, що врешті-решт призводить до його викриття.

Тартюф – це не просто негативний персонаж, а соціальна маска, яку носять ті, хто прагне використовувати суспільні інститути, такі, як релігія, для власної вигоди. У XVII столітті, коли релігійний уплив був надзвичайно сильним, такі люди, як Тартюф, могли використовувати свою уявну побожність для підвищення соціального статусу та отримання влади.

Мольєр через образ Тартюфа також критикує людей, схильних до сліпої віри в моральні авторитети. Оргон, який сліпо вірить Тартюфу, не зважає на попередження своєї родини і на здоровий глузд. Це відображає суспільство, яке може стати жертвою маніпуляцій через брак критичного мислення. Тартюф стає уособленням тих, хто використовує довіру і наївність інших людей для досягнення своїх корисливих цілей.

Отже, Тартюф – складний і багатогранний персонаж, який символізує соціальні й моральні вади, зокрема лицемірство і маніпуляцію релігією. Мольєр через цей образ викриває небезпеку сліпої віри в авторитети та показує, як людина може використовувати релігію для власних корисливих цілей. Тартюф залишається одним із найяскравіших і найскладніших персонажів у творчості Мольєра, який нагадує нам про необхідність критичного мислення й усвідомлення справжніх намірів людей, що ховаються за масками доброчесності.

Література:

1. Девдюк І. В. Бароко. Класицизм. Просвітництво. Зарубіжна література XVII–XVIII ст.: навч. посіб. Івано-Франківськ: Вид. Кушнір Г. М., 2021. 180 с.
2. Мольєр «ТАРТЮФ, АБО Ж ОБЛУДНИК» (Комедія на п'ять дій) / Пер. В. Самійленка.
<https://lib.com.ua/uk/download/tartiuf/format/pdf/>

Hryhorenko Yuliia. Tartuffe as a symbol of hypocrisy in the play by Molière

In the article we analyze the features of Molière's satire in the play "Tartuffe, ou l'Imposteur". We emphasize the hypocrisy of the main character Tartuffe, who uses religious hypocrisy for manipulation and achieving his own selfish goals. Through the image of Tartuffe Molière criticizes the social vices of his time, particularly the patriarchal structure and religious institutions. We emphasize the relevance of these problems in the modern world.

Key words: *Tartuffe, satirical analysis, hypocrisy, social injustice, religious hypocrisy, classicism.*

Academic supervisor – **Nataliia Tarasova**, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature

УДК 81'25:81'373.46]:338.48

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ВІДПОВІДНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ В СФЕРІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Світлана Олексіївна Демченко

Науковий керівник – Валентина Іванівна Воскобойник,
к. філол. н., доцент, доцент завідувач
кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Дослідження присвячене аналізу лексико-семантичних відповідностей перекладу понятійного апарату у сфері туристичної діяльності. Розглядають особливості відтворення термінологічних одиниць з української мови англійською та навпаки, а також проблеми, що виникають під час такого процесу. Основну увагу приділено способам досягнення адекватного й еквівалентного перекладу з урахуванням лексичних, граматичних та стилістичних особливостей обох мов. Висвітлюють теоретичні засади перекладу термінів, класифікацію перекладацьких трансформацій та їхнє застосування на практиці. Наголошуємо на важливості збереження змістової та функційної тотожності в перекладі термінів туристичної галузі.

Ключові слова: *лексико-семантичні відповідності, понятійний апарат, туристична діяльність, термін, адекватний переклад, перекладацькі трансформації.*

Процес глобалізації та інтенсивний розвиток міжнародного туризму зумовлюють необхідність ефективної комунікації між представниками різних мов і культур. Для забезпечення взаєморозуміння та уникнення непорозумінь у сфері туристичної діяльності необхідно приділяти особливу увагу питанням адекватного перекладу термінологічних одиниць, що складають понятійний апарат цієї галузі [1, с.377–412]. Переклад термінів туризму є складним завданням, оскільки вимагає врахування лексичних, граматичних і стилістичних відмінностей між мовами оригіналу та перекладу, а також специфіки функціонування цих одиниць у відповідних терміносистемах.

Проблематика досягнення лексико-семантичних відповідностей у перекладі термінів туристичної сфери є актуальною, оскільки в українському перекладознавстві недостатньо праць із цієї проблеми. Значний інтерес становить визначення підходів до відтворення понятійного апарату туристичної галузі засобами іншої мови з урахуванням особливостей термінотворення, системних зв'язків між термінами, а також контекстуальних та стилістичних чинників їхнього вживання.

Теоретичні засади перекладу термінів розглядали в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників, серед яких В. Карабан, Т. Кияк, А. Крижанівська, В. Лейчик та інші. Однак специфіка перекладу понятійного апарату сфери туризму ще не була предметом окремого комплексного дослідження. Переклад термінів туристичної галузі ускладнюється низкою чинників, серед яких: відсутність повних еквівалентів, безеквівалентна лексика, наявність інтернаціоналізмів, полісемія, синонімія, термінологічна варіативність тощо [2, с. 224–229]. Крім цього, важливо враховувати функційні та стилістичні особливості термінологічних одиниць у текстах різної жанрово-стильової належності.

Для досягнення адекватного перекладу понятійного апарату у сфері туризму перекладачі вдаються до різних видів перекладацьких трансформацій. Основними способами перекладу термінів є такі: еквівалентний переклад (еквівалент) – використання постійного лексичного відповідника, родо-видова заміна – заміна вихідної одиниці родовим поняттям, транскодування – передача звукової чи графічної форми слова засобами абетки мови перекладу, описовий переклад – передача значення терміна за допомогою розгорнутих пояснень, калькування – переклад шляхом заміни складників відповідниками з іншої мови, контекстуальна заміна – добір відповідника з урахуванням контексту.

Досягненню лексико-семантичних відповідностей в перекладі термінології туризму сприяє застосування прийому функційної заміни, який полягає у виборі перекладацького відповідника, що відтворює в перекладі те ж саме поняття, що позначається в оригіналі. Важливу роль при відтворенні понятійного апарату відіграє контекст, оскільки він

допомагає уточнити значення терміна та дібрати адекватний відповідник у мові перекладу. Саме тому перекладачеві варто аналізувати термін у складі термінологічного поля, до якого він належить, а також урахувати систему логіко-семантичних відношень між поняттями певної галузі знань.

Для досягнення еквівалентності в перекладі термінів, крім лексичних трансформацій, перекладачі можуть вдаватись також до граматичних трансформацій, це, зокрема, заміна частини мови, зміна порядку слів, граматичні заміни тощо [3, с. 106–107]. Прикладом може слугувати поширена трансформація іменників при перекладі з української мови англійською, коли замість прикметника використовуємо присвійний відмінок іменника.

Переклад понятійного апарату у сфері туристичної діяльності потребує комплексного підходу та застосування різних перекладацьких трансформацій для досягнення лексико-семантичної відповідності. Урахування контексту, системних зв'язків між термінами, національно-культурної специфіки, а також лексичних, граматичних і стилістичних особливостей обох мов є необхідною умовою адекватного відтворення термінологічних одиниць туристичної галузі. Саме тому перекладачеві слід ретельно аналізувати термін, обирати оптимальний спосіб його передачі та досягати змістової і функційної еквівалентності в перекладі.

Слід також звернути увагу на національно-культурну специфіку термінології туризму, що є наслідком унікальності туристичної індустрії різних країн. У цьому разі перекладач змушений вдаватися до описового перекладу або пошуку найближчих відповідників у мові перекладу [4, с. 78–82]. Висока частотність термінології англійського та українського походження зумовлює поширеність застосування транскодування та калькування при відтворенні понятійного апарату сфери туризму обома мовами. Проте у деяких випадках це призводить до виникнення викривлень у перекладі, особливо при передачі власних назв, аббревіатур, okazionalizmів тощо.

Так, досягнення лексико-семантичних відповідностей при перекладі понятійного апарату у сфері туристичної діяльності є складним завданням, що вимагає від перекладача ґрунтовних знань предметної галузі, володіння перекладацькими трансформаціями та врахування лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників у доборі оптимального перекладацького рішення. Перспективами подальших досліджень можуть стати питання перекладу термінологічних сполук, аббревіатур, власних назв у туристичній сфері, а також розробка перекладацьких стратегій для забезпечення належної якості перекладу текстів різних жанрів туристичної тематики.

Література:

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.

2. Кияк Т. Р. Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2019. 288 с.
3. Крижанівська А. В., Симоненко Л. О. Вступ до термінознавства для перекладачів. Вінниця : Нова Книга, 2019. 216 с.
4. Іваницька Н. Б. Українська термінологія міжнародного туризму: формування, розвиток та кодифікація. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2018. 508 с.

Demchenko Svitlana. Lexical-semantic correspondence of the translation of conceptual apparatus in the sphere of tourism

The study focuses on the analysis of lexical-semantic correspondences in the translation of the conceptual apparatus in the field of tourism. It examines the peculiarities of rendering terminological units from Ukrainian into English and vice versa, as well as the challenges that arise during this process. The main emphasis is placed on the ways to achieve adequate and equivalent translation, taking into account lexical, grammatical, and stylistic features of both languages. The theoretical foundations of term translation, the classification of translation transformations and their practical application are highlighted. The importance of preserving the substantive and functional identity in translating tourism terminology is emphasized.

Key words: lexical-semantic correspondences, conceptual apparatus, tourism activity, term, adequate translation, translation transformations.

Academic supervisor – Valentyna Voskoboinyk, Candidate of Philological Sciences (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of Romance and German Philology

УДК 7.035.2:82.02КЛА(44)“16”

**КЛАСИЦИЗМ ЯК ОДИН ІЗ ПРОВІДНИХ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ
НАПРЯМІВ XVII СТОЛІТТЯ**

Софія Юріївна Диряга

*Науковий керівник – Наталія Іванівна Тарасова,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

Розглянуто історичні передумови формування класицизму, його основні риси, принципи. Досліджено розвиток класицизму у Франції, його основні характеристики, а також вплив на європейське мистецтво та на європейську літературу.

Ключові слова: класицизм, Франція, мистецтво XVII століття, література, архітектура, драматургія, культура.

Класицизм у Франції – не лише мистецький стиль, але й культурний рух, який став вираженням нової епохи централізації влади, абсолютизму й пошуків гармонії у суспільстві, що переживало глибокі

політичні та соціальні зміни. У XVII столітті, у період правління Людовика XIV, відомого як Король-Сонце, Франція переживала період великого культурного підйому, де домінувальною естетичною концепцією став класицизм.

Класицизм у Франції розвивався на тлі політичних реформ, що почалися ще за Людовика XIII, але досягли свого апогею за його сина Людовика XIV. Центральною метою політики Людовика XIV було зміцнення абсолютної монархії. Він активно підтримував мистецтва як інструмент утвердження свого авторитету і впливу, тому класицизм отримав офіційне заохочення від королівського двору. Ідеологія класицизму відображала раціоналізм і стабільність, які уособлювали ідеали влади монарха, що виступав як гарант порядку в державі [4].

Політична стабільність і централізація влади створили умови для культурного розквіту. Важливою подією стало заснування Французької академії (Académie Française) в 1635 році кардиналом Рішельє, що підкреслило зв'язок між державою і розвитком культури. Академія виступала гарантом канонізації літературних і мистецьких норм, які відповідали класицистичним ідеалам [2].

Класицизм спирався на відновлення античних принципів краси та гармонії, які вважали еталоном естетичної досконалості. У його основі лежали поняття порядку, раціональності та симетрії, що відповідали політичним і соціальним змінам у Франції того часу. Класицизму були властиві такі риси:

1. Раціональність та гармонія. Усе мистецтво підпорядковувалося строгим законам симетрії і пропорцій. Пильну увагу приділяли логічності побудови твору, будь то літературний текст, архітектурна споруда або живопис.

2. Моральна відповідальність мистецтва. Літературні й драматичні твори були покликані виховувати глядача або читача, підкреслюючи важливість моральних чеснот, таких, як обов'язок, честь і патріотизм.

3. Ідеалізація античності. Художники і письменники зверталися до античних зразків як до ідеалу досконалості. Антична міфологія і герої, як і класичні форми архітектури, слугували основою для творчості митців класицизму [2].

Література французького класицизму, як і драматургія, стала інструментом утілення ідей порядку і моральності. Твори П'єра Корнеля, Жана Расіна і Мольєра були зразками для наслідування не лише у Франції, а й в інших країнах Європи.

- ✓ П'єр Корнель, один із засновників класицистичної трагедії, став відомим завдяки своїм творам, які дотримувалися принципів трьох єдностей: часу, місця та дії. Його трагедія "Сід" (1637) є яскравим прикладом драматичної напруги між почуттями і моральним обов'язком, де герої постають перед складними виборами [5];

- ✓ Жан Расін, ще один великий драматург французького класицизму, був майстром трагедії, його твори вивчали внутрішні конфлікти людської натури. Його трагедія "Федра" розкриває боротьбу між почуттями та розумом, що є одним з центральних мотивів класицизму [8];
- ✓ Мольєр став символом французької комедії, створюючи свої твори на межі сатири і моралізаторства. У своїх п'єсах, таких, як "Тартюф" та "Міщанин-шляхтич", він гостро критикував суспільні недоліки, лицемірство та людські слабкості, піднімаючи важливі питання суспільної моралі [6];
- ✓ Нікола Буало був теоретиком класицизму, який у своїй праці «Поетичне мистецтво» (1674) систематизував основні принципи цього напрямку. Він підкреслював важливість дотримання правил жанру та наслідування античних зразків [3].

Архітектура французького класицизму була виразником сили й могутності королівської влади. Яскравим прикладом цього є Версальський палац, спроектований архітектором Луї Лево і Жюлем Ардуен-Мансаром. Палац уособлював велич і симетрію, притаманні класицизму. Версаль став символом абсолютної монархії, його сувора симетрія та просторова гармонія демонстрували владу короля над природою і суспільством.

Інший приклад – Лувр, який також будували з акцентом на велич і симетрію, поєднуючи елементи античної архітектури, що підкреслювало прагнення до гармонії й порядку [1].

У живописі класицизм досяг свого апогею в роботах Нікола Пуссена і Клода Лоррена. Їхня творчість відрізнялася композиційною строгістю і раціональністю. Нікола Пуссен у своїх творах, зокрема "Смерть Германіка", звертався до історичних і міфологічних тем, акцентуючи на моральних конфліктах, що були типовими для класицистичних трагедій.

Клод Лоррен спеціалізувався на пейзажах, його картини вирізнялися гармонією між природою та архітектурою. Він намагався передати красу і велич природи через спокійні й логічно вивірені композиції [7].

Класицизм у Франції мав великий вплив на розвиток мистецтва в інших європейських країнах. Його естетичні принципи були сприйняті в Італії, де вони поєднувалися з традиціями бароко, а також у Німеччині й Англії, де класицизм став зразком для архітектури й живопису. Європейські художники, письменники й архітектори переймали у Франції ідеали порядку, симетрії та раціоналізму, які стали основою для розвитку мистецтва впродовж наступних століть.

Класицизм у Франції відіграв основну роль у формуванні естетичних стандартів XVII століття, які вплинули на всю Європу принципами раціоналізму, симетрії та моральної відповіді.

Література:

1. Ayers, Andrew (2004). The Architecture of Paris. Stuttgart, London: Edition Axel Menges. ISBN 9783930698967.
2. Bloom, Harold (1994). The Western Canon: The Books and School of the Ages. New York, San Diego, London: Harcourt Brace & Company. 578 pp. ISBN 978-1-57322-514-4
3. Буало Нікола. Поетичне мистецтво / Пер. М. Т. Рильського. К.: Мистецтво, 1967. 136 с.
4. Wright, C. H. C. (2018). French Classicism (Classic Reprint). London: Forgotten Books. ISBN 9781330652626.
5. Корнель П'єр. Сід. Львів: Літературний світ, 2010.
6. Мольєр Жан-Батіст. Тартюф. Харків: Світ літератури, 1997.
7. Nicolas Poussin. URL: <https://www.nicolas-poussin.com/#:~:text=Nicolas%20Poussin%201594%2D1665&text=La%20peinture%20classique%20de%20Nicolas,exemple%20pour%20les%20g%C3%A9n%C3%A9rations%20futures>.
8. Французькі клясики XVII сторіччя. Буальо, Корнель, Мольєр, Расін. Пер. з французької Максима Рильського. Харків: Література і мистецтво, 1931.

Dyriaha Sofii. Classicism as one of the leading literary and artistic trends of the 17th century

The historical prerequisites for the formation of classicism, its main features and principles are considered. The development of classicism in France, its main characteristics, as well as its influence on European art and European literature are studied.

Key words: classicism, France, art of the 17th century, literature, architecture, drama, culture.

Academic supervisor – Nataliia Tarasova, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature

УДК 811.111.2'373.46:811.161.2'25]:65.012.34

**АНГЛІЙСЬКОМОВНІ ЛОГІСТИЧНІ ТЕРМІНИ, СПОСОБИ ЇХНЬОГО
ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Олександра Олександрівна Зімниця

*Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У тезах висвітлено специфіку термінів у галузі логістики та способи їхнього перекладу українською мовою.

Ключові слова: логістика, термінологія, перекладацькі трансформації.

Переклад спеціалізованої термінології, зокрема у сфері логістики, являє собою унікальний набір викликів і можливостей, особливо в контексті англійсько-українських перекладів. Трансформації перекладу, які стосуються систематичних змін, унесених до тексту під час перекладу для забезпечення точності та зв'язності *target language*, відіграють вирішальну роль в ефективній передачі нюансів значень логістичних термінів. Розуміння цих трансформацій має важливе значення, оскільки вони не лише сприяють спілкуванню, але й усувають культурні [25] та контекстуальні невідповідності, які часто перешкоджають прямому перекладу. У цій статті досліджуватимемо загалом типи перекладацьких трансформацій, поширених у лінгвістиці, та їхнє застосування до логістичної термінології з особливим наголосом на тому, як ці трансформації впливають на ефективність англійсько-українських перекладів. Розглянемо невід'ємні проблеми перекладу логістичних термінів, які можуть виникати як через мовні розбіжності, так і через культурні відмінності, а також запропонуємо стратегічні підходи для подолання цих перешкод. За допомогою аналізу спробуємо висвітлити практичні приклади трансформації перекладу, застосовані до логістичних термінів, проілюструвавши успішні практики перекладу та уроки, отримані з них. Зрештою, розуміння трансформацій перекладу – це не просто академічна вправа, що має вагомі наслідки для вдосконалення практики перекладу, особливо для перекладачів, які працюють у таких спеціалізованих галузях, як логістика, але слугуватиме цінною основою для вдосконалення методологій перекладу в різних дисциплінах.

Перекладацькі трансформації інтегрують множинність різноманітних і складних міжмовних процесів, які перекладачі використовують для перетворення тексту з однієї мови іншою [1]. Ці трансформації стосуються не лише зміни слів, а й передбачають глибшу, тоншу зміну в передачі інформації, яку можна розглядати як акт трансформації інформації, а не встановлення еквівалентності між мовами [2]. Складність перекладацьких трансформацій полягає в їхній здатності адаптувати вихідний текст відповідно до лінгвального й культурного контексту мови призначення, так гарантуючи, що перекладений матеріал є не лише точним, але й резонує з цільовою аудиторією [3]. Цей процес вимагає від перекладачів взаємодії як із мовними елементами, так і ширшими культурними нюансами, що робить перекладацькі трансформації критичним компонентом ефективної міжкультурної комунікації. Розуміючи ці трансформації, можемо краще оцінити складний баланс, який виконують перекладачі, підкреслюючи необхідність продовження досліджень і розробок у перекладознавстві для подальшого вдосконалення цих методів.

Перекладацькі трансформації виходять за межі мовних кордонів, знаходячи застосування в логістичних системах, де вони сприяють ефективній просторово-часовій трансформації товарів [4]. Подібно до

того, як теорія перекладу зазнає безперервної трансформації, щоб адаптуватися до різних контекстів, так само логістика вимагає динамічного підходу до управління рухом і розподілом продуктів у різних географічних регіонах [5]. Концептуальний перетин перекладу й логістики полягає в їхній спільній меті – досягнення ефективної та узгодженої передачі сенсу чи матеріалів між різними системами. Це також підтверджено потребою контролювати й адаптувати мову, яку використовують у логістиці, гарантуючи, що термінологія узгоджена з операційним контекстом та з культурними нюансами різних регіонів [6]. Отже, стратегічний підхід до перекладу в межах логістики може підвищити ясність і ефективність, підкреслюючи важливість інтеграції трансформацій перекладу в практику логістики для кращого управління глобальними ланцюжками поставок. Для цього необхідна надійна структура, яка враховує як лінгвістичні адаптації, так і логістичні вимоги, вибудовуючи шлях до інноваційних рішень у світовій торгівлі й транспортуванні.

Трансформації перекладу відіграють основну роль під час перекладу англійською та українською мовами, особливо в контексті все більшої цифровізації глобальної комунікації. Ці перетворення мають вирішальне значення для викладання письмового перекладу, галузі, яка була відносно недавно ще недостатньо дослідженою, але стає все важливішою, оскільки цифровізація вимагає складніших методів перекладу [7]. Навчальне застосування перекладацьких трансформацій довело ефективність у підготовці майбутніх іноземних філологів, озброївши їх необхідними навичками письмового перекладу [7]. Так, перекладацькі трансформації не лише підвищують освітні результати для учнів, але й гарантують, що перекладачі залишаються конкурентоспроможними й потрібними на ринку праці [7]. Крім того, експериментальні результати підкреслюють необхідність постійного навчання трансформаціям перекладу, оскільки вони призводять до покращення навичок перекладу серед учнів [7]. Ураховуючи це, украй важливо, щоби навчальні заклади розглядали трансформації перекладу в межах навчальних курсів, аби підготувати студентів до динамічних вимог перекладацької роботи.

У сфері лінгвістики трансформації перекладу є життєво важливими для ефективної передачі значення різними мовами, а вільний переклад стає одним із найвпливовіших їх типів. На відміну від дослівного перекладу, який зосереджує увагу на дослівному перетворенні, вільний переклад наголошує на передачі загального значення речень, що забезпечує більшу гнучкість і креативність у вираженні [8]. Такий підхід дозволяє перекладачам добирати синоніми, які найкраще передадуть передбачуване повідомлення, так підвищуючи плинність і природність перекладеного тексту [8]. Крім того, вільний переклад дозволяє перекладачам ураховувати культурні нюанси, які часто є провідними для збереження оригінального контексту та

значення вихідного матеріалу [8]. Визнаючи культурні відмінності та відповідним чином адаптуючи переклад, перекладачі можуть зберегти автентичність і актуальність повідомлення для цільової аудиторії. Крім того, свобода переставляти або перефразувати речення, надана вільним перекладом, гарантує, що результат буде зв'язним і відповідним контексту [8]. Ці чинники сукупно підкреслюють важливість застосування методів вільного перекладу для ефективного подолання мовних і культурних розривів, підкреслюючи потребу в кваліфікованих перекладачах, які налаштовані як на мовні тонкощі, так і на культурний контекст.

Процеси трансформації в межах логістичної термінології тісно пов'язані з ширшими змінами в логістичних системах, особливо у відповідь на технологічні й глобальні зміни [4]. Оскільки логістичні системи зазнають просторово-часових трансформацій, термінологія повинна адаптуватися, щоб охопити нові визначення та категорії, які вводять ці зміни [4]. Ця адаптація особливо важлива в контексті цифрової трансформації, яка принесла як позитивні, так і негативні наслідки в різних секторах, що вимагає переоцінки термінів, пов'язаних з логістикою, аби переконатися, що вони відображають поточні операційні реалії [9]. Крім того, інтеграція екологічних міркувань, таких, як ті, що пов'язані зі зміною клімату, змусила термінологію логістики розширити та внести терміни, що стосуються сталого розвитку та впливу на довкілля, так трансформуючи традиційну мову логістики, щоби відповідати сучасним викликам [10]. Ця еволюція термінології є не просто семантичним зрушенням, але й віддзеркаленням фундаментальної трансформації в логістиці як дисципліні, яка все більше переплітається з технологічним та екологічним вимірами. Отже, існує нагальна потреба в постійному оновленні та стандартизації логістичної термінології, щоби забезпечити чіткість і узгодженість у спілкуванні в різних секторах і регіонах.

У сфері англійсько-українського логістичного перекладу застосовують різні стратегії трансформації, щоби донести ефективність і точність перекладеного тексту з особливим наголосом на досягненні еквівалентності та адекватності шляхом одомашнення [11]. Серед цих стратегій важливу роль відіграє семантичний переклад, який інтегрує такі методи, як синонімія, зміни структури фрази та модуляція, які є невід'ємною частиною роботи зі складністю логістичної термінології [11]. Часте використання зміни наголосу й трансформації структури синтаксеми / речення свідчить про необхідність адаптації тексту до синтаксичних і семантичних норм української мови, що покращує читабельність і розуміння [11]. Прямий дослівний переклад, хоча й менш поширений, усе ще присутній у частині перекладів, що підкреслює важливість вибору відповідної стратегії на основі контексту та характеру вихідного матеріалу [11]. Інтегруючи ці трансформації, перекладачі можуть ефективно подолати мовні й культурні розриви між

англійськими та українськими логістичними текстами, сприяючи чіткішій комунікації та розумінню.

Переклад логістичних термінів з англійської мови українською викликає багато проблем насамперед через складну природу логістичної термінології. Суттєвою проблемою є використання акронімів у документації, де ці абрєвіатури часто переходять у різні частини мови без морфологічних змін, наприклад афіксів, що ускладнює їхній переклад [12]. Наприклад, дієслівна форма акронімів на зразок «to medevac», яку зазвичай використовують у мові військових, являє собою особливу проблему для визначення українського відповідника, який передає ту саму дію й терміновість, не втрачаючи свого початкового значення [12]. Це призводить до необхідності створення нових термінів або неологізмів в українській мові, які можуть слугувати прикладом інноваційних підходів, необхідних для збереження концептуальної цілісності оригінальних англійських термінів [12]. Крім того, явище омонімії посилює ці проблеми, оскільки фонетична подібність між абрєвіатурами й апелятивами може призвести до двозначності та потенційних помилок у тлумаченні [12]. Ці проблеми підкреслюють необхідність застосування перекладачами методичного підходу, можливо, розробки стандартизованого набору неологізмів або до спільних зусиль із лінгвістами чи галузевими експертами, щоби забезпечити точний та ефективний переклад логістичних термінів з англійської мови українською.

Переклад логістичних термінів між культурами передбачає складну взаємодію мовних нюансів і культурних контекстів, що може значно вплинути на ефективність комунікації в глобальних операціях. Культурні відмінності часто вимагають глибшого розуміння контекстуальних значень, закладених у логістичну термінологію, оскільки певні слова можуть не мати прямих еквівалентів в інших мовах, що призводить до потенційного неправильного витлумачення [13]. Наприклад, термін «ланцюг постачання» може мати різні конотації в культурах, де наголошують на спільності та колективних зусиллях, а не на індивідуалістичних підходах, що впливає на концептуалізацію та виконання логістичних процесів [14]. Крім того, відсутність синонімів або точних визначень певних логістичних термінів у деяких мовах може перешкоджати чіткій комунікації, вимагаючи від перекладачів розробки інноваційних стратегій для передачі запланованих значень без утрати важливої інформації [15]. Цей виклик підкреслює потребу в тому, щоби перекладачі володіли глибоким розумінням як лінгвістичних, так і культурних аспектів, аби ефективно орієнтуватися в цих тонкощах. Так, вирішення цих культурних впливів має вирішальне значення для того, щоби логістичні операції залишалися ефективними, а стратегічні рішення ґрунтувалися на точних і культурно чутливих перекладах [16].

Для ефективного вирішення проблем у системі логістики спрощення й стандартизація стають основними стратегіями. Ці підходи

не лише обмежують помилки та покращують якість послуг, але й полегшують адаптацію до нових поколінь працівників, які можуть принести інші очікування й технологічні компетенції [17]. Застосування принципів економічного менеджменту, таких, як віддзеркалення потоку створення цінності та 5S, додатково сприяє оптимізації логістичних операцій шляхом оптимізації процесів [17]. Крім того, прийняття правила «спочатку економія, потім автоматизація» гарантує, що постачальники логістичних послуг (LSP) оптимізують свої ресурси та впорядковують процеси перед упровадженням цифрових рішень, тим самим підвищуючи ефективність і зменшуючи бар'єр складності [17]. Ця стратегія є невід'ємною частиною подолання викликів, особливо у складних логістичних системах, і вимагають постійного процесу вдосконалення та адаптації для забезпечення відповідності бізнес-середовищам, що розвиваються, і технологічному середовищу. Установлюючи структуру спрощення та стандартизації, організації можуть краще орієнтуватися в динамічному ландшафті, сприяючи гнучкості та стійкості перед обличчям змін у галузі.

Галузь логістики зазнає суттєвої трансформації, які підкреслюють зрушення сектору в бік цифровізації та гнучкості. Однією з визначних трансформацій є оцифровування комунікацій, коли логістичні компанії використовують платформи для покращення взаємодії з клієнтами та партнерами, так оптимізуючи операції та покращуючи надання послуг [17]. Крім того, упровадження прогностичної аналітики постачальниками логістичних послуг (LSP) є ще одним прикладом трансформації перекладу, оскільки ці інструменти дозволяють оптимізувати потужності системи та ефективніше керувати ресурсами [17]. Ця аналітична здатність не лише підвищує операційну ефективність, але й підтримує процеси ухвалення рішень, дозволяючи компаніям краще передбачати потреби ринку та реагувати на них. Крім того, автоматизація простих процесів транспортування, складу логістики з доданою вартістю означає значний зсув до ефективніших і точніших логістичних операцій [17]. Автоматизуючи ці процеси, компанії можуть зменшити людські помилки, знизити операційні витрати та збільшити пропускну здатність, так зберігаючи конкурентоспроможність на ринку, що швидко розвивається. Ці перетворення підкреслюють схильність галузі до застосування інноваційних технологій і методологій, щоби задовольнити зростаючі вимоги клієнтів і залишатися попереду в конкурентному середовищі. Щоби повністю отримати вигоду від цих трансформацій, логістичні компанії повинні інвестувати в безперервне навчання та адаптацію, гарантуючи, що співробітники й системи готові впоратися з викликами цифрового середовища.

Отже, сприяння лінгвістичній точності та культурній чутливості в практиці перекладу має важливе значення, оскільки це сприяє ефективній комунікації та операційній ефективності матеріально-технічного забезпечення.

Розвідки з теми дають інформацію про багатогранну природу перекладу та логістики, підкреслюючи важливість адаптивності та розуміння контексту. Одним з основних уроків є важливість розгляду логістики не просто як систематичної передачі товарів, а як складної взаємодії міської динаміки та організаційних стратегій [18]. Ця перспектива підкреслює необхідність стандартизованого, але адаптованого підходу до логістичних досліджень, який може врахувати відмінності в сценаріях міської логістики [19]. Крім того, тематичні дослідження підкреслюють важливість постійного навчання та гнучкості всередині організацій, що може призвести до більшої залученості персоналу та успіху проєкту [20]. Інтегруючи ці уроки, зацікавлені сторони можуть підвищити ефективність логістичних систем і процесів перекладу, зрештою сприяючи надійнішим і динамічнішим операційним структурам. Вочевидь, зосередження на експериментальному навчанні та практичному застосуванні теорій може подолати розрив між теоретичними знаннями та прагматичним виконанням, сприяючи стійкішій та чутливішій логістичній та трансляційній екосистемі.

Розуміння перекладацьких трансформацій відіграє провідну роль у вдосконаленні практики перекладу, узгоджуючи її з трансформаційними імперативами прикладної лінгвістики. Таке узгодження сприяє глибшому розумінню задіяних стратегій, що є важливим для належного розвитку та вдосконалення методів перекладу. Крім того, процес ухвалення рішень у перекладі тісно пов'язаний із політичними, економічними та соціальними міркуваннями, що підкреслює важливість розуміння цих трансформацій для ефективного вирішення складної динаміки перекладу [3]. Вивчаючи трансформаційний ефект перекладу через практичні вправи та зміни в розумінні, перекладачі можуть розвинути підсвідомі навички, які є вирішальними для адаптації до нових викликів і покращення загальної якості перекладацької роботи [21]. Отже, глибоке розуміння перекладацьких трансформацій не лише покращує навички перекладачів, але й гарантує, що практика перекладу залишається актуальною та ефективною в глобальному ландшафті, що постійно змінюється.

У складній сфері логістики перекладу перекладачі мусять орієнтуватися в багатогранному ландшафті, який передбачає більше, ніж просте лінгвістичне перетворення. Наслідки для перекладачів, які працюють з логістичними термінами, є глибокими, оскільки вони повинні погоджуватися між галузевим жаргоном і точним перекладом, щоби забезпечити безперебійне спілкування в різних галузях. Запровадження нової логістичної термінології наприкінці ХХ ст. суттєво вплинуло на індустрію перекладу, змусивши перекладачів адаптуватися до нових практик у сфері логістики та суміжних сферах [22]. Це передбачає не лише розуміння лінгвістичних тонкощів, а й незалежну

від перекладу логістику обробки перекладацьких проєктів, що має вирішальне значення для підтримки ефективності та результативності в галузі [23]. Крім того, каскадні кризи, які можуть виникнути внаслідок неправильного перекладу, підкреслюють критичну роль перекладачів у підтриманні безпеки людей і успіху роботи; мовні помилки можуть спричинити логістичні збої, що підкреслює важливість точності в перекладацькій роботі [13]. Оскільки логістичні операції продовжують розширюватися в усьому світі, перекладачі повинні залишатися пильними та постійно оновлювати свої знання, щоби впоратися з постійно зростаючими викликами та вимогами цього сектора, наголошуючи на необхідності постійного навчання та спеціалізації.

Застосування трансляції знань в інших галузях може ґрунтуватися на досвіді, отриманому у створенні конкретних продуктів для різних аудиторій за останнє десятиліття [24]. Цей досвід демонструє ефективність адаптації продуктів перекладу знань, таких, як допоміжні засоби в ухваленні рішень для пацієнтів у медицині та аналітичні записки для політиків, для покращення спілкування в різних контекстах [там же]. Визначаючи основні повідомлення для різних цільових аудиторій, транслятори знань можуть ефективно передавати інформацію, гарантуючи, що продукти не лише релевантні, але й легко доступні та зрозумілі. Ці спеціалізовані підходи можуть слугувати моделлю для інших сфер, уможливлючи перетворення складної інформації в практичні ідеї для різноманітних аудиторій [там же]. Зрештою, інтеграція цих стратегій у різних сферах може призвести до більш інклюзивного та ефективного поширення знань з акцентом на потребі постійної адаптації та налаштування перекладацьких продуктів відповідно до мінливих потреб різних галузей.

Результати дослідження підкреслюють життєво важливу роль, яку відіграють перекладацькі трансформації в англійсько-українському перекладі логістичних термінів, виявляючи складну взаємодію між мовною точністю та культурною чутливістю. Оскільки сектор логістики розвивається на тлі швидкої цифровізації та глобалізації, перекладачі повинні володіти тонким розумінням як конкретної термінології, так і ширшого контексту, в якому ці терміни діють. Дослідження підкреслює, що переклад – це не просто механічний процес заміни слів, а складний механізм формування сенсу, який вимагає глибокого залучення до культурних та операційних нюансів, притаманних логістиці. Цей динамічний підхід до перекладу має важливе значення, оскільки він дає змогу перекладачам адаптувати термінологію відповідно до різних культурних меж та операційної практики різних регіонів, тим самим підвищуючи ясність і забезпечуючи відповідність комунікації контексту. Крім того, дослідження техніки вільного перекладу висвітлює важливість гнучкості у вираженні, що дозволяє отримати більш узгоджений і культурно резонансний результат.

Отже, висновки виходять за межі безпосередньої практики перекладу. Крім того, робота є спробою визначити прогалину в чинній літературі щодо інтеграції трансформацій перекладу в практичне застосування в різних сферах зі стимулюванням подальших розвідок, аби дослідити, як ці методи можуть бути вдосконалені та стандартизовані. Визнаючи необхідність постійного навчання та адаптації методологій перекладу, підхід не лише сприяє теоретичній основі перекладознавства, але й підкреслює практичні наслідки для галузі логістики, де точність і ясність мають першорядне значення. Зрештою, результати стимулюють діалог між теорією перекладу та практикою, спонукаючи дослідників і практиків залишатися налаштованими на постійні потреби глобальної комунікації, аби пом'якшити ризики, пов'язані з неправильним перекладом, які можуть поставити під загрозу успіх роботи та безпеку людей.

Література:

1. Iordan, C. (2021). Definition of translation, translation strategy, translation procedure, translation method, translation technique, translation transformation. *InterConf.* № 42. P. 473–485. DOI:10.51582/interconf.19-20.02.2021.049.
2. Assmann, A. (1997). Translation as Transformation. In: *Zwischen den Kulturen: Theorie und Praxis des interkulturellen Dialogs* /ed. by Carola Hilfrich-Kunjappu and Stéphane Mosès. Berlin, Boston : Max Niemeyer Verlag. P. 21–34. <https://doi.org/10.1515/9783110911770.21>
3. Gambier, Y. (2016). Translations: Rapid and Radical Changes in Translation and Translation Studies. *International Journal of Communication*, 10, 887–906. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/3824>.
4. Pfohl, H.-C. Logistics systems. Business Fundamentals. 1st ed. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-662-64349-5>
5. Wæraas, A., Nielsen, J. A. (2016). Translation theory 'translated': Three perspectives on translation in organizational research. *IJMR*. Vol. 18, Is. 3. Special Issue: The Translation of Management Knowledge – Challenges, Contributions and New Directions. P. 236–270. <https://doi.org/10.1111/ijmr.12092>.
6. Sprung, R. C., Jaroniec, S. (2000). Translating into success: cutting-edge strategies for going multilingual in a global age. American Translators Association scholarly monograph series. Vol. 11. Amsterdam, Benjamins. 239 p.
7. Cherchata, L., Korol, L., Rubchak, O., Orda, O., & Novytska, D. (2023). Effectiveness of translation transformations in different styles of the english language for teaching written translation. *Amazonia Investiga*, 12(67), 185–197. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.17>
8. Weldon, R. Exploring the different types of translation. URL: <https://lokalise.com/blog/types-of-translation/>

9. Baldini, G., Barboni, M., Bono, F., Delipetrev, B., Duch Brown, N., Fernandez Macias, E., Gkoumas, K., Joossens, E., Kalpaka, A., Nepelski, D., Nunes De Lima, M., Pagano, A., Prettico, G., Sanchez Martin, J., Sobolewski, M., Triaille, J., Tsakalidis, A. and Urzi Brancati, M. (2019). Digital Transformation in Transport, Construction, Energy, Government and Public Administration / Desruelle, P. (ed.). Luxembourg. DOI:10.2760/689200
10. Hodson, M., Marvin, S. (2010). Can cities shape socio-technical transitions and how would we know if they were? *Research Policy*, Special Section on Innovation and Sustainability Transitions, 39(4), 477–485, <https://doi.org/10.1016/j.respol.2010.01.020>
11. Lytvynov, O. (2024). Translation Strategies in English-Ukrainian Rendering of Dual-Number Quantifiers. *Alfred Nobel University Journal of Philology*. Vol. 1, is. 27. P. 325–346. DOI:10.32342/2523-4463-2024-1-27-21
12. Yanchuk, S., Kozub, L., Stepanechko, O. (2024). International peacekeeping discourse: linguistic compatibility of Ukrainian peacekeepers with their international counterparts. *Cogito – Multidisciplinary Research Journal*. Bucharest. Vol. XVI, № 1/MARCH. P. 155–173. URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/COGITO%20no.1_2024%20corectat%21.pdf#page=155
13. Alexander, D. E. and Pescaroli, G. (2020). The role of translators and interpreters in cascading crises and disasters: Towards a framework for confronting the challenges. *Disaster Prevention and Management*. Vol. 29, № 2. P. 144–156. <https://doi.org/10.1108/DPM-12-2018-0382>
14. Brannen, M. Y., & Doz, Y. L. (2012). Corporate Languages and Strategic Agility: Trapped in Your Jargon or Lost in Translation? *California Management Review*, 54(3), 77–97. <https://doi.org/10.1525/cmr.2012.54.3.77>
15. Potapova, R., Potapov, V., Kuzmin, O. (2023). A New Software Approach to Automated Translation (On the Example of the Logistics Sublanguage). In: *Yadav, A., Nanda, S. J., Lim, MH. (eds). Proceedings of International Conference on Paradigms of Communication, Computing and Data Analytics. PCCDA 2023. Algorithms for Intelligent Systems. Springer, Singapore.* https://doi.org/10.1007/978-981-99-4626-6_22
16. Tang, W., Li, G. (2024). Enhancing Competitiveness in Cross-Border E-Commerce Through Knowledge-Based Consumer Perception Theory: An Exploration of Translation Ability. *Journal of Business Ethics*, 15, 14935–14968. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01673-3>
17. Cichosz, M., Wallenburg, C. M. and Knemeyer, A. M. (2020). Digital transformation at logistics service providers: barriers, success factors and leading practices. *The International Journal of Logistics Management*. Vol. 31, № 2. P. 209–238. <https://doi.org/10.1108/IJLM-08-2019-0229>

18. Jallow, D., Johansson, L. (2015). A Case Study of Knowledge Transfer. Pedalling for progress with the cargo cycle. URL: <http://hdl.handle.net/2077/39907>
19. Näslund, D. (2002). Logistics needs qualitative research – especially action research. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*. Vol. 32. № 5. P. 321–338. <https://doi.org/10.1108/09600030210434143>
20. Lindström, L. (2023). Knowledge Transfer Within Integrated Logistics Support at Saab Kockums – A Case Study : master thesis. Sweden, Lund University. URL: <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=9127339&fileId=9127348>
21. Robinson, D. (2019). Becoming a translator: An introduction to the theory and practice of translation. 4th Ed. London : Routledge, 318 p. <https://doi.org/10.4324/9780429276606>.
22. Sager, J. C. (1994). Language engineering and translation: Consequences of automation. Benjamin's translation library, v. 1. Amsterdam, J. Benjamins Pub. Co. 345 p.
23. Shuttleworth, M. (2014). Translation management systems. In: *Routledge Encyclopedia of Translation Technology*. 1st Ed. Routledge. ISBN 9781315749129.
24. Grimshaw, J. M., Eccles, M. P., Lavis, J. N. et al. (2012). Knowledge translation of research findings. *Implementation Science*, 7(50). <https://doi.org/10.1186/1748-5908-7-50>
25. Rakhno M., Shramko R. Participle II / verboid as a verbal realizer of subject state and attitude predicate in the national lingual world-image of the British and the Ukrainians (based on Jane Austen's novels). *Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика* : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 25 травня 2022 р.). Полтава : ПДАУ, 2022. 286 с. С. 122–125. <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20448/1/Verboid.pdf>

Zimnytsia Oleksandra. English logistics terms, ways of their translation into the Ukrainian

The theses highlight the specificity of terms in the field of logistics and methods of their translation into Ukrainian.

Key words: *logistics, terminology, translation transformations.*

Academic supervisor – Ruslana Shramko, Ph.D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 373.5.016:811.111

ЗАСТОСУВАННЯ ВІДЕОКОНТЕНТУ НА УРОКАХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Діана Олександрівна Зінченко

Науковий керівник – Михайло Юрійович Рахно,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У тезах описано специфіку роботи з відеоконтентом у закладах загальної середньої освіти залежно від віку й уподобань здобувачів освіти.

Ключові слова: методика навчання англійської мови як іноземної, відеоконтент, мовні навички, навчання усного мовлення.

Використання відеоматеріалів у навчанні англійської мови в середній школі стало звичним явищем, особливо з розвитком технологій протягом останніх десятиліть. Це сприяло підвищенню якості та ефективності навчального процесу, дозволяючи учням занурюватися в реальні мовні ситуації та культурний контекст [2].

Перші спроби використання відео (1960-ті – 1980-ті роки) у навчанні англійської мови в середній школі належать до 1960-х років. Цей період характеризуємо появою освітніх телевізійних програм, таких, як BBC Learning English, які стали першими ресурсами для навчання англійської мови за допомогою відео. Ці програми надавали учням можливість слухати носіїв мови та спостерігати за їхньою мімікою і жестами. Викладачі використовували ці матеріали для розвитку навичок аудіювання й розуміння культурного контексту.

Інтерактивні DVD стали новим етапом у використанні відео в освіті. Вони містили додаткові матеріали для навчання (субтитри, завдання та інтерактивні вправи). Це дозволило викладачам створювати інтерактивні й динамічніші уроки, що сприяло залученню учнів до навчального процесу. Учні могли виконувати завдання під час перегляду відео, що підвищувало їхню активну участь та зацікавленість.

У цей період також почали з'являтися перші мультимедійні комп'ютерні програми для навчання англійської мови. Ці програми поєднували відео, аудіо й текстові матеріали, дозволяючи викладачам створювати інтерактивні уроки, що охоплювали всі аспекти мовного навчання. Мультимедійні програми забезпечували гнучкість у викладанні та можливість адаптації матеріалів до індивідуальних потреб учнів [5].

Із початком 2000-х Інтернет став важливим ресурсом для викладачів англійської мови. Платформи, зокрема YouTube, надали доступ до величезної кількості відеоматеріалів, це уроки, фільми, музичні кліпи й документальні фільми. Це дозволило викладачам

швидко знаходити й використовувати різноманітні автентичні матеріали на своїх уроках.

Інтернет також сприяв розвитку онлайн-курсів та вебінарів, які стали популярними серед учнів середньої школи. Платформи – Coursera та edX – пропонували курси з навчання англійської мови, які містили відеолекції, інтерактивні вправи й тести. Це дозволило учням вивчати англійську мову у зручній для них час та у своєму власному темпі.

Завдяки Інтернету викладачі отримали змогу використовувати автентичні матеріали, які ввібрали сучасну мову та культурний контекст. Це сприяло кращому розумінню учнями мовного середовища та розвитку їхніх навичок спілкування [6].

Один із найновіших трендів – використання віртуальної й доповненої реальності в навчанні. Технології – VR-окуляри – дозволяють учням зануритися у віртуальні середовища, де вони можуть взаємодіяти з носіями мови та практикувати свої навички у реальних ситуаціях. Наприклад, учні можуть відвідати віртуальні туристичні місця, спілкуватися з аватарами носіїв мови та виконувати різноманітні завдання.

Технології віртуальної та доповненої реальності відкривають нові можливості для навчання, дозволяючи учням отримувати унікальний досвід мовної практики. Це сприяє розвитку їхніх мовних навичок та підвищує мотивацію до навчання.

Сучасна освіта все більше інтегрує цифрові технології у навчальний процес, де відеоконтент став одним з основних інструментів у навчанні англійської мови. Відеоматеріали надають учням можливість зануритися в автентичні мовні ситуації, що сприяє розвитку їхніх комунікативних навичок і культурної компетентності. Однак поряд з очевидними перевагами, використання відеоконтенту має і певні виклики.

Перевагами використання відеоконтенту є такі:

1. Залучення та мотивація учнів – відеоконтент має потужний візуальний та аудіальний вплив, що робить уроки англійської мови захопливими й динамічними. Фільми, серіали, мультфільми й документальні фільми, привертають увагу учнів і підвищують їхню зацікавленість у навчанні. Завдяки цьому учні стають мотивованими і готовими активно брати участь у навчальному процесі.

2. Розвиток навичок аудіювання – відеоконтент надає учням можливість слухати автентичну англійську мову в різних контекстах. Це сприяє покращенню їхніх навичок аудіювання, оскільки учні можуть чути різні акценти, інтонації й темп мовлення. Крім того, відеоматеріали дозволяють учням розуміти невербальні комунікативні сигнали – жести та міміку.

3. Употовжнення соціокультурної компетентності – відеоконтент дає можливість учням ознайомитися з культурою англійськомовних країн через автентичні матеріали, що надають унікальний погляд на

традиції, звичаї та соціальні норми цих країн. Це допомагає учням краще зрозуміти культурний код мови, що є важливим для ефективної комунікації.

4. Інтерактивні навчальні матеріали – сучасні платформи для онлайн-навчання, такі, як Khan Academy, Coursera та YouTube, пропонують відеоуроки, які супроводжують інтерактивними завданнями й тестами. Це дозволяє учням практикувати свої знання в реальному часі, отримуючи негайний зворотний зв'язок. Такий підхід сприяє кращому засвоєнню матеріалу і розвитку критичного мислення.

5. Індивідуалізація навчального процесу – відеоконтент дозволяє вчителям індивідуалізувати навчальний процес з урахуванням різного рівня знань та потреб учнів. Учні можуть переглядати відеоматеріали в зручний для них час, зупинятися на складних моментах і переглядати їх кілька разів. Це особливо корисно для учнів з різними темпами навчання та рівнями підготовки, а також для учнів з особливими освітніми потребами [1; 4].

Серед викликів у використанні відеоконтенту назвемо такі:

1. Технічні проблеми.
2. Добір відповідного контенту.
3. Проблеми з увагою та концентрацією.
4. Недостатня взаємодія з учителем.
5. Етичні питання й авторські права.

Отже, застосування відеоконтенту покращує рівень навчальних досягнень учнів, сприяючи їхній мотивації та загальній успішності. Потенціал штучного інтелекту [3] в такій роботі відкриває потужний спектр майбутніх можливостей.

Література:

1. Рахно М. Ю. Специфіка навчання читання англійською мовою учнів із дислексією у старших класах ЗЗСО України. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін*: матер. X Міжнародної науково-практичної конференції (26 квітня 2024 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. 211 с. С. 100–102. https://pedagogika.sspu.edu.ua/images/%D0%A5_%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_2024/zbirnik_materialiv_konferenciyi_innovrozv_vo_14_fef0d.pdf
2. Рахно М. Ю., Шрамко Р. Г. Гуманітарна освіта в епоху диджиталізації: виклики та перспективи. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін*: матер. IX Міжнар. наук.-практ. конф. (27–28 квітня 2023 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. 161 с. С. 10–12. <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/23017>.

3. Рахно М. Ю., Шрамко Р. Г. Застосування AI під час навчання мови як іноземної в ЗВО України: виклики й перспективи. *Актуальні питання лінгводидактики: традиції та новаторство* : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. онлайн-конференції. Запоріжжя : ЗДМФУ, 2023. 122 с. С. 78–80. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.24599550>.
4. Рахно М. Ю., Шрамко Р. Г. Специфіка навчання письма англійською мовою учнів із дислексією у старших класах ЗЗСО України. *Multilingual realm* : зб. наук. пр. методистів, учителів-практиків та викладачів іноземних мов / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. С. 58–62. Вип. I. 72 с. <https://doi.org/10.33989/pnpu.539>.
5. Voichenko, M., Kozlova, T., Kulichenko, A., Shramko, R., & Polyezhayev, Y. (2022). Creative activity at higher education institutions: Ukrainian pedagogical overview. *Amazonia Investiga*, 11(59), 161-171. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.15>.
6. Polyezhayev, Y., Terletska, L., Kulichenko, A., Vorobiova, L., Snizhko, N. (2024). The role of web applications in the development of multilingual competence in CLIL courses in higher education. *Revista Eduweb*, 18(3), 106-118. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.03.9>.

Zinchenko Diana. Application of videocontent in English language lessons in secondary education institutions

The theses describe the specificity of work with videocontent in secondary education institutions due to the age and preferences of the students.

Key words: *methods of teaching English as a foreign language (TEFL), video content, lingual skills, teaching oral speech.*

Academic supervisor – Mykhailo Rakhno, Ph.D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 373.5.016:811.111]:001.895

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК УСНОГО
МОВЛЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ В 6 КЛАСІ ЗЗСО**

Інна Юріївна Зубова

*Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

*У тезах презентовано роль інноваційних технологій щодо формування та
плекання навичок усного мовлення в 6 класі закладів загальної середньої освіти,
уточнено форми роботи у такій діяльності*

Ключові слова: методика навчання англійської мови, мовні навички, навчання усного мовлення, інноваційна технологія.

Інноваційні технології навчання займають чільне місце в сучасній освіті, забезпечуючи нові підходи до навчального процесу та сприяючи підвищенню якості освіти [5]. Ці технології інтегрують різноманітні методи, інструменти та підходи, що дозволяють зробити навчання інтерактивним, персоналізованим та ефективним.

Інноваційні технології слугують невід'ємною частиною глобалізованого світу сьогодення, що передбачає застосування різних прийомів і засобів, які дають змогу досягнути високих результатів у навчанні. Вони осучаснюють урок, зробивши його ефективнішим, зрозумілішим та доступним для учнів.

Інформаційні технології в навчанні надають доступ учням до нетрадиційних джерел інформації та створюють можливості для творчої діяльності у формуванні професійних навичок. Упровадження Нової української школи (НУШ) відкрило нові можливості для використання інноваційних технологій на уроках з англійської мови в 6 класі. Їхнє застосування робить процес навчання цікавішим та відповідає сучасним потребам учнів.

Комп'ютер як засіб навчання має такі дидактичні можливості, як:

- ✓ формування наукового підґрунтя навчання;
- ✓ здійснення активних методів навчання;
- ✓ інтенсифікація процесу навчання;
- ✓ сприяння мотиваційній стороні навчання;
- ✓ здійснення систематичного та об'єктивного контролю знань і вмінь, набутих учнями [2, с. 178].

Запровадження цих технологій у навчальний процес дозволяє підвищити якість освіти, адаптувати її до потреб сучасних школярів та підготувати їх до викликів, що стоять перед ними у швидко змінюваному світі. Важливо, аби освітні заклади активно використовували інноваційні технології, розвиваючи нові підходи до навчання та вдосконалюючи чинні [3].

Використання інноваційних технологій, поза сумнівом, уможлиблює

- ✓ розвиток критичного й аналітичного мислення;
- ✓ застосування інтерактивних методів та прийомів;
- ✓ доступ до більшої кількості джерел в електронному вигляді;
- ✓ підвищену зацікавленість учнів, яка дає високі результати.

Сучасний творчий учитель має розлогі можливості і необмежене поле для інноваційної діяльності, оскільки на практиці може експериментувати і переконуватися в ефективності методик навчання, коригувати їх, удосконалювати, пропонувати нові технології та методи навчання. Основна умова такої діяльності – інноваційний потенціал педагога та його готовність долати опір [4] і бути агентом змін.

Інноваційна діяльність є специфічним і досить важливим складником у цьому важкому процесі та потребує особливих знань, умінь, навичок та здібностей. Упровадження інновацій не може бути здійснене без педагога–дослідника, який володіє системним мисленням, розвиненою здатністю до творчості, критичним мисленням, комп'ютерними навичками, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій та їх практичного здійснення. Таких педагогів–новаторів називають педагогами інноваційного спрямування. Їхньою рисою є чітка мотивація інноваційної діяльності та викристалізована інноваційна позиція, здатність не лише доєднуватися до інноваційних процесів, але й бути їх ініціатором та організатором.

Використання інноваційних технологій у 6 класі ЗЗСО має вдосконалювати й формувати професійно–педагогічну діяльність вчителів. Це можна розглядати також із боку їхньої готовності до практичного освоєння інноваційних технологій. Основними завданнями вчителя на цьому етапі мають бути такі:

- ✓ забезпечити взаємозв'язок використання ІСТ, форм і методів навчання;
- ✓ забезпечити логічне поєднання слова вчителя й ІСТ;
- ✓ здійснити мотиваційне забезпечення роботи з ІСТ, поєднання різних інструментів ІСТ [1, с. 16].

Отже, запровадження ІСТ суттєво змінює не лише сам навчальний процес, але й роль учителя в ньому. По–перше, це відкриває нові можливості для якісного розвитку освіти, адже вчитель може використовувати різноманітні інструменти та методи, щоби втілювати свої ідеї та захоплювати учнів навчанням. По–друге, це потребує від учителів нових навичок та вмінь. Їм необхідно не лише володіти знаннями з фаху, але й уміти використовувати комп'ютерні технології, онлайн–ресурси та платформи для ефективного навчання. Інноваційні технології навчання у НУШ є сукупністю сучасних методів та інструментів, спрямованих на створення динамічного, цікавого та ефективного освітнього середовища, що відповідає потребам учнів ХХІ століття.

Література:

1. Атоманюк І. Упровадження інноваційних технологій у навчально–виховний процес. *Завучу. Усе для роботи*. 2017. № 19–20. С. 2–18.
2. Прокоф'єв Е. В. Актуальність впровадження інноваційних технологій в навчальний процес. Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку : зб. матеріалів XIV Всеукр. наук.–практ. заоч. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 26–27 груд. 2013 р.) / НАН України, Наук.–навч. центр прикладної інформатики, Ін-т освітньої та молодіжної політики. К., 2013. С 177–180.
3. Boichenko, M., Kozlova, T., Kulichenko, A., Shramko, R., & Polyezhayev, Y. (2022). Creative activity at higher education institutions: Ukrainian

- pedagogical overview. *Amazonia Investiga*, 11(59), 161-171. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.15>
4. Kulichenko A., Shramko R., Rakhno M., Polyezhayev Y. (2023). Two-dimension educational resistance in the modern Ukrainian tertiary educational establishment. *APUNTES UNIVERSITARIOS*. Vol. 13. Issue 1. P. 474–493. <https://doi.org/10.17162/au.v13i1.1351>.
  5. Rakhno, M., Shramko, R. (2021). Information technology in language teaching methodology course at pedagogical university. *AD ALTA*. Vol. 11. Issue 02. P. 257–262. <https://doi.org/10.33543/1102257261>

Zubova Inna. Innovative technologies in the formation of oral speaking skills in English in the 6 grade of the secondary school

The thesis presents the role of innovative technologies in the formation and nurturing of oral communication skills in the 6th grade of secondary education institutions, specifies the forms of work in such activities

Key words: *methods of teaching English as a foreign language, lingual skills, oral speech training, innovative technology.*

Academic supervisor – Ruslana Shramko, Ph. D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 1(477)(092)СКОВОРОДА:1(38)(092)СОКРАТ

СОКРАТІВСЬКІ ДІАЛОГИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Дарія Миколаївна Карпенко

Науковий керівник – Лариса Миколаївна Литвин, к. філол. н., ст. викл. кафедри української літератури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У роботі розглядали паралель між філософськими підходами Г. Сковороди та Сократа, зокрема через призму діалогів. Автор порівнює методику обох мислителів, акцентуючи на спільних поглядах на моральність, душу, пізнання і важливість внутрішнього розвитку. Використовуючи приклади з творів «Убогий Жайворонок» та «Апологія Сократа», автор демонструє, як філософія Сковороди продовжує традицію сократівського діалогу, спонукаючи до самопізнання і гармонії з собою та Богом.

Ключові слова: *філософія, Григорій Сковорода, сократівський діалог, самопізнання.*

Григорій Сковорода – видатний український філософ, поет, педагог та музикант, який значною мірою вплинув на розвиток української духовної культури XVIII ст. Він є одним із тих мислителів, чію творчість часто порівнюють з античними філософами, зокрема з Сократом та його учнем Платоном. Сковорода відомий своїм способом

викладання та філософування через діалог, що віддзеркалює сократівський метод «маевтики», який полягає у тому, щоби допомагати «народжувати» істину у процесі діалогу [2]. У цьому сенсі його твори мають паралелі з «сократівськими діалогами».

Обидва філософи слідували своїм філософським переконанням у власному житті. Відомі історії про їхній аскетичний спосіб життя та відмову від надмірного багатства, як наслідок, у їхніх працях відображається єдність знання та переконання, думки та дії, що є спільною рисою і для Сократа, і для Сковороди. Заглибившись у біографії обох мислителів, можна помітити, що обидва надавали перевагу діалогічній формі для поширення своїх ідей.

У творі «Убогий Жайворонок» Г. Сковороди та в «Апології Сократа» Платона можна знайти подібні мотиви і спробувати вловити тональність і гармонію обох праць. Платон цитує слова Сократа щодо мудрості – «Бо з нас двох жодний, на мій погляд, не знає нічого як слід, але йому здається, начебто він щось знає, хоч нічого не знає, а я, якщо не знаю, то навіть не думаю, начебто знаю. Отже, бодай на крихіточку, пом'яму, я від нього мудріший, отже, тим самим, що коли я чогось не знаю, то й не думаю, що знаю» [3, с. 26]. Г. Сковорода, ніби продовжуючи цей мотив у власній творчості, зазначає: «Картай мудрого – й він полюбить тебе». Він закликає до викриття, адже дурень не приймає викриття. Справжня мудрість в тому, щоб любити викриття своїх друзів [1, с. 2]. Обидва вислови підкреслюють важливість визнання свого незнання.

Проблема душі й тіла також була центральною для філософії Сократа. Він наголошував на важливості піклування про духовну сферу людини, про її внутрішній світ. У своїх діалогах він заявляв: «Я ходжу й переконую кожного з вас турбуватися передовсім якнайдужче не про тіло й не про гроші, а про душу, щоб вона була якнайкраща» [2, с. 154].

Ці слова резонують із поглядами Сковороди, який, використовуючи термін «серце», акцентує увагу на духовному вдосконаленні людини. Для обох мислителів саме душа (або серце) є тим внутрішнім джерелом, яке визначає справжню сутність особистості та є найвищою цінністю в житті.

Як Сократ, так і Сковорода надавали першочергового значення духовному життю людини, ставлячи його вище за матеріальні потреби. Для обох мислителів душа виступає центром людського буття, важливішим за фізичне тіло та його потреби. Сократ наголошував на тому, що піклування про душу є найважливішим завданням людини, закликаючи до її вдосконалення як засобу досягнення вищої моральності.

Що стосується спасіння душі, то для Сократа воно досягається через пізнання, моральне вдосконалення та раціональну рефлексію. Його філософія була зорієнтована на досягнення істини через інтелектуальне осмислення моральних принципів. Сковорода так само надавав перевагу християнським чеснотам, підкреслюючи важливість

гармонії з Богом. Для нього спасіння душі полягало в пізнанні своєї внутрішньої природи, життя за божественними законами та любові до Бога.

Якщо детально аналізувати схожість між Сковородою та Сократом, варто звернути увагу на низку аспектів, які вказують на значні паралелі у їхніх філософських підходах і життєвих принципах. Передовсім це діалогічна форма спілкування, яку обидва мислителі вважали основним засобом пізнання істини. Для Сковороди, як і для Сократа, усна розмова мала значно більшу цінність, ніж письмовий текст, оскільки саме через живий діалог, як вважали, відбувається справжнє пізнання. Письмова форма, на їхню думку, була лише застиглим відображенням думки, яка втрачала свою динаміку і можливість до подальшого розвитку. У цьому контексті можна говорити про схожий акцент обох філософів на «живому» слові як на основі пошуку істини.

Висновок. Сковорода як філософ і поет суттєво збагатив українську літературу, підкреслюючи важливість внутрішнього розвитку й духовного вдосконалення. Через свої діалоги та порівняння з сократівськими методами він продемонстрував, як справжнє пізнання досягається через спілкування та саморозуміння. Сковорода, спираючись на традиції античної філософії та літератури, зробив нові акценти у свою систему поглядів, зокрема через призму християнської моральності.

Література:

1. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2 т. К. : Наукова думка, 1973. Т. 1. 532 с.; Т. 2. 576 с.
2. Ушак В. Сократ і Г. Сковорода: погляди і позиції. До 285-річчя від дня народження Г. С. Сковороди. *Сіверянський літопис*. 2007. № 6. С. 153–155.
3. Платон. Апологія Сократа / пер. з давньогр. Йосипа Кобів. *Діалоги*. Харків : Фоліо, 2008. С. 21–51.

Karpenko Dariia. Socrates dialogues of Hryhorii Skovoroda

The work opens the examination of the parallel between the philosophical approaches of H. Skovoroda and Socrates, in particular through the prism of dialogues. The author compares the methodology of both thinkers, emphasizing common views on morality, the soul, knowledge and the importance of internal development. Using examples from the works "The Miserable Lark" and "Apology of Socrates", the author demonstrates how Skovoroda's philosophy continues the tradition of Socratic dialogue, encouraging self-discovery and harmony with oneself and God.

Key words: *philosophy, Hryhorii Skovoroda, Socratic dialogue, self-reflection.*

Academic supervisor – Larysa Lytvyn, Candidate of Philological Sciences (Literature), Senior Lecturer, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Literature

УДК 821.09(410)"17/18":82.02ПРО

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА СПЕЦИФІКА АНГЛІЙСЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА

Алла Іванівна Кириченко

Науковий керівник – Наталія Іванівна Тарасова,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті досліджено специфіку англійського Просвітництва та етапи його розвитку. Окрему увагу приділено англійському просвітницькому роману: робінзонаді Д. Дефо, сатиричній антиутопії Дж. Свіфта, С. Річардсону як зачинателю сентименталізму та засновнику побутово-психологічного роману, реалістичному роману Г. Філдінга, сатиричним романам Т. Смоллетта, сентиментально-гумористичним романам Л. Стерна. Розглянуто, що лежить в основі вчень англійських просвітників, зокрема раціоналізм, інтерес до людської особистості, ідея естетичного виховання та цінності мистецтва, антипуританізм.

Ключові слова: *Просвітництво, етапи, розвиток, специфіка, філософи, класицизм, реалізм, сентименталізм, роман*

Ідеї Просвітництва найперше оформилися в Англії – країні найбільш давніх політичних традицій та найбільш розвиненої економіки. Перша в Європі буржуазна революція, а в Англії друга – «Славна революція» 1688 р. була абсолютно безкровною. Це був державний переворот, у результаті якого Якова II Стюарта було усунуто з престолу, а королівську владу було передано його зятю, наміснику Нідерландів Вільгельму Оранському. Причиною перевороту було незадоволення партії вігів і частини торі самодержавною та прокатолицькою політикою Якова II, що загрожувала активізацією народного руху та притісняла інтереси буржуазії й «нового дворянства». Підсумком перевороту було встановлення в Англії конституційної монархії, де вищою владою, що відображала волю значної частини земельних аристократів і великої буржуазії, став Парламент [1].

Біля витоків англійського Просвітництва стояли філософи Джон Локк (1632–1704) і Томас Гоббс (1588–1679). Відомими представниками англійського Просвітництва були лорд Ентоні Шефтсбері (1671–1713), Девід Юм (1711–1776) [3].

В основі вчень англійських просвітників (як і інших) лежали

- ✓ раціоналізм – ідея торжества розуму в думках і вчинках людей;
- ✓ інтерес до людської особистості, дослідження шляхів і засобів розвитку й удосконалення її духовного світу;
- ✓ ідея естетичного виховання та цінності мистецтва в духовному розвитку та моральному вдосконаленні особистості;
- ✓ антипуританізм, тобто заперечення примітивного аскетизму пуритан і прагнення спрямувати мистецтво на шлях морального виправлення людини. Тож проблема взаємовідносин моралі та мистецтва набуває провідного значення в естетиці Англії згаданої

доби. Пуритани – англійські протестанти, що не визнавали авторитет офіційної церкви, послідовники кальвінізму в Англії в XVI–XVII ст. (суворість звичаїв, аскетизм, заперечення насолод, ощадливість) [2].

У своєму розвитку англійське Просвітництво пройшло три такі етапи:

- ✓ раннє Просвітництво (від «славної революції» 1688 р. до 1740 р.),
- ✓ зріле Просвітництво (1740–1750),
- ✓ пізнє Просвітництво (1760–1780) [4].

У ранній період англійського Просвітництва панівним напрямом у літературі є класицизм, типовим представником якого є Олександр Поуп (1688–1744), перекладач «Іліади» й «Одіссеї» Гомера: Поупу належить героїко-комічна поема «Викрадення локона», іронічне «Послання до леді» та філософсько-дидактична поема «Досвід про критику», що була своєрідним маніфестом естетики просвітницького класицизму (написана під чітким впливом Буало, популяризувала основні принципи класицизму) [4].

Найвідомішими представниками раннього етапу були Д. Дефо і Дж. Свіфт, що створили перші видатні зразки реалістичного просвітницького роману, який мав потужний вплив на літератури інших європейських країн.

У зрілий період англійського Просвітництва (середина XVIII ст.) активно розвивався реалізм: реалістичний, соціально-психологічний, сімейно-побутовий роман або «роман великої дороги» Генрі Філдінга «Історія Тома Джонса, знайди» (1749), сатиричний роман Тобіаса Смоллетта [6].

Пізнє Просвітництво (2-га пол. XVIII ст.) – розвиток сентименталізму як реакція на розчарування в ідеях Просвітництва: психологічні романи Лоренса Стерна «Життя і думки Трістрама Шенді, джентльмена» (1759–1767) та «Сентиментальна подорож по Франції та Італії» (1768 р.), що дав назву напрямку (вважають вершиною сентименталізму, але містять і іронію щодо нього – не дарма їх називають сентиментально-гумористичні) [2].

Англія XVIII століття стала батьківщиною просвітницького роману. Роман як жанр виник при переході від Відродження до Нового часу: цей молодий жанр ігнорувала класицистична поетика, бо не мав прецеденту в античній літературі. Роман спрямований на художнє дослідження сучасної дійсності [1].

Виникненню роману в Англії сприяли особливі обставини англійської літератури: із традиції пуританської духовної автобіографії в роман прийшла звичка і техніка інтроспекції (самоспостереження), прийоми зображення тонких рухів внутрішнього світу людини. На початку XVIII століття роман засвоїв прийоми зображення моралі повсякденності, побутових подробиць. Англійський просвітницький роман XVIII століття запозичує в класицизма XVII ст. раціоналізм,

уявлення про виховну функцію літератури, увагу до проблеми людської природи та проблеми «людина і суспільство». На відміну від літератури попереднього століття в Просвітництві все ж відбувається суттєва демократизація героя: герой роману XVIII століття перестає бути «героїчним», тобто позбувається особливих чеснот і властивостей та перестає посідати вищі щаблі в соціальній ієрархії [7].

Героєм роману стає звичайна посередня людина, із якою може ідентифікувати себе читач. Для зацікавлення читача зі «звичайним» героєм у романі відбуваються «дивовижні і незвичайні пригоди»: пригоди можуть розгортатися в різному просторі, близько чи далеко від його будинку, у звичних суспільних умовах або в неєвропейському суспільстві, а то і поза суспільством взагалі. Роман, незважаючи на його популярність у всіх верств читачів, ще довгий час вважали «низьким» жанром, проте провідний англійський критик XVIII століття Семюель Джонсон, класицист за смаками, у другій половині століття змушений був визнати: «Твори художньої літератури, які особливо подобаються нинішньому поколінню, – це, як правило, ті, що показують життя в його справжньому вигляді, містять лише такі події, що трапляються щодня, відображають лише такі пристрасті і властивості, що відомі кожному, хто має справу з людьми» [2].

Існують такі жанрові різновиди англійського просвітницького роману:

- ✓ робінзонада – проблемний філософський роман, де представлено умовну модель існування людини, і водночас жанр авантюрно-пригодницької літератури, в основі якої лежить мотив існування ізольованої людини на острові, тобто змальовано життя і пригоди «відособлених особистостей поза суспільством». Назва походить від імені героя Д. Дефо. Нині цей жанр охоплює не лише літературні твори, але й фільми, як, наприклад, американський серіал «Залишитися в живих».
- ✓ Сатирико-філософський роман – роман-пересторога (жанр антиутопії), що застерігає від оман та ілюзій оптимізму («Мандри Гуллівера» Дж. Свіфта).
- ✓ Сімейно-побутовий роман – описує побут і звичаї, являючи собою ранню форму роману виховання або роману про молоду людину, часто сусідить із притчею («Історія Тома Джонса, знайди» Генрі Філдінга, «Життя і думки Трістрама Шенді, джентльмена» Лоренса Стерна, сентиментальні романи Семюеля Річардсона).
- ✓ Психологічний роман (Лоренс Стерн) [3].

Даніель Дефо (1660-1731) – зачинатель англійського побутово-реалістичного роману, автор роману «Життя і дивовижні пригоди Робінзона Крузо, моряка з Йорка» (1719), який дав назву найуспішнішому жанру пригодницької літератури. Дефо був відомим політиком, журналістом, мандрівником і комерсантом. За одними даними йому належали 250, а за іншими – узагалі 400 творів різних

жанрів (нарисів, памфлетів, політичних оглядів, історичних та етнографічних праць, статистичних звітів і т.д.). До цього списку входили також 7 романів.

У романі «Пригоди Робінзона Крузо» йдеться про моряка з Йорка, який прожив 28 років у повній самотності на безлюдному острові біля берегів Америки поблизу гирла річки Оріноко, куди він був викинутий корабельною аварією, під час якої весь екіпаж корабля, крім нього, загинув, із викладом його несподіваного звільнення піратами; написані ним самим». (Рік публікації – 1719).

Жанрова природа роману дуже складна: поєднує в собі риси авантюрного роману-подорожі (морська екзотика, аварія корабля, пірати), автобіографічного роману (риса духовної автобіографії: аналіз добра і зла в житті людини, роль долі і провидіння, проблеми віри, релігії і Бога), роману-щоденника (оповідь від першої особи, хронологічна впорядкованість подій), виховного роману (причому виховання героя відбувається не лише в юності, а протягом усього перебування на острові), алегоричного роману, оскільки усі теми, мотиви і образи витлумачують алегорично: корабельна аварія – життєвий крах як покарання за гріх, герой за 28 років перебування на острові повторює шлях людства від варварства до цивілізації, послідовно проходячи через різні етапи суспільного розвитку (збирання, рослинництво, скотарство, ремісництво, створення «культури» – нове літочислення і щоденник, кораблебудування та навігація, створення маленької острівної колонії, що нагадує буржуазну державу в мініатюрі).

Художня специфіка реалістичного методу Дефо проявляється у формі автобіографії або вигаданих мемуарів осіб, що створює враження повної правдивості зображуваних у них подій.

Мова романів Дефо відрізняється дивовижною простотою і ясністю, виявляючи близькість до живої розмовної мови його часу [3].

Джонатан Свіфт (1667-1745) – ще один видатний діяч раннього англійського Просвітництва, письменник-сатирик і публіцист, один із духовних лідерів ірландського національно-визвольного руху – декан собору Св. Патрика в Дубліні.

Композиційно сатиричний роман «Мандри Гуллівера» складається із 4 частин, які об'єднує образ Гуллівера. Це образ-антипод до Р. Крузо (вибудований за принципом контрасту): Гуллівер забагато думає, а у великій задумі – багато печалі. Еволюція образу: герой приходить до скепсису, трагічної самотності (після того, як побачив розумних коней і людей-тварин їхню, він обирає самотність).

Загалом це пародія на роман Дефо та полеміка з ним: Свіфт пародіює умовність та вимисли «псевдомандрів» і «псевдощоденників». Фантастика ґрунтується на доказах того, чого немає (математично вираховується зріст ліліпута).

Сатира Свіфта, зодягнена в фантастичну форму, глибоко реалістична, раціональна, відображає суперечності та вади реальному житті. У художній системі автора-сатирика велике місце займає сміх, представлено усі відтінки смішного: гумор, сатира, іронія, сарказм, гротеск [5].

Семюель Річардсон (1689–1761) – англійський письменник та друкар, власник невеликої друкарні (одружився з донькою шефа). З юності заробляв написанням листів (для закоханих, батьків дітям тощо). Автор трьох епістолярних романів: «Памела, або ж Винагороджена доброчесність» (1740), «Клариса, або історія юної леді» (1747–1748) та «Історія сера Чарльза Грандісона» (1753), які заклали підвалини сентименталізму та соціально-психологічного роману (його романи ще називають побутово-психологічними або сімейно-побутовими психологічними романами).

Річардсон бачив завдання літератури в душі англійського пуританства в тому, щоб «якомога приємніше й переконливіше прищеплювати в серцях людей релігію і моральність, і являти піднесені зразки виконання батьківських і синівських обов'язків і обов'язків громадянських, робити ненависним порок і прищеплювати любов до доброчесності» [4].

Генрі Філдінг (1707–1754) – публіцист, драматург-комедіограф, романіст і теоретик роману. Його твір «Історія Тома Джонса, знайди» (1749) – роман сервантесівського типу або «роман великої дороги» («великого шляху»): змалювання широкої панорами звичаїв того часу. Називаючи свої романи наслідуванням Мігеля де Сервантеса, він розкриває багатий внутрішній світ своїх персонажів, зображає динаміку розвитку характеру, змальовуючи звичаї та колорит епохи. Проводячи свого героя крізь різноманітні верстви англійського суспільства XVIII ст., насичуючи його життя смішними та гіркими пригодами, легковажними вчинками й добрими поривами, романіст врешті-решт закінчив історію щасливою розв'язкою, тому що впевнений: його Том Джонс, хоча й помилявся, однак за свою прямолінійність, доброту та природність заслуговує на кращу життєву долю.

Сюжетна канва роману (історія життя героя) поєднує риси роману виховання та шахрайського роману: Том – підкинутий знайда, і таємниця його народження зберігається до кінця книги. Основна проблема твору – проблема серця й розуму: «розумного серця» (мудра Софія та сердечний Том). Провідний конфлікт твору – зіткнення між добрим серцем Тома та холодним прагматичним розумом Блайфіла [4].

Тобіас Смоллетт (1721–1771) – відомий як автор крутійських (або шахрайських) романів: «Пригоди Родеріка Рендома» (1748) та «Пригоди Перигріна Пікля» (1751). Ще їх називають пікарескою.

Його останній роман – «Подорож Хамфрі Клінкера» (1771), виданий за кілька місяців до смерті автора. Роман-подорож написаний в епістолярному стилі, що не було новим для англійської літератури, адже

у цьому стилі написані й романи Річардсона, але поліфонізм вражає (різноголосся думок, поглядів на життя, світоглядів) [5].

Лоренс (або Лоуренс) Стерн (1713–1768) – автор не лише успішних романів, а й численних проповідей: він був священником, вивчав у Кембриджі богослов'я, довго був пастором у селі. Романи «Життя і думки Трістрама Шенді, джентльмена» (1759–1767) і «Сентиментальна подорож Францією та Італією» (1768) принесли автору широку популярність: Стерн, який переїхав до Лондона, став улюбленцем вищого лондонського суспільства. За назвою другого роману було названо «сентиментальним» увесь напрям у літературі. Романи є своєрідною пародією на просвітницький сімейно-побутовий роман Річардсона, Філдінга, Смоллетта. Письменник відмовляється від композиційної цілісності, не стежить за послідовністю у викладі подій, уникає розлогих описів навколишньої дійсності, надмірної деталізації та дидактики, що було характерно для романів попередніх романістів, увагу зосереджує на людині, складному світі її емоцій та почуттів [7].

Отже, Просвітництво пройшло три етапи свого розвитку: раннє Просвітництво (від «славної революції» 1688 р. до 1740 р.), зріле Просвітництво (1740–1750), пізнє Просвітництво (1760–1780). У ранній період англійського Просвітництва панівним напрямом у літературі був класицизм. У зрілий період англійського Просвітництва (середина XVIII ст.) активно розвивався реалізм: реалістичний, соціально-психологічний, сімейно-побутовий роман. У пізній період англійського Просвітництва (2-га пол. XVIII ст.) спостерігаємо розвиток сентименталізму як реакцію на розчарування в ідеях Просвітництва. В основі вчень англійських просвітників лежали раціоналізм; інтерес до людської особистості, дослідження шляхів і засобів розвитку й удосконалення її духовного світу; ідея естетичного виховання та цінності мистецтва в духовному розвитку та моральному вдосконаленні особистості; антипуританізм.

Література:

1. Давиденко Г. Й., Величко М. О. Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII століття : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. 2-ге вид. К. : Центр навч. літ-ри, 2009.
2. Данильчук О. М. Історія зарубіжної літератури XVII–XIX століть. Класицизм. Бароко. Просвітництво. Сентименталізм. Романтизм. Реалізм / Нац. ун-т кораблебудування ім. адмірала Макарова. Миколаїв : НУК ім. адмірала Макарова, 2020. 138, [1] с.
3. Девдюк І. В. Курс лекцій з історії англійської літератури (від початків до кінця XVIII ст.). Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 84 с.
4. Ковбасенко Ю. І. Зарубіжна література епохи Просвітництва : навч. посіб. Київ : РВВ УАВЗЛ, 2016. 160 с.
5. Ніколенко О. М. Бароко, класицизм, просвітництво. Література XVII–XVIII століть. Харків : Веста: Ранок, 2003. 224 с.

6. Ніколенко О. М., Мацапура В. І. Літературні епохи, напрями, течії. К. : Педагогічна преса, 2014. 228 с.
7. Шалагінов Б. Б. Зарубіжна література: Від античності до початку XIXст.: Іст.-естет. нарис. К. : ВД «КМ Академія», 2004.

Kyrychenko Alla. Stages of development and specificity of English Enlightenment

The article presents an examination of the specificity of the English Enlightenment and the stages of its development. Particular attention is paid to the English educational novel: Robinsonade by D. Defoe; satirical dystopia by J. Swift, and S. Richardson as the originator of sentimentalism and the founder of the household psychological novel; realistic novel by G. Fielding; satirical novels by T. Smollett; sentimental and humorous novels by L. Stern. It is considered what is at the basis of the teachings of English educators, in particular, rationalism, interest in the human personality, the idea of aesthetic education and the value of art, anti-Puritanism.

Key words: *Enlightenment, stages, development, specificity, philosophers, classicism, realism, sentimentalism, novel.*

*Academic supervisor – **Nataliia Tarasova**, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature*

УДК 37.016:811]:001.895

РОЗРОБКА ІНТЕГРОВаних НАВЧальних МОДУЛів: ПІДХІД ДО ПОЄДНАННЯ ПРЕДМЕТНОГО Й МОВНОГО НАВЧАННЯ

Олександра Вікторівна Кичак

Науковий керівник – Марина Олексіївна Зуєнко, д. філол. н., доцент, професор кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті визначено значення інтегрованого навчання, яке поєднує предметне та мовне навчання, підкреслюючи його роль у сучасній освіті. Цей підхід не лише сприяє вивченню нової мови, а й дозволяє учням використовувати її в реальних контекстах, що підвищує їхню мотивацію. Автор детально описує етапи розробки інтегрованих навчальних модулів, зокрема визначення цілей, вибір змісту та розробку навчальних матеріалів, орієнтуючись на концепцію CLIL (предметно-мовне інтегроване навчання). Зокрема, зазначено, що такі модулі розвивають критичне мислення та комунікативні навички, а також допомагають долати мовний бар'єр, роблячи навчання ефективнішим і природним

Ключові слова: *CLIL, інтегроване навчання, іноземна мова, предметно-мовне навчання, мотивація, компетентності, критичне мислення.*

Постановка проблеми. У сучасній українській освіті предметно-мовне інтегроване навчання (Content and Language Integrated Learning – CLIL) набуває все більшої популярності. Підхід CLIL спрямований на

поєднання викладання предметів та іноземної мови, що дозволяє учням вивчати новий матеріал і водночас удосконалювати мовні навички. Особливо це актуально в умовах Нової української школи, яка ставить за мету формування компетентностей, таких, як критичне мислення, співпраця та здатність до самостійної роботи.

Науковці й педагоги, серед яких О. Яцків, І. Шевченко та О. Кордюк зазначають, що інтегроване навчання сприяє розвитку комплексного сприймання предметної інформації, що є невід'ємною частиною сучасної освіти. За даними досліджень, представники CLIL-підходу звертають увагу на розвиток не лише знань, але й навичок, які можна застосувати на практиці, що формує у школярів вміння комплексно мислити та вирішувати задачі різного типу [1; 2].

Об'єктом дослідження є сутність та зміст застосування методики CLIL у закладах середньої освіти.

Предметом роботи є предметно-мовне інтегроване навчання як ефективний метод у викладанні різних дисциплін в поєднанні з мовним компонентом.

Мета розвідки полягає в дослідженні ефективності застосування CLIL у навчальному процесі середніх шкіл України.

Виклад основного матеріалу. Інтегроване навчання, що поєднує предметне та мовне навчання, є важливим підходом у сучасній освіті, який дозволяє студентам не лише вивчати нову мову, а й використовувати її в реальних контекстах. Розробка інтегрованих навчальних модулів передбачає планування уроків, які об'єднують різні предмети й мовні навички, забезпечуючи так глибше розуміння матеріалу.

Інтегроване навчання має на меті створення єдиного навчального середовища, де учні можуть вивчати зміст предметів, використовуючи нову мову як інструмент. Дослідження показують, що цей підхід сприяє підвищенню мотивації учнів, оскільки вони бачать практичне застосування знань.

Згідно з концепцією предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) учні повинні мати змогу розвивати як предметні, так і мовні навички в межах одного уроку. Наприклад, під час вивчення природознавства можна використовувати терміни, пов'язані з екологією, у контексті навчання англійської мови [3].

Розробка навчальних модулів, що інтегрують предметне й мовне навчання, є важливим етапом у сучасній освіті. На першому етапі необхідно чітко окреслити, які предметні знання та мовні навички плануємо розвивати під час навчання. Цілі повинні відповідати принципу SMART, що означає, що вони мають бути конкретними, вимірювальними, досяжними, релевантними та обмеженими в часі.

Другий етап стосується вибору змісту навчального модуля. Важливо, щоби зміст був актуальним і цікавим для учнів. Наприклад, у

модулі, присвяченому екології, доцільно внести теми, пов'язані з такими глобальними викликами, як зміна клімату і сталий розвиток[4, с. 31].

На третьому етапі відбувається розробка навчальних матеріалів. Вони повинні бути різноманітними та містити різні формати, такі, як відео, текстові документи, інтерактивні завдання. Це дозволяє учням працювати над розвитком як предметних знань, так і мовних навичок, надаючи можливість практикувати нову лексику та граматику в різних контекстах.

Завершальним етапом є оцінювання. Необхідно розробити критерії оцінювання, які враховують як предметні знання, так і мовні навички учнів. Оцінювання може бути здійснене через проектні роботи, усні презентації або письмові завдання, які демонструють засвоєння матеріалу.

Загалом перевагами застосування CLIL є розвиток гнучких навичок, які потребують комплексного мислення, дослідницьких і комунікативних здібностей. За даними досліджень українських учених [5] методика предметно-мовного інтегрованого навчання значно сприяє підвищенню мотивації учнів до вивчення іноземних мов. Додатково інтегрований підхід допомагає подолати «мовний бар'єр», роблячи процес навчання більш природним та ефективним.

Висновки. Застосування CLIL у закладах середньої освіти України є одним із перспективних напрямів, що відповідає вимогам сучасної освіти, зорієнтованої на розвиток компетентностей і готовності учнів до міждисциплінарного мислення. Розробка інтегрованих навчальних модулів є ефективним способом підвищення рівня мовної компетенції учнів через активне використання мови в контексті предметного навчання.

Література:

1. Яцків О. М. Інтегроване навчання як засіб підвищення ефективності сучасного уроку. КЗ «Веселівська районна різнопрофільна гімназія» Веселівської селищної ради. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/000wnw-8064.doc.html> (дата звернення: 31.10.2024).
2. Шевченко І. В., Кордюк О. М.: Переваги використання методики (CLIL) в процесі навчання майбутніх вчителів англійської мови у сучасних ВЗО України. *Young Scientist*. 2018. № 6(58). С. 177–180.
3. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press. 2010. URL: https://assets.cambridge.org/97805211/30219/excerpt/9780521130219_excerpt.pdf (дата звернення: 31.10.2024).
4. Education for Sustainable Development Goals: learning objectives. *UNESCO*, 2017. 62 p.
5. Актуальні проблеми педагогіки: зб. наук. праць / редкол.: Нічуговська Л. І., Мога М. Д., Бондаренко З. П. та ін.; за заг. ред.

к. пед. н., доц. Л. М. Ніколенко. Дніпро : Вид. Біла К. О., 2023. Вип. 10. 152 с.

Kychak Oleksandra. Development of integrated learning modules: approach to combination of content and language teaching

The article reveals discussion of the importance of integrated learning, which combines content and language learning, emphasizing its role in modern education. This approach not only facilitates learning a new language, but also allows students to use it in real contexts, which increases their motivation. The authors describe in detail the stages of development of integrated educational modules, in particular, the definition of goals, the selection of content and the development of educational materials, focusing on the concept of CLIL (content-language integrated learning). In particular, it is noted that such modules develop critical thinking and communication skills, and also help to overcome the language barrier, making learning more effective and natural

Key words: CLIL, integrated learning, foreign language, motivation, competences, critical thinking.

Academic supervisor – Maryna Zuyenko, DSc (Literature), Full Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 821.09(410)(092)ДЕФО:82.02ПРО

ІДЕЇ ПРОСВІТНИЦТВА В РОМАНІ ДАНІЕЛЯ ДЕФО «ЖИТТЯ І НЕЗВИЧАЙНІ ПРИГОДИ РОБІНЗОНА КРУЗО»

Олександра Вікторівна Кичак

Науковий керівник – Наталія Іванівна Тарасова, к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті розглядають основні ідеї Просвітництва, які знайшли відображення в романі Даніеля Дефо «Життя і незвичайні пригоди Робінзона Крузо». Аналізують концепти раціоналізму, трудової етики, індивідуалізму та морального самовдосконалення, а також порушують соціальні теми, зокрема колоніалізму та свободи. Роман розглядають як літературний маніфест епохи Просвітництва, де ідеї автономії, самовдосконалення і раціональності набувають як індивідуального, так і суспільного значення.

Ключові слова: Даніель Дефо, Просвітництво, раціоналізм, трудова етика, колоніалізм, літературний аналіз.

Постановка проблеми. Епоха Просвітництва (XVIII століття) принесла зміни у сфері філософії, політики, науки та літератури, зробивши акцент на розум, наукове знання, автономію і соціальний прогрес. Даніель Дефо (1660–1731), англійський письменник і публіцист, створив роман «Життя і незвичайні пригоди Робінзона

Крузо» як один із перших англійських романів нового типу, який відображав індивідуальні й суспільні ідеї Просвітництва. Роман став не лише захопливою історією виживання на самотньому острові, а й літературним утіленням прогресивних поглядів, що підтримували віру в силу людського розуму і невичерпний потенціал самовдосконалення.

Об'єктом дослідження є роман Даніеля Дефо «Життя і незвичайні пригоди Робінзона Крузо» як один зі знакових текстів Просвітництва, що відображає філософські, моральні та соціальні ідеали епохи.

Предметом роботи є літературні та філософські ідеї Просвітництва, утілені в романі «Робінзон Крузо», зокрема концепти раціоналізму, трудової етики, індивідуалізму, свободи і колоніалізму.

Метою розвідки є виявлення і аналіз основних ідей Просвітництва у романі Даніеля Дефо «Життя і незвичайні пригоди Робінзона Крузо» та визначення їхнього впливу на формування світоглядних засад героя і на розвиток літературного процесу епохи Просвітництва.

Виклад основного матеріалу. Основні ідеї Просвітництва в романі «Робінзон Крузо» є такими:

1. Раціоналізм та логіка. Раціональність і віра у людський розум є одними з основних рис просвітницького світогляду. Герой роману, Робінзон Крузо, утілює ці якості через прагнення аналізувати навколишню дійсність і вирішувати проблеми виживання на основі логіки і знань. Протягом свого життя на острові він майструє предмети першої необхідності, будує житло, виготовляє знаряддя праці – усі його дії свідчать про раціональний підхід до життя [3].

2. Індивідуалізм та автономія. Однією з важливих ідей Просвітництва є концепт індивідуалізму, який пропонує відмовитися від традиційних суспільних обмежень та розвивати особистісну свободу [2; 4]. Історія Робінзона як самотнього виживальника символізує автономію індивіда, його можливість самостійно забезпечувати власне існування. Опинившись на острові, Робінзон змушений самотужки вирішувати свої проблеми, повністю залежавши лише від власних здібностей.

3. Трудова етика і перетворення природи. Трудова етика, тобто цінність праці і віра в самовдосконалення через працю, є однією з центральних тем Просвітництва. Робінзон поступово перетворює пустельний острів в обжите і навіть досить комфортне місце. Його фізична й розумова діяльність, спрямована на виживання, ілюструє просвітницьку віру у трансформаційний потенціал людини, здатної змінювати світ навколо себе [4; 5].

4. Символізм природи та моральний розвиток. Природа в романі стає як символом неупорядкованого світу, так і об'єктом трансформації, де Робінзон реалізує свою віру в раціональне перетворення середовища. Робінзон не лише використовує природні ресурси для виживання, але й у процесі праці і морального саморозвитку він змінюється, переглядає свою минулу поведінку і знаходить нові духовні орієнтири [1; 2; 5].

5. Колоніалізм, расові стосунки та свобода. Стосунки Робінзона з персонажем П'ятницею символізують складне ставлення до питань колоніалізму та свободи, характерне для Просвітництва. Попри те, що Робінзон навчає П'ятницю і допомагає йому, він зберігає дистанцію та відчуває зверхність, демонструючи напруження між ідеалами рівності та колоніальними поглядами [1; 5]. Цей аспект роману піднімає проблему взаємодії культур, обов'язку і моральної відповідальності.

Уплив ідей Просвітництва на розвиток літератури. Роман Дефо став новаторським не лише щодо форми, але й у сенсі залучення ідей Просвітництва, що сприяли його популярності та зробили твір класикою. Завдяки Робінзону Крузо літературний герой починає відображати прагнення до самовдосконалення, працьовитості, духовного пошуку, що стало характерним для просвітницького роману.

Роман також показує еволюцію жанру роману в англійській літературі – від простої розповіді до філософської та соціальної рефлексії, де література стає засобом соціальної і моральної критики. «Робінзон Крузо» утвердив модель просвітницького героя, який, попри складні умови, перетворює своє життя в школу морального та фізичного вдосконалення, що залишило слід у розвитку романного жанру в Європі.

Висновки. Роман «Життя і незвичайні пригоди Робінзона Крузо» є яскравим утіленням ідей Просвітництва, серед яких особливе місце займають концепти раціоналізму, трудової етики, автономії та морального розвитку. У центрі уваги стоїть герой, який долає труднощі завдяки своїй працьовитості й наполегливості, трансформуючи навколишній світ та змінюючи себе. Дефо не лише створив образ героя, що прагне індивідуального розвитку, але й запропонував суспільству концепцію людини як творця своєї долі, здатного до духовного і морального зростання. Уплив роману на розвиток літератури Просвітництва потверджує важливість зображення особистісної автономії, свободи та сили розуму як основних цінностей епохи.

Література:

1. Дефо Д. Життя і незвичайні пригоди Робінзона Крузо. К.: А-БА-БАГА-ЛА-МА-ГА, 2008.
2. Бойко Н. І. Історія світової літератури: Просвітництво. Харків: Прапор, 2015.
3. Вінтер Е. Ідеологія і раціоналізм у літературі Просвітництва. Львів: Світ, 2009.
4. Ліфшиц Д. Література доби Просвітництва: антологія. Львів: Априорі, 2010.
5. Грінблат Стівен. Книга історії літератури: Теорія та практика літературного аналізу. Київ: Наукова Думка, 2011.

Kychak Oleksandra. Ideas of Enlightenment in Daniel Defoe's novel "The Life and Extraordinary Adventures of Robinson Crusoe"

The article examines the key ideas of the Enlightenment, which were reflected in Daniel Defoe's novel "The Life and Extraordinary Adventures of Robinson Crusoe". The concepts of

rationalism, work ethics, individualism and moral self-improvement are analyzed, and social themes, including colonialism and freedom, are discussed. The novel is considered as a literary manifesto of the Enlightenment era, where the ideas of autonomy, self-improvement and rationality acquire both individual and social significance.

Key words: Daniel Defoe, Enlightenment, rationalism, work ethics, colonialism, literary analysis.

*Academic supervisor – **Nataliia Tarasova**, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature*

УДК 811.111'373.45

ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ РИЗИКИ

Олександр Олександрович Кіреєв

*Науковий керівник – Вікторія Леонідівна Кравченко,
к. філол. н., доцент, доцент завідувач
кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У тезах проаналізовано корені та вплив лексичний запозичень на склад сучасної англійської мови, уточнено найзначущіші групи лексем, що виформували сучасний англійський тезаурус.

Ключові слова: лексема, запозичення, мовна динаміка, мовна мода.

У наш час англійська мова виконує роль глобальної лінгва-франка, об'єднуючи людей різних національностей та культур. Це призводить до інтенсивного збагачення її лексичного складу за рахунок запозичень з інших мов. Уплив глобалізації позначається на всіх сферах життя: економіці, культурі, науці та технологіях, що так само стимулює появу нових термінів і понять.

Актуальність теми зумовлена необхідністю аналізу цих процесів, оскільки лексичні запозичення є важливим показником мовної динаміки та міжкультурного впливу.

Мета дослідження: виявити основні джерела лексичних запозичень у сучасній англійській мові, визначити механізми їх адаптації та вплив глобалізації на ці процеси.

Завдання:

- ✓ Проаналізувати ключові джерела запозичень.
- ✓ Дослідити особливості фонетичної та граматичної адаптації запозичених слів.

- ✓ Розглянути соціокультурні фактори, що сприяють інтеграції іншомовної лексики.

Основний матеріал

1. Джерела запозичень та їхнє тематичне розмаїття. Англійська мова запозичує слова з багатьох мов світу, і ці запозичення часто відображають важливі культурні чи соціальні явища.

- **Французька мова:** Французькі лексеми ввійшли в англійську ще з часів нормандського завоювання у 1066 році. Сьогодні французькі запозичення пов'язані з мистецтвом, модою та гастрономією, наприклад: *ballet* (балет), *couture* (висока мода), *menu* (меню).
- **Італійська мова:** Італійські слова переважно стосуються музики та мистецтва: *piano* (фортепіано), *allegro* (швидко, жваво), *opera* (опера).
- **Японська мова:** У сучасній англійській мові популярними стали японські терміни, особливо ті, що стосуються культури та їжі: *sushi* (суші), *karaoke* (караоке), *anime* (аніме).
- **Німецька мова:** Німецькі слова часто стосуються філософії та науки: *zeitgeist* (дух часу), *übermensch* (надлюдина).
- **Українські запозичення:** Хоча англійська запозичує з української не так часто, деякі слова, як-от *borsch* (борщ) та *Cossack* (козак), увійшли до англомовного лексикону.

2. Процес адаптації запозичень. Запозичення проходять адаптацію, щоб відповідати фонетичним, морфологічним та граматичним нормам англійської мови.

- ✓ **Фонетична адаптація:** Звуки, які відсутні в англійській, замінюють на найближчі за звучанням. Наприклад, слово *cliché* з французької адаптувалося в англійській з наголосом на першому складі.
- ✓ **Морфологічна адаптація:** Запозичені слова можуть отримувати англійські закінчення. Наприклад, слово *ballet* набуває суфікса *-s* у множині: *ballets*.
- ✓ **Граматична адаптація:** Деякі слова набувають функції прикметників або дієслів, як-от *to google* (шукати в Google).

3. Уплив глобалізації на запозичення. Глобалізація сприяє швидкому поширенню нових термінів через інтернет, ЗМІ та масову культуру. Наприклад:

- Слово *selfie* (селфі) стало міжнародним феноменом завдяки соціальним мережам.
- Термін *startup* (стартап) з'явився через розвиток ІТ-індустрії. Соціальні платформи, такі, як TikTok та Instagram, також активно сприяють популяризації нових слів, зокрема сленгу.

Методи дослідження

- **Контент-аналіз:** дослідження текстів новинних сайтів, блогів та соціальних мереж.

- **Лінгвістичний аналіз:** аналіз адаптації запозичень на фонетичному та граматичному рівнях.

Висновки. Лексичні запозичення є відображенням культурного діалогу між країнами та народами. Сучасна англійська мова активно збагачується новими словами завдяки глобалізаційним процесам. Вивчення цих запозичень дозволяє зрозуміти тенденції розвитку мови та культурні впливи, що формують її сьогодення. У подальших дослідженнях цікаво розглянути, як ці запозичення сприймають носії англійської та наскільки вони інтегровані у повсякденне мовлення.

Kirieleiev Oleksandr. Lexical borrowings in modern English: globalization risks

The theses analyze the roots and influence of lexical borrowings on the composition of the modern English language, specify the most significant groups of lexemes that formed the modern English thesaurus.

Key words: *lexeme, borrowing, language dynamics, language fashion.*

Academic supervisor – Viktoriia Kravchenko, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of English and German Philology

УДК 373.5.016:811.111

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПИСЬМА НА УРОКАХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗЗСО

Яна Михайлівна Коросташова

Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко, к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Стаття має на меті визначити основні методи та техніки письма на уроках з англійської мови в ЗЗСО. Досліджено зв'язок письма з іншими навичками і мови. З'ясовано роль письма в сучасному світі. Також з'ясовано, на які аспекти треба звернути увагу та які засоби варто застосовувати при вивченні письма.

Ключові слова: *методика навчання англійської мови як іноземної, навичка, компетентність.*

Постановка проблеми. Основною метою письма є розвиток каліграфічних, орфографічних та графічних навичок. Письмо є основою для оволодіння технікою письма та письмовою мовою, тому він є дуже важливим інструментом для вивчення мови. Найосновнішим є те, що письмо допомагає засвоїти мовний матеріал (лексику і граматику) і, поза сумнівом, сприяє розвитку навичок говоріння та читання.

Мета – дослідити ефективні методи та підходи до навчання письма на уроках з англійської мови в закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Письмо відіграє дуже важливу роль у житті всього людства. На сьогодні воно акумулює спадщину людства і всіх, хто оволодів письмом. Вивчення іноземної мови передбачає розвиток навичок читання, аудіювання, говоріння та письма. Уміння ефективно писати англійською мовою дає безліч переваг. Це особливо важливо в сучасному суспільстві, де письмове мовлення використовують в освіті та на робочому місці.

Історики зазначають, що письмо – пам'ять поколінь, яка зберігає минулі дії та події на століття й тисячоліття. Здатність ефективно висловлювати свої думки на папері не лише покращує комунікацію, а й сприяє кращому розумінню самої мови та культури, яку вона представляє. Це водночас пам'ять поколінь, яка зберігає повідомлення про минулі дії та події впродовж століть і тисячоліть. Питання розвитку навичок письма на уроках з англійської мови вивчали такі дослідники, як М. І. Гез, М. І. Роговата, а також педагоги й методисти О. В. Соломахата, О. В. Котенко тощо [3, с. 123].

Нині роль письма в навчанні та вивченні іноземних мов значно зросла. Навчання письма є важливим завданням у сучасній школі [2]. Письмове мовлення допомагає учням засвоювати лексику та граматичні одиниці, слухати, говорити та читати. Ефективність процесу навчання письма залежить від добору вчителем прийомів і методів письма. Сьогодні письмове мовлення дітей початкової школи перебуває на недостатньому рівні через низку чинників. Одним із них є той, що підготовчі вправи на кожному етапі є одноманітними та не ефективними [4, с. 101].

Письмо зберігає лінгвістичні та фактичні знання і сприяє розвитку мовлення, мислення, аудіювання та читання іноземною мовою. На ранніх етапах навчання учні набувають навичок письма та розвивають навички, пов'язані зі сприйманням звуків. Багато слів в англійській мові пишуть відповідно до традиційних принципів орфографії. Важливо пам'ятати і враховувати ці принципи під час навчання англійського правопису. Розвиток орфографічних навичок, на відміну від навичок письма, триває паралельно з розвитком словникового запасу протягом усіх шкільних років.

Роль письма незрівнянно зросла в сучасних вимогах сьогодення, особливо це стосується учнів з особливими освітніми потребами [5; 6]. Це вимагає від учителя застосування креативності, аби заохотити учнів до самостійного, глибокого й критичного читання [7] як іноземною, так і рідною мовою [8].

Система письма має певну знакову структуру. Письмові символи можуть представляти різні одиниці в мовленні. Традиційно розрізняють ідеограми та фонограми. Ідеограми насамперед пов'язані зі значенням

слів і морфем. У цьому разі зовнішній вигляд звуку не передаємо, тільки значення фіксуємо за письмовим символом. Фонетичне письмо засноване на передачі звукових одиниць. Цими одиницями можуть бути окремі звуки або їхні поєднання-склади. Існує два види письма: складове та алфавітне [1].

Висновок. Роль і місце письмового мовлення в навчанні іноземної мови визначається конкретними цілями навчання. Навчання письма іноземною мовою не лише розвиває загальну та комунікативну (лінгвістичну, соціокультурну та прагматичну) компетентність, а й допомагає вдосконалювати вимову, лексику, граматику та стилістичні аспекти мови перекладу.

Література:

1. Пестушко А. Роль аудіювання у формуванні іншомовної компетенції здобувачів знань фахових передвищих навчальних закладів. *Viae Educationis. Studies of Education and Didactics*. 2022. Num. 1. С. 56–64. <https://doi.org/10.15804/ve.2022.01.07>.
2. Гунько С. Новий підхід до вивчення англійської мови на початковому етапі. *Початкова школа*. 2011. № 8. С. 32–34.
3. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Котенко, А. В. Соломаха [та ін.]. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 356 с.
4. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навч. посіб. К.: Ленвіт, 2008. 285 с.
5. Рахно М. Ю. Специфіка навчання читання англійською мовою учнів із дислексією у старших класах ЗЗСО України. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін*: матер. X Міжнародної науково-практичної конференції (26 квітня 2024 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. 211 с. С. 100–102. https://pedagogika.sspu.edu.ua/images/%D0%A5_%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_2024/zbirnik_materialiv_konferenciyi_innovrozv_vo_14_fef0d.pdf
6. Рахно М. Ю., Шрамко Р. Г. Специфіка навчання письма англійською мовою учнів із дислексією у старших класах ЗЗСО України. *Multilingual realm*: зб. наук. пр. методистів, учителів-практиків та викладачів іноземних мов / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. С. 58–62. Вип. I. 72 с. ISBN 978-617-8231-80-4. <https://publishing.pnpu.edu.ua/catalog/book/539>. <https://doi.org/10.33989/pnpu.539>.
7. Boichenko, M., Churychkanych, I., Kulichenko, A., Shramko, R., & Rakhno, M. (2023). Mind maps to boost the learning of English as L2 at

higher education institutions in Ukraine. *Amazonia Investiga*, 12(70), 229-240. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.70.10.21>

8. Shramko, R., Stepanenko, M., Pedchenko, S., Pryima, L., Komlyk, N. (2023). Teaching Ukrainian as foreign language (TUkFL) at pedagogical university: innovations and perspectives. *AD ALTA*. Vol. 13, Issue 02 (13/02). 385 p. P. 222–227. <https://doi.org/10.33543/j.1302.222227>

Korostashova Yana. Methods of teaching writing in English-language lessons in secondary education institutions

The purpose of the article is to determine the main methods and techniques of writing in English language classes in secondary education institutions. The relationship between writing and other skills and language has been studied. The role of writing in the modern world is clarified. It is also clarified which aspects should be paid attention to and which tools should be used when studying writing.

Key words: *methods of teaching English as a foreign language (TEFL), skill, competence.*

Academic supervisor – Ruslana Shramko, Ph. D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 821.09(410)(092)ОСТІН:811.111'373.7

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ЯК СПОСІБ ЗОБРАЖЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ РОМАНУ ДЖЕЙН ОСТЕН «ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ»

Антон Борисович Кравченко

Науковий керівник – Ірина Миколаївна Тимінська, к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті описано фразеологічні одиниці та їхню роль у розкритті характерів персонажів роману Джейн Остен «Гордість та упередження»

Ключові слова: *Джейн Остен, «Гордість та упередження», мовна характеристика персонажа, мовнокомунікативний паспорт персонажа.*

Талант будь-якого письменника полягає в тому, наскільки майстерно він зображає характери героїв за допомогою таких аспектів, як зовнішність, поведінка, ставлення до інших, стосунки, мова.

Досліджуючи твір Джейн Остен “Гордість та упередження”, Дарелл Манселл зауважив, що письменниця була великим художником, котра володіла умінням “жити життям своїх героїв та передавати це почуття читачам” [7, с. 19]. Авторка зуміла зобразити героїв природньо, кожна

деталь стала “маленьким пазлом” у відображенні індивідуальності персонажів.

Місіс Беннет – одна з найяскравіших героїнь твору, зображення якої пронизане іронією, а інколи й сатирою. Уже з самого початку роману Джейн Остен достатньо виразно описує її характер, який відображається в розмовах з її чоловіком Містером Беннетом. Авторка одним реченням узагальнює всі риси її характеру: “She was a woman of mean understanding, little information, and uncertain temper”. Усе своє життя Місіс Беннет мріяла лише про одне: “The business of her life was to get her daughters married”. Усі її розмови, візити, настрої були тісно пов’язані саме з цією мрією, через це її поведінка досить часто здається кумедною, лицемірною, нав’язливою, а часом настільки ганебною, що її донькам доводилось соромитися та страждати від такої поведінки матері.

Характер Елізабет Беннет розкривається в динаміці через непрості відносини з батьками, сестрами, друзями, а також з тими, хто бажає їй щастя, її злочливцями, і, врешті, із чоловіками, які претендували на її руку і серце. Письменниця виділяє її почуття гумору, живий, веселий характер. Уперше почувши невтішну про неї думку містера Дарсі, Елізабет “told the story, however, with great spirit among her friends; for she had a lively, playful disposition which delighted in anything ridiculous”. Тут епітети lively (full of life and spirit), playful (full of fun, fond of play) функціують як характеротворчі. Вони мають позитивні конотації і підтверджують схвальне ставлення Джейн Остен до своєї героїні. Елізабет досить часто вживає слова “сміх, сміятися”: “I dearly love a laugh ... Follies and nonsense, whims and inconsistencies, do divert me, I own, and I laugh at them whenever I can” [4, с. 74] – говорить вона про себе.

Описуючи головну героїню, Джейн Остен повністю передає її характер не лише через поведінку, ставлення до інших, але й через використання фразеологізмів в її мовленні. Місіс Беннет описана у романі як дуже нервова та надто емоційна жінка. “When she was discontented she fancied herself nervous”, – таку характеристику письменниця дає героїні. Цей стан гарно передається з використанням різних фразеологічних зворотів: “Have compassion on my poor nerves!” або “Nobody feels for my poor nerves”. Часті зміни емоцій головної героїні виражені в зворотах-вигуках: “...for heaven’s sake!”, “Upon my word!”, “It is not sound!”, “Hold your tongues!” Місіс Беннет постійно переповнювали почуття, це була людина не здорового глузду та прагматизму, а, навпаки, людина емоцій та переживань, що проявляються в таких зворотах: “her spirits are greatly shaken”, “I’m frightened out of my wits”, “they left her to vent all her feelings”, “unable to utter the syllable”.

Характер основної героїні роману Елізабет Беннет вражає своєю непохитною стійкістю і незалежністю від думки суспільства. Джейн Остен створила жінку ніжну, емоційну, люблячу з міцним стрижнем усередині, який не змогли похитнути навіть найупливовіші люди.

Своєрідною зброєю Елізабет проти світу, у якому вона жила, стали жарти та іронія. На перший негативний коментар на балу з боку гордовитого Дарсі Елізабет відповіла своїм іронічним ставленням: "She told the story however with great spirit among her friends; for she had a lively, playful disposition, which delighted in any thing ridiculous".

Незважаючи на стійкість характеру, Елізабет уживає фразеологізми, що вказують на її чутливість та емоційність. Важливими словами в описі її почуттів є "heart", "spirits" та "colours": "listened with all her heart", "knowing by heart", "her whole heart was in the subject", "she had set her heart on seeing the Lakes"; "it couldn't dwell long on her spirits", "her spirits returned", "seemed out of spirits", "her spirits were in a high flutter", "to recover her spirits", "dwell on those subjects that must deaden spirits more", "the discomposure of spirits"; "her colour changed", "Elizabeth coloured", "the colour which had been driven from her face"; "her colour increased", "the colour now rushed into Elizabeth's cheeks".

Отже, фразеологічні звороти, використані в романі "Гордість та упередження", увиразнюють мовлення героїв. Джейн Остен використовує їх у мовленні персонажів як один із засобів характеристики, що говорить про високу мовну організацію письменниці, гнучкість її думки та ерудованість.

Література:

1. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця : Нова книга, 2003. 160 с.
2. Винар'єва Л. А. English idioms. К. : Логос-М, 2008. 384 с.
3. Радомська О. Джейн Остен – у тихому болоті чорти плодяться. *Друг читача*. 2005. Жовтень № 20. С. 10.
4. Austen J. *Pride and Prejudice*. Harmondsworth, England, Penguin Classics Ltd, 1998. 151 p.
5. Brown J. P. *Jane Austen's novels. Social change and literary*. Cambridge, 1979. 234 p.
6. Cecil D. *A Portrait of Jane Austen*. Penguin Book Ltd, Harmondsworth Middlesex, England, 1986. 42 p.
7. Mansell D. *The Novels of Jane Austen*. London, 1974. 287 p.

Kravchenko Anton. Phrasological units as a means of portraying the characters of Jane Austen's novel "Pride and prejudice"

The article describes phrasological units and their role in revealing the characters of Jane Austen's novel "Pride and Prejudice"

Key words: *Jane Austen, "Pride and Prejudice", lingual traits of the character, lingual-communicative passport of the character.*

Academic supervisor – Iryna Tyminska, Ph. D. (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 81:316.77

CODE SWITCHING ТА КРОС-КУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ

Каріна Віталіївна Краузе

Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У тезах висвітлено роль мовного перемикавання (code switching) у встановленні крос-культурної комунікації в сучасному європейському просторі

Ключові слова: крос-культурна комунікація, діалог культур, інформаційний простір.

Незважаючи на те, що сучасне перекладознавство досягло значних успіхів у визначенні основних способів і прийомів перекладу текстів різного типу, проблема оцінки якості перекладу ще не отримала належного поцінування. Активна робота в галузі теоретичних моделей оцінки перекладеного тексту, а також їхня практична реалізація разом з упровадженням міжнародних та європейських стандартів ще не призвели до створення цілісної моделі оцінки якості перекладу.

Наукова дискусія щодо створення вимірюваних елементів якості перекладу не є новою, оскільки так чи так ці аспекти порушували в своїх працях багато українських та закордонних дослідників, серед них Ю. Ванникова, Ю. Найда, Л. Верба тощо. Останні досягнення в галузі дискурсології, когнітивної науки, психолінгвістики, етнолінгвістики та лінгвопрагматики [2] розширили спектр таких пошуків.

Аналіз ендогенних факторів узгоджується зі встановленням еквівалентності вихідного тексту та перекладеного тексту, аналіз зовнішніх змінних вимагає інтертекстуального аналізу, що органічно доповнює критерій еквівалентності. Цей підхід ураховує як синхронні, так і діахронні аспекти тексту.

Одним із критеріїв виміру слугує перемикання коду та якість його реалізації в тексті, адже йдеться про різні лінгвокультури як «мовні матриці», що висвітлюють «систему координат» мовця залежно від концептуальної та мовної картини світу і їхніх типових репрезентантів [3].

Художній дискурс є найвиразнішим об'єктом для вивчення аспектів перемикання коду (після живого усного мовлення представників лінгвокультур) та містком у міжкультурній комунікації. Саме тому в системі підготовки перекладача так важливо приділяти увагу опануванню фундаментальних принципів лінгвопрагматики й соціокультурної комунікації, бо саме лінгвосоціокультурна компетентність перекладача озброює його розумінням специфіки

мовних засобів передавання націєтворчих елементів повною мірою [1; 4].

Національні норми й стереотипи є частиною сприймання як самовираження і водночас самоідентифікації. Стереотипи-образи, стереотипи-ситуації, стереотипи поведінки найкраще уособлені в живому усному мовленні та в художній царині. Зокрема, у різних народів існують свої стереотипи щодо еталону зовнішньої та внутрішньої краси людини, пов'язані з природними умовами та етнічними особливостями інтерпретування довкілля й реальності. Національні символи та стереотипи пов'язані, як відомо, із функціонуванням народних улюблених образів у фольклорі й літературі.

Використання текстологічних, прагматичних, практичних і стилістичних методів дослідження, і методів аналізу дискурсу засвідчує, що автори традиційного перекладу кодують своє ставлення до героїв творів, описуваних подій за допомогою певних лінгвальних маркерів та засобами перемикування кодів, змішування мов для мовного портретування зокрема.

Отже, перемикування коду слугує потужним інструментом сучасної міжкультурної комунікації та є об'єктом прискіпливого вивчення вчених сьогодення.

Література:

1. Шрамко Р. Г. Ізофункційна структура суб'єктної й предикатної позицій у реченнях із предикатами стану суб'єкта. *Література та культура Полісся*. 2016. Вип. 84. С. 167–176. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ltkp_2016_84_22.
2. Шрамко Р. Г. Прагматичні засоби реалізації внутрішнього стану персонажа в українськомовному перекладі поттеріани Дж. К. Ролінг. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 17. Том 1. С. 204–210. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.17-1.40>.
3. Шрамко Р. Г., Рахно М. Ю. Предикати стану суб'єкта як вербальні репрезентанти національної мовної картини світу (на матеріалі українськомовних перекладів романів «Гордість і упередження» та «Чуття і чутливість» Джейн Остен). *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 22. Том 2. С. 137–142. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.2.25>.
4. Shramko, R, Rakhno, M. (2019). The Issue of Lexical and Grammatical Representation of the Object Syntaxeme in Sentences with Subject Attitude Predicates – Constituents of Isofunctional Two-/Three-component Syntactic Paradigms. *Лінгвістичні студії: зб. наук. праць / Дон. нац. ун-т імені Василя Стуса; ред. А. Загнітко. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. Том 37. С. 49–56. <http://dx.doi.org/10.31558/1815-3070.2019.37.8>*.

Krauze Karina. Code switching and cross-cultural communication: intersection points

Theses highlight the role of language switching (code switching) in establishing cross-cultural communication in the modern European space

Key words: cross-cultural communication, dialogue of cultures, information space.

*Academic supervisor – **Ruslana Shramko**, Ph. D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology*

УДК 373.5.016:811.111'28]:316.61

ПРОВІДНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Інна Вадимівна Крячко

*Науковий керівник – Вікторія Леонідівна Кравченко,
к. філол. н., доцент, доцент завідувач
кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У тезах описано методика та роль опанування лінгвокраїнознавчого матеріалу здобувачами освіти на шляху становлення соціокультурної компетентності.

Ключові слова: методика навчання англійської мови, лінгвокраїнознавство, соціокультурна компетентність.

Процес глобалізації вимагає врахування всіх сучасних тенденцій розвитку науки, культури та суспільства загалом. Сучасний соціум потребує високоосвічених і всебічно розвинених особистостей, готових до нових досвідів спілкування, щоби збагачувати свій світогляд та обмінюватися сучасними ідеями. Тому вивчення основ лінгвокраїнознавства в середніх навчальних закладах України набуває особливої актуальності.

Сьогодні повне розуміння світу неможливе без знання іноземних мов, а також культури й менталітету тих народів, які нас цікавлять. Інтерес і допитливість до інших культур повинні формуватися з дитинства, адже це в майбутньому стане важливим аспектом у міжнаціональній комунікації. Тому вивчення лінгвокраїнознавства є необхідним для глибокого розуміння традицій та колориту будь-якої нації у повсякденному житті і в спілкуванні. Ознайомлення з цим розділом країнознавства в загальноосвітніх закладах сприяє формуванню правильного етикету, релігійно-філософських поглядів, коректного трактування етимології слів та знаходженню адекватних словесних еквівалентів у рідній мові. Учні отримують можливість побачити, як мова формується в контексті історичних, політичних та соціальних процесів.

Вагомий унесок у розгляд соціальної зумовленості змісту лінгвокраїнознавства внесли вчені-лінгвісти В. Карабан, Л. Верба тощо. Ця філологічна галузь ставить за мету вивчення мовних одиниць, які найяскравіше відображають національні особливості культури народу – носія мови та середовище його існування [1, с. 58]. Окремі науковці вказують, що вагомою умовою реалізації будь-якого комунікативного акта має бути спільне знання реалій співрозмовниками, що є основою мовного спілкування (т. зв. «фонові знання»)» [2]. Саме вони дають нагоду учням акумулювати здобуті знання, згідно з якими мовні одиниці є “акумулятором” смислу соціальної дійсності, і так практично застосовувати в розмові з іноземцями, зважаючи на семантичні особливості тексту.

Середні заклади загальної середньої освіти України сприяють запровадженню важливих концепцій лінгвокраїнознавства під час вивчення історії, географії, зарубіжної літератури та, що найважливіше, іноземних мов, що дає можливість вивчати кілька предметів водночас через вузький їхній контекст. Ознайомлення з національно-культурними аспектами мовного матеріалу розширює світогляд і дозволяє осмислено порівнювати семантичні одиниці різних мов, виявляючи забарвленість мовлення.

Використання прислів'їв і правильне розуміння їхнього значення засвідчує високий рівень володіння мовою, адже носії зазвичай уживають їх інтуїтивно. Тому вивчення таких мовних елементів є важливим для вільної комунікації. Однак при засвоєнні цього матеріалу слід урахувати семантичні відмінності та культурні особливості менталітету народів. Наприклад, англійське прислів'я "When pigs fly" (буквально "Коли свині почнуть літати") має український аналог "Коли рак на горі свисне", що відображає різницю в образах: "свиня" і "рак", "літати" і "свистіти".

Застосування іншомовних слів, здебільшого власне неологізмів, котрі пов'язані з розвитком комп'ютерних, політичних та соціальних наук, за останні два десятиріччя набуло сильного впливу на формування сучасного українського лексикону. Чимало слів адаптувалися в офіційному та побутовому мовленні і не мають аналогів (роутер, лізинг, копірайтинг, фріланс, комбайн, тендер). Тому дослідження цього явища в рідній мові має безпосередній зв'язок із вивченням лінгвокраїнознавства у школі.

Представлення на уроках з англійської мови географічного, історично-політичного аспекту Великої Британії та інших англійськомовних країн дає уявлення про своєрідну систему управління державою та про наявність стійкої традиції у функціонуванні інститутів влади. Британська двопартійна система сформувалася наприкінці XVII ст., коли утворили партії торі (англ. Tory) та вігів (англ. Whigs). Потім на базі торі сформували Консервативну партію (англ. Conservative Party), а на основі партії вігів – Ліберальну партію (англ. Liberal

Democrats), тому лише дві основні політичні партії мали можливість брати активну участь у формуванні органів влади. Подальший розвиток капіталістичної системи Великобританії спричинив появу нової Лейбористської партії (англ. Labour Party), яка поступово змінила на політичній арені Ліберальну партію і дала поштовх у розвитку інших угруповань [5].

Безпосереднє вивчення літератури в оригіналі має сильний важіль впливу на естетичне формування смаку та подальше зацікавлення вивчення мови саме в цьому дискурсі в дітей старшого віку. Наприклад, презентація поезій Роберта Бернса, Джорджа Гордона Байрона, Вільяма Шекспіра здебільшого показує більш класичний стиль написання у мовленнєвому сприйнятті. На противагу цьому, ознайомлення з уривками із серії романів про Гаррі Поттера відомої англійської письменниці Джоан Роулінг у лінгвокраїнознавчому напрямку дає змогу вичленувати суто британські розмовні мотиви сучасної англійської мови.

У лінгвокраїнознавстві, як у будь-якому іншому напрямі викладання мови, вирішують проблеми добору навчального матеріалу. «Із загального лексичного або фразеологічного запасу та з лексичних та фразеологічних мінімумів вибирають одиниці, наділені національно-культурною семантикою. Фонетичний або граматичний устрій обстежується з метою виявлення в ньому потенційних носіїв даних про культуру» [1, с.168]. Важливо зазначити, що розрізнення акценту, сленгу, граматичних та фонетичних особливостей письма є цікавим та необхідним фактором у вивченні іноземної мови. Відчуття різниці між британською та американською англійською важливе. По-перше, в орфографічному руслі американський варіант тяжіє до спрощення, тому важливо враховувати цю рису й обговорювати ці відмінності під час занять з учнями. Наприклад, “colour” і “color” “favourite” і “favorite”. Відмінності в лексичному складі також мають місце: “petrol” і “gas”, “trainers” і “sneakers”. Саме через тотальну несхожість деяких слів потрібно зважати на коректність використання належної лексики задля швидкого порозуміння зі співрозмовником.

Надшвидкий потік інновацій змушує все частіше робити наукові розвідки з цієї теми й миттєво структурувати інформацію. Такий підхід у навчанні іноземної мови в школі багато в чому забезпечує не лише ефективніше вирішення практичних, загальноосвітніх, розвивальних і виховних завдань, але й містить у собі величезні можливості для подальшої підтримки мотивації в навчанні [3].

Отже, знайомство з основами лінгвокраїнознавства в школах сприяє глибшому вивченню іноземних мов, розширенню світогляду, ознайомленню з іншими культурами, стимулюванню учнів до самостійної роботи й пошуку інформації, інтелектуальному розвитку та подальшому вдосконаленню в цій галузі.

Література:

1. Антонова Л. Г. Лінгвокраїнознавчий аспект вивчення іноземних мов у старшій школі. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1. С. 164–169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2017_1_29
2. Веклич Ю. І. Лінгвокраїнознавчий аспект навчання іноземної мови у підготовці майбутніх учителів початкової школі. URL: <https://www.psyh.kiev.ua>
3. Полупан А. П. English-speaking countries. A cultural reader. X. : Країна мрій, 2002. 208 с.
4. Веклич Ю. І., Соколовська С. В. Англомовні країни (English-speaking countries) : навч.-метод. посіб. із країнознавства для студ. вищих навчальних закладів. К. : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. 288 с.
5. Cannon, J. (ed.) (2009). *The Oxford Companion to British History*. 1st ed. Oxford University Press. DOI: 10.1093/acref/9780199567638.001.0001

Kriachko Inna. Leading aspects of the study of linguistics in secondary education institutions of Ukraine

The theses describe the methodology and role of the acquisition of linguistic and regional studies material by students on the way to the formation of social-cultural competence.

Key words: *methods of teaching English as a foreign language (TEFL), linguistic and regional studies, sociocultural competence.*

Academic supervisor – **Viktoriia Kravchenko**, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of English and German Philology

УДК 821.09(477)"15/17":82.02БАР

**НАЦІОНАЛЬНІ РИСИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ БАРОКО В
УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

Альона Юріївна Кусайло

Науковий керівник – Лариса Миколаївна Литвин,
к. філол. н., ст. викл. кафедри української літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті розглянуто специфіку української літератури доби бароко (кінець XVI – XVIII ст.), яка поєднувала європейські художні тенденції з національними особливостями. Основними рисами барокової літератури стали синтез релігійних і світських мотивів, метафоричність, контрастність та інтерес до історичної й фольклорної тематики. Визначено основні жанри й етапи розвитку, а також роль Києво-Могилянської академії у формуванні барокової культури

Ключові слова: доба бароко, фольклорна тематика, Києво-Могилянська академія.

Епоха Бароко в українській літературі стала важливим етапом культурного розвитку, поєднуючи традиції попереднього Ренесансу із новими європейськими тенденціями. Бароко як стиль сформувалося в Італії наприкінці XVI століття, однак в Україні він набув унікального характеру завдяки національним і релігійним особливостям. Література цього періоду відображала суспільні зміни, боротьбу за автономію та формування козацької держави [1].

Основні риси українського бароко. Українська барокова література мала характерну синкретичність, яка поєднувала релігійні, філософські та світські теми. Зокрема, релігійну тематику часто інтерпретували через призму сучасних подій, що спостерігаємо у творчості Лазаря Барановича. Одночасно розвивалася світська література, збагачена історичними й любовними сюжетами.

Важливою рисою стилю була метафоричність та алегоричність. Ускладнені образи й порівняння вимагали від читача інтелектуальних зусиль для їх розшифрування. Наприклад, у поезії Івана Величковського складні метафори слугували засобом для глибокого осмислення дійсності.

Динамізм та експресивність стали важливими рисами літератури, зокрема в історичних жанрах, таких, як козацькі літописи. Яскраві емоційні описи підкреслювали драматизм подій, надаючи текстам особливої виразності.

Контрастність і парадоксальність барокових творів відображала суперечливість світовідчуття епохи. Наприклад, у творчості Григорія Сковороди поєднувалися філософська глибина з іронією та несподіваними оксюморонами [2].

Жанрова система українського бароко представлена так:

- ✓ Поезія: панегірики, епіграми, елегії та фігурні вірші, зокрема твори Івана Величковського.
- ✓ Проза: проповіді, житія, полемічні трактати, що відображали богословські й філософські ідеї.
- ✓ Драма: шкільна драма, інтермедії, вертеп, які тісно пов'язували з освітніми та народними традиціями.

Українська барокова література розвивалася в трьох етапах: раннє, зріле та пізнє бароко. Особливістю зрілого періоду стало формування оригінальної національної культури, а пізнє бароко позначене переходом до класицизму.

Українське бароко не лише відображало європейські тенденції, але й зберігало самобутність завдяки зверненню до народної творчості та національної історії. Важливу роль у його розвитку відіграли освітні центри, це, скажімо, Києво-Могилянська академія, які виховували нову генерацію інтелектуалів.

Висновок. Література епохи Бароко в Україні стала яскравим явищем, що інтегрувало європейські впливи та національні традиції. Її художні особливості та жанрове багатство відобразили складність епохи, заклавши основи для подальшого розвитку української культури.

Література:

1. Історія української літератури : У 12 т. / Редкол.: В. Дончик (голова) та ін. Т. 2: Давня література (друга половина XVI–XVIII ст.). Київ : Наукова думка, 2014. 840 с.
2. Чижевський Д. І. Українське літературне бароко. Київ : Обереги, 2003. 576 с.
3. Антологія давньої української літератури / За ред. І. Білоуса. Київ : Наукова думка, 2018. 568 с.
4. Пелешенко Ю. Українська література пізнього Середньовіччя (друга половина XIII–XV ст.): Джерела. Система жанрів. Духовні інтенції. Київ : Фоліант, 2012. 608 с.

Kusailo Alona. National characteristics and the European context of baroque in Ukrainian literature

The article attempts to open an examination of the specificity of Ukrainian literature of the Baroque era (end of the 16th – 18th cc.), which combined European artistic trends with national characteristics. The synthesis of religious and secular motifs, metaphoricality, contrast and interest in historical and folklore themes became the main features of Baroque literature. The main genres and stages of development are defined, as well as the role of the Kyiv-Mohyla Academy in the formation of baroque culture

Key words: Baroque era, folklore theme, Kyiv-Mohyla Academy.

Academic supervisor – Larysa Lytvyn, Candidate of Philological Sciences (Literature), Senior Lecturer, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Literature

УДК 821.09(410)

МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ РОБОТИ З РОМАНАМИ ДЖ. РОЛІНГ НА УРОКАХ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ: РОЛЬОВІ ІГРИ, ТВОРЧІ ПРОЄКТИ, ДИСКУСІЇ

Аліна Олегівна Лопата

Науковий керівник – Ольга Миколаївна Ніколенко, д. філол. н., професор, професор завідувач кафедри світової літератури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті досліджено ефективність використання методичних прийомів: рольових ігор, творчих проєктів та дискусії – у викладанні зарубіжної літератури на прикладі романів Джоан Ролінг про Гаррі Поттера. Зосереджено увагу на важливості застосування активних методів навчання для розвитку критичного мислення,

креативності та комунікативних навичок учнів, а також їх здатності осмислювати моральні та етичні питання, порушені у творах. Висвітлено роль інноваційних форм навчання у підвищенні зацікавленості учнів до літератури.

Ключові слова: методика викладання зарубіжної літератури, рольові ігри, творчі проекти, дискусії, літературний аналіз.

Постановка проблеми. Фентезійні романи Джоан Ролінг про Гаррі Поттера завдяки своїй багатоплановій структурі, насиченому сюжету й різноманітності персонажів стають ефективним інструментом для викладання зарубіжної літератури. Використання активних методів навчання, таких, як рольові ігри, творчі проекти й дискусії, дозволяє вчителям залучати учнів до глибокого осмислення не лише сюжету, а й культурних, моральних та етичних питань, порушених у творах. Такі прийоми сприяють розвитку критичного мислення, творчих навичок та комунікативних здібностей учнів, допомагаючи їм активно взаємодіяти з текстом і розглядати його крізь призму сучасних проблем та цінностей. Проблему пошуку методичних прийомів роботи з літературними творами на уроках із зарубіжної літератури розкрито в працях таких відомих науковців, як С. Ізбаш, О. Крят, Д. Петрикович і Т. Ващенко [1; 2; 3].

Об'єктом дослідження є сутність та зміст застосування методичних прийомів під час аналізу літературного твору на уроках із зарубіжної літератури. **Предметом** роботи є специфіка використання рольових ігор, творчих проектів та дискусій під час аналізу зарубіжних літературних творів.

Мета розвідки полягає в дослідженні ефективності застосування досліджуваних методів при аналізі романів Дж. Ролінг.

Виклад основного матеріалу. Уроки із зарубіжної літератури можуть бути значно ефективнішими та захопливими завдяки використанню інтерактивних методів навчання. Рольові ігри, творчі проекти й дискусії сприяють розвитку критичного мислення, креативності та розуміння літературних творів.

Рольові ігри – це уроки, на яких учні грають ролі персонажів із літературних творів. Наприклад, під час вивчення творчості Езопа учні можуть спробувати відтворити образи персонажів його байок. Це допоможе їм глибше зрозуміти мотиви героїв, їхні дії та вибори. Рольові ігри також сприяють розвитку емпатії та навичок спілкування [3, с. 43].

Рольові ігри є ефективним методом навчання, що дозволяє учням зануритися в сюжет роману, беручи на себе ролі персонажів та взаємодіючи з ними на емоційному й інтелектуальному рівні. Наприклад, гра «Суд над Волдемортом» дозволяє учням досліджувати моральну дилему конфлікту між добром і злом, поділяючи ролі суддів, адвокатів і свідків, щоб аналізувати дії Волдеморта. Ця вправа розвиває навички аргументації та критичного мислення, а також стимулює учнів до аналізу складних моральних питань. Іншою цікавою грою є «Рада магічного світу», де учасники представляють різних лідерів магічного

світу та беруть участь у дебатах щодо соціальних реформ. Рольові ігри допомагають учням осмислити важливість політичних і соціальних змін, розвиваючи їхні навички співпраці та ведення дискусії.

Мета проектного навчання полягає в створенні умов, які дозволяють учням 1) самостійно та з бажанням здобувати необхідні знання з різних джерел; 2) застосовувати ці знання для вирішення пізнавальних і практичних завдань; 3) розвивати комунікативні навички, працюючи в різних групах; 4) удосконалювати дослідницькі вміння, такі, як визначення проблем, збір інформації, спостереження, проведення експериментів, аналіз, формулювання гіпотез та узагальнення; 5) розвивати системне мислення [1].

Творчі проекти на уроках із зарубіжної літератури дозволяють учням висловити своє розуміння роману через художні чи письмові роботи, що сприяє глибшому зануренню в літературний світ і розвитку креативних здібностей. Наприклад, у проекті «Створення газети "Щоденний віщун"» учні пишуть статті від імені різних персонажів про важливі події у світі Гаррі Поттера, що допомагає їм аналізувати події з різних точок зору. Інший проект, «Мапа магічного світу», передбачає створення візуалізації магічних локацій із поясненням їх символічного значення в розвитку сюжету, що сприяє усталенню аналітичних навичок. Творчі проекти допомагають учням розвивати критичне мислення, письмові навички та здатність до аналізу інформації.

Сьогодні дедалі більше вчителів використовують дискусії як одну з форм навчальної діяльності. Уміння вести дискусію є досить складним, тому учнів потрібно навчати вислуховувати різні думки, проявляти толерантність, логічно аргументувати свої позиції та визнавати обґрунтованість аргументів опонента. Американські дослідження свідчать, що ефективність засвоєння матеріалу є найвищою саме під час дискусій, які активізують розумову діяльність учнів, сприяють їхній зацікавленості в навчанні, розвивають логіку, критичне мислення, мовленнєві навички та сприяють самовираженню учнів. Однак, на жаль, через брак часу вчителі часто не використовують цю важливу та цікаву форму організації навчального процесу [2, с. 419].

Дискусії є важливим інструментом для розвитку критичного мислення та навичок аргументації, адже вони дозволяють учням аналізувати тексти з різних точок зору й обговорювати суперечливі питання. Наприклад, у дискусії на тему «Чи завжди влада є злом?» можна порівнювати Волдеморта, який прагне абсолютної влади, із Дамблдором, що обмежує свою силу, допомагаючи учням розвивати критичне мислення щодо влади та відповідальності. Інша дискусія про свободу вибору та вплив долі на персонажів запрошує учнів аналізувати, чи мали Гаррі Поттер і його друзі справжню свободу вибору, чи їхній шлях визначали обставини. Саме тому обговорення дозволяють учням розвивати власну точку зору на моральні дилеми, пов'язані з літературними творами.

Висновки. Методичні прийоми (рольові ігри, творчі проєкти й дискусії) значно підвищують ефективність навчання на уроках із зарубіжної літератури, особливо під час вивчення романів Дж. Ролінг. Рольові ігри дозволяють учням зануритися в світ героїв, що сприяє розвитку емпатії та розуміння мотивацій персонажів. Творчі проєкти, наприклад, створення газети або карти магічного світу, заохочують учнів до глибшого аналізу творів та самовираження. Дискусії стимулюють критичне мислення й дозволяють учням обговорювати складні моральні питання, порушені в романах, із різних точок зору. Зазначені методи не лише роблять навчальний процес динамічнішим і цікавим, але й сприяють формуванню навичок, необхідних для успішного сприймання літератури та розвитку особистості.

Література:

1. Ізбаш С. Реалізація творчих проєктів у навчальному процесі сучасної школи. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2010. № 5.
2. Крят О. Дискусія – один із найефективніших засобів формування читача. *The 7th International scientific and practical conference «World science: problems, prospects and innovations»* (March 24-26, 2021). Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2021. С. 417–423.
3. Петрикович Д., Ващенко Т. Особливості проведення нестандартних уроків зарубіжної літератури на основному етапі навчання в ЗЗСО в умовах НУШ. *SEMPER TIRO*. 2024. № 13. С. 42–46.

Lopata Alina. Methodological techniques of analysing novels by J. Rowling at the world literature lessons: role games, creative projects, discussions

The article reveals an examination of the effectiveness of using methodological techniques (role-playing games, creative projects and discussion) in teaching world literature on the base of Joan Rowling's novels about Harry Potter. Core attention is focused on the importance of using active learning methods for the development of students' critical thinking, creativity and communication skills, as well as their ability to understand the moral and ethical issues raised in the works. The role of innovative forms of education in increasing students' interest in literature is highlighted.

Key words: *methods of teaching world literature, role-playing games, creative projects, discussions, literary analysis.*

Academic supervisor – **Olha Nikolenko**, DSc (Literature), Full Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of World Literature

УДК 077:305

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНО ЧУТЛИВОЇ СТРАТЕГІЇ В РОБОТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ

Олександра Олександрівна Макуха,

Оксана Вікторівна Пропастіна

У статті повноцінно висвітлено механізм вибудовування гендерно-чутливої стратегії, відштовхуючись від контенту й політики інтернет-видань регіону

Ключові слова: мас-медіа, контент, гендерно-чутлива стратегія.

У схваленій Кабінетом Міністрів України «Концепції комунікації у сфері гендерної рівності» наголошено на такому: «Невід'ємним елементом становлення України як держави, що дотримується демократичних принципів і поважає права людини та основоположні свободи, є забезпечення гендерної рівності в усіх сферах суспільного життя»[1].

Безперечно, медіа, ураховуючи їхнє вагоме значення в сучасному суспільстві, відіграють провідну роль у формуванні гендерної свідомості, утвердженні гендерного паритету в українському суспільстві, презентації стратегій подолання гендерної асиметрії. Реалізація цих завдань органічно пов'язана з тим, наскільки фахово журналісти, рекламисти, керівники засобів масової комунікації, неухильно дотримуючись професійних стандартів та етичних принципів журналістики, демонструватимуть гендерні цінності й пріоритети, висвітлюватимуть гендерні проблеми та шляхи їх подолання.

Гендерно чутлива журналістика має бути етичною, коректною, об'єктивною, дотримуватися засадничих принципів журналістських стандартів. Тож активне впровадження принципів гендерно чутливої журналістики в редакційну практику всеукраїнських і регіональних медіа сприятиме формуванню гендерного мислення і підвищенню рівня толерантності в суспільстві, усвідомленого розуміння в українських громадян / громадянках важливості імплементації кращих практик гендерної політики у всі сфери суспільного життя.

На сьогодні забезпечення гендерної рівності в Україні дорівнює не лише наданню рівних можливостей жінкам нарівні з чоловіками, а й зростанню економічного та соціального розвитку нашої держави, її безпеки в умовах російської військової агресії. Тому запроваджено нові механізми забезпечення гендерної рівності шляхом проведення гендерно-правової експертизи чинного законодавства та проєктів нормативно-правових актів в Україні. Такий підхід унеможливить прояви гендерної дискримінації в правовому полі держави. За результатами опитування в 2018 році 58% опитуваних вважали рівноправність важливою умовою демократії, а вже у 2023 – ця цифра сягала 80%.

Аналізуючи моніторингові дослідження, помічаємо серед гендерно маркованого контенту регіональних інтернет-видань таку домінуючу тематику:

- ✓ проблема фізичного й психологічного насилля в сім'ї, проституція, торгівля людьми;
- ✓ гендерна дискримінація при влаштуванні на роботу;
- ✓ гендерна дискримінація при просуванні на керівні посади всіх рівнів;
- ✓ створення рівних можливостей для професійного навчання, підвищення кваліфікації, перепідготовки та просування на службі жінок і чоловіків;
- ✓ гендерна дискримінація в платі за рівний трудовий унесок;
- ✓ проблема сексуальних домагань на роботі та в навчальних закладах;
- ✓ гендерна дискримінація при розлученні, коли діти залишаються з матір'ю, а не з батьком;
- ✓ створення сприятливих умов праці для вагітних жінок та працівників, що мають дітей;
- ✓ гендерна дискримінація у сфері розподілу домашньої праці;
- ✓ гендерна дискримінація при формуванні списків кандидатів у депутати до Верховної Ради України від політичних партій;
- ✓ гендерний аспект віку виходу на пенсію: чи має він бути однаковим для жінок і чоловіків;
- ✓ обов'язкова військова повинність як гендерна дискримінація чоловіків.

Важливими й водночас недостатньо відображеними в контенті регіональних медіа щодо гендерного мейнстрімінгу в діяльності життя громад є такі теми:

- ✓ упровадження гендерно зорієнтованого бюджетування на місцевому рівні;
- ✓ гендерний підхід до планування та впровадження місцевої політики та в ухваленні управлінських рішень;
- ✓ забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у схваленні важливих рішень щодо розвитку територіальної громади;
- ✓ забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних і сімейних обов'язків;
- ✓ підтримка сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства.

Одним із важливих принципів гендерно чутливої журналістики є використання у медіаконтенті фемінітивів. Сучасні журналістикознавці у сфері гендерних стратегій відзначають, що «впродовж кількох років спостерігаємо тенденцію значного переважання фемінітивів над маскулітивами» [2]. Аналіз полтавських інтернет-видань ілюструє, що за кількістю їх використання на Полтавщині лідирує «KOLO NEWS». Головна редакторка видання «KOLO NEWS» проартикулювала чітку позицію колективу щодо маніпулювання терміном «гендер» і темою гендерної рівності так: «ЗМІ мають бути ретрансляторами просування ідей гендерної рівності в Україні, медіа мають привертати увагу до цієї

теми, реагувати на прояви сексизму та виправляти дискримінаційні моменти» [3].

Однією з основних тем гендерно маркованого контенту видання є видимість жінок у політиці та владі. Цьому аспекту присвячений репортаж «Жінки мають номінальну владу й не впливають на процес ухвалення рішень» із регіонального форуму в Полтаві на підтримку масштабної світової акції «16 днів протидії гендерно зумовленому насильству». Журналістка ґрунтовно, із цікавими деталями висвітлює проведену в Полтаві публічну дискусію в обласному центрі зайнятості, у якій активну участь брали й журналістки, науковиці, громадські діячки. Медійниця оприлюднила важливі результати регіональної гендерної дискусії, що артикулювала на широкий загал докторка соціологічних наук, авторка авторитетних наукових гендерних студій Олена Стрельник: «На жаль, тему сім'ї сьогодні міцно присвоїли консервативні сили з антигендерними ініціативами, які відкрито називають ідеї гендерної рівності руйнівними для родини» [3]. 3 березня 2014 року серед гендерно маркованих матеріалів «KOLO NEWS» надруковано низку різножанрових матеріалів на тему «жінка й війна» (після 24 лютого 2022 року частка таких матеріалів значно зростає). Героїнями й експертками цих публікацій є захисниці ЗСУ, військові медиків, волонтерки, громадські активістки.

З іншого боку, аналіз гендерно маркованого контенту «Кременчуцької газети» підтверджує загальноукраїнську тенденцію: найбільш висвітлюваною є тема домашнього насилля. Так, у виданні щотижня публікують статистику кількості викликів правоохоронців на випадки домашнього насилля. Редакція наголошує на різних видах насильства: фізичне, психологічне, сексуальне та економічне [4].

Фізичне насильство, хоч воно пряме й можна легко розпізнати, має різні форми, зокрема примус до вживання наркотиків. Психологічне насильство виступає у формі маніпуляцій, шантажу та приниження. Сексуальне насильство містить зґвалтування й домагання, навіть у межах законного шлюбу. Автори публікацій зазначають, що чоловіки також можуть бути жертвами насильства. Економічне насильство виявляється у відбиранні грошей та обмеженні фінансової свободи. Загальна ідея тексту полягає в тому, що будь-яке насильство порушує основні права та свободи особи незалежно від його форми [4]. Позитивно, що кожна публікація видання про домашнє насильство містить корисну інформацію для постраждалих від домашнього насилля. Це номери телефонів та адреси, за якими можна звернутися за допомогою.

Також під час висвітлення гендерно чутливих тем інтернет-медіа «Кременчуцька газета» використовує фемінітиви, що свідчить про увагу до мовних аспектів гендерної рівності.

Отже, чинне законодавство України, хоча і не є досконалим, однак сприяє забезпеченню гендерної рівності в державі, чому і слугують нові

українські медіа, що дотримуються принципів гендерно чутливої журналістики. В аспекті діяльності ЗМІ базовим питанням залишається підвищення рівня саморегуляції та спонукання до співпраці в питаннях забезпечення рівності та протидії будь-яким видам дискримінацій.

Література:

1. Концепція комунікації у сфері гендерної рівності. URL : <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Лазаренко Б. Дослідження використання гендерних стереотипів у рекламі. Дніпро : ФСЗМК, 2023. 12 с.
3. Сайт інтернет-видання «KOLO NEWS». URL : <https://kolo.news>
4. Сайт інтернет-видання «Кременчуцька газета». URL : <https://kg.ua>
5. Публікації проекту «Підтримка впровадження національного гендерного механізму». URL : https://gender.auc.org.ua/?page_id=213
6. Словникова онлайн-платформа фемінітивів. URL : <http://www.facebook.com/GenderProIK>
7. Славінська І. Без сексизму в медіа. URL : <https://drive.google.com/file/d/1jqtFQJ-ef15JxG4gQ9-5vipJNruX32kz/view>
8. Повага: сайт кампанії проти сексизму в політиці та ЗМІ. URL : <https://povaha.org.ua/>
9. Проект «Жінки у політиці». URL : <https://www.womeninpolitics.org.ua/>

Makukha Oleksandra, Propastina Oksana. Development of a gender sensitive strategy in working on the regional internet publications

The article fully covers the mechanism of building a gender-sensitive strategy, based on the content and policy of online publications of the region

Key words: mass media, content, gender-sensitive strategy.

Oleksandra Makukha, 10th grade student of Kremenchuk Lyceum № 4 «Kremin» of Kremenchuk Town Council of Kremenchuk District of Poltava Region;

Oksana Propastina, vice-principal for education of Kremenchuk Lyceum № 4 «Kremin» of Kremenchuk Town Council of Kremenchuk District of Poltava Region

УДК 821.09(477)-93:811.161.2'373.611

РОЛЬ АФІКСАЦІЇ У ТВОРЕННІ ЕМОЦІЙНОГО ТЛА «ДИТЯЧОГО» ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ

Анастасія Олександрівна Мамай
Науковий керівник – Світлана Олександрівна Педченко,

к. філол. н., доцент, доцент кафедри української мови,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У пропонованій розвідці схарактеризовано роль суфіксального словотвору у формуванні емоційно-експресивного тла сучасної «дитячої» прози, окреслено семантико-функційні параметри афіксів як репрезентантів позитивно чи негативно конотованої оцінки.

Ключові слова: словотворчі афікси, позитивна оцінка, негативна оцінка, емоційно-експресивні деривати.

Постановка проблеми. Словотворчі афікси відіграють важливу роль у системі мовних засобів [4], які посилюють образність і виразність розмовної мови персонажів дитячих творів. Розглядані форманти виконують активну функцію в досягненні широкого спектру стилістичних значень, оскільки надають кореневій частині слова певного наголосу або додаткового значення, а також експресивності, емоційності й оцінності. Індивідуальність, оригінальність і неповторність афіксального словотвору детермінована словотвірними зв'язками, оскільки кожна лексема є будівельним матеріалом для творення неповторної текстової тканини [2].

Мета роботи – окреслити функційно-семантичне призначення емоційно-оцінних дериватів у сучасній українській прозі для дітей.

Виклад основного матеріалу. Сучасні українські письменники, що працюють у царині дитячої літератури, використовують різні словотворчі афікси для надання емоційно-оцінних значень словам неоднакової лексико-граматичної природи. На думку багатьох дослідників, найефективнішим способом творення оцінної лексики є суфіксальний спосіб, який охоплює набір афіксів, здатних виражати позитивне або негативне суб'єктивно-оцінне значення [1].

Примітно, що іменникові суфікси здебільшого експлікують суб'єктивну оцінку й у цьому зв'язку ранжовані на дві групи:

1) суфікси зменшено-пестливої конотації, що здебільшого водночас виражають любов, прихильність і фамільярне ставлення мовця до названого предмета або особи;

2) суфікси збільшеності репрезентують презирство, глузування і фамільярне ставлення до когось.

Суб'єктивно-оцінні іменники з афективними суфіксами у своїй словотвірній структурі можуть надавати предмету різних відтінків експресії залежно від значення кореня та контекстуальних обставин: *Бурундук зіскочив на стежечку, щось поворожив, пройшовся сюди-туди і враз, тривожно цикнувши, стрімголов вискочив на кедрину* (Іван Багряний); *Сала кусок положила на кружечку і мисочку сметани* (П. Куліш).

Словотвір прикметників і дієслів за допомогою емоційно-оцінних суфіксів є не дуже типовим, але надзвичайно яскравим, оригінальним, самобутнім і національно значущим явищем у художньому дискурсі [3]

для дітей. Більшість лексичних одиниць з емоційно-оцінним значенням у творах сучасних українських письменників дитячої літератури – це якісні прикметники з трьома лексико-граматичними категоріями ступеня порівняння, утворювані за безпосередньої участі афіксів -ш-/-іш-, -ущ- (-ющ-), -уч- (юч-), -енн-, -езн-/-елезн-, -еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-: *Хлопці трохи помовчали, але перегода знов почали балакати спершу тихо, а далі все голосніше* (Іван Нечуй-Левицький); *Як будеш свекрові та свекрусі покірненька, буде твоя голівонька веселенька* (Іван Нечуй-Левицький); *Вирячивши вогненні очі, дихаючи полум'ям і димом, потрясаючи ревом пустелі і нетра і вогненным хвостом замітаючи слід, летів дракон* (Іван Багряний); *Аж ось піднявсь страшенний, негасимий пожеар із Запорожжя* (П. Куліш).

Суфікси -ущ- (-ющ-), -уч- (юч-), -енн-, -езн-/-елезн- поєднують значення сили ознаки з позитивною або негативною оцінкою. Названі форманти надають ад'єктивам відтінку грубості з емоційною оцінкою несхвалення, але водночас можуть підкреслювати силу, довговічність або велич чогось: *Що в тебе за очі завидючі, а руки загребучі* (Іван Багряний); *Григорій пішов у сіни, взяв довжелезну вірвовку, скручену у грубий сувій і, розв'язавши кінець, підійшов до товстої й високої черемхи* (Іван Багряний).

Пестлива інфінітивна форма, утворювана за допомогою суфіксів -ки, -оньки, -очки, -унечки, -усі, -ці, притаманна дитячій мові і характеризує позитивне ставлення персонажів дитячих творів до всіх процесів активного життя.

Висновки. Отже, емоційно-експресивні деривати із суб'єктивно-оцінними суфіксами на тлі художньої дитячої прози загалом експлікують об'єктивне зменшення та об'єктивне збільшення. Значення зменшеності зазвичай поєднується зі значенням позитивної оцінки (пестливості), а значення збільшеності – зі значенням негативної оцінки (грубості, зневаги).

Література:

1. Денисовець І. В., Дерев'яно Л. І. Емоційно-оцінний потенціал словотворчих суфіксів демінутивності та пестливості в сучасній українській дитячій прозі. *Вісник КНЛУ. Серія «Філологія»*. Т. 22. № 1. 2019. С. 18–26.
2. Вавринюк Т. І. Емоційно-експресивна лексика в поетичному мовленні (на матеріалі творів Ліни Костенко). *Філологічні студії*. 2010. Вип. 4. С. 67–73.
3. Halaur S., Shramko R., Pedchenko S. (2021). Positional emphasis in the modern literary text. *AD ALTA*. Vol. 11. Issue 01. P. 287–292 <https://doi.org/10.33543/1101287291>.
4. Shramko, R., Stepanenko, M., Pedchenko, S., Pryima, L., Komlyk, N. (2023). Teaching Ukrainian as foreign language (TUkFL) at pedagogical university: innovations and perspectives. *AD ALTA*. Vol. 13, Issue 02. 385 p. P. 222–227. <https://doi.org/10.33543/j.1302.222227>

Mamai Anastasiia. The role of affixation in creating the emotional background of "children's" literary discourse

The proposed article characterizes the role of the suffix word-form in the formation of the emotional and expressive background of modern "children's" prose, outlines the semantic and functional parameters of affixes as representatives of positively or negatively connoted evaluation.

Key words: word-forming affixes, positive evaluation, negative evaluation, emotional and expressive derivatives.

Academic supervisor – Svitlana Pedchenko, Ph.D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Language

УДК 821.09(73)(092)КІНГ

**ТЕМА ВТРАТИ Й СМЕРТІ В РОМАНІ СТВЕНА КІНГА
«КЛАДОВИЩЕ ДОМАШНІХ ТВАРИН»**

Оксана Олексіївна Маник,

Наталія Іванівна Тарасова

У роботі досліджено особливості зображення теми втрати та смерті в романі Стівена Кінга «Кладовище домашніх тварин». Зроблений аналіз дій основного героя. Крім цього, у статті детально проаналізовано художні засоби, що допомагають яскраво передати емоційний стан персонажів, створити атмосферу напруження та донести думку, що втручання в природний порядок має руйнівні наслідки для людини.

Ключові слова: *утрата, смерть, страх, небезпека, жах, передчуття.*

Роман «Кладовище домашніх тварин» Стівена Кінга є досить популярним серед людей, особливо його екранізації, проте сам автор не любить своє творіння. Ідея написання твору має цікаву історію. У 1979 році Стівен Кінг працював письменником-резидентом в Університеті Мейна в Ороно та жив в орендованому будинку в сусідньому Оррінгтоні [6]. Його будинок межував з основною вантажною дорогою, де часто гинули собаки й коти. У лісі за будинком місцеві діти створили неформальне кладовище домашніх тварин. Одного дня кішку дочки Стівена вбила вантажівка [2]. Письменнику довелося поховати її на цьому кладовищі і пояснювати дитині, що трапилося. На третій день після похорону йому прийшла ідея цього відомого роману. Він задумався, що станеться, якщо молода сім'я втратить кішку доньки через вантажівку, як це трапилося з ним, а батько, замість того, щоби сказати правду, поховає кішку на кладовищі домашніх тварин, – і та повернеться наступного дня, жива, але фундаментально інша. Саме ці думки автора стали основою для роману

«Кладовище домашніх тварин», який вивчає тему смерті, відродження та наслідки втручання в природний порядок.

Починаючи з назви, читач уже розуміє, що нічого хорошого очікувати не слід. Вона вказує на одне з основних місць дії – кладовище домашніх тварин. Саме тут починають відбуватися всі зловісні та страшні події. Кладовище стає місцем, де зло виривається на свободу та впливає на жителів найближчих будинків.

Крім того, вважаємо, що назва допомагає створити особливу атмосферу, яка притаманна хоррорам. Саме словосполучення «кладовище домашніх тварин» звучить зловісно та лякаюче [5]. Стівен Кінг майстерно згущує хмари, натякаючи, що в книзі не буде радісних моментів. Ось тут – кладовище, що відображає смерть, а поруч – домашні тварини, які на перший погляд здаються милими й добрими. Читачеві одразу стає зрозуміло, що трапиться щось страшне. Цікавий факт: варто звертати увагу на оригінальну назву. Якщо правильно перекласти, то вона звучатиме як «Кладавище дамашніх тварин» [5]. Автор навмисно допускає помилки в словах, натякаючи на те, що кладовище з'явилося з бажання дітей. Саме вони є основними в цьому романі.

Ця історія американського письменника майстерно показує переживання людей та біль утрати, спричинені смертю. Цю тему автор досліджує через історію родини Крідів, які переїжджають до нового будинку, що знаходиться поруч зі старим індіанським кладовищем і має певні особливості.

У мовознавстві останнім часом глибоку увагу приділяють дослідженням, пов'язаним із вираженням емоцій у художніх творах та їхнім прямим впливом на читачів. Жанр літератури жахів за своєю природою використовує формулу: емоції персонажів = реакція читачів [4, с. 224]. Прагматична спрямованість цього жанру полягає в створенні атмосфери напруження та саспенсу, що досягається за допомогою максимального залучення читача до драматичних подій твору. Використання такого виду тривоги в літературних працях говорить про бажання автора створити співпереживання героям та сформувати у читачів емпатію [3]. А Кінг, як відомо, є майстром зображення емоційних станів людей у надзвичайних ситуаціях, цей роман не є винятком, а навпаки – яскравим прикладом.

Зрозуміло, що викликати емоції може будь-що – реальна ситуація чи уявна подія. Говорячи про літературний твір, варто звертати увагу на спеціальні мовні знаки, що кодують те чи те змінне явище в персонажі. Якщо загалом розглядати літературу жахів, то більша частина тої чи тої роботи містить детальний опис внутрішніх станів та переживань героїв. Здебільшого список таких емоцій виглядає так: занепокоєння, сум, тривога, невизначеність, напруга, страх, зневіра тощо. Як бачимо, вони є негативними. Досліджуючи цей роман, з'ясували, що Стівен Кінг використовував такі слова для зображення психологічного стану героя, його болі втрати: *fright* (переляк), *anxiety* (тривога), *dread* (страх, жаж),

alarm (тривога), danger (небезпека), apprehension (побоювання), horror (жах, страх), terror (жах), panic (паніка) тощо. Крім того, до фізіологічних проявів досліджуваних емоцій зараховуємо пришвидшене серцебиття, заціпеніння, значне потовиділення, холодні кінцівки, поява мурашок по тілу.

Луїс Крід – це основний герой роману, лікар за фахом. У нього є дружина Рейчел та двоє дітей: п'ятирічна Еллі та дворічний син Гейдж. Через нову роботу сім'я переїздить до нового будинку у Ладлоу. Він відчуває неймовірний душевний біль після втрати свого маленького сина Гейджа. Утрата дитини – найгірший кошмар для будь-якого батька, і Кінг показує це з неймовірною емоційною глибиною.

Ще на самому початку оповіді Луїса починають долати тривожні передчуття. Одного осіннього дня, коли він тримав сина на руках, його охопив незрозумілий страх, наче темна хмара нависла над його душею. Це було перше похмуре передчуття того, що має статися: *«What's wrong? He wondered, confused and frightened. His heart was racing; his scalp felt cool and abruptly too small to cover his skull; he could feel the surge of adrenaline behind his eyes. Human eyes really did bug out when fear was extreme, he knew; they did not just widen but actually bulged as blood pressure climbed and the hydrostatic pressure of the cranial fluids increased»* («Що не так? Він дивувався, розгублений і переляканий. Його серце шалено калатало; його шкіра на голові здавалася прохолодною й раптово занадто маленькою, щоб покрити череп; він відчував прилив адреналіну в очах. Він знав, що людські очі дійсно бачать, коли страх був сильний; вони не просто розширювалися, а фактично випирали, коли артеріальний тиск зростав і гідростатичний тиск черепних рідин зростав» – переклад О. Маник) [1]. Автор майстерно передає внутрішню напругу героя, детально описуючи фізіологічні зміни, що відбуваються в його тілі: прискорене серцебиття, підвищений артеріальний тиск, холодний піт. Ці фізичні відчуття підсилюють емоційний стан Луїса, який відчуває себе збентеженим і наляканим. Використання таких дієслів як «heart was racing» («серце шалено калатало») і «blood pressure climbed» («коли артеріальний тиск зростав») створює відчуття динаміки й напруженості.

Візит родини Крідів на кладовище домашніх тварин став переломним моментом у сюжеті. Саме тут уперше чітко окреслюється тема смерті, яка надалі стане центральною в оповіданні. Відтоді тінь неминучості почала нависати над героями, особливо над маленькою Еллі, котра невдовзі побачила передвістя трагічних подій у тривожному сні. Під час візиту на кладовище маленька дівчинка вперше уявила, що її кіт може померти: *«I don't want Church to be like all those dead pets!» she burst out, suddenly tearful and furious. "I don't want Church to ever be dead! He's my cat! He's not God's cat! Let God have His own cat! Let God have all the damn old cats He wants, and kill them all! Church is mine!»* («Я не хочу, щоб Черч був як усі ті мертві домашні тварини!» – вибухнула вона, раптом розплакана й розлючена. «Я не хочу, щоб Черч коли-небудь помер! Він мій

kit! Він не божий kit! Нехай у Бога буде свій kit! Хай Бог позабирає всіх тих клятих старих котів, яких Він хоче, і повбиває їх усіх! Черч мій!» – переклад О. Маник) [1]. Вона відчуває, що це несправедливо, і не хоче нікому віддавати свого домашнього улюбленця. Нашому герою доводиться запевнити дочку, що смерть – це природно: *«"Honey," he said, "it happens. It's a part of life"»* («*"Мила, – він сказав, – інколи це трапляється. Це частина життя"*» – переклад О. Маник) [1].

Після тієї несподіваної «екскурсії» на кладовище дружина Луїса, Рейчел, почала хвилюватися, що її дочка думає про смерть занадто часто. «Екскурсія» на кладовище дає початок низки подій. Після цього розуміємо, чому тема смерті ніколи не піднімалась у цій родині, бо ще маленькою Рейчел була змушена рано дорослішати, доглядаючи за хворою сестрою Зельдою. Смерть сестри стала для дівчинки важким ударом, який назавжди змінив її життя. Нездатність упоратися з горем і страх перед смертю відштовхували жінку від суспільства. Вона замкнулась у собі, відмовляючись обговорювати свої почуття й уникаючи будь-яких нагадувань про втрату. Тому зрозуміло, чому вона була проти піднімати цю тему в сім'ї та говорити про це з дочкою.

Після цього автор показує нам картину смерті та намагається занурити читача у відповідну атмосферу твору. Із першим робочим днем Луїса на новому робочому місці трапилась трагедія: загинув студент. Його смерть залишила чималий слід у душі героя. Віктора Паскою збила автівка під час ранкової пробіжки, із Луїсом вони не були знайомі, але останні слова молодого чоловіка були адресовані саме нашому герою: *«Horror rolled through Louis, gripping his warm heart in its cold hands, squeezing. It reduced him, made him less and less, until he felt like taking to his heels and running from this bloody, twisted, speaking head on the floor of the infirmary waiting room»* («*Жах прокотився Луїсом, стискаючи холодними руками його гаряче серце. Це зменшувало його, робило його все слабшим і меншим, аж поки він не відчув бажання підскочити і втекти від цієї кривавої, перекрученої, що говорить голови на підлозі приймальні клініки*» – переклад О. Маник) [1].

Звичайно, Луїс приголомшений, його охоплює страх. Це чітко передається словами *«horror rolled through»* («жах прокотився»), антоніми *«warm»* («теплий») та *«cold»* («холодний»), епітети *«this bloody, twisted, speaking»* («цієї кривавої, перекрученої, що говорить голови») якнайкраще зображують занепокоєння героя. Уночі привид студента приходить до лікаря вві сні, щоби відвести його на кладовище та застерегти від моторошного майбутнього. Це марення настільки реалістичне, що важко відрізнити від реальності: *«Up ahead, Pascow was only a moving shadow, and now Louis's terror seemed to have crystallized into a bright sculpture in his mind: I am following a dead man into the woods, I am following a dead man up to the Pet Sematary, and this is no dream. God help me, this is no dream. This is happening»* («*Паскою був лише рухомою тінню, і тепер жах Луїса, здавалося, викристалізувався в яскраву скульптуру в*

його свідомості: я йду за мертвим чоловіком у ліс, я слідую за мертвим до кладовища домашніх тварин, і це не сон. Боже, це не сон. Це таки відбувається» – переклад О. Маник) [1]. Від такої картини наш герой починає плакати та намагається стримати крик: «*His eyes grew wide, and he crammed his knuckles against his mouth. There was coolness on his cheeks, and he realized that in the extremity of his terror he had begun to weep*» («Його очі розширилися, і він затиснув рота кісточками пальців. Щоки його схолонули, і він зрозумів, що в крайньому стані свого жаху почав плакати» – переклад О. Маник) [1]. Прокинувшись, він здригнувся від несподіванки. Бруд на ногах та соснові голки підтвердили, що це не сон. Серце калатало в грудях, ніби полонений птах у клітці, намагаючись вирватися назовні. Очі розширилися від жаху, а тіло напружилося, готове до втечі. Дуже чітко передає його психологічний стан таке порівняння: «*His heart leaped up in his throat like a crazy jack-in-the-box*» («Його серце підскочило в горло, як божевільний Джек-стрибунець» – переклад О. Маник) [1]. Джек-стрибунець – відома американська іграшка, що складається з коробки з ручкою та клоуна чи блазня, який знаходиться всередині і вистрибує після того, як пісня закінчиться. Використання такого фразеологізма дає нам краще зрозуміти ступінь хвилювання нашого героя.

У День подяки, коли сім'я зібралася разом, сталося нещастя: улюбленця родини, кота Черча, збила машина. Луїс, батько дівчинки, був розгублений і не знав, як повідомити доньці про смерть тваринки. Брехати про те, що кіт загубився, він не міг, але й думка про те, щоби бачити сльози Еллі, була нестерпною. Саме тоді Джад, сусід наших героїв із його хитрощами та маніпуляціями, запропонував сумнівне рішення, яке мало б зберегти спокій дівчинки. Саме тут починаються невідворотні події в романі. Джад як справжній змій-спокусник усе ж підштовхує на гріх нашого героя, і вони разом відносять кота на кладовище, де індіанці ховали померлих.

На наступний день кіт повертається живим, Луїс перебуває у стані шоку від побаченого, його знову охоплює тривога, він починає помічати зміни в поведінці кота, бо зовні тварина ніби була тією ж самою, крім земляного запаху, що навював страх: «*Church had been dead, that was one thing; he was alive now and that was another; there was something fundamentally different, fundamentally wrong about him, and that was a third. Something had happened*» («Черч помер, по-перше; а тепер він був живий, це по-друге; щось у ньому було принципово іншим, неправильним, це по-третє. Щось таки сталося» – переклад О. Маник) [1]. Після того, як Еллі повернулася з мамою від бабусі й дідуся, вона перестала взаємодіяти зі своїм котом, вона його почала боятися, а також не хотіла спати з ним.

Усе ж центральною смертю є трагічна смерть сина Луїса – Гейджа. Після того, як дитину збила вантажівка, кожен у родині відчував неймовірну тугу та горе. Крім цього, починається сутичка між батьками Рейчел та її чоловіком, його і так вони недолюбливали, але зі смертю

внука неприязнь виросла і в розпалі сварки та звинувачень між тестем та зятем починається бійка прямо на похоронах, вона доходить до того, що вони перевертають гроб із Гейджем: «*You made my wonderful daughter into a scullery maid... destroyed her future, took her away... and let my grandson die a dirty death in a country road*» («*Ти зробив з моєї чудової доньки покоївку-мийницю... зруйнував її майбутнє, забрав її... і дозволив моєму онукові померти наглою смертю на сільській дорозі*» – переклад О. Маник) [1]. Цікаво, як автор передав занепокоєння героя про можливу загибель сина у майбутньому. Луїс ще у вересні думав: «*When he took Gage upstairs a horrible premonition had struck him, and now he understood: Back in September part of him had known Gage was going to die soon*» («*Коли він підняв Гейджа нагору, його охопило жахливе передчуття, і тепер він зрозумів: ще у вересні частина його знала, що Гейдж скоро помре*» – переклад О. Маник) [1]. «*Його охопило жахливе передчуття*» – персоніфікація, що блискуче передає напругу у творі.

Луїс не може прийняти смерть сина і вирішує скористатися магічними властивостями кладовища домашніх тварин, щоби повернути його до життя. Проте його відчайдушна спроба подолати біль утрати лише призводить до ще більших трагедій. Кінг підкреслює, що спроби уникнути природного процесу горя можуть мати жахливі наслідки.

Луїса переслідують нав'язливі думки про те, щоб переховати сина на кладовищі домашніх тварин, але водночас він вагається, бо пам'ятає, яким став Черч. Цей момент яскраво підкреслений риторичними питаннями, що постають на сторінках роману: «*At least tell yourself the goddamned truth about the change in Church. Even if you want to disqualify the animals – the mice and the birds – what about the way he is? Muddled (...) that's the best word of all, that sums it up. The day we were out with the kite. You remember how Gage was that day? How vibrant and alive he was, reacting to everything? Wouldn't it be better to remember him that way?*» («*Принаймні визнай прокляту правду про зміни в Черчі. Навіть якщо ти хочеш дискваліфікувати тварин – мишей і птахів – яким є він? Незрозумілим (...) це найкраще слово з усіх, якими можна підсумувати. Того дня, коли ми були з повітряним змієм. Пам'ятаєш, яким був Гейдж того дня? Наскільки він був бадьорим і живим, реагуючи на все? Чи не краще було б запам'ятати його таким?*» – переклад О. Маник) [1]. Така безвихідь говорить про те, що адекватність покидає нашого героя, він не може раціонально мислити; горе, що спіткало його родину, просто вбиває його ізсередини, занадто важко витерпіти цей біль. Крім того, дуже важко Луїсу боротися із почуттям провини, адже він картає себе, що не встиг врятувати маленького сина. Усе ж відчай бере гору, і наш герой відправляє дружину з донькою разом із бабусею та дідусем до Чикаго. Поки він сам удома, він таки вирішує воскресити сина. Варто відзначити, що Рейчел та Еллі відчувають щось недобре, особливо маленька дівчинка, вона всіма силами намагається переконати батьків не

відпускати їх до міста. Їй постійно снилися кошмари, навіть будучи у літаку, вона бачить жахіття, після яких постійно прокидалась з криком: «*It's Gage! Mommy! It's Gage! it's Gage! Gage is alive! Gage has got the knife from Daddy's bag! Don't let him get me! Don't let him get Daddy!*» («*Це Гейдж! Мамо! Це Гейдж! Це Гейдж! Гейдж живий! Гейдж дістав ніж із татової сумки! Не дайте йому дістатися мене! Не дайте йому дістатися тата*» – переклад О. Маник) [1]. Паралелізм, повтори й пунктуація передають тривожний психологічний стан Еллі. Уві сні до неї прийшов Паскоу, студент, який загинув у перший робочий день Луїса, і попередив, що трапиться щось жахливе.

Як наслідок, Луїс усе ж ховає свого сина на зловісному кладовищі – і він повертається живим. Проте він стає втіленням суцільного зла. Цей маленький світлий хлопчик починає вбивати всіх на своєму шляху. Гейдж вбиває сусіда і його дружину, свою матір, яка все ж вирішила повернутися, послухавши доньку. Урешті-решт Луїс бере морфін із ветеринарної аптечки, знаючи, що цей препарат у великій дозі спричиняє зупинку дихання і смерть. Це важке рішення нашого героя підкреслює глибину його розпачу та жах перед тим, на що перетворився Гейдж після повернення з кладовища.

Здавалося б, що герой отримав урок із цієї сумної та трагічної ситуації, але знову він вирішує поховати дружину на кладовищі, переконуючи себе, що цього разу буде все добре, минулого разу він вагався довго, а через те, що цього разу все одразу – буде зовсім інший результат: «*I waited too long with Gage,*” *Louis said. “Something got into him because I waited too long. But it will be different with Rachel, Steve. I know it will*» («*Я надто довго чекав із Гейджем, – сказав Луїс. – Щось у нього влізло, бо я надто довго чекав. Але з Рейчел буде інакше, Стіве. Я знаю, що буде все добре*» – переклад О. Маник) [1]. Така поведінка свідчить лише про те, що горе може спонукати людину на відчайдушні кроки, затьмаривши розум та адекватність.

Стівен Кінг своєю історією демонструє, що, зустрічаючись із найтемнішими сторонами власної душі, людина може втратити себе, поступово піддаючись страхам і внутрішнім демонам. У «Кладовищі домашніх тварин» страх смерті та втрати стає настільки нестерпним, що герої йдуть на ризиковані й небезпечні кроки, прагнучи повернути те, що втрачено назавжди. Однак автор наголошує, що життя й смерть – це частини єдиного циклу, порушення якого призводить до руйнівних наслідків, попри всі намагання втекти від реальності вона завжди повертається з подвоєною силою, вимагаючи відплати за намагання змінити невідворотне.

Цікаво, як письменник підводить читача до думки, що приймання болю та втрат є невід’ємною частиною людського досвіду. Персонажі роману, намагаючись уникнути цього природного процесу, зустрічаються з ще більшим жахом і стражданням. Автор використовує елементи жаху як метафору для глибшої істини: неможливо уникнути

смерті, незважаючи на всі спроби, а втручання в природний порядок несе за собою непередбачувані і фатальні наслідки. Утеча від болю стає лише тимчасовою, а його повторне повернення завжди сильніше і нещадніше. Так, роман стає не просто історією жахів, а глибоким роздумом про межі людського втручання та примирення з неминучим.

У романах Стівена Кінга емоційний стан персонажів є основним інструментом, через який автор досягає глибокого психологічного ефекту. Використовуючи епітети, метафори, персоніфікації та інші лінгвостилістичні засоби, Кінг не просто змальовує внутрішні переживання героїв, а залучає читача до активного співпереживання. Слова на зразок «horror», «terror», «terrible», «horrible» («жах», «терор», «страшний», «жахливий») створюють атмосферу напруженості, страху та тривоги, дозволяючи читачу емоційно доєднатися до тканини тексту. Це емоційне залучення робить кожен поворот сюжету ще більш інтроспективним і трагічним, адже читач відчуває емоційний тягар на собі.

Отже, у романі Стівена Кінга «Кладовище домашніх тварин» біль утрати та зображення смерті є центральними темами, які впливають на емоційний стан персонажів та їхні дії. Американський письменник майстерно демонструє, як страх перед невідворотністю смерті та спроби уникнути болю втрати можуть призвести до трагічних наслідків. Автор використовує комплекс лінгвостилістичних засобів, таких, як метафори, епітети та повторення, для вираження глибоких емоцій, зокрема страху, тривоги та відчаю, що дозволяє читачам емпатійно переживати разом із героями. Так, роман не лише досліджує межі між життям і смертю, але й наголошує на небезпеці втручання у природний порядок речей. С. Кінг вказує на те, що спроби втекти від смерті чи уникнути болю втрати можуть лише поглибити цей біль і призвести до ще більших страждань. Це робить «Кладовище домашніх тварин» не просто романом жахів, а глибоким філософським дослідженням людської природи, стосунків зі смертю і невідворотністю втрат.

Література:

1. King, S. Pet Sematary. URL : https://www.everand.com/book/225133748/Pet-Sematary?utm_medium=cpc&utm_source=google_pmax&utm_campaign=Everand_Google_Performance-Max_NB_All_tROAS&utm_term=&utm_device=c&gad_source=1&gclid=CjwKCAjw68K4BhAuEiwAyIp3kug2gbMsr34L45Mlyey0_yut7X1Q7z6tO5OnoT7y2A0L-IjutmyGxoClAsQAvD_BwE
2. What Inspired Stephen King to Write Pet Sematary? URL : <https://galaxyexpress.com/inspired-stephen-king-to-write-pet-sematary/>
3. Zillmann D., Hay T. A., Bryant J. The effect of suspense and its resolution on the appreciation of dramatic presentations. 2024.

https://www.researchgate.net/publication/379933228_Measuring_Suspense_in_Real_Time_A_New_Experimental_Methodology

4. Кузнєцов Ю. Б. Розвиток психологізму в українській прозі кінця XIX – початку XX ст. *Проблеми історії та теорії реалізму української літератури XIX – початку XX ст.* Київ : Наукова думка. 1991. С. 221–249.
5. Сенс книги «Кладовище домашніх тварин» Кінга. 2022. *Моя освіта*. URL : <https://moyaosvita.com.ua/literatura/sens-knigi-kladovishhe-domashnix-tvarin-kinga/>
6. Стівен Кінг. Повна біографія Стівена Кінга. Життя та творчість. Цікаві факти кар'єри. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CkXWkOLxx6E&t=356s>.

Manyk Oksana, Tarasova Nataliia. Theme of loss and death in Steven King's novel "Pet Sematary"

The work opens an examination of the depiction features of the theme of loss and death in Stephen King's novel "Pet Sematary". An analysis of the main character's actions was made. In addition, the article reveals the detailed analysis of artistic means that help vividly convey the emotional state of the characters, create an atmosphere of tension and open the idea that interference with the natural order has devastating consequences for a person

Key words: loss, death, fear, danger, horror, foreboding.

Oksana Manyk, master's degree student, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Education and Research Institute of Foreign Languages

Nataliia Tarasova, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature

УДК 373.5.016:811.111]:791.43

**УПЛИВ КІНО ЯК ЕФЕКТИВНОГО ЗАСОБУ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Оксана Олексіївна Маник

Науковий керівник – Вікторія Леонідівна Кравченко,
к. філол. н., доцент, доцент завідувач
кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У тезах описано роль і вплив кінематографа в становленні мовних навичок під час навчання англійської мови

Ключові слова: кінематограф, мовна навичка, аудіювання.

Постановка проблеми. У сучасній освіті особливу увагу приділяють інтерактивним методам навчання, які залучають студентів до активного процесу опанування знань. Одним із таких методів є використання кіно у вивченні іноземної мови. Кіно дозволяє занурити учнів у мовне середовище, що імітує реальні ситуації та стимулює активне застосування мови.

Дослідження, проведені науковцями [1; 2], potwierджують, що автентичні аудіовізуальні матеріали сприяють розвитку комунікативних навичок. Кіно забезпечує контекст, у якому вивчають мову, що є важливим елементом ефективного навчання.

Об'єкт дослідження – використання кіно як засобу вивчення мови, а його предмет – вплив кіно на розвиток мовних і комунікативних навичок.

Мета роботи – обґрунтувати ефективність використання кіно для покращення мовної компетенції та розробити рекомендації для впровадження цього підходу у навчальний процес.

Виклад основного матеріалу. Кіно є унікальним інструментом у вивченні мови завдяки своїй здатності інтегрувати різноманітні аспекти мовного й культурного контексту в автентичній формі. Фільми пропонують учням можливість не лише чути природну мову, але й бачити, як її використовують у реальних ситуаціях. Це забезпечує глибше розуміння інтонацій, акцентів і невербальних елементів комунікації, що сприяє всебічному засвоєнню матеріалу [2].

Однією з основних переваг використання кіно у вивченні мови є його автентичність. Фільми створюють для носіїв мови, тому вони відображають реальні розмови, життєві ситуації та культурні особливості. Перегляд фільмів дозволяє учням зануритися в мовне середовище, яке максимально наближене до природного [1]. Наприклад, використання діалогів із кіно допомагає студентам запам'ятовувати ідіоми та фразеологізми, які важко знайти в підручниках.

Кіно також сприяє розвитку мовних навичок, зокрема аудіювання, вимови, формує словниковий запас. Фільми допомагають покращити розуміння на слух, оскільки учні чують різні акценти, стилі мовлення та швидкість розмов. Крім того, перегляд супроводжується візуальною підтримкою, що полегшує розуміння навіть складних діалогів [3].

Для ефективного використання кіно в навчальному процесі важливо правильно зорганізувати його застосування. Першим етапом є добір матеріалу, який відповідає рівню володіння мовою учнем. Наприклад, для початківців доцільно обирати мультфільми з простими діалогами, а для «просунутих» студентів – фільми зі складнішою лексикою. Другим етапом є створення завдань, що допоможуть учням глибше опрацювати матеріал. Завдання можуть містити аналіз сюжетів, пошук нової лексики, обговорення культурних особливостей або навіть створення власних сценаріїв на основі побаченого [4].

Після перегляду фільму доцільно зорганізувати інтерактивні заняття, під час яких учні зможуть обговорювати побачене, брати участь у дебатах або виконувати творчі завдання. Наприклад, постановка сцен із фільму чи створення альтернативних кінцівок може не лише розвивати мовні навички, але й стимулювати уяву та критичне мислення.

Завершальним етапом є оцінювання результатів. Воно може здійснюватися через письмові рецензії, презентації або групові проекти. Так учитель може оцінити як мовну компетенцію учнів, так і їхню здатність працювати з автентичним матеріалом.

Незважаючи на очевидні переваги, використання кіно в навчанні має свої виклики. Наприклад, деякі вчителі можуть не мати достатньої підготовки для роботи з аудіовізуальними матеріалами, а доступ до якісного контенту іноді є обмеженим. Проте за умови правильної організації цей підхід може стати важливим елементом інтерактивного навчання, який сприяє як покращенню мовних навичок, так і зростанню мотивації учнів до вивчення іноземної мови.

Висновки. Кіно є потужним інструментом для вивчення мови, який поєднує автентичність, інтерактивність і культурний контекст. Його використання стимулює мотивацію учнів, розвиває когнітивні й комунікативні навички. Подальше дослідження цього підходу може бути спрямоване на створення методичних рекомендацій для викладачів.

Література:

1. Arce, Gerry (2023). Learning English with movies. Vol. 2: A useful guide for Intermediate English Language Students. ISBN 978-1329538375. 311 p.
2. Domogen, J. (2023). Authenticity in Language Learning: A Study of Language Materials in Public High Schools. *OKARA: Jurnal Bahasa dan Sastra*. Vol. 17. P. 193–211. DOI:10.19105/ojbs.v17i2.8577.
3. Stone, R., Cooke, P., Dennison, S., Marlow-Mann, A. (eds.) (2017). *The Routledge Companion to World Cinema*. 1st ed. London: Routledge. 542 p. <https://doi.org/10.4324/9781315688251>.
4. How to Use Visual Media in Education: Simple Strategies for More Engaging Learning. URL: <https://uqualio.com/post/how-to-use-visual-media-in-education-simple-strategies-for-more-engaging-learning>

Manyk Oksana. The influence of cinema as an effective tool in learning a foreign language

Theses describe the role and influence of cinematography in the formation of lingual skills in English language learning

Key words: cinematography, lingual skills, listening.

Academic supervisor – Viktoriia Kravchenko, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of English and German Philology

УДК 811.111373.7:[81:316.77

ZOOSEMIC IMAGE IN THE ENGLISH NATIONAL WORLDVIEW

Руслан Едуардович Омельченко

Науковий керівник – Євгенія Володимирівна Веневцева,
к. пед. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

The theses characterize the role of paremic units (phraseological units, proverbs, etc.) with a zoosemic component in the formation of the national lingual world-image of the people.

Key words: *lingual world-image, paremic fund, metaphor, zoosemic component.*

It is commonly asserted that language is the reflection of culture and the intricacies of any society's world-image. The study of zoosemic images has taken on an unexpected topicality through the difficulties in translating and understanding the realm of English zoosemic idioms, proverbs, and metaphors – set expressions where animals play a central role in conveying either positive or negative metaphorical meanings. Obviously, the study of zoosemic images inevitably leads to the understanding of versatile cultural differences and the way they shape any language in the national world-image. The present paper focuses on the representation of animals in English idioms, linked to the cultural background and values of the native English speakers.

Recent linguistic and cultural research have provided valuable insights into the formation and representation of zoosemic images in various languages emphasizing the importance of cultural context and the way it shapes the language and symbolism. Crystal D., Deignan A., Lakoff G. and Johnson M. emphasize the importance of cultural context and the way it shapes the language and symbolism [1; 2; 3].

It should be stressed that zoosemic idioms often possess a unique structural makeup, highlighting those characteristics and behaviors of animals that can convey complex ideas. These idioms leverage the inherent traits of various creatures, creating vivid associations that resonate with speakers. For instance, phrases like “quiet as a mouse” or “stubborn as a mule” not only evoke a specific image but also reveal cultural understanding of these animals' perceived attributes.

In most instances the semantic peculiarities of zoosemic idioms correlate with their cultural significance. However, animals, as symbolic entities, carry diverse meanings across different societies. Accordingly, by examining zoosemic idioms, both speakers and listeners can gain insights into the values, beliefs, and social dynamics of a community [2]. As a result, the content of zoosemic idioms extends beyond mere linguistic novelty through reflecting social attitudes towards animals and cultural perceptions. For example, the idiom “as sly as a fox” not only characterizes a cunning person but also draws upon the cultural archetype of the fox, found in folklore and mythology. Thus, the semantic depth of zoosemic idioms extends beyond the

literal meanings of words, uncovering the collective imagination of a linguistic community.

Undoubtedly, one of the most intriguing aspects of zoosemic idioms is their cross-cultural variations. While idioms featuring animals exist in many languages, the specific creatures and the meanings attributed to them can differ significantly. Specifically speaking, in some cultures, animals are admired for particular qualities, while in others, they may be used metaphorically to highlight perceived weaknesses or strengths. For instance, the metaphorical use of “a lion” might symbolize courage and strength in one culture, while in another, it could mean arrogance. Such nuances highlight the dynamic interplay between language, culture, and the symbolic significance assigned to different animals [3].

Ergo the English idioms, proverbs, and metaphors that contain zoosemic images unveil a myriad number of cultural symbolism, linguistic creativity, and social attitudes towards animals. Hence, such set expressions serve as linguistic fossils, preserving and reflecting the values and perceptions of past and present generations. Through unravelling the intricacies of zoosemic idioms, it is possible to gain a better understanding of the profound connection between language and culture, where every idiom becomes a reflection of the human experience.

References:

1. Crystal, D. English as a Global Language. Cambridge University Press. Language Arts & Disciplines. 2003. 212 p.
2. Deignan, A. Metaphor and Corpus Linguistics. John Benjamins Publishing Company. Language Arts & Disciplines. 2005. 235 p.
3. Lakoff, G., & Johnson, M. Metaphors We Live By. University of Chicago Press. 1981. 256 p.

Omelchenko Ruslan. Зоосемічні образи в англійській національній картині світу

У тезах схарактеризовано роль паремійних одиниць (фразеологізмів, прислів'їв тощо) із зоосемічним компонентом у формуванні національної мовної картини світу народу.

Ключові слова: мовна картина світу, паремійний фонд, метафора, зоосемічний компонент.

Academic supervisor – Yevheniia Vienievtseva, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 373.5.016:811.112.2

НАВИЧКИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО УЧНЯ, ЇХНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Аліна В'ячеславівна Пархоменко (Дрозд)

*Науковий керівник – Юрій Олексійович Дзекун,
к. пед. н., доцент кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У тезах надано характеристику компетентнісного з точки зору німецької мови учня в контексті формування основних умінь і мовних навичок

Ключові слова: компетентність, мовна навичка, німецька мова.

Компетентісним учнем, особливо в контексті вивчення іноземних мов, є той, хто володіє не лише знаннями про мову, але й здатністю використовувати її в різних життєвих ситуаціях. Розглядаючи це поняття через призму вивчення німецької мови, можна відзначити кілька основних аспектів.

По-перше, компетентісний учень із німецької мови має розлогий спектр мовних знань разом із лексичним запасом, граматичні конструкції та фонетичні правила. Він усвідомлює не лише окремі слова та вислови, але й уміє їх застосовувати в мовленнєвих ситуаціях, вибудовуючи зв'язні висловлення [1, с. 12]. Також має бути розвинуте вміння конструювати текст так, щоби використовувати різноманітні граматичні структури та лексику. Він володіє навичками правильного написання слів та речень, а також дотримується правил пунктуації. У письмових висловленнях учень уміє чітко та логічно висловлювати свої думки та ідеї. Крім того, він володіє навичками написання різних типів текстів, таких, як листи та електронні повідомлення, розповіді та описи, а також есе та рецензії.

По-друге, компетентісний учень із німецької мови розвиває комунікативні навички. Він здатний ефективно спілкуватися німецькою мовою, уміє вести бесіди, висловлювати свої думки та ділитися враженнями. Компетентний учень має володіти виразним та граматично правильним мовленням. Він використовує різноманітні граматичні структури та лексику, а також вивчає інтонацію та вимову звуків, наближаючись до мови носіїв.

Крім того, учень розвиває вміння вести бесіду, також здатність починати, підтримувати та завершувати розмову, ставити питання, висловлювати свою думку та реагувати на висловлення співрозмовника. Також важливою є навичка оповідати, що дозволяє учневі описувати події, переказувати текст або висловлювати свої думки та почуття. Крім того, такий учень здатний слухати інших людей та розуміти їхню мову, що є важливим аспектом міжкультурної комунікації.

Крім говоріння, важливою частиною комунікативних навичок є аудіювання – розуміння мови на слух. Компетентний учень здатний розрізняти звуки, слова та речення, розуміти основний зміст тексту, виокремлювати важливу інформацію та реагувати на емоційний стан мовця. Важливою є також здатність сприймати різні типи мовлення – діалоги, монологи, радіо- й телепередачі.

Відповідно до навчальної програми для розвитку комунікативних умінь у 5 класі вчителю необхідно навчити учнів використовувати доцільні форми звернень, привітань та прощань, оскільки це є важливим елементом вивчення будь-якої мови. Учні повинні вміти не лише правильно сформулювати такі вислови, але й використовувати їх у відповідних ситуаціях. Наступне – побудова усних повідомлень, яку використовують для демонстрації розуміння сказаного, прояву нерозуміння та прохання повторити сказане. Цей метод сприяє розвитку навичок усного мовлення та вмінню адекватно реагувати на співрозмовника. Також важливим є використання доцільних стратегій для компенсації прогалин у мовленні, зокрема повідомлення про нерозуміння та використання невербальних способів спілкування, є не менш важливим аспектом. Учні повинні вміти виразно показати своє розуміння або нерозуміння сказаного, а також використовувати жести й міміку для підтримки спілкування.

Дослідницькі навички також є невід'ємною частиною компетентності учня. Компетентний учень здатний ефективно працювати з інформацією, зокрема вміє знаходити й добирати її з різних джерел, аналізувати та оцінювати. Він також здатний робити висновки та узагальнення на основі отриманих даних. Учень має вміння працювати з текстом, розуміючи його зміст, виділяючи ключові слова та ідеї, а також робити нотатки та конспекти. Крім того, він володіє навичками роботи з мовою, використовуючи словники та інші ресурси для пошуку інформації, а також здатний перекладати тексти з німецької мови українською та навпаки. Компетентний учень постійно вдосконалює свої навички вивчення мови, опановуючи нову лексику та граматичні структури.

Крім того, компетентісний учень має розвинені стратегічні навички. Він здатний ефективно використовувати різні методи навчання та самоконтролю, швидко адаптується до нових ситуацій та знаходить шляхи розв'язання мовних та комунікативних проблем.

Загалом компетентісний із німецької мови учень – не лише той, хто володіє мовою, але й той, хто вміє використовувати її для досягнення своїх цілей, розширення світогляду та спілкування з іншими людьми. Вивчення німецької мови в контексті компетентності відкриває перед учнями не лише можливості для мовного розвитку, але й для особистісного зростання та взаєморозуміння в сучасному світі.

Так, удосконалення комунікативних навичок учня з німецької мови є важливим кроком на шляху оволодіння мовою на високому рівні. Розвиток говоріння, аудіювання та читання допомагає учням не лише вдосконалювати свої знання, але й активно застосовувати їх у різних сферах життя.

Література:

1. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим

вивченням іноземних мов для 5-9 класів. Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017, № 804. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Zymomrya.ta.in.14.07.pdf>.

Parkhomenko Alina. Skills of a competent student, their improvement

The theses provide a description of a competent student from the point of view of the German language in the context of the formation of basic lingual skills

Key words: *competence, lingual skills, German language.*

Academic supervisor – Yurii Dzekun, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Romance and German Philology

УДК 821.09(44)(092)СЕНТ-ЕКЗЮПЕРІ:811.161.2'255.4

**ФІЛОСОФСЬКА КАЗКА А. СЕНТ-ЕКЗЮПЕРІ
В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ**

Валерія Анатоліївна Пархоменко

*Науковий керівник – Олексій Петрович Орлов,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

Статтю присвячено аналізу літературної казки як жанру. Визначено джерела, загальні принципи поетики сучасної літературної казки, зокрема філософського характеру. Аналізують українські переклади твору А. Сент-Екзюпері «Маленький принц».

Ключові слова: *А. Сент-Екзюпері, філософська казка, «пам'ять жанру», переклад.*

Одним із культурних надбань людства є найвідоміший твір французького письменника та авіатора Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц», написаний у трагічний період історії людства – Другу світову війну. Це глибоко філософський твір, який протягом тривалого часу розкриває перед своїми читачами нові відтінки змісту, створюючи основу для роздумів, міркувань у пошуках істини, розуміння себе та своєї взаємодії зі світом.

Казка Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц» належить до світових шедеврів із багатим філософським змістом, вона ввійшла до рейтингу «Книги, які має прочитати щонайменше раз у житті». Філософську казку визначають як жанр, звернений до читачів різних вікових категорій. Діти й дорослі знаходять у творі власне розуміння

історії подорожей та роздумів героїв казки та її оповідача. Казка «Маленький принц» сюжетно пов'язана з фольклорною розповіддю про мандрівного принца, який залишив рідну домівку через нещасне кохання і подорожує нескінченними дорогами в пошуках щастя та пригод. Він намагається подолати випробування та підкорити неприступне серце принцеси.

Глибший шар твору порушує тему стосунків між дітьми й дорослими, тему вірності та відповідальності. Ще одна тема, порушена автором казки, – сміливий виклик нацизму та антисемітизму, боротьба з насильством. Насамперед про це свідчить посвята повісті Леону Верту (єврейському критику, журналісту, письменнику).

Сучасна літературна казка належить до відкритих продуктивних художніх структур. Вона наближається до фольклорної на рівні змісту, ціннісних орієнтирів, чарівно-казкового хронотопу, системи образів, конфлікту, категорії чарівного тощо. Натомість народна казка має канонічну форму, літературна ж тяжіє до врізноманітнення й індивідуалізації, це виявляється зокрема в специфіці створення вторинних світів; використання елементів незвичайного, складних сюжетних ходів; наявності кількох основних тем, ускладненої системи персонажів, здатних утрачати типові функції фольклорних аналогів і набувати нових рис; а також відсутності чіткої диференціації на позитивних і негативних героїв. На формування художнього світу літературної казки, на думку Л. Дерези, «впливає не тільки «жанрова пам'ять», а й моделі вигаданих світів, які функціують в інших жанрах» [1, с. 132].

Для перекладачів казки Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц» важливо зберегти ідейно-художній зміст твору, його кольорову гаму, філософську глибину, індивідуальність авторського стилю. Казку вперше переклав українською Анатолій Жаловський (видавництво «Молодь» 1976 р.). На сьогодні відомі також переклади Леоніда Кононовича, Анатолія Перепаді, Марини Марченко, Петра Таращука.

На прикладах різних перекладів простежують варіанти синонімічних рядів, багатство текстової мови, своєрідний зв'язок автора та читача. Кожен із перекладачів намагається відтворити авторський стиль, зберігаючи динамізм оповіді, казковість зображених подій і водночас реалістичність оповідача, який дивується зустрічі з Маленьким принцем, але залишається в душі дитиною, що вірить у казку.

<i>Леонід Кононович [2]</i>	<i>Анатолій Жаловський [3]</i>	<i>Марина Марченко [4]</i>	<i>Петро Таращук [5]</i>
Я зірвався на ноги, неначе мене громом поцілило.	Я скочив, наче мене грім ударив.	Я схопився на ноги, немов громом уражений.	Я зірвався на рівні ноги, немов уражений блискавкою.

Продер очі. Роззирнувся гарненько довкола.	Ретельно протер очі. Пильно подивився навколо.	Протер як слід очі. Роззирнувся навколо.	Протер очі. Глянув навколо.
Й уздрів дивовижного хлопчика, який поважно розглядав мене.	І побачив незвичайного хлопчика, що серйозно розглядав мене.	І побачив вельми дивного маленького хлопчика, який уважно дивився на мене.	Побачив малого й дуже дивного хлопчика, що поважно дивився на мене.
Ось найліпший портрет, який мені пощастило намалювати перегодя.	Ось найкращий його портрет, який згодом мені пощастило намалювати.	Ось найкращий його портрет з усіх, які я намалював згодом.	Ось його найкращий портрет, який згодом я зміг намалювати.

На цих прикладах опису першої зустрічі героїв простежують певні закономірності в перекладі тексту оригіналу. Так, у тексті Л Кононовича багато подробиць і деталей, які відсутні в перекладах М. Марченко й П. Таращука. Проте нерідко деталізація заважає цілісності сприймання образу. Скажімо, вислів «роззирнувся гарненько» занадто статичний до здивованого чоловіка, який побачив маленького хлопчика в пустелі. Сама постать Маленького принца найбільш образно та реалістично представлена в перекладі М. Марченко: «*І побачив вельми дивного маленького хлопчика, який уважно дивився на мене*». Дієслово *уважно* використано лише в цьому перекладі, і воно більше відповідає характеру відвертого та безхитрисного Маленького принца.

Множинні переклади відомих літературних творів надають різноплановий матеріал для розуміння художнього тексту і водночас демонструють лексичне й граматико-синтаксичне багатство мовленнєвих засобів мови перекладу.

Література:

1. Дереза Л. В. Жанр філософської казки у світовій літературі. *Тема*. 2005. № 1-2. С. 131–135.
2. Сент-Екзюпері А. Маленький принц / пер. Л. Кононовича. Київ : РМ, 2023. 96 с.
3. Сент-Екзюпері А. Маленький принц / пер. А. Жаловського. Київ : Молодь, 1976. 32 с.
4. Сент-Екзюпері А. Маленький принц / пер. М. Марченко. Київ : КМ-БУКС, 2017. 112 с.
5. Сент-Екзюпері А. Маленький принц / пер. П. Таращука. Київ : Фоліо, 2023. 160 с.

Parkhomenko Valeriia. Philosophical tale of Antoine de Saint-Exupéry in Ukrainian translation

The article is devoted to the analysis of the literary fairy tale as a genre. The sources and general principles of the poetics of the modern literary fairy tale, particularly of a philosophical nature, are determined. Ukrainian translations of the work «Le Petit Prince» by Antoine de Saint-Exupéry are analyzed

Key words: *Antoine de Saint-Exupéry, a philosophical tale, "memory of the genre", translation.*

Academic supervisor – **Oleksii Orlov**, Ph. D. (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature

УДК 373.3.016:811.111]:502

**ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГАМИ ПРИРОДИ ЯК ІНСТРУМЕНТА
РОЗВИТКУ ДИТИНИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ:
МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ**

Єлизавета Володимирівна Пасічна

Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті схарактеризовано практичний досвід педагога у використанні природи як потужного інструмента у формуванні та вдосконаленні мовних навичок молодших школярів

Ключові слова: *мовна навичка, методика навчання англійської мови, креативність, нетрадиційні форми роботи.*

Постановка проблеми. У цифрову еру важливо не забувати про такий потрібний інструмент на уроках, як природа. Дуже важливо розвивати дітей фізично, психологічно й інтелектуально, і якщо це робити через інтерактивні заняття, то можна швидко побачити прогрес. Через постійне сидяче положення діти часто мають проблеми зі спиною, а через нестачу свіжого повітря може погіршуватися самопочуття, з'являтися втома та підвищуватися ризик захворювань.

Постановка завдання. **Об'єктом** роботи став опис механізму створення цікавих уроків на природі чи з використанням природи як інструмента в класі. **Предметом** стало вивчення й дослідження впливу ігор і завдань, пов'язаних з природою або на природі, на ефективне засвоєння дітьми нового матеріалу.

Мета дослідження. Створити інтерактивні завдання й ігри для ефективного вивчення англійської мови з використанням природи як інструмента [3].

Виклад основного матеріалу. Інтерактивна робота з дітьми є невід'ємною частиною розвитку емоційного інтелекту. Природа – допоміжний чинник у створенні надихаючих і цікавих уроків, на які діти будуть повертатися залюбки. До того ж завдяки заняттям на свіжому повітрі учні будуть покращувати своє здоров'я, підвищувати рівень

знань, формувати навички пізнання світу і жагу до нових пригод: «Nature-study has great interest and reveals a remarkable power of observation. Refined movement, trained senses, intelligence developed on a basis of ordered ideas find unlimited scope for exploration» [2, с. 90]. Є два варіанти, як залучати природу до занять за допомогою безпосередніх або опосередкованих методів проведення уроку.

Одним із завдань вчителя є зробити урок максимально цікавим для всіх учнів. Тому важливо враховувати інтереси й особливості дітей при виборі форм і методів роботи. Безпосередніх і опосередкованих методів керівництва на уроці можна вигадати безліч. Важливо покращувати продуктивні й репродуктивні навички на кожному занятті, а природа якраз сприяє цьому.

До уваги пропоную приклади безпосередніх методів організації уроку. У сучасному освітньому середовищі все частіше школярі навчаються в зеленому класі чи парку поруч. Це ідеальний варіант, аби діти навчалися інтерактивно та ще й на природі. Перед початком гри важливо налагодити контакт з учнями, тому можна почати урок з простого. Можна запитати: –Як вам погода сьогодні або з чим ви асоціюєте погоду сьогодні? Також можна попросити показати невербально.

Можна запропонувати пошукати якусь комаху. Хто першим знайде, той загадує слово в грі «Feel the word» та пише на спині попереднього учасника в команді. А наступний учасник пише далі. Правила гри є такими: учні діляться на дві команди і стають у дві лінії один за одним. Двоє людей, які знайшли комах у попередній грі, мають привілеї стати капітаном команди і написати слово, яке інші люди повинні відчувати. Ця гра розвиває терпіння, інтуїцію, навички письма і націлена на створення дружньої атмосфери в зеленому класі. Важливий момент – слово пишуть на листку, який прикріплений до спини. Виграє та команда, у якій останній учасник промовив слово, яке йому написали на спині.

Після такої активної та рухливої гри важливо заспокоїтися. Тому пропоную пограти в гру, де діти будуть слухати аудіо або вчитель буде читати казку чи інформацію до теми, а діти будуть малювати те, що чують, на асфальті, мольберті чи сидячи в зошиті. Завдяки вільному малюванню учні будуть уважно слухати текст англійською мовою з увагою до найменших деталей, адже дітям важливо правильно виконати завдання. Після того, як усі учні намалюють певного героя чи замальовку прослуханої інформації, важливо, щоби кожен учень проговорив основні моменти, які він почув, англійською мовою. Так школярі ще раз повторять уголос нову інформацію, що сприятиме кращому запам'ятовуванню, а малювання допоможе розвинути уяву та логіку, дрібну моторику й пам'ять.

Схоже завдання можна зробити з поробками з природнього матеріалу. Можна також приділити творчості 15 хвилин уроку. Учитель

пояснює, як зробити певну поробку, але вся комунікація відбувається англійською мовою.

Для своїх учнів створила гру, яка буде розвивати слухання, читання, говоріння та креативність. Більшість із нас бачили чудовий мультфільм «Paddington», якщо ні, то нехай діти подивляться в оригіналі замість домашнього завдання. Для цієї гри потрібно завчасно заховати клаптики тексту в зеленому класі, а також клей та кольоровий папір. Такий собі пошук скарбів, квест, який згуртовує клас і розвиває увагу. Після того, як гравці знайдуть усі клаптики тексту, вони складуть мапу за номерами і будуть по черзі читати текст-загадку, адресований герою фільму. Поки вони здогадаються, який прихований сенс несе цей текст, діти повинні обрати одну людину, яку вони зроблять максимально схожою на Паддінгтона з підручних засобів (листя дерев, трави та всього, що можна знайти у зеленому класі). Це згуртує дітей і розвине їх креативність. Провідною умовою є спілкування лише англійською мовою. Коли герой буде готовий, то в нього буде зустріч із Джонатаном Брауном (маленький хлопчик із фільму). Для цієї ролі можна запросити волонтера з США, який поговорить онлайн із дітьми 10 хвилин. Тема розмови може бути про те, як змінилося життя Паддінгтона після переїзду. Важливо, аби діти сповна проявили свою фантазію і створили продовження історії. Оскільки Паддінгтон любив апельсиновий джем, то наприкінці гри діти отримують карту, на якій позначено, де захована баночка з частуванням для всіх учнів. Отже, така гра може тривати повноцінний урок, але емоції дітей того варті. Із переваг – діти будуть багато комунікувати і читати англійською мовою, а знання зафіксують на практиці. Можна також застосовувати допоміжні матеріали неприродного походження: м'яч, фітболи, бадмінтон (відбиваєш і називаєш літеру за алфавітом).

За власними спостереженнями скажемо, що наприкінці уроку дуже цінно для учнів відводити час для рефлексії. Наприклад, можна попросити знайти предмет (кленовий листок, травинку, квіточку), який описує настрій дитини. Знаючи основи психології, можна зрозуміти за цими асоціаціями, як почувався той чи той учень.

Оскільки погода не завжди буває сприятливою для проведення уроку в зеленому класі чи парку, хочу запропонувати деякі ігри і завдання з використання природи як інструмента в класі. Можна почати підготовку дітей до уроку з домашнього завдання, яке є простим на перший погляд, але не менш ефективним, ніж зробити три сторінки вправ. Подивитися мультфільми та фільми, де є елементи природи і мотивація до пригод. Ось деякі з них: «Paddington», «Dora the Explorer», «The Little Mermaid», «Open Season», «Finding Nemo», «Finding Dory». Діти можуть подивитися вдома мультфільм мовою оригіналу, а в класі можна провести вікторину за цим мультфільмом, тематичний квест і скласти кросворд, аби гравці заповнили. Для того, щоби тренувати говоріння і долати мовний бар'єр, можна розіграти сценку з героями.

Також можна використовувати природні матеріали як допоміжні та інтерактивні засоби для проведення уроку. Коли діти довгий час сидять за підручниками, можна зробити 5-хвилинну розминку. Стануть у нагоді такі матеріали: листок дуба (означає підняти руки вгору), кленовий листок (присісти), квіточка (покрутитися) і стіл, щоб покласти природні матеріали туди. Так можна створити імпровізований танець, керований одним із учнів.

Наступна вправа буде базуватися на передачі листка в класу, який буде означати, що учень повинен читати текст у підручнику. Завдяки цій активності діти будуть не просто сидіти, а бути в русі, при цьому читати й соціалізуватися.

У літній період можна створити активність із плетіння віночка, де буде невимушена атмосфера, але при цьому учні будуть пізнавати щось нове, спілкуватимуться англійською мовою та формувати контакти. До того ж, школярі на власному прикладі переконаються, що плести щось із квітів – робота не лише для дівчат. Маємо забути про стереотипи, як у класі, так і у реальному житті. Суть гри полягає у простих правилах: хто додає квітку у вінок, той говорить, що він думає стосовно теми заняття. Наприклад, можна запитати: Які стереотипи ви знаєте? Наведіть приклади.

Інтерактивні технології можна використовувати на різних етапах уроку залежно від його типу, рівня підготовленості учнів, їх кількості у класі. Необхідно зауважити, що урок не повинен бути перевантаженим інтерактивною роботою (1-2 методи за урок).[1, с. 51], адже дітям цікаво пізнавати щось нове постійно, і якщо кожен урок буде насичений і повністю інтерактивний, то це може стати буденністю і чимось звичним.

Висновки. Варіантів використання природи як інструмента розвитку дитини може бути багато. У наш час не всім цікаво проводити час на подвір'ї, після школи деякі діти йдуть на додаткові заняття, а деякі просто сидять із гаджетами. Однак кожній людині, а особливо дитині потрібно бувати на свіжому повітрі і отримувати вітамін Д. Тому для дітей інтерактивний урок з англійської у зеленому класі стане тим самим початком формування здорової звички бувати і грати на свіжому повітрі, а застосування природного матеріалу у класі зробить заняття більш цікавим і незвичним.

Література:

1. Бичківська Т. М. Використання інтерактивних методів навчання у процесі формування комунікативної компетентності учні на уроках англійської мови. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. 2017. Вип. 64(1). С. 48–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2017_64%281%29_18.
2. Montessori M. The Discovery of the child. AAKAR BOOKS, 2004. 90 p.
3. Boichenko, M., Kozlova, T., Kulichenko, A., Shramko, R., & Polyezhaev, Y. (2022). Creative activity at higher education

institutions: Ukrainian pedagogical overview. *Amazonia Investiga*. Vol. 11(59). P. 161–171. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.15>.

Pasichna Yelyzaveta. Use of nature as a child development tool in the English language learning process: a methodological aspect

The article characterizes the practical experience of the teacher in using nature as a powerful tool in the formation and improvement of lingual skills of young schoolchildren

Key words: *lingual skills, methods of teaching English as a foreign language (TEFL), creativity, non-traditional forms of work.*

Academic supervisor – Ruslana Shramko, Ph.D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 811.111'373.43:811.161.2'25

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ АФІКСАЛЬНИХ НЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ольга Миколаївна Писанець

Науковий керівник – Валентина Іванівна Воскобойник, к. філол. н., доцент, доцент завідувач кафедри романо-германської філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті розглядають особливості перекладу афіксальних неологізмів англійськомовної економічної терміносистеми українською мовою. Найпоширенішим способом перекладу англійськомовних економічних афіксальних термінів українською мовою є описовий переклад, а також транскодування, калькування та декомпресія.

Ключові слова: *економічний термін, неологізм, переклад, перекладацька трансформація, економічна терміносистема.*

Нова лексика, яка співвідноситься з економічними поняттями, утворює значну групу інновацій останніх десятиліть в англійській мові. Зростання впливу англомовної економічної термінології на розвиток словникового складу сучасних мов зумовлює потребу в дослідженні особливостей її перекладу на інші мови, у т. ч. й українську. Особливо актуальним є питання специфіки перекладу неологізмів англомовної економічної терміносфери українською мовою. Розширення економічних контактів України з іншими країнами зумовлює необхідність розуміння механізмів відтворення англомовних економічних неологізмів українською мовою.

Оскільки афіксація була та залишається продуктивною при творенні загальноновживаних слів [3, с. 117], розглянемо способи

перекладу англійськомовної економічної афіксальної термінології українською мовою.

Метою нашого дослідження є виявлення засобів відтворення англійськомовних економічних афіксальних новотворів українською мовою.

Проблема правильного осмислення й перекладу нових слів пов'язана з тим, що в умовах сучасного розвитку суспільства жоден словник не може встигнути за виникненням і утворенням неологізмів. Економіка сучасних розвинутих країн нерідко характеризується як «високотехнологічна економіка сфери послуг» – *high-tech service economy* [2].

З'ясування значення нового терміна при перекладі інколи викликає певні труднощі. Як правило, новий термін відсутній в англо-українському словнику, але інколи його можна знайти в англійському тлумачному словнику – що може допомогти перекладачеві виявити правильний український відповідник. Якщо слово відсутнє в словниках, то значення неологізму потрібно виводити з контексту. Поняття контексту включає вузький контекст (мікроконтекст) і широкий контекст (макроконтекст). Широкий контекст – це сукупність мовних одиниць, що оточують цю одиницю в межах, що лежать поза цією пропозицією, іншими словами, в суміжних з ним пропозиціях. Дуже важливо при з'ясуванні значення неологізмів брати до уваги саме макроконтекст, оскільки він може містити «підказку». Вузький контекст включає синтаксичний і лексичний контекст.

Нові афіксальні економічні терміни, як правило, виникають на базі вже існуючих в мові термінів та афіксів. Їх аналіз може надати перекладачеві допомогу в з'ясуванні значення неологізму мови перекладу. Для цього необхідно добре знати особливості афіксального словотворення в сучасній англійській мові. У той же час, при перекладі неологізмів необхідно звертати увагу на базові уявлення про економічну сферу, так як це допоможе більш точно передати значення термінологічної одиниці українською мовою.

Розглянемо основні способи перекладу англійськомовних афіксальних неологізмів у функції економічних термінів українською мовою.

1. Одним із способів перекладу є транскодування, яке часто супроводжується описовим перекладом: *offshore* – офшор, *outsourcing* – аутсорсинг, *hypercommercialisation* – гіперкомерціалізація, *hypercapitalism* – «гіперкапіталізм» (характеристика капіталізму в умовах інформаційної революції, коли головним товаром стає «культурне надбання»).

2. Калькування, яке забезпечує лаконічність та простоту перекладацького відповідника: *multicurrency* – багатовалютний (напр. кредит), *interbank (market)* – міжбанківський (ринок), *to repurchase* – викупляти, купувати раніше проданий товар, *hyperpower* – «супердержава». Слід зазначити, що калькування також може супроводжуватися описовим перекладом.

3. Найбільш поширеним способом перекладу є описовий переклад: *supermom* – жінка, що поєднує риси дружини, матері, активного працівника й суспільного діяча, *to upcycle* – знайти нове застосування старій речі, *pereroblyati smittya*, *casualization* – впровадження замість «формального» стилю одягу службовців «неформального»), *to dollarize* – переорієнтовувати національну економіку на долар.

4. Додавання (декомпресія) – додавання лексичної одиниці (одиниць) в мові перекладу: *to deconflict* – попередити конфлікт, *to mislabel* – неправильно маркувати, *microvacation* – коротка відпустка, *megamall* – дуже великий торговий центр, *disburden* – звільнити когось від відповідальності.

5. Конкретизація, при якій виникає заміна англомовного афіксального терміна з більше широким предметно-логічним значенням на термін з більше вузьким значенням в українській мові: *hyperengineering* – радикальна реорганізація ділових підприємств,

5. Генералізація – метод перекладу, протилежний конкретизації: *counterculture* – стиль життя.

Результати проведеного нами аналізу частотності використання перекладацьких трансформацій при відтворенні англомовних афіксальних термінів-новотворів українською мовою подаються в таблиці 1.

Таблиця 1

Використання перекладацьких трансформацій при відтворенні англомовних афіксальних неологізмів українською мовою

Перекладацька трансформація	Кількість афіксальних термінів	Питома вага (%)
Транскодування	10	17,6%
Калькування	11	18%
Описовий переклад	27	45%
Конкретизація	2	3,1%
Генералізація	1	1,3%
Декомпресія	9	15%
Всього	60	100%

Як видно з таблиці, англомовні економічні афіксальні новотвори часто перекладаються шляхом описового перекладу, оскільки проблема правильного осмислення і перекладу нових слів пов'язана з тим, що в умовах сучасного технічного прогресу і розвитку суспільства жоден словник не може встигнути за виникненням і утворенням неологізмів. Вибір того або іншого способу відтворення неологізмів залежить від багатьох суб'єктивних чинників (особи перекладача, його досвіду, інтелекту, здатності оперувати абстрактними поняттями, обстановки під час процесу перекладу, а також стилю тексту). Проте, передусім, необхідно прагнути до того, щоб еквівалент англомовного неологізму максимально відповідав нормам і правилам мови перекладу (у нашому випадку – української).

«Типовими помилками під час перекладу неологізмів англомовної економічної терміносфери є пропуск справжніх неологізмів, заміна одного новотвору іншим, коментування несуттєвих ознак нової термінологічної одиниці» [1, с. 43]. Інколи жоден із способів відтворення англомовних новоутворень не є досконалим і не забезпечує абсолютно адекватного перекладу. При перекладі неологізмів важливу роль відіграє контекст, який є адекватним фоном для їх розуміння, запам'ятовування. Завдання перекладача – передати не тільки те, що сказано, але й як сказано. Саме це завдання викликає необхідність аналітичної стадії в перекладацькому процесі і дає підставу для подальшого вивчення процесу перекладу неологізмів.

Таким чином, найбільш поширеним способом перекладу англомовних економічних афіксальних термінів українською мовою є описовий переклад. Транскодування, калькування та декомпресія також є частотними способами перекладу. При відтворенні англомовних неологізмів економічної сфери українською мовою необхідно не лише використовувати перекладацькі прийоми, але й задіяти фонові економічні знання.

Література:

1. Воскобойник В. І., Купар М. С. Особливості перекладу англійських семантичних неологізмів англомовної економічної терміносистеми. *Науковий вісник Міжнародного університету. Серія «Філологія»*. Випуск 48. Том 1. 2021. С. 41–44.
2. Гармаш О. Л. Збалансованість процесу поповнення словникового складу сучасної англійської мови. *Вісник Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького*. Мелітополь, 2008. №1. С. 183–191. 14
3. Зацний Ю. А., Пахомова Т. О. Мова і суспільство: Збагачення словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2001. 243 с.

Pysanets Olha. Peculiarities of the translation of English economic affixed neologisms into Ukrainian

The article considers the peculiarities of the translation of affixed neologisms of the English economic terminology into Ukrainian. The most common way of translating English economic affixed terms into Ukrainian is descriptive translation, as well as transcoding, calque and decompression.

Key words: *economic term, neologism, translation, translation transformation, economic terminology..*

Academic supervisor – Valentyna Voskoboinyk, Candidate of Philological Sciences (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of Romance and German Philology

УДК 373.5.016:811.112.2]:004.087

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Віолетта Олегівна Пікалова

Науковий керівник – Юрій Олексійович Дзекун,
к. пед. н., доцент кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті розкрито питання використання електронних засобів навчального призначення у процесі викладання німецької мови, а також їх вплив на ефективність вивчення школярами іноземної мови.

Ключові слова: електронні засоби, німецька мова, фактор, метод, освітній процес.

Постановка проблеми. У даний час зовнішні зв'язки України все більше розвиваються, а інтерес до вивчення іноземної мови постійно зростає. Методи викладання німецької мови включають різні способи покращення діяльності в класі, включаючи електронні засоби навчального призначення.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей використання електронних засобів навчального призначення у процесі викладання німецької мови.

Виклад основного матеріалу. Актуальність питання використання електронних засобів навчального призначення у процесі викладання німецької мови зумовлена багатьма факторами. По-перше, посилення освітнього процесу ставить перед собою завдання пошуку засобів стимулювання інтересу до матеріалу та активізації активності учнів протягом усього уроку. Ефективним способом вирішення цієї проблеми є електронні засоби навчального призначення. По-друге, однією з найважливіших проблем навчання німецької мови є навчання усного мовлення, яке створює умови для розкриття комунікативних функцій мови. Це наближає процес навчання до умов реального спілкування та підвищує мотивацію вивчати іноземну мову [3, с. 20].

Власне, основна мета використання електронних засобів навчального призначення у процесі викладання німецької мови – підготовка школярів до автентичного життя в інформаційному суспільстві. Також для впровадження електронних технологій в освітній процес можна обрати такі педагогічні завдання: підвищення ефективності освітнього процесу; створення системи інтеграції областей знань; розвиток творчого потенціалу учнів; створення інформаційної культури у школярів [4, с. 100].

Серед існуючих видів електронних засобів навчального призначення у процесі викладання німецької мови використовують такі: комп'ютерні словники; електронну енциклопедію Encarta; автоматизовані навчальні курси з німецької мови; комп'ютерні мовні

гри; електронні тренажери; автоматизовані тестові системи; презентації Power Point. Безпосередньо використання даних електронних засобів передбачає різні форми роботи на занятті німецької мови [1, с. 98].

Звісно, сучасні школярі можуть швидко освоїти електронні пристрої та адаптувати їх відповідно до своїх потреб. Сучасні дидактичні електронні ресурси можуть допомогти підвищити мотивацію в учнів до вивчення німецької мови [2, с. 37].

Висновок. Отже, електронні засоби навчального призначення у процесі викладання німецької мови є засобами навчання, які активізують розумову діяльність школярів, а також роблять освітній процес привабливішим і цікавішим та є потужним стимулом для оволодіння мовою.

Pikalova Violetta. Use of electronic tools for educational purposes in teaching the German language

The article discusses the use of electronic teaching aids in the process of teaching the German language, as well as their impact on the effectiveness of schoolchildren's learning of a foreign language.

Key words: *electronic means, German language, factor, method, educational process.*

Academic supervisor – Yuri Dzekun, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Romance and German Philology

УДК 82.091:7.04

ТИПОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ ІНТРИГИ

Кристина Олександрівна Пінквас

Науковий керівник – Ольга Василівна Орлова, к. пед. н., доцент, доцент кафедри світової літератури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті розглядають різновиди інтриги як структурного елементу розгортання сюжетної дії та емоційного впливу на читача. Визначають принципи типології та прийоми інтриготворення.

Ключові слова: *інтрига, ретардація, довготривала інтрига, короткотривала інтрига, інтрига-жах, інтрига-загадка*

Сюжетна інтрига є одним із важливих літературних структурних формально-змістових елементів, який слугує засобом активізації читацької уваги до художнього тексту, виникненню діалогу між автором і читачем, справдженню читацьких очікувань. Сучасні літературознавці (К. Худик, А. Виклюк, А. Ортоні, А. Клор і Дж. Коллінс) акцентують увагу на дослідженні інтриги як сюжетного елемента, а також з огляду на

комунікативну природу літератури, здатну викликати психологічний, емоційний, естетичний відгук у читача. Теоретики літератури виокремлюють інтригу у залежності від літературного напрямку (романтичну, символічну), від авторської емоційності (комедійну, героїчну), від сюжетної дії (коротко- та довготривала, інтрига-загадка, інтрига-сюрприз).

Психологічний аспект розгляду інтриги доповнює цей ряд поняттями, пов'язаними із читацьким сприйняттям: атмосферна інтрига, хибна інтрига, драматична іронія, інтрига-проорокування, а також особливого значення надається ретардації та її різновидам: анулюванню сюжету, сповільненню та перериванню сюжету. Л. Кицак уважає, що тільки взаємозв'язок різноманітних авторських прийомів «можуть наділяти твір різними відтінками напруження та з кожним кроком вибудовувати непохитну зацікавленість твором» [2, с. 60].

Розповідна інтрига або довготривала (narrative / long-term suspense). формується протягом розгортання усього розвитку дії від початку твору, коли автор окреслює головну проблему чи загадку допустового викладення фактів-розгадок. Читачі прогнозують чи уявляють власні очікування чи здогадки, які або спростовуються ходом розвитку подій або підкріплюються. Роль письменника в очікуванні читачами розв'язки залежить від його власного задуму та від логіки головної інтриги. Існує різновид інтриги – короткотривалий (short-term suspense), розрахований на афект – сильну емоційну реакцію читача. Сприяє емоційному відгуку читача провокуючий, напружений, але короткий момент розповіді.

Інтрига-жах (horrific suspense) розрахована на емоційну реакцію читача, більш прямолінійну, ніж у попередніх різновидах формування інтриги у художніх творах. Використовується тоді, коли читач очікує появу жахливих моментів, або навпаки – коли не очікує. Ефект несподіванки багаторазово посилює інтригу, безумовно тоді, коли цього вимагає логіка розвитку сюжету та загальної концепції твору. П. Меріме, приміром, звертався до інтриги жахів виключно в інтересах історичного чи пригодницького сюжету, підпорядкованого не стільки емоційного впливу на читача, скільки міфологічному чи історичного контексту, як у новелі «Венера Ілльська».

Аналізуючи інтригу-загадку (mysterious suspense), звертаємо увагу на традиційність цього варіанту інтриги, оскільки він найчастіше зустрічається у детективних романах і трилерах. Загадка як прийом присутня в усіх видах літературних інтриг, проте у чистому вигляді характеризується навмисним приховуванням автором певних деталей, подій, характеристик у ході розвитку сюжету. Читач може лише створювати власні версії, будувати свої гіпотези.

Романтична інтрига (romantic suspense) пов'язана із любовним сюжетом, піднесеними почуттями героїв. Автор може утаємничувати предмет кохання, факти з минулого закоханих, сімейні проблеми.

Романтизована інтрига може мати усі вище перелічені прийоми: афект, загадку, драматичну іронію, пророкування тощо. Існує ще комедійна інтрига з популярною формою – драматичною іронією, коли читачу відомі деякі факти, яких не знають герої, що дає можливість споглядати за діями та реакцією персонажів протягом твору.

Приєм замовчування є одним із головних прийомів розвитку інтриги. Замовчування досягається завдяки приховуванню певних елементів сюжету, що робиться з метою збереження головної сюжетної таємниці чи таємницію Грою з читачем називають прийом інтригуючої паузи [3, с. 62], коли автор навмисно уповільнює розкриття інтриги. Подібні паузи використовує П. Меріме у новелі «Кармен», коли розповідач заглиблюється в описи власної мандрівки, а не в події, пов'язані із життям головних героїв – Кармен і Хосе.

Різновиди художньої інтриги виокремлюють у залежності від місця у розвитку сюжетної дії, від жанру, від нараторської та психологічної стратегії автора. Типологія інтриготворення допомагає зрозуміти авторську манеру побудови композиції, сюжету та хронотопу твору, його ідейний задум, емоційність і нараторську стратегію

Література:

1. Виклюк А. О., Худик К. Г. Особливості видів інтриги у романі Дена Брауна «Втрачений символ». Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31(70). № 4, Ч. 3. С. 201–208.
2. Кицак Л. Художня природа інтриги в детективах. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2014. № 7-8. С. 60–62.
3. Ortony A., Collins G., Clore A. *The Cognitive Structure of Emotions*, Cambridge : Cambridge University Press. 1998. 132 p.

Pinkvas Krystyna. Typology of literary intrigue

The article is devoted to the analysis of the literary fairy tale as a genre. The sources and general principles of the poetics of the modern literary fairy tale, particularly of a philosophical nature, are determined. Ukrainian translations of the work «Le Petit Prince» by Antoine de Saint-Exupéry are analyzed

Key words: *Antoine de Saint-Exupéry, a philosophical tale, "memory of the genre", translation.*

Academic supervisor – Olha Orlova, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature

УДК 81'25:811.111'373.612.2]:82.0-92

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ МЕТАФОР СУПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ

Олександра Дмитрівна Пошивайло
Науковий керівник – Вікторія Леонідівна Кравченко,
 к. філол. н., доцент, доцент завідувач
 кафедри англійської та німецької філології,
 Полтавський національний педагогічний університет
 імені В. Г. Короленка

У тезах описано специфіку застосування та особливості перекладу метафор в англійськомовних суспільно-політичних текстах

Ключові слова: *метафора, концепт, публіцистичний дискурс.*

Дослідження метафор сьогодні є важливим напрямом у наукових розвідках істориків, політологів, журналістів та філологів. Однак особливої уваги заслуговують політичні метафори як засіб ідеологічного впливу, що набуває особливої актуальності при аналізі сучасної англійськомовної публіцистики. У цій статті розглядаються особливості перекладу метафор з англійських суспільно-політичних текстів на українську мову.

П. Ньюмарк запропонував практичні поради щодо перекладу метафорики, виділивши кілька способів перекладу політичних метафор: збереження оригінального образу в мові перекладу; заміна образу мови оригіналу на типовий для мови перекладу, що відповідає культурному контексту; відтворення метафори через образне порівняння з урахуванням первинного образу; переклад метафори через образне порівняння з поясненням значення; описове відтворення змісту метафори; пропуск метафори, якщо вона необов'язкова; збереження метафори із уточненням значення для посилення виразності [5, с. 87 – 91].

Сучасна українська дослідниця О. Ясинецька пропонує переклад метафор здійснювати за концептуально-мовною моделлю, яка включає: визначення макроконцепту як контексту для вираження метафори оригіналу, зокрема перевірку на наявність алюзії; аналіз структурних та лексико-граматичних особливостей метафори оригіналу; виявлення лексико-семантичного підґрунтя метафори; добір відповідного лексико-семантичного змісту макроконцепту в мові перекладу; узгодження лексико-граматичного оформлення метафори з функціонально-семантичним змістом і макроконцептом, а також із концептуальною метафорою в перекладі [3, с. 332]. Отже, вибір способу перекладу метафор залежить від кількох факторів, зокрема від функції метафори в тексті, стилістичних особливостей, загального стилю тексту та мети перекладу. Основною проблемою під час перекладу неометафорики є культурні відмінності, оскільки певні метафори викликають різні асоціації або ж їх джерело у соціокультурі мови оригіналу має незначний вплив. При перекладі метафор-неологізмів важливо враховувати, чи є неологізм універсальним чи етноспецифічним, і наскільки можливо передати в перекладі образ і форму, запропоновані у мові оригіналу.

У політичному дискурсі метафора є потужним інструментом маніпулювання суспільною свідомістю, оскільки вона передає переносне значення, акцентуючи певні якості об'єкта чи ситуації та знижуючи помітність інших. Будь-яка метафора, застосована в політичному контексті, вважається «політичною». Як відзначає Я. Босман, у політичному дискурсі метафора виконує кілька ключових функцій.

По-перше, когнітивна функція, яка є основною, спрямована на обробку інформації. Для осмислення метафор при перекладі використовують механізми сприйняття, розпізнання, тлумачення, оцінки та розуміння процесу метафоризації, що сприяє створенню влучних суспільно-політичних метафор, які мають міжмовне та міжкультурне значення [4, с. 32 – 33].

По-друге, номінативна функція: метафора слугує для фіксації знань про навколишню реальність, особливо коли певні явища не мають загальноприйнятих назв або таких, які автор вважає доречними. У таких випадках метафора використовується як для найменування явища, так і для передачі його характеристик.

По-третє, комунікативна функція: метафора забезпечує передачу інформації у стислій та зрозумілій формі. Інші важливі функції включають прагматичну (переконання), описову, гіпотетичну, моделюючу, евфемістичну та функцію популяризації. Метафора дозволяє створити модель світу, визначити зв'язки між її елементами, а також передавати інформацію непрямим шляхом, якщо автор не бажає називати її прямо. Прагматична функція, або функція переконання, є особливо важливою для дослідників, які аналізують використання метафор у політичному дискурсі, оскільки вона має сильний вплив на реципієнта.

Як зазначає Я. Босман, «метафора не лише передає позитивну чи негативну оцінку певного явища, а й сприяє формуванню в реципієнта погляду на це явище з конкретної перспективи, запропонованої самою метафорою» [4, с. 34]. Таким чином, навмисне використання метафоричних виразів для переконання реципієнта стає ключовою функцією метафори. Важливим є й те, що вибір певної метафори може впливати на формування погляду на обговорювану тему. Наприклад, американські політики, говорячи про економіку різних країн, часто застосовують «живі» метафори, як-от *healthy, ailing, infant, parent*. У випадку ж конкретного ринку надається перевага «неживим» метафорам, як-от *float, buoyant, bounce back, rebound*. Такі метафори дозволяють розглядати економіку як організм, що діє за власними законами, але підконтрольний як живий суб'єкт. Метафора робить політичну мову не лише зрозумілою, а й незабутньою, адже однією з головних функцій політичного дискурсу є вплив [4, с. 46]. Метафори також здатні впливати на процес прийняття рішень.

Дослідник А. Худолій зазначає, що метафора є одним із найвиразніших лексико-стилістичних засобів динаміки мовних змін у

сучасних суспільно-політичних текстах, формуючи основні схеми для концептуалізації досвіду та пізнання світу. О. Чадюк досліджує культурологічні та метафоричні аспекти виборчих кампаній [1; 2].

Так, використання метафор у суспільно-політичних текстах дозволяє робити інформацію більш доступною, спрощуючи складні політичні явища або процеси для широкої аудиторії. Політичні висловлювання часто складні, тому метафора стає ефективним інструментом для донесення ідей. Розуміння функцій метафори у політичному дискурсі та використання відповідних прийомів для перекладу метафор-неологізмів сприятиме появі нових влучних суспільно-політичних метафор, що матимуть міжмовне та міжкультурне значення.

Література:

1. Худолій А. О. Динаміка функціональних змін у мові американської публіцистики кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... к. філол. н. : 10.02.04. Київ, 2004. 278 с.
2. Чадюк О. М. Культурологічні й метафоричні аспекти виборчої кампанії. *Система і структура східнослов'янських мов*. Київ, 2003. 239 с.
3. Ясинецька О. А. Нові метафори американського політичного дискурсу та їх переклад українською мовою. *Київ : наук. журнал*. 2007. С. 332–338.
4. Bosman J. Persuasive effects of political metaphors. 1987. 113 p.
5. Newmark P. Approaches to Translation. Oxford : Pergamon Press, 1981. 200 p.

Poshyvailo Oleksandra. Features of the translation of English metaphors in social-political texts

The theses describe the specificity of the application and translation of metaphors in English-language social and political texts

Key words: metaphor, concept, journalistic discourse.

Academic supervisor – Viktoriia Kravchenko, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of English and German Philology

УДК 821.09(477)(092)ЖАДАН

**ТЕМА «МАЛЕНЬКОЇ ЛЮДИНИ» І ВІЙНИ В РОМАНІ СЕРГІЯ ЖАДАНА
«ІНТЕРНАТ»**

Еліна Андріївна Прілоус,

Ганна Іванівна Радько

У пропонуванних тезах окреслено особливості творчого дискурсу Сергія Жадана.

Ключові слова: літературний процес, інтелектуальний потенціал, рубрика, часопис.

Роман «Інтернат» Сергія Жадана розглядає складні питання ідентичності, лояльності та етики в умовах війни через призму життя "маленької людини". Паша, головний герой, уособлює життєву установку "я ні за кого, я поза політикою", яка є основною у романі для розуміння його дій, вчинків та думок.

Паша, викладач української мови, намагається уникати політики та конфліктів, ставлячи себе осторонь від великих ідеологічних битв, які розгортаються навколо нього. Його життя до війни було відносно простим та зрозумілим, зосередженим на особистих та професійних справах. Однак, війна змушує його переоцінити свої погляди і позиції. Паша часто повторює, що він "ні за кого", що він просто хоче жити своїм життям і не втручатися у політичні суперечки. Ця позиція відображає страх перед невизначеністю і бажання зберегти свою безпеку в умовах хаосу. Війна примушує Пашу зустрітися з реальністю, яку він намагався ігнорувати. Коли його племінник Сергій опиняється в інтернаті на окупованій території, Паша змушений ризикнути своїм життям, щоб врятувати його. Це подорож стає для Паші не лише фізичною мандрівкою, але й духовною та моральною трансформацією.

Поняття "своїх" та "чужих" у романі значною мірою залежить від контексту та ситуації. С. Жадан показує, як війна розмиває межі між "своїми" та "чужими", роблячи ці категорії відносними. Головний герой роману намагається не визначати людей навколо себе як "своїх" чи "чужих". Він бачить у кожній людині, яку зустрічає на своєму шляху, не ворога чи союзника, а просто людину зі своїми проблемами і страхами. Це видно в його взаємодіях з іншими персонажами, такими як солдати, місцеві жителі та біженці.

Дослідниця поетики роману Ярослава Тимошук теж наголошує, що однією з провідних проблем твору є питання ідентичності. Паша усвідомлює, що війна загострює питання його власної ідентичності. Мандрівка до Інтернату і назад стає способом зрозуміти, ким він є і що значить бути "своїм". У цьому контексті, "свої" для Паші це ті, з ким він поділяє не політичні погляди, а людські цінності та переживання [див.:4].

Роман "Інтернат" показує, як нейтралітет Паші піддається випробуванню в умовах війни. Головний герой, намагаючись залишитися осторонь політики, стикається з реаліями, які змушують його переглянути свої життєві установки. Поняття "своїх" та "чужих" для Паші перестає бути чітким, і він починає бачити світ складнішим та менш визначеним. Ця трансформація робить Пашу більш емпатійним і

відкритим до інших, незалежно від їхньої політичної приналежності чи національності.

Ось кілька цитат з роману "Інтернат" Сергія Жадана, які ілюструють проблеми Паші та його погляди на війну, ідентичність та політику:

Про нейтралітет та уникання політики:

«- Ти шо, справді вчитель? – не витримає Віра.

- Учитель.

- Учитель чого? – допитується Віра.

- Просто вчитель» [1, с. 110];

«- Слухай, - знову не витримає вона. – Ну ладно я. У мене робота така. А ти чого раніше не забрав? Ти ж бачив, що тут робиться. Ти телевізор дивишся?

- Не дивлюсь, - говорить Паша. – І політики не люблю» [1, с. 111–112].

Про поняття "своїх" та "чужих":

«Де вони, до речі? – думає Паша, короткозоро роззираючись довкола. Де взагалі бодай хтось? Рештки снігу на даху, кручені дерева віддалік, небо осуджено осідає згори» [1, с. 60];

«Може, повернули в інший бік? – припускає Паша й тут-таки бачить унизу першого. Стоїть просто навпроти під'їзду. Дивиться просто вгору. Себто просто на них. Побачив, думає Паша, він нас побачив. Але той, унизу, повертається вбік, чекає на своїх. Свої швидко підходять. Троє, здається, троє. Зі зброєю» [1, с. 109];

«-Все, - говорить, - далі не поїду.

- Та шо ти? – заохочує Паша.

- Там військові, - крутить головою водій. – Не поїду.

- Я поговорю з ними, - заливає Паша. – Не бійся, там свої.

- Ні, - рішуче мотає головою водій. – Ідіть пішки» [1, с. 293–294].

Про зустрічі з різними людьми під час війни:

«Ладно, каже, учителю, не бійся, не віддамо твою школу, захистимо, каже. Будеш далі вчити дітей.

-А це хто? – киває кулеметник на портрети.

- Поети, - відповідає Паша невпевнено.

- Хороші?- сумнівається кулеметник.

- Мертві, - говорить Паша про всяк випадок.

- Правильно, - сміється кулеметник, - хороший поет - мертвий поет» [1, с. 25];

«Паша забирає зі столу зошити, кидає до рюкзака і, вже виходячи, чіпляється поглядом за пораненого, якого покладали під фарбованою батареєю: дві ворсисті ковдри з уже підсохлими плямами крові, згори старий затяганий спальник (...) думає Паша, худа бліда рука, покрита рідким волоссям, виглядає так неприродньо на тлі пофарбованої з літа шкільної підлоги, на тлі парт і дошки, і ця рука хапається за спальник, хапається, боячись його відпустити, ніби спальник – це те останнє, що пов'язує її з життям» [1, с. 25–26].

Про ідентичність та внутрішню трансформацію:

«Боїться, здогадується Паша, злякався гнома з макаронами. Господи, що я від нього хочу – йому ще чотирнадцяти немає. Ясно, що боїться.

- Саш, - говорить Паша спокійно, ніби все гаразд, - треба зайти, раптом хтось лишився.

- А якщо там хтось із цих? – питає малий. – Місцевих, - додає.

- Ну а якщо там Ніна? Або ще хтось із ваших? – наполягає Паша. – А ми підемою навіть не подивимось.

- Ну а якщо вони вже пішли? – припускає малий. – Якщо Валеру справді в госпіталь забрали?

- Не вірю, відповідає на це Паша. – Доки сам не побачу – не повірю» [1, с. 175–176];

«Мені подобається, як він тепер говорить, як розмовляє зі мною. Раніше він говорив так, ніби за щось вибачався. Було незручно – і йому, і мені. Хоча за що йому вибачатись? Йому вибачатись немає за що» [1, с. 327].

Про спроби уникнути конфлікту і реальність війни:

«Ось два натовпи стоять один навпроти другого – два тлуми мокрих і лютих пасажирів, на порожній автобусній зупинці, і розділяє їх лише сто метрів густого й вогкого січневого повітря. Стоять і не знають, чого чекати один від одного, про що один із один говорити» [1, с. 252];

«Військові зосереджені, спокійні. Ніхто не кричить. Ніхто нікого не сварить. Усі готуються до війни, яка триває далі. Кожен планує повернутись додому, всі люблять повертатись» [1, с. 334].

Ці цитати відображають внутрішню боротьбу Паші, його намагання залишатися нейтральним і поза політикою, але поступово під впливом реалій війни еволюціонує.

Видавці представили роман Жадана "Інтернат" як головний твір про війну рф на сході України. Однак, це більше твір про психологічну відірваність, відчуженість від своєї країни, яка стосується як населення в цілому, так і окремих осіб, що опинилися в зоні військового конфлікту.

Таким чином, великим символічним "Інтернатом" у романі стає вся територія, де тривають воєнні дії.

У поетичній збірці "Життя Марії", яка опублікована 2015 року, письменник зосередився на почуттях, станах ліричних героїв, які намагаються втекти від війни. Персонаж нового прозового твору Сергія Жадана, учитель української мови та літератури Паша, також спрямовується на утечу, але не фізичну – він занурює себе в утечу внутрішню, уникаючи новин і відмовляючись від покидання звичних меж місця проживання. Це виявляється своєрідним нейтралітетом, який він обирає, відчужуючись від усього, що знаходиться за межами його звичайного "кокону", зібраного зі страху перед вибором. Фізична інвалідність Паші – уроджене пошкодження правої руки – звільняє його від військової служби чи мобілізації, але водночас підкреслює його відчуженість від активних дій. Ця відчуженість знаходить відображення у його мовній поведінці. Переходячи на російську мову в повсякденному спілкуванні, Паша ніби дистанціюється від української ідентичності, яку він має проповідувати як учитель. Порівняння української мови з латиною – мертвою мовою класичної освіти – підкреслює духовну спустошеність персонажів, що опинилися в умовах війни. Паша уникає відповіді, говорячи: "Усього трохи". Загалом, Паша може бути охарактеризований як тип аморфного чоловіка, такої собі непомітної людини другого плану, що особливо помітно в межових ситуаціях, наприклад, у епізоді втечі з вокзалу містечка, яке готували до передачі ворогові. «... Це ж відповідальність, це ж яка відповідальність – вести в темряві маловідомих людей у незрозумілому напрямку. Паша до того не звик. Він навіть за свій клас не відповідав, звик списувати все на дитячу ініціативу та самотійність. І вдома ні за що не відповідав. Удома за все відповідала сестра. А коли сестри не було, то й відповідати за щось особливої потреби не виникало. А тут раптом ціла купа жінок, дітей та інвалідів, яких треба кудись вести» [1, с. 95].

Також цю особливість Паші можна помітити у тому, що він відкладає «на потім» дійсно важливі рішення, на прийняття яких потрібна рішучість. Наприклад, він не поспішав вивести свого племінника Сашу з інтернату, поки туди не повернулись окупанти. Щодо його роботи, то Паша залишався бюджетником, який не ризикує порушити послідовність трудової діяльності, зафіксовану в трудовій книжці, і не переїжджав з тимчасово окупованого міста. Його поведінка відображає хворобливий стан, який є характерним для мешканців території, де ведеться війна. Схожі риси можна відзначити і у фізрука інтернату Валерія Петровича, який сумнівається у власних силах і ностальгує за «великою країною», що вирішує за нього усі питання. В основі тексту Сергій Жадан поклав події відходу українських військових з Дебальцевого у лютому 2015 року. Автор уникає згадок про місто, сторони конфлікту чи кольори їхніх прапорів. Єдине, що він залишає – це загадкові натяки і нечіткі контури. Така розмитість може бути

зумовлена, як вважає літературознавець Богдан Пастух, бажанням «підлаштувати» текст для іноземних перекладів. Він порівнює це з поезією Жадана про вояків УПА, де вони просто називаються повстанцями, не вказуючи на їхню національність або приналежність до армії. Такий підхід дозволяє кожному читачеві згадати історію під свій власний світогляд, незалежно від національності. Однак, є сумніви щодо доцільності використання такого «прийому», особливо коли автор хоче показати конкретний біль в конкретній ситуації – в конкретній війні в конкретній країні.

У романі «Інтернат» Сергій Жадан також звертається до проблеми взаємин між батьками та дітьми, особливо у спілкуванні між поколіннями. Сам твір розпочинається з конфлікту, який дає розуміння читачам, чому маленький Сашко не сприймає і не приймає свого збентеженого дядька:

- *Поїдь, забери його, - кричить старий.*
- *Її син, - відгукується Паша у відповідь, - хай сама забирає.*
- *Він твій племінник, - нагадує старий.*
- *І що?*
- *Він мій онук [1, с 7].*

Подорож Паші, яку він розпочинає неохоче, стає основною сюжетною лінією роману. Ця мандрівка символізує процес духовного очищення та переосмислення, своєрідну покуту за його попередню позицію "невтручальності", яка виступала як форма захисної реакції на небезпеку. У символічному сенсі ця подорож перетворюється на занурення в "Підземне Царство", що асоціюється з шахтою, натякаючи на реальний регіон, згаданий автором. Ця метафорична шахта стає місцем пошуку духовних "корисних копалин" для відновлення душевної цілісності Паші. Таким чином, його мета — не лише врятувати свого племінника Сашу, який у романі постає як альтер-его Паші, а й знайти самого себе. Провідником на цьому шляху виступає іноземний журналіст Пітер, який допомагає Паші перетнути лінію фронту, що в контексті можна інтерпретувати як перехід у потойбічний світ. У кінці подорожі Пітер також допомагає йому повернутися назад. Цікавим є те, що першим місцем їхньої зупинки стає будівля під назвою «Парадіз», де перебувають військові.

Ця назва, поділяємо зауваження Олександра Харчука, має іронічний підтекст, адже автор через алюзії на перше коло пекла (з творів Данте) висміює цей "рай". Надалі, протягом трьох днів, Паша поглиблюється у ще складніші й небезпечніші "кола" внутрішніх та зовнішніх випробувань. Функцію локальних провідників (Харонів) на новий рівень «пекла» виконуватимуть колоритний таксист за прізвиськом Ігуана, що перевозить людей і "домовини", а також вожатий Альоша, який виводить біженців із містечка, з якого відступають наші війська. Цікаво, що всі ці «Харони» раптово зникають із з'явою загрози: Пітер – коли військові починають шукати стукача в будівлі «Парадізу»,

таксист – як тільки він довозить бідолаху до пункту призначення, Альоша – відразу після перших вибухів на дорозі. За свої послуги «Харонам» Паша платить – двом останнім грішми, а іноземцеві – такою-сякою зміною власного «нейтралітету» [див. : 5].

Однак "еволюція" Паші, здається трохи штучною – його "альфа-якості" раптово прокидаються, і він вже нахабно спілкується з окупантами, дбає про те, щоб усі біженці на вокзалі отримали їжу. Однак ці зміни у поведінці Паші викликані переважно зовнішніми факторами – наприклад, рішучою позицією Ніни, директорки інтернату, яка не дозволяла зняти з будівлі прапор своєї країни (пізніше цю жінку вб'ють терористи), а також розумним оцінюванням ситуації Саші, маленьким племінником Паші Сашею. Так, Паша досі не керує, а лише реагує на вплив людей та обставин, іноді навіть виглядає занадто беземоційним.

На думку Назара Данчишина, «Можливо, так Сергій Жадан намагається реалізувати естетичну програму драматурга Моріса Метерлінка, яка висловлена, зокрема, в есе "Скарб смиренних". Згідно з цією програмою автор має на меті показати вплив зовнішніх сил і долі (фатуму) на своїх персонажів. Вони, по суті, стають ляльками у руках обставин. Таким чином вони набувають вигляду осіб, які, здається, безупинно слідкують за вимогами обставин і сцен, які вигідні силам вищим (або чинникам сили). У романі «Інтернат» цей момент чітко проявляється через поведінку безпритульного пса, який спочатку шукає тепло біля Паші, але потім підкуплений ковбасою, запропонованою окупантами, переходить на їхній бік. Це – символ зміни традиційного уявлення про вірність тварини, яка підкреслюється зрадою конкретного собаки та посилається на загальну тему хиткої лояльності». [3].

Також дослідник проводить паралелі з типовими для екзистенціалізму межевими ситуаціями та проблемою вибору роману Сергія Жадана «Інтернат» з романом Альбера Камю "Чума". Так, погоджуємось: персонаж Паша, учитель за фахом і трудовою діяльністю, частково має спільні риси з персонажем Раймоном Рамбером, журналістом. «Обидва вони вирушили в ті місця, звідки, як виявилось, немає виходу – обоє опинилися в замкненому просторі несподіваного карантину (як відомо, у творі француза чума також асоціюється з війною – в кінцевому підсумку і чума, і війна справляють однаковий ефект екзистенційної загрози). Мабуть, найсильніший момент у творі Жадана – сцена в лікарні з описами смерті і переживань, спричинених небезпекою загинути» [3].

У підсумку, хто ж несе відповідальність? Усі. Сергій Жадан пояснює своє послання в інтерв'ю для BBC: «Насправді це відношення не тільки з Донбасом, а з нашим усім постколоніальним суспільством, де є певна невпевненість, настороженість, відчуття відокремленості від суспільства, від країни взагалі. Коли ти є, країна є, і ваші інтереси не збігаються, а навіть конфліктують. Це явно нездорова ситуація, коли в

твій власній країні ти відчуваєш себе зайвим елементом. Це очевидно неправильно» [2].

І в нас викликає неоднозначне судження роман Сергія Жадана «Інтернат», в якому, за словами Паші, «нікого не шкода». Ймовірно, тому в романі немає чіткої, екзистенційно значущої розділової лінії на Добро і Зло. Чи можливо уникати такої позиції? Чи несе перспективу, світло цей текст? Чи заглиблюється автор у причини російсько-української війни? Питання є, над якими замислюємося і в подальшій роботі над романом спробуємо відповісти.

Література:

1. Жадан Сергій. Роман «Інтернат» (2017 рік). Видавництво «Meridian Czernowitz», 2023 рік. 335 с.
2. Жадан, Сергій для BBC News Україна. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-42185504> (6 грудня 2017).
3. Данчишин, Назар. В інтернаті «нікого не шкода». Рецензія на роман Сергія Жадана. <https://artefact.org.ua/artefact-libroom/v-internati-nikogo-ne-shkoda-retsenziya-na-roman-sergiya-zhadana.html> (21 січня 2018)
4. Тимощук Ярослава. Сергій Жадан. Поет вищої ліги: Письменник Сергій Жадан – про пошук ключиків до реальності, народну любов та фанатизм, без якого неможлива творчість. Creatives 2018. <https://zhadan.creatives.media/3/> (13 липня 2020). 92
5. Харчук Олександр. Огляд роману Сергія Жадана «Інтернат». Друг Читача. https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/50598/ (9 червня 2020).

Prilous Elina, Radko Hanna. The issue of "the little man" and war in the novel of Serhii Zhadan "Boarding school"

The proposed theses outline the features of Serhii Zhadan's creative discourse.

Key words: literary process, intellectual potential, rubric, journal.

Elina Prilous, master's degree student of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Faculty of Ukrainian Philology and Journalism

Hanna Radko, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Literature

УДК 373.5.016:811.111]:001.895

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ПОНЯТТЯ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ

АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Ігор Васильович Прощук

Науковий керівник – Ірина Миколаївна Тимінська,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У тезах схарактеризовано специфіку власного досвіду автора щодо інтегрованого навчання англійської мови в закладі загальної середньої освіти Полтавщини. Проаналізовано авторські підходи на уроках різних типів.

***Ключові слова:** предметно-мовна інтеграція, міжкультурна комунікація, мовна освіта; міжкультурна компетенція.*

Інтеграційні процеси, що є найважливішим вектором руху науки в сучасному світі, стали потужним стимулом розвитку інтеграційних тенденцій в освіті, що знайшло відображення в розробці освітніх моделей, націлених на синергетичний ефект навчального процесу. Звернення до ідей синергізму в навчанні іноземних мов «дозволяє переосмислити актуальну практику розвитку лінгвістичної освіти у логіці розуміння людини, мови, освіти та культури». Синергетичний підхід може розглядатися як інноваційний ресурс, орієнтований на «конструктивну, якісну та стійку модернізацію лінгвістичної освіти, що забезпечує збереження його наступності та адекватності соціокультурної ситуації не лише у короткостроковій, а й у довгостроковій перспективі».

Одним із шляхів реалізації синергетичних тенденцій у мовній освіті стала методична модель предметно-мовного інтегрованого навчання (Content and Language Integrated Learning – CLIL), розроблена європейськими методистами та отримала протягом порівняно короткого періоду ґрунтовне теоретичне обґрунтування та практичну реалізацію не тільки в Європі, а й далеко за її межами. В останні роки ідея предметно-мовної інтеграції знайшла живий відгук і в українських закладах освіти, насамперед у навчанні студентів немовних спеціальностей. У підготовці фахівців лінгвістичного напрямку предметно-мовне інтегроване навчання практично не представлено.

Тим часом актуальність предметно-мовної інтеграції у навчанні студентів-лінгвістів обумовлена таким соціально значущим фактором, як завдання підготовки випускників вузів до трудової діяльності, що стоїть перед сучасною освітою, в умовах, коли наростає швидкість міжнародних соціально-економічних процесів диктує високі вимоги до знань, умінь, особистісних характеристик та професійним якостям молодого спеціаліста.

Так, постановка проблеми необхідності предметномовної інтеграції в навчанні студентів-лінгвістів викликана протиріччям між об'єктивно існуючою потребою у фахівцях лінгвістичного профілю,

здатних до варіативної професійної діяльності, та відсутністю технологій, що передбачають диверсифікацію професійних можливостей випускників мовних вишів. Дослідники виділяють ряд параметрів, які є підставою для визначення особливого статусу моделі CLIL у загальній системі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови.

Зазначаємо, що на попередніх етапах акцент зазвичай ставився або на навчанні мови з використанням елементів контенту (ESP, CBLT), або на вивченні контенту при повному мовному зануренні (immersion), у той час як предметно-мовне інтегроване навчання передбачає одночасне оволодіння знаннями у предметній області та вміннями оперувати цими знаннями іноземною мовою. Цей двоякий фокус забезпечує баланс двох компонентів, жоден з яких не має переваги над іншим. Цільовою установкою при такому навчанні є формування білінгвальної компетенції у предметній галузі

Proshchuk Ihor. Retrospective analysis of the genesis of the concept of integrated teaching of English for professional purposes in the home methodology of teaching foreign languages

The theses characterize the specifics of the author's own experience with regard to the integrated teaching of the English language in the general secondary education institution of the Poltava region. The author's approaches in lessons of various types are analyzed.

Key words: *content-language integration, intercultural communication, language education; intercultural competence.*

Academic supervisor – Iryna Tyminska, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 373.5.016:811.112.2]:004.087

ВИКОРИСТАННЯ АУДІО- ТА ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ ІЗ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Єлизавета Сергіївна Путівцева

*Науковий керівник – Юрій Олексійович Дзекун,
к. пед. н., доцент кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

Статтю присвячено особливостям використання аудіо- та відеоконтенту під час навчання німецької мови

Ключові слова: *мовна навичка, контент, німецька мова.*

Використання аудіо- та відеоматеріалів на уроках німецької мови є не лише засобом навчання, але й потужним інструментом для

створення захоплюючого та результативного навчального процесу. Переваги використання таких матеріалів на уроках німецької мови важко переоцінити.

Перш за все, вони підвищують мотивацію до вивчення мови. Під час перегляду відео або прослуховування аудіозаписів учні активно взаємодіють з мовою, оскільки спрямовані на розуміння контексту та спілкування.

Крім того, використання аудіо- та відеоматеріалів допомагає розвивати навички аудіювання та говоріння. Учні навчаються розрізняти різні акценти, темп мовлення та інтонацію, що сприяє покращенню їхньої власної вимови та розумінню на слух.

Важливим аспектом є також знайомство з автентичною мовою та культурою. Шляхом перегляду відеоматеріалів учні отримують можливість зануритися в атмосферу німецькомовного середовища, відчувати його особливості та нюанси, що робить їхнє навчання більш глибоким та цікавим.

Завдяки використанню різноманітних аудіо- та відеоматеріалів учні розширюють свій кругозір, ознайомлюючись з різноманітними темами та аспектами життя німецькомовних країн.

Крім того, такий підхід сприяє розвитку критичного мислення учнів. Вони навчаються аналізувати та оцінювати інформацію, що міститься у відео або аудіозаписах, роблячи власні висновки та висловлюючи свої думки.

Рибалка Н. В. виокремлює три види діяльності з аудіо- та відеоматеріалами:

- до перегляду;
- під час перегляду;
- після перегляду [1, с.237].

Допереглядові види діяльності в навчальному процесі відіграють важливу роль у підготовці студентів до активного перегляду відеофільмів. Основна мета цих видів роботи полягає у стимулюванні уваги та підготовці студентів до ефективного сприйняття матеріалу. Важливим аспектом є опитування студентів щодо можливого змісту фільму, обговорення назви та робота над лексикою, що допомагає у підготовці до зрозуміння мовного матеріалу.

Під час перегляду відеофільму використовуються різноманітні види діяльності, спрямовані на сприяння фактичному перегляду та максимізацію засвоєння інформації. До них входить спрямоване прослуховування, збір інформації, переривання показу фільму для безпосереднього обговорення його змісту чи самого тексту. Також доцільно використовувати вправи на передбачення подальшого розвитку подій, виконання завдань, пов'язаних з відеоінформацією, мовною інформацією, сюжетом та героями фільму, а також повторний перегляд фрагментів фільму.

Важливо враховувати, що обрані види діяльності повинні відповідати тематиці та змісту конкретного відеофільму, а також максимально сприяти активному інтелектуальному залученню студентів до процесу навчання. Тільки такий підхід гарантує ефективну підготовку студентів до аналізу та розуміння відеоматеріалу.

Після перегляду відеофільму з'являються різні можливості для застосування отриманої інформації та вражень. Використовуючи ці можливості, учні можуть розвивати як усне, так і письмове володіння мовою фільму. Для цього існує ряд різноманітних видів діяльності, які можна проводити як на заняттях, так і самостійно вдома.

Під час занять учителі можуть використовувати різні методики, такі як різноманітні опитування, заповнення інформаційних таблиць та опис головних героїв. Учні також можуть виокремлювати певні сцени з сюжету та детально їх описувати, переказувати сюжет, анотувати його зміст або розвивати альтернативні закінчення. Проведення дискусій, порівняння та виділення головних проблем фільму також сприяють у розумінні та аналізі.

Самостійна робота вдома дозволяє учням ще більше поглибитися у фільмову тематику. Вони можуть письмово передати зміст фільму, висловити свої враження, скласти інтерв'ю або підготуватися до рольових ігор та дебатів. Додатковий матеріал з інтернету може бути використаний для розширення знань, наприклад, для підготовки доповіді або реклами продукту, що представлений у фільмі. Учні також можуть організувати проєкт, який допоможе їм глибше розібратися у вивченій темі та застосувати отримані знання на практиці.

Література:

1. Рибалка Н. В. Дидактика роботи з відеоматеріалами у процесі вивчення німецької мови. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2021. № 1(21). С. 236–241. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2021/1/28.pdf>

Putivtseva Yelyzaveta. Use of audio and video materials in German language lessons

The article is devoted to the peculiarities of using audio and video content during German language learning

Key words: *language skill, content, German language.*

Academic supervisor – Yuri Dzekun, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Romance and German Philology

УДК 821.09(410)БРОНТЕ:[81:316.77

**МОВНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У РОМАНАХ
ЕМІЛІ БРОНТЕ**

Михайло Юрійович Рахно,

Валентина Сергіївна Усяка

У статті окреслено спектр мовних засобів, що вибудовують комунікативний портрет жіночих образів у романах Емілі Бронте

Ключові слова: Емілі Бронте, комунікативний портрет, психологічна характеристика.

У своєму художньому дискурсі відома авторка Емілі Бронте послуговується розлогим інструментарієм мовних засобів для паспортизації персонажів. Укажемо серед них на стилістичні та граматики-стилістичні.

Парцеляція у творі Емілі Бронте виконує роль як стилістичного, так і текстоформуючого прийому. Різноманітність парцеляційних конструкцій у романі «Буремний перевал» посилює вплив на читача, наголошує на певному висловленні. Також використання парцеляції визначається прагненням авторки до односкладності вираження своїх думок. Парцеляція, будучи текстовою конструкцією, прийомом організації тексту в Емілі Бронте, займає основне місце у побудові речень, що повністю відбиває її стиль письма.

Письменниця використовує різні експресивні синтаксичні засоби, які призначені для втілення її авторського задуму – донести до читачів основну думку. Слід підкреслити, що парцеляційна конструкція – це єдина структура речення, в якій базова частина і парцеллят за змістом свого висловлювання взаємопов'язані і мають такі характеристики, як поєднання, інформативність та експресивність. Частини парцеляційної конструкції утворюють єдність і можуть бути представлені двома і більше висловлюваннями.

Основна функція парцеляту, порівняно з базовою частиною, – її інформативність. Саме парцелят несе у собі важливу з авторської точки зору інформацію, деталь висловлювання, яка передає певний зміст:

«The worthy woman bustled off, and I crouched nearer the fire; my head felt hot, and the rest of me chill: moreover, I was excited, almost to a pitch of foolishness, through my nerves and brain. This caused me to feel, not uncomfortable, but rather fearful (as I am still) of serious effects from the incidents of to-day and yesterday. She returned presently, bringing a smoking basin and a basket of work; and, having placed the former on the hob, drew in her seat, evidently pleased to find me so companionable» [2] / «Гідна жінка кинулася геть, а я присів ближче до вогню; голова мені стала гаряча, а решта мене холодила: я був схвильований, майже до дурниці, через мої нерви та мозок. Це змусило мене відчутти не дискомфорт, а скоріше страх

серйозних наслідків інцидентів сьогодні та вчора. Невдовзі вона повернулася, приніши миску для куріння та кошик із роботою; і, поставивши першу на плиту, втягнулася в своє крісло, очевидно, задоволена тим, що знайшла мене таким товариським» [1].

Будь то одне слово наступне за базовою частиною або більше, цього буде достатньо для того, щоб створити основну думку всієї парцеляційної конструкції в цілому. Авторка цим оцінює інформацію за рівнем її важливості, виявляючи своє ставлення до неї. За допомогою виділення основної думки письменниця відтворює усне мовлення, а саме основну форму організації розмовного стилю, яка має свої специфічні ознаки: паузи, повтори слів/речень (фраз), розриви словосполучень, додавання вставних конструкцій, неусвідомлені мовні помилки. Тобто по суті відбувається порушення синтаксичної норми структури речень, а іноді з'являється і порушення логічного процесу мислення.

«*I shall bid father good-night first*», said Catherine, putting her arms round his neck, before we could hinder her. The poor thing discovered her loss directly – she screamed out – «*Oh, he's dead, Heathcliff! he's dead!*» And they both set up a heart-breaking cry» [2] / «Спершу я скажу татові «на добраніч», – мовила Кеті, оповиваючи руками його шию перш, ніж ми встигли її спинити. Бідолашна одразу зрозуміла, що сталося – вона скрикнула: «О, він мертвий, Гіткліфе, він мертвий!» – і вони обоє залилися слізьми [1].

Особливостями розмовного стилю є невимушеність, безпосередність та непередбачуваність до спілкування (немає можливості заздалегідь обміркувати висловлювання), уривчастість, емоційна забарвленість та спонтанність жіночого висловлювання. Слід зазначити те що, що саме спонтанність у розмовній мові призводить до появи парцеляційних конструкцій.

Отже, парцеляція є поширеним прийомом, що з точки зору стилістики зміцнює мовний паспорт персонажів творів Емілі Бронте.

Література:

1. Бронте Е. Буремний перевал. Бібліотека української літератури. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/world/printitzip.php?tid=1311>.
2. Bronte E. Wuthering Heights. Penguin Popular Classics, 1994. 279 p. URL: <https://www.gutenberg.org/files/768/768-h/768-h.htm>.

Rakhno Mykhailo, Usiaka Valentyna. Lingual means of creating women's images in Emily Bronte's novels

The article outlines the range of lingual means that build a communicative portrait of female images in the novels of Emily Brontë

Key words: Emily Brontë, communicative portrait, psychological characteristics.

Mykhailo Rakhno, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology;

Valentyna Usiaka, master's degree student of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Education and Research Institute of Foreign Languages

УДК 821.09(44)БОМАРШЕ:[82.091:7.049.2

ФІГАРО ЯК СИМВОЛ СУСПІЛЬНОЇ САТИРИ

Елеонора Сергіївна Репецька

Науковий керівник – Наталія Іванівна Тарасова,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті проводиться аналіз комедійної п'єси П'єра-Огюстена Карона де Бомарше «Севільський цирульник», зосереджуючись на сатиричному зображенні суспільних і соціальних відносин. Головний герой Фігаро виступає як образ гострої критики суспільної структури XVIII століття, що використовує сатиру для викриття корупції, нерівності та несправедливості. Фігаро виявляє типаж дотепного і винахідливого героя, здатного протистояти несправедливості через своє вміння маніпулювати обставинами на власну користь. Його роль як "простолюдина, що кидає виклик аристократії" актуалізує соціальні проблеми того часу і підкреслює близькість із сучасними реаліями.

Ключові слова: *Фігаро, сатиричний аналіз, суспільна нерівність, соціальна критика, класицизм, просвітницький реалізм.*

П'єр-Огюстен Карон де Бомарше, відомий французький драматург XVIII століття, створив «Севільського цирульника» в період активних соціальних змін, коли ідеї Просвітництва готували ґрунт для критики старих феодальних структур і закладання нових суспільних цінностей. П'єса Бомарше містить елементи сатири на аристократичний лад, привілейоване становище дворян та несправедливу суспільну ієрархію. Через образ Фігаро, головного героя п'єси, автор зобразив народного представника, котрий, на відміну від аристократів, не володіє багатством чи статусом, але має гострий розум, кмітливість та вміння обійти будь-які перепони.

Образ Фігаро розкриває основну ідею твору — критику аристократії та соціальної нерівності, що панувала у французькому суспільстві XVIII століття. Подібно до Мольєрового Тартюфа, Фігаро втілює соціальну критику, однак, на відміну від Тартюфа, його зухвалість і хитрість спрямовані на боротьбу з привілейованими прошарками, а не на особисту вигоду.

Фігаро, хоча і перебуває на низькому соціальному щаблі як цирульник, здатен перевершити у хитрості таких персонажів, як граф Альмавіва. Завдяки своїм здібностям він допомагає графу досягти

бажаного, тобто завоювати серце Розіни, але при цьому не відмовляється критикувати самого графа та його привілейоване становище: «Якби панам дозволили працювати, то, можливо, вони б стали такими ж звичайними, як і ми» [1, с. 56].

Бомарше використовує іронію та сатиру, щоб підкреслити несправедливість суспільного устрою. Фігаро, цирульник за професією, служить посередником між різними соціальними класами, що дозволяє йому бачити вади як багатих, так і бідних. Оскільки Фігаро розуміє, що його положення не дозволяє йому отримати ті самі можливості, що й аристократам, він знаходить інший шлях досягнення мети, зберігаючи почуття гумору і гострий розум.

Іронія в діалогах Фігаро підкреслює його глибоке розуміння соціальної нерівності. Наприклад, коли Фігаро говорить про свою непотрібність і про те, що він не здатен «нічого досягти без благодійників», він насміхається з того, що народна праця залежить від милості аристократів. Відчуття сарказму та іронії, що проходять через увесь текст п'єси, створюють образ народного героя, який не боїться критикувати соціальну структуру, у якій існує нерівність і привілеї.

Фігаро — це не лише хитрий цирульник, а й голос народу, що кидає виклик аристократії. Він відкрито висміює становище аристократів, які отримують все, не докладючи жодних зусиль. У його монологі на тему прав і обов'язків людини чітко простежується соціальна критика: «Ви народилися з титулом, а я народився з обов'язком служити вам» [2, с. 63].

Цей монолог відображає реальні проблеми часу Бомарше, коли феодалні привілеї створювали розрив між класами, а дворяни користувалися перевагами, до яких простолюдин не мав доступу. Як представник третього стану, Фігаро бачить несправедливість, і його голос у п'єсі – це заклик до реформ і змін, до усвідомлення того, що працююча людина заслуговує на більшу пошану та соціальний захист.

«Севільський цирульник» була написана в часи, коли Франція перебувала на порозі великих соціальних змін. Ідеї Просвітництва, що охопили тогочасну Європу, не минули й Францію, закликаючи до рівності, братерства та свободи. У цьому контексті п'єса Бомарше стала своєрідним провісником Французької революції, яка відбулася менш ніж через 20 років після її постановки.

Фігаро втілює просвітницькі ідеї, він бореться за рівність і можливості для всіх, незалежно від соціального стану. Через його гострий розум і майстерність маніпуляції ситуаціями Бомарше показує, що не лише дворяни можуть керувати життям, а й простолюдини, наділені інтелектом, заслуговують на більше, ніж просто сліпу підпорядкованість.

Фігаро втілює архетип незалежної людини, яка цінує свою свободу та знає, як захистити свої інтереси. На відміну від інших персонажів, він не тільки прагне вижити в несправедливому суспільстві, але й

намагається змінити правила гри. Вільнодумство та гостра критика аристократії роблять Фігаро важливим символом соціальної сатири, а його поведінка натякає на необхідність радикальних змін.

Фігаро має ілюзію контролю над своїм життям і, на відміну від Оргона з «Тартюфа» Мольєра, не сліпо довіряє авторитетам. Він ставиться до аристократії з певною обережністю, розуміючи, що її представники, як і граф Альмавіва, можуть маніпулювати ним для досягнення своїх особистих цілей.

П'єр-Огюстен Карон де Бомарше у п'єсі «Севільський цирульник» створив образ Фігаро як символ соціальної сатири, що звертає увагу на нерівність і несправедливість суспільного устрою. На відміну від релігійного лицемірства, представленого у «Тартюфі» Мольєра, соціальна критика Бомарше звернена до економічної та класової нерівності, що особливо відчувалася у Франції XVIII століття. П'єса залишається актуальною і в сучасному світі, оскільки питання соціальної нерівності і несправедливості залишаються відкритими. Водночас «Севільський цирульник» вчить критично ставитися до суспільних інститутів і наголошує на важливості свободи думки та рівності для кожної людини.

Література:

1. Бомарше П.- О. Карон де. Севільський цирульник. Київ : Дніпро, 2020.
2. Селезньова Т.І. Літературна критика та соціальна сатира у творчості Бомарше. Харків : Академія, 2019.

Repetska Eleonora. Figaro as a symbol of social satire

The article analyzes Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais's comedic play "Le Barbier de Séville", focusing on the satirical depiction of public and social relations. The main character Figaro acts as an image of sharp criticism of the social structure of the 18th century, which uses satire to expose corruption, inequality and injustice. Figaro reveals the type of a witty and resourceful hero who is able to resist injustice due to his ability to manipulate circumstances to his own advantage. His role as a "commoner who challenges the aristocracy" actualizes the social problems of that time and emphasizes the closeness with modern realities.

Key words: *Figaro, satirical analysis, social inequality, social criticism, classicism, enlightened realism.*

Academic supervisor – Nataliia Tarasova, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature

УДК 373.5.091.31-042.65

РОЗВИТОК НАВИЧОК САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Валерія Анатоліївна Савчук

Науковий керівник – Наталія Іванівна Тарасова,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Розглянуто методологічні аспекти розвитку навичок самостійної роботи учнів середньої школи. Описано значення самостійної роботи як одного з ключових чинників формування особистої відповідальності та навчальної автономії. Аналізуються підходи та прийоми, які допомагають учням оволодіти ефективними стратегіями самостійного навчання. У статті також подаються рекомендації щодо організації позакласної роботи для розвитку самостійності учнів.

Ключові слова: самостійна робота, навчальна автономія, позакласна діяльність, педагогічні методи.

Вступ. Метою дослідження є визначення ефективних методів розвитку навичок самостійної роботи в учнів середньої школи під час навчання англійської мови. Дослідження прагне проаналізувати педагогічні інструменти, що сприяють підвищенню навчальної автономії та мотивації школярів до самостійного навчання.

Розвиток навичок самостійної роботи є важливим елементом сучасного навчального процесу, особливо в умовах реформування освітньої системи. Вивчення зарубіжної літератури вимагає від учнів здатності до самостійного опрацювання матеріалу та регулярної практики. Цей аспект стає особливо актуальним в умовах дистанційного або змішаного навчання, коли учні мають більше відповідальності за своє навчання. Успішне опанування творів зарубіжної літератури передбачає розвиток таких умінь, як самоорганізація, планування часу, використання додаткових ресурсів та робота з онлайн-платформами. Педагогічні інструменти, які допомагають школярам освоїти ці навички, підвищують ефективність навчання та формують у них довготривалу мотивацію до вивчення іноземної мови.

Основна частина. 1. Теоретичні аспекти самостійної роботи

Самостійна робота учнів передбачає виконання завдань без безпосередньої участі вчителя, що сприяє розвитку критичного мислення та відповідальності. Наукові дослідження підкреслюють, що успішний розвиток цих навичок потребує застосування спеціально організованих завдань та мотивуючих методів [3].

2. Методи та прийоми для розвитку навичок самостійної роботи

Одним із важливих інструментів для розвитку самостійної роботи є використання проектних завдань, які стимулюють учнів до активного пошуку інформації та творчого мислення. Також ефективними є такі підходи:

- ✓ Використання онлайн-ресурсів, інтерактивних платформ.
- ✓ Групові проекти, які включають як індивідуальну, так і спільну роботу.

- ✓ Самооцінювання та рефлексія, що дозволяють учням усвідомлювати власний прогрес та встановлювати нові цілі [2].

3. Роль позакласної діяльності

Позакласна діяльність є важливою частиною навчального процесу, що сприяє розвитку самостійності. Вчителі можуть організовувати літературні клуби або конкурси, де учні практикують навички в неформальній атмосфері. Крім того, участь у міжнародних програмах обміну розвиває не тільки вміння, але й соціальні навички [1].

Висновки. Розвиток навичок самостійної роботи під час вивчення зарубіжної літератури сприяє формуванню відповідальності, самоорганізації та автономії учнів. Використання інтерактивних методів, проектної роботи та позакласної діяльності допомагає учням підвищити рівень володіння матеріалом та розвинути мотивацію до навчання. Організована та підтримувана педагогами самостійна робота учнів є важливим чинником успішного навчання

Література:

1. Бойко О. Роль позакласної діяльності у формуванні навчальної автономії учнів. *Педагогічний альманах*. 2021. 2(35). С. 45-52.
2. Петров В. Самооцінювання як засіб підвищення ефективності навчання англійської мови. *Іноземні мови в школах України*. 2019. 8. С. 12-17.
3. Майборода Л. Методика організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.27.166-174>

Savchuk Valeriia. Development of independent work skills of students in secondary school

Methodological aspects of the development of independent work skills of high school students are considered. The importance of independent work as one of the key factors in the formation of personal responsibility and educational autonomy is described. Approaches and techniques that help students master effective self-study strategies are analyzed. The article also provides recommendations on the organization of extracurricular work for the development of students' independence.

Key words: independent work, educational autonomy, extracurricular activities, pedagogical methods.

Academic supervisor – Nataliia Tarasova, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature

УДК 37.091.32

УРОК ЯК ОСНОВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Віра Степанівна Сахно

Науковий керівник – Валентина Іванівна Воскобойник,
к. філол. н., доцент, доцент завідувач
кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті розглянуто урок як основну форму організації навчально-виховного процесу в сучасній школі. Обговорюються сучасні підходи до проведення уроків, значення уроку в системі освіти, його роль у розвитку здобувачів освіти та впровадження новітніх методик навчання. Зосереджено увагу на проблемах організації ефективного уроку та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: урок, навчальний процес, сучасна школа, організація навчання, методика викладання.

Урок є найпоширенішою та традиційною формою організації навчального процесу в школі. Незважаючи на розвиток технологій та новітніх педагогічних підходів, урок залишається центральним елементом у системі освіти. Проте, для того щоб він був ефективним, необхідно враховувати сучасні вимоги до змісту, форми та методів його проведення. У статті розглянуто, як урок змінюється відповідно до потреб сучасних здобувачів освіти і нових освітніх стандартів.

Традиційний урок як форма організації навчального процесу в школі виник ще в епоху Яна Амоса Коменського, який розробив класно-урочну систему навчання. Вона стала основою для організації навчального процесу у багатьох країнах світу [1]. Урок забезпечує чітку організацію навчального процесу завдяки сталій структурі: мотивація, подання нового матеріалу, закріплення знань та контроль засвоєння. Класно-урочна система, попри значну кількість альтернативних підходів, зберігає свою актуальність завдяки дисципліні, послідовності та можливості системного подання матеріалу [2].

Однак, з огляду на сучасні виклики, традиційний урок часто піддається критиці через свою статичність і стандартизованість. Одним із найбільших викликів є недостатнє врахування індивідуальних особливостей учнів, їхнього рівня знань і способів сприйняття інформації. Саме тому на сучасному етапі активно впроваджуються новітні технології та диференційовані методи роботи, які дозволяють оптимізувати цей процес.

У сучасному освітньому процесі шкільний урок зазнає значної трансформації, яка зумовлена швидким розвитком технологій, зміною освітніх стандартів і потребами сучасного суспільства. Широке використання інформаційних технологій та поява нових методик викладання викликають потребу в зміні підходу до проведення уроку. Інтерактивні методи навчання стали важливою складовою сучасного уроку, оскільки дозволяють залучити учнів до активної участі у процесі навчання [2]. Наприклад, використання мультимедійних засобів, інтерактивних дошок, онлайн-платформ для тестування та тренувань

робить уроки більш динамічними та цікавими. Крім того, зосереджується увага на проєктній діяльності та навчанні шляхом співпраці. Здобувачі освіти мають можливість працювати в командах, розв'язувати проблемні завдання та виконувати проєкти, що дозволяє розвивати навички критичного мислення, комунікації та самостійного пошуку інформації. Впровадження інноваційних методик спрямоване на підвищення ефективності навчального процесу, підвищення мотивації учнів та розвиток їхніх критичних і творчих здібностей. Інтерактивні технології стали важливою складовою сучасного уроку, оскільки дозволяють залучити учнів до активної участі в навчальному процесі. Однією з таких технологій є використання онлайн-ресурсів та інших мультимедійних інструментів, що робить уроки більш візуально привабливими та інтерактивними. Наприклад, платформи Kahoot або Quizlet допомагають перетворити тестування та повторення матеріалу в захопливу гру, яка спонукає учнів до активної взаємодії. Такі інструменти сприяють кращому засвоєнню матеріалу через взаємодію, дозволяючи миттєво оцінювати знання і прогрес здобувачів освіти.

Проєктно-орієнтоване навчання є ще однією сучасною методикою, що набирає популярності. Завдяки цьому методу навчання учні працюють над реальними проблемами або завданнями, які потребують дослідження, аналізу та створення кінцевого продукту. Це можуть бути як індивідуальні проєкти, так і групові роботи, що розвивають у школярів навички командної роботи, пошуку інформації, презентації результатів власної роботи. Замість того, щоб лише засвоювати теоретичні знання, учні навчаються застосовувати їх на практиці, що робить уроки більш змістовними та практично корисними.

Також широко застосовується метод змішаного навчання (blended learning), що поєднує традиційні уроки з онлайн-навчанням. Ця модель дозволяє учням самостійно працювати над частиною матеріалу онлайн, використовуючи електронні ресурси, а на уроці вчитель зосереджується на поглибленні теми та роз'ясненні складних моментів. Такий підхід розвиває у дітей відповідальність за власне навчання, а також дозволяє працювати у власному темпі.

Важливою складовою сучасних уроків є диференціація навчання, яка передбачає індивідуальний підхід до кожного здобувача освіти залежно від його здібностей, рівня підготовки та інтересів. Для цього використовуються різноманітні форми роботи: групова, парна, індивідуальна. Це дає можливість отримувати завдання відповідно до їхнього рівня знань. Вчитель виступає у ролі наставника, який допомагає кожній дитині знаходити власний шлях до засвоєння знань.

Гейміфікація навчального процесу є ще одним потужним інструментом для підвищення мотивації здобувачів освіти. Використання ігрових елементів у навчанні (рівні, бали, нагороди) стимулює інтерес до навчання і робить процес більш захопливим. Вправи у форматі квестів або змагань дозволяють учням глибше

зануритися у матеріал, одночасно розвиваючи такі важливі якості, як швидкість реакції, логічне мислення та вміння приймати рішення.

Не менш важливою є емоційна підтримка здобувачів освіти у процесі навчання. Сучасний урок передбачає наявність елементів емоційного інтелекту, де учні не просто засвоюють інформацію, але й розвивають свої соціальні та емоційні навички. Цей підхід допомагає створити сприятливе навчальне середовище, де діти почуваються впевнено та підтримувано. Педагог, діючи як порадник, зосереджує увагу не лише на академічних успіхах, а й емоційному благополуччю школярів.

Незважаючи на численні позитивні зміни, існують й певні проблеми, з якими стикаються сучасні вчителі. Одна з найбільших проблем – це перевантаженість навчальних програм, що призводить до зменшення часу на поглиблене опрацювання матеріалу. Часто уроки проводяться в умовах обмеженого часу, що не дозволяє повноцінно реалізувати всі освітні завдання.

Ще одна проблема полягає в недостатній підготовці вчителів до роботи з сучасними технологіями [3]. Впровадження новітніх технологій у навчальний процес вимагає від педагогів постійного підвищення кваліфікації. Однак, не всі вчителі мають достатньо ресурсів або часу для цього. Більш того, наявність технічних засобів у школах також може бути обмеженою.

Крім того, важливим є інтеграція міжпредметного підходу, коли різні дисципліни поєднуються для створення єдиного навчального досвіду, що розвиває комплексне мислення. Великим потенціалом володіє гейміфікація навчального процесу, коли навчальні матеріали подаються через ігрові механізми, що стимулює цікавість і мотивацію учнів.

Урок залишається ключовим елементом системи освіти, проте для його ефективності потрібно використовувати сучасні технології, нові методики викладання та підходи до організації навчального процесу. Важливим аспектом розвитку уроку є його модернізація з урахуванням вимог часу, впровадження практикоорієнтованих методів навчання та індивідуалізація підходу до учнів. Лише так можна забезпечити всебічний розвиток учнів та відповідати сучасним викликам.

Література:

1. Іванченко О. П. Методика організації навчального процесу в сучасній школі. Київ : Освіта, 2019. 280 с.
2. Петренко М. В. Інноваційні технології у шкільній освіті. Харків : Ранок, 2021. 320 с.
3. Сидоренко Л. Д. Психологія та педагогіка навчального процесу. Львів : Світ, 2018. 350 с.

Sakhno Vira. The lesson as the main form of education process in the modern school

The article examines the lesson as the main form of organization of the educational process in a modern school. Modern approaches to conducting lessons, the importance of the lesson in the education system, its role in the development of education seekers and the introduction of the latest teaching methods are discussed. Attention is focused on the problems of organizing an effective lesson and ways to solve them.

Key words: lesson, educational process, modern school, organization of education, teaching method

Academic supervisor – **Valentyna Voskoboinyk**, Candidate of Philological Sciences (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of Romance and German Philology

УДК 821.09(44)(092)ВОЛЬТЕР:82.02ПРО

«КАНДІД» І «ПРОСТОДУШНИЙ» ВОЛЬТЕРА: ПРОСВІТНИЦЬКІ ІДЕЇ ТВОРІВ, ЇХНЯ ХУДОЖНЯ СВОЄРІДНІСТЬ

Віра Степанівна Сахно

Науковий керівник – Наталія Іванівна Тарасова, к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті досліджено просвітницькі ідеї, що відображені в творах Вольтера «Кандід» і «Простодушний». Окрема увага приділяється ключовим питанням, таким як критика релігійного фанатизму, абсурдність війни, соціальна несправедливість і людська нерозважливість. Розглянуто художню своєрідність цих творів, зокрема іронію, сарказм, алегорію, використання сатири та антитез. Аналізуються відмінності в побудові обох текстів і характери їхніх головних героїв, що допомагають Вольтеру розвивати свої філософські погляди.

Ключові слова: Вольтер, Просвітництво, «Кандід», «Простодушний», сатира, іронія, філософія.

Франсуа-Марі Аруе, відомий під псевдонімом Вольтер, є одним з провідних мислителів епохи Просвітництва. У своїх творах він активно використовував літературні засоби, щоб висловити критику щодо соціальних та політичних інститутів, таких як церква, держава і війна. Два з його найвідоміших філософських творів – «Кандід» (1759 р.) і «Простодушний» (1767 р.) – розкривають ключові аспекти його просвітницького світогляду та сприйняття світу [4].

Одна з головних ідей Просвітництва, яку відображає Вольтер, – це боротьба проти догматизму та інституційного гноблення [5]. У «Кандіді» автор демонструє абсурдність зла, війни та страждань у світі. Як зазначає герой твору Вольтера «Кандід»: «Усе на краще в цьому

найкращому з можливих світів», що її повторює вчитель Панглос, є втіленням тієї «сліпої віри» в оптимізм, проти якої повстає автор [2].

Філософські та ідеологічні аспекти «Кандід, або Оптимізм» (1759 р.) є одним з найяскравіших зразків філософського роману XVIII століття. Через пригоди головного героя Кандіда Вольтер критикує концепцію філософського оптимізму, яку розробив Готфрід Вільгельм Лейбніц. Згідно з цією доктриною, світ є «найкращим з можливих», а всі нещастя є частиною божественного плану. Вольтер через образ учителя Панглоса висміює сліпу віру в цю ідею, показуючи, що реальний світ наповнений катастрофами та соціальною нерівністю. Під час подорожей Кандіда Вольтер розкриває інші важливі аспекти просвітницької думки: критика релігійного фанатизму, зокрема інквізиції, абсурдність війни, як в епізоді, де головний герой стає свідком безглузлого насильства між арміями абсурдних союзників. Важливою художньою рисою «Кандіда» є поєднання іронії та сатири. Вольтер використовує гротескні та алегоричні ситуації, щоб зобразити злидні та безглуздя людського існування. Наприклад, епізод землетрусу в Лісабоні (реальна подія 1755 року) та жорстоке покарання, яке випадає на долю Кандіда, стають символами абсурду віри в безперервне благо. При цьому Вольтер використовує швидкий темп сюжету, поєднуючи науково-філософські дискусії з пригодницьким стилем оповіді. Головний герой як носій ідей Кандід – наївний і добросердний молодий чоловік, який починає свою подорож з вірою в оптимізм Панглоса, однак поступово втрачає ілюзії, коли стикається зі стражданнями світу. Попри всі негаразди, герой зберігає певну людяність і приходиться до висновку, що найкращий спосіб протистояти злу – «обробляти власний сад» [1], тобто займатися корисною працею. Таким чином, Вольтер висловлює прагматичний погляд на життя, де праця і здоровий глузд є кращою відповіддю на філософські питання [2].

Повість «Простодушний» (1767 р.) відрізняється від «Кандіда» більшою зосередженістю на соціальних проблемах і психології героя. Це твір, що розкриває історію наївного гугенота, який виріс серед ірокезів і повернувся до Франції. Завдяки своїй невинності та щирості, герой стикається з численними труднощами в цивілізованому світі. Повість можна розглядати як сатиру на французьке суспільство та церкву, яка викриває бюрократизм, релігійну нетерпимість і суспільні забобони. Однією з центральних тем «Простодушного» є критика релігійної і політичної системи Франції. Вольтер висміює абсурдність ситуацій, де герой потрапляє у конфлікт через своє відверте і чесне ставлення до життя. Через нього автор звертає увагу на те, як церква та держава пригнічують індивідуальну свободу [3].

Художня своєрідність «Простодушного» полягає в його простоті та психологічній глибині. На відміну від «Кандіда», тут сюжет менше насичений пригодами, але більше сконцентрований на внутрішніх переживаннях героя та його взаємодії з суспільством. Вольтер

використовує антитезу між чистотою й наївністю Простодушного та корумпованістю і підступністю світу навколо нього. Сатира в «Простодушному» більш тонка і зосереджена на конкретних соціальних і політичних аспектах Франції, зокрема на взаємодії між державою і релігійними інститутами. Іронія тут полягає в тому, що саме чесність і прямота головного героя роблять його аутсайдером у світі лицемірства [3].

Головний герой як втілення просвітницьких ідей Простодушний – це персонаж, який уособлює природний стан людини, звільненої від суспільних обмежень. Його невинність і чесність протиставляються штучності та фальші цивілізації. Через цей контраст Вольтер підкреслює ідеї Руссо про повернення до природи і критикує забюрократизоване суспільство. Хоча герой не зазнає такого ж трансформаційного шляху, як Кандід, його доля висвітлює недоліки суспільства, яке не може прийняти просту істину [3].

Головні герої обох творів, Кандід і Простодушний, є уособленням наївного погляду на світ, однак їхні долі розвиваються по-різному. Кандід поступово втрачає віру в оптимізм, коли стикається з реальністю світу, але не втрачає людяності. Простодушний залишається наївним протягом усього твору, і його невинність контрастує з жорстокістю оточуючих. «Кандід» і «Простодушний» є блискучими прикладами того, як Вольтер використовував літературні засоби для пропагування просвітницьких ідей. Іронія, сатира, алегорії та антитези служать для критики тогочасних інститутів, а простота та наївність головних героїв підкреслюють абсурдність суспільного життя [1].

Обидва твори є прикладами просвітницької сатири, але кожен з них фокусується на різних аспектах людського життя і суспільства. «Кандід» більш глобальний у своїй критиці, розглядаючи світ як ціле і висміюючи людське горе через ідеї оптимізму. «Простодушний», натомість, концентрується на окремих соціальних і політичних проблемах, зокрема французького суспільства. Незважаючи на відмінності, обидва твори демонструють глибокий скептицизм Вольтера щодо усталених норм і підкреслюють необхідність раціонального підходу до життя.

«Кандід» і «Простодушний» залишаються важливими творами епохи Просвітництва, що відображають ключові ідеї цього періоду – критика релігійної нетерпимості, боротьба з абсурдністю війни і заклик до раціональності та індивідуальної свободи. Художня своєрідність Вольтера полягає в його майстерному поєднанні філософських дискусій і гумору, що робить його твори актуальними навіть сьогодні

Література:

1. Аронсон Л. Сатира як засіб критики суспільства у творчості Вольтера. Одеса : ОНУ, 2011.
2. Вольтер. Кандід, або Оптимізм. Київ : Основи, 2008.
3. Вольтер. Простодушний. Харків : Фоліо, 2015.

4. Миколаєнко І. Мислителі епохи Просвітництва. Київ : Видавничий дім, 2010.
5. Петров В. Філософія Просвітництва у творах Вольтера. Львів: Астролябія, 2012.

Sakhno Vira. "Candide ou L'optimisme" and "L'Ingénu" by Voltaire: the Enlightenment ideas of the works, their artistic originality

The article examines the enlightenment ideas reflected in Voltaire's works "Candide" and "The Simple-minded". Particular attention is paid to key issues such as criticism of religious fanaticism, the absurdity of war, social injustice and human recklessness. The artistic originality of these works is considered, including irony, sarcasm, allegory, the use of satire and antitheses. The differences in the construction of both texts and the characters of their main characters, which help Voltaire to develop his philosophical views, are analyzed.

Key words: Voltaire, Enlightenment, " Candide ou L'optimisme", " L'Ingénu", satire, irony, philosophy.

*Academic supervisor – **Nataliia Tarasova**, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature*

УДК 821.09(73)(092)АПДАЙК

**МІФОЛОГІЧНО-РЕАЛІСТИЧНИЙ ОБРАЗ УЧИТЕЛЯ В РОМАНІ ДЖ.
АПДАЙКА «КЕНТАВР»**

Катерина Олександрівна Скиба

*Науковий керівник – Наталія Іванівна Тарасова,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У статті проводиться аналіз міфологічно-реалістичного образу вчителя у романі американського письменника Дж. Апдайк, головним героєм якого є шкільний учитель. Стилістика роману Дж. Апдайк «Кентавр» має міфологічний підтекст, який зображує античний ідеал учителя і діаметрально протилежний образ учителя у сучасному світі. У подіях роману постійно прослідковуються міфологічні паралелі між сірою сучасністю та сонячною античністю: це головні герої Джордж Колдуел та Хірон; тема уроку, стиль викладання та взаємодія із учнями; паралель між власними дітьми, дружинами та здоров'ям.

Ключові слова: Дж. Апдайк, образ учителя, міфологічна паралель, контраст.

Джон Апдайк – відомий американських письменників. У його творчому доробку роман «Кентавр» (1963) посідає особливе місце, де майстер слова висвітлив основні тенденції літературного процесу доби постмодернізму. Водночас роман незвичний, бо тут перетинаються реалістичний і міфологічний плани оповіді про сучасні проблеми людини, яка перетворилася з героя міфу на занедбаного пересічного

американця у реальному житті і залишилася міфологічним велетнем у підсвідомому і морально-естетичному плані. Взаємодію міфу та сучасної дійсності можна простежити протягом усього роману.

Сам автор так визначив значення міфу в романі: «Роман цей багато в чому особистий. У певному сенсі він незвичайний, можливо, здатний навіть спантеличити. Сплетення давньогрецьких міфів із сучасною дійсністю Пенсільванії 1947 року – комплекс досить складний... Коли людина згадує минуле, особливо дитинство, спогади переплітаються з народними повір'ями, легендами, міфами. Так вигадливо перемішуються з міфами образи реального минулого в спогадах Колдуела» [2, с. 175].

У всьому, що відбувається в романі, є міфологічні паралелі. Перша із них – це головний герой: Колдуел та Хірон.

Головний герой твору – 50-річний Джордж Колдуелл, вчитель природничих наук в одній із шкіл містечка Олінджер. З одного боку – добра та чутлива людина, з іншого – вразлива і невпевнена в собі, проте розумна, закохана у науку. Колдуел був не байдужий до читання: «Вдома у нас завжди було повно газет і журналів: ними були загромаджені всі підвіконники і закиданий диван... Читав він з шаленою швидкістю і завжди твердив, що нічогісінько звідти не дізнався і не пам'ятає» [2, с.72].

На початку роману під час проведення уроку, один із його учнів стріляє стрілою йому в щиколотку. Спочатку складно зорієнтуватися про що йде мова. «Колдуел повернувся, і в ту ж мить у кісточку йому вп'ялася стріла. Клас вибухнув сміхом. Біль шарпнувся догори, просвердлив коліно і, розбухаючи, дуднячи, виповнював живіт...Кілька хлопців...із захватом цькували свого вчителя. Шум і гам став нестерпний. Колдуел покульгав до дверей і зачинив їх за собою під дикий, переможний рев» [1, с.19]. Символічна сцена поранення вчителя відразу окреслює головний конфлікт твору в агресивному, жорсткому варіанті протистояння вчителя та учнів, а також робить явною паралель з міфічним сюжетом. Колдуел, приголомшений болем і зухвалістю своїх учнів, покидає урок, він якнайшвидше хоче вийти зі школи, покинути це жахливе місце. «Там, далеко, в кінці коридора, крізь заграбовані від дикунів вікна денне світло проникало в будинок ... він уже передчував смак свіжого повітря ... Колдуел ухопив мідну ручку дверей і, рішуче стиснувши губи, з очима, повними муки і страху, вирвався надвір» [1, с. 20]. Він йшов через вулицю до автомайстерні механіка Гаммела, бо він зможе за допомогою своїх інструментів витягти стрілу. Коли Колдуел повернувся до класу, то там був Зіммерман, директор школи, який кожного місяця відвідував його уроки. «Колдуел жив у постійному страху перед директорськими щомісячними відвідинами...І треба, щоб директор нагодився саме тепер — коли він пійманий на гарячому, розгублений, замучений болем і не готовий до уроку!» [1, с.48]. І до того ж під час уроку учні бунтують, а Колдуел відчуває стрес і відволікається.

Хоча, якщо порівняти із сучасною школою, то це є звичним явищем, коли твої уроки відвідує адміністрація навчального закладу метою вивчення стану навчальної, виховної роботи, дотримання програми, ефективність застосування методів навчання та безліч іншого.

Колдуел має свою міфологічну паралель – кентавра Хірона. Він теж вчитель природи, але на Олімпі античних часів. Теж розумний, допитливий, цікавився властивостями лікарських рослин: «Його допитливе учнівське око – бо хто ж такий учитель, як не учень, тільки дорослий? – витягло на світ сховані у підліску васильки, чемерицю, тирлич, молочай, багатоніжку, переступень, аконіт і морську цибулю» [1, с.106]. Цей приклад можна віднести до сучасної компетентності «здатність до навчання протягом життя», відповідно до професійного стандарту вчителя.

Невипадковою є міфологема античного кентавра: «...Учні вже зібралися... Це вони гукали його. Сидячи півколом на теплій, порослій грястицею землі, учні радісно привітали Хірона» [1, с. 107]. Кентавр отримував задоволення від своєї роботи, мав достатній ентузіазм, був відданий ремеслу та любив те, що робив. «Хірон глибоко вдихнув повітря; груди, здавалось, переповнилися медом; його учні були його завершенням. Вони вливали в його мудрість надію» [1, с. 110].

Таким чином автор показує читачеві дисонанс між античною педагогікою (еллінство, уроки Хірона) та сучасною (Америка 60-х, уроки Колдуела). Авторський вердикт невтішний: сучасна школа – це школа, в якій педагогіка безсила; позитивний вплив вчителя на формування особистості учня майже неіснуючий. Невипадково Колдуел називає школу «фабрикою ненависті», вкладаючи у словосполучення почуття гіркоти від власної безпорадності.

Тема уроку – теж міфологічна паралель, яка показує різний підхід до викладання та різного трактування одного й того ж питання, обоє героїв розповідали про створення світу. «Наша тема сьогодні, – почав він, і обличчя, розсіпані взеленій півтемяві, наче збиті дощем пелюстки, ураз притихли й насякли увагою, – походження всього суцього. Спершу сталося так, – сказав кентавр, – що чорнокрила Ніч, до якої залицявся Вітер, знесла в утробі Темряви срібне яйце. З цього яйця вилупився Ерос, тобто...Любов... А Любов привела у рух Всесвіт» [1, с. 111]. На відміну від розповіді Колдуела, який називав людину «трагічною істотою», здатною передбачати смерть, Хірон подавав усе з гармонійної позиції любові до всього земного.

Колдуел під час пояснення теми «Хронологія світотворення» розповідав про утворення планети Земля. Більшість відповідей називав сам, паралельно застосовував прийом пояснення, прийом порівняння: «Спробуймо перевести ті п'ять мільярдів років у наші з вами масштаби. Скажімо, Всесвіт існує всього три дні. Сьогодні у нас четвер, і зараз ... – він глянув на годинник, – ... за двадцять хвилин дванадцята. – Ще двадцять хвилин; треба квапитись. – Отож минулого понеділка ополудні

стався гігантський вибух, якого ще не знав світ. Ми з вами і досі мчимося на тій вибуховій хвилі» [1, с.53].

Протягом уроку Колдуел постійно відволікається, запитуючи учнів: «Ви мене слухаєте? Ви слухаєте мене?» [1, с.53] Він відчував, що клас «поволі втікає від нього, як байдуже залізо з остигаючої земної кори» [1, с.54]. Під час проведення уроку Колдуел гостро відчув байдужість учнів, йому важко втримати концентрацію уваги слухачів та складно впоратися зі своїми емоціями. Колдуелу не подобалася його професія. Неодноразово автор підкреслює цей факт: «Кляті дітиська. Я наковтався їхньої ненависті, і тепер вона, як павук, сидить у мене в кишках» [1, с.63]. Колдуел – нерішуча людина, адже з одного боку – скільки слів про те, що не подобається професія, з іншого боку, коли дружина радить йому покинути школу, то він знаходить пояснення своїм діям чому не може залишити цю справу: «Чорт, та це все, на що я здатний, Кассі. Це мій єдиний талант. Не можу я піти зі школи» [1, с.293].

Надзвичайно незвично Колдуел описує функції школи. Він говорить, що засновники шкіл «дійшли мудрого висновку, що діти – зайвий тягар для своїх батьків. Через те вони й заклали в'язниці, що зветься школами, і забезпечили їх знаряддям тортур, що зветься освітою. Школа – це заклад, куди ти ходиш, коли вдома вже не хочуть, а на виробництві ще не можуть займатися тобою. І я – один з платних наглядачів за непридатними для суспільства людьми – усякого роду каліками, ненормальними і розумово відсталими» [1, с. 114].

Наступна міфологічна паралель – учні. У Колделла – учень Дайдендорф, у Хірона – Аххіл, Ясон, Асклепій. Джордж говорить про свого учня: «Дайфендорфе, ти – найгірший, я б сказав. Ти, я б сказав, – найдошкольніша дитина з усіх, кого я маю цього року [1, с. 114]. Коли учень каже, що він та усі його люблять, Колдуел відповідає: «Я не хочу, щоб ти мене любив. Я хочу іншого: щоб у мене на уроці ти раз на день, а п'ять разів на тиждень висидів п'ятдесят п'ять хвилин тихо» [1, с. 115]. Цікаво, що хлопець, який найбільше докучав Джорджу, якого він вважав нездатним, потім став педагогом, пішов його кроками.

Серед Хіронових учнів «Ахїлл завдавав йому найбільшого клопоту, але й більше, ніж будь-хто, потребував його схвалення, та й любив його найбільш відкрито. Ясон, котрому він уділяв менше серця, худорлявий і зовсім юний, як на свої роки, тримався, однак, із виключно незалежною впевненістю, і в темних його очах читалося тихе завзяття. Асклепій, найкмітливіший учень, був спокійний і напрочуд стриманий; багато в чому він уже перевершив свого вчителя. Хірон ставився до нього не як до учня, а швидше як до колеги, і в перервах, поки інші галасливо розважалися, обидва вони, дочасно змужнілі серцем, пліч-о-пліч, удвох, ще глибше поринали в таємниці науки» [1, с. 108].

Ще одна паралель – обоє героїв мають дружин: Харікло – дружина Хірона та Кассі – дружина Колдуела, на його думку, «феноменальна

жінка». І вона завжди його підтримувала: «А тобі чого зневірятися? У тебе є чудовий син, прекрасна ферма, любляча дружина» [1, с. 70].

Наступна міфологічна паралель – це власні діти героїв. У Колдуела – син Пітер, у Хірона – донька Окіра, якою він дуже пишався і підтримував її муки через певну особливість, дар ясновидіння: «Та особливо лагіднів погляд Хірона, коли лягав на рудаво-золотисту голівку дочки. Скільки життя було в цій дівчинці!... Дівчинка була надто розумна й вразлива, щоб безболісно прожити своє дитинство; її неврівноваженість не раз засмучувала гордих нею батьків. Окіру, ще дужче, ніж його самого, мучив дар ясновидіння, і мук цих жодні з його ліків – навіть всесильний корінь, викопаний опівночі найкоротшої ночі з кам'янистого ґрунту в околиці Псофіди – не здатні були полегшити; тож коли, бувало, вона накидалася на нього з гострими, злобливими докорами, він не гнівався, лише лагідно підтакував, сподіваючись цим заслужити прощення за свою неспроможність зцілити її» [1, с. 108].

Колдуел – теж люблячий батько свого 15-річного сина. Син Пітер навчається у цій же гімназії, де працює батько, він водночас соромиться та відчуває жалість до свого батька. Його дратує дивакуватий зовнішній вигляд і невміння постояти за себе, і навіть безмежна батькова щирість, бо нею користуються інші люди. Автор знайомить нас із Пітером у другому розділі, коли той не бажає вставати з ліжка холодного ранку в сільському будинку, де немає тепла та внутрішньої сантехніки. Йому не подобається жити на фермі, адже вони переїхали сюди із міста. Він страждає від хвороби псоріазу. «І якби світ і справді дивився, він був би шокований, – бо весь мій живіт, неначе його клювала якась велика птиця, був усіяний червоними лусочками завбільшки з монету. Псоріаз... Отож я дійшов висновку, що мій псоріаз – прокляття» [1, с. 67].

Колдуел переймається навчанням сина, у школі він один із найкращих учнів, а про майбутню освіту говорить: «Пітер. Його освіта – оце питання. І кожного разу, коли воно постає, відповідь завжди одна – гроші, яких нема [1, с. 205]. Джордж говорить і робить усе, що може придумати, щоб піднести Пітера, принижуючи себе як батька: «Коли якась дитина варта ліпшої долі, то це він. Я вже все, відстрілявся. Пора йому поміняти старого предка на нового; а мені дорога на смітник [1, с. 102]. Потрібно по-справжньому любити іншу людину, щоб бажати їй всього найкращого, навіть якщо це буде означати власне горе.

Батько довіряє свої секрети, ділиться інформацією з Пітером щодо своїх професійних невдач, включаючи його письмову догану від Зіммермана. Він не завжди розуміє життєву позицію батька, йому прикро бачити його слабким невдахою. Пітер злиться на батька за його доброзичливість та довіру до людей, які егоїстично користуються цим. Син усвідомлює, що його батько жалюгідний і невмілий, але водночас переповнений любов'ю до нього та хвилюванням. Пітер боляче переживає за батьками, недоліки своєї зовнішності, нерішучість своїх

вчинків – увесь комплекс юнацьких страхів. Він проходить процес самоосмислення в складних умовах соціальної дійсності.

Символічним у романі є контраст світла – сонячної атмосфери міфу (вічне літо), та холодної атмосфери містечка Олінджера (вічна зима). Наступного дня Колдуел через сніг не зміг поїхати на своєму щойно відремонтованому автомобілі на машині крутою ґрунтовою дорогою, що веде до їхнього будинку, тож вони провели ту ніч у гостьовому ліжку Гаммелів.

Здоров'я головних героїв – теж міфологічна паралель. Хірон, якого випадково поранив Геракл отруйною стрілою під час полювання, страждав від болю і відмовився від безсмертя на користь Прометея. Колдуел теж мав проблеми зі здоров'ям. Він думав, що у нього рак чи якась інша серйозна хвороба, і планував сходити до лікаря. Говорив дружині: «Я чую це паскудство в собі. Воно ніби згусток отрути. І годі його збутися... Ніби отруйна змія, що обвилася довкола кишок. Бр-р-р!» [1, с. 62]. У Колдуела було власне негативне ставлення до самого себе, він не дружив із своїм внутрішнім «я».

Дбати про своє здоров'я – це одна з найважливіших речей, яку людина може і повинна робити для себе. Якщо не ліквідувати негативні чинники та не дбати про свій стан здоров'я, то з часом він буде погіршуватись та може перейти в фазу загострення. Колдуел відвідав лікар Аплтона, який докоряв йому: «Ваша біда в тому, Джордже, що ви завжди були ворогом власному тілу... Бачите... ви вірите тільки в душу. А до тіла ставитеся, як до коня,— сів, поїздив трохи та й зліз. Ви заїздили своє тіло. Ви не любите його» [2, с. 144].

Автор демонструє читачеві в романі смерть Хірона. Про смерть Колдуела не сказано, але наведено в тексті некролог: «Вчитись у містера Колдуела – означало пізнавати смак натхнення. І хоч іноді спосіб ведення уроку – настільки напруженою і своєрідною була його співпраця з класом – міг викликати заперечення, та безперечним лишалося одне: «він був людиною в усьому й завжди» [1, с. 185]. Таку оцінку автор дає своєму головному героєві, не говорячи на пряму про його смерть, залишаючи для читача нішу для роздумів.

Отже, головний герой Колдуел – талановита й безкорислива людина. Щоб підкреслити особистість Колдуела, автор ототожнив скромного вчителя з безсмертним кентавром. Внутрішній стан та вчинки Колдуела мають паралелі з його міфологічним двійником: він жертковий, щирий, дбайливий, любить своїх учнів, він беззахисний проти їх жорстокості. Міфологічний елемент дав можливість автору поєднати в одному образі дві складові справжньої людини. Від коня – це здатність до тяжкої, нудної, щоденної роботи, а від людини – це розум і всі людські почуття, здатність дружити, любити. Дж. Апдайк зобразив вчителя міфологічним героєм, адже саме вчителю підвладно поєднати обидва світи: міфологічний і реалістичний, навіть якщо в американській реальності Колдуела сприймають безглуздим невдахою. На своїх уроках

він справжній Хірон, готовий віддавати серце, розум, знання учням. І тим самим – змінювати їхнє життя на краще.

Література:

1. Апдайк Дж. Кентавр. Ферма: Романи. Перекл. з англ. М. Габлевич; пер. Т. Денисової. Київ : Дніпро, 1988. 447 с.
2. Нев'ярович Н.Ю. Зарубіжна література та культура ХХ століття (Методологія. Критика. Методика): Монографія. Херсон: Видавництво ХДУ. 2003. 212 с.

Skyba Kateryna. Mythological-realist image of the teacher in the novel by John Hoyer Updike "The Centaur"

The article analyzes the mythological-realistic image of the teacher in the novel by the American writer J. Updike, the main character of which is a school teacher. Stylistics of the novel by J. Updike's "The Centaur" has a mythological undertone that depicts the ancient ideal of a teacher and the diametrically opposed image of a teacher in the modern world. In the events of the novel, mythological parallels between gray modernity and sunny antiquity are constantly traced: these are the main characters George Caldwell and Chiron; lesson topic, teaching style and interaction with students; the parallel between own children, wives and health.

Key words: John Hoyer Updike, the image of a teacher, mythological parallel, contrast.

*Academic supervisor – **Nataliia Tarasova**, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature*

УДК 373.5.016:811]:37.091.39:004

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІСТ-ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Вікторія Василівна Слинько

Науковий керівник – Марина Олексіївна Зуєнко, д. філол. н., доцент, професор кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У тезах здійснено спробу проаналізувати специфіку застосування цифрових технологій під час опанування іноземної мови учнями старших класів ЗЗСО України.

Ключові слова: цифрова компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, самонавчання, мультимедіа, навчальний процес

У зв'язку із застосуванням сучасних інформаційних технологій у сфері освіти відбуваються суттєві зміни у діяльності педагога, які впливають на його місце та роль у навчальному процесі. Перед ним стають певні завдання: освоєння спеціальних знань, умінь та навичок для розробки навчальних курсів; підвищення вимог до якості

навчальних матеріалів, що розробляються; розуміння та обліку зростаючого самостійності учнів у навчальному процесі; створення та підтримки необхідного зворотного зв'язку з кожним учнем [16; 27].

При використанні нових технологій значно підвищується роль самонавчання та самоконтролю учнів. Вони самі обирають певну освітню траєкторію і відповідно до неї будують свій навчальний процес, а функція педагога полягає у їхній підтримці при освоєнні великої та різноманітної інформації. Основним змістом дистанційної освіти є організація та структурування навчальної інформації. Багато виникаючих проблем пов'язані зі збільшенням обсягу матеріалу, що вивчається, і його постійним оновленням.

Педагог не просто розробляє нові навчальні посібники, а проектує мультимедійні електронні підручники та інтерактивні системи, формуючи гіпертекстові зв'язки відповідно до програми курсу, методики навчання та логіки навчальних цілей.

Для вирішення проблем орієнтації учня в навчальному матеріалі створюються електронні комплекси. Вони містять як навчальні матеріали, так і механізми створення параметрів користувачів з метою адаптації змісту навчального курсу до характеристик користувачів (інформація про вихідні знання, переваги, можливості), залежно від яких вибираються стратегія та тактика освоєння навчального матеріалу [7; 9; 42].

Один із шляхів розробки послідовності вивчення змісту курсу - конструювання маршрутів для різних користувачів: тих, хто не впевнений у своїй готовності самостійно вчитися, і тих, хто може це робити. Основні завдання, які стоять перед розробниками комп'ютерних навчальних систем, - це діагностика процесу навчання та адаптація змісту навчального матеріалу до особливостей його конкретного освоєння у тому чи іншому навчальному процесі.

Інтеграція різних стимулів (текстових, звукових, графічних) в одному навчальному проекті, можливість швидкого та легкого отримання необхідної інформації в просторі Інтернету шляхом усвідомленого використання гіперпосилань - все це сприяє підвищенню ефективності навчання та збільшенню обсягу сприйняття інформації. Перелічені психолого-дидактичні особливості пізнавального процесу враховуються при розробці навчальних сайтів, електронних підручників та навчальних програм.

Так, важливою характеристикою сучасного навчального процесу в системі дистанційного навчання є те, що учень самостійно обирає режим вивчення матеріалу, а педагог забезпечує йому підтримку при освоєнні великої та різноманітної наукової інформації. При цьому особливий інтерес становлять педагогічні технології, які орієнтовані на навчання у співпраці, на пізнавальну та дослідницьку роботу з джерелами інформації. Існують різні види технологій, що передбачають використання дослідницьких, проблемних методів: навчання у

співпраці; кооперативне навчання (метод Jigsaw); метод проектів; технології проблемного навчання; дослідницький метод; індивідуальне та диференційоване навчання; модульне навчання; ігрові технології; метод «мозкового штурму» [31; 56].

Розглянемо послідовно перелічені технології. Навчання у співпраці - спільне (розподілене) дослідження, що передбачає організацію роботи в групі. Учні спільно працюють над вирішенням обраної проблеми, колективно конструюють навчальний процес, набувають нових знань.[48]

Технології кооперативного навчання передбачають навчання у малих групах, коли кожен працює над частиною завдання до отримання загального результату. Потім відбувається обмін рішеннями, оскільки завдання вважається виконаним під час збору всіх результатів. Прикладом такої технології може бути робота за методом Jigsaw, який використовується у дистанційному навчанні. Педагог поділяє учнів на групи і видає їм завдання, використовуючи комунікаційні технології. Вони повинні проаналізувати і загальну тему, і своє завдання та розбити його на завдання. Потім відбувається спільне обговорення у пошуках стратегії вирішення конкретного питання, а також обмін пов'язаною з ним відомою інформацією. Пошук та аналіз додаткової інформації кожен учень проводить самостійно.

Експерти підсумовують зібрану інформацію, подають її групі та виробляють остаточний варіант виконання завдання. На загальному зборі групи навчальні матеріали запускаються до мережі. Після завершення роботи, обміну презентаціями та її обговорення у групі переходять до оцінки.

У ході цього процесу педагог відстежує та контролює динаміку групової роботи та активність кожного учня, а після завершення оцінює її. Успішність залежить від його вміння правильно спланувати навчальну діяльність кожного члена групи, а також від здатності учнів поєднувати індивідуальну роботу з груповою.

Метод проектів, орієнтований на індивідуальні інтереси учнів, дозволяє їм самостійно планувати, організовувати та проконтролювати власну навчальну діяльність. У підготовці плану проекту бере участь і педагог, який обговорює деталі виконання зі учнями. При цьому він пояснює структуру проекту із зазначенням поетапних елементів його змісту та термінів подання готового матеріалу [33].

Прийнято виділяти сім етапів роботи над проектом: насамперед організаційний; потім етапи, присвячені вибору та обговорення його головної ідеї, цілей та завдань, а також методичних аспектів роботи учнів, структурування проекту з виділенням підзавдань для певних груп, підбором необхідних матеріалів; власне робота над проектом; оформлення результатів та підбиття підсумків і, нарешті, презентація.

При проблемному навчанні навчальний процес будується навколо учня. Педагог організує роботу у малих групах, ускладнюючи матеріал у

міру проходження теми. Ідеї дослідницького підходу реалізуються у застосуванні логіки, методів та прийомів наукового дослідження до вирішення того чи іншого навчального завдання [20; 3; 58].

У разі дистанційного навчання групи комплектуються з учнів різного рівня підготовки, тому індивідуальне навчання доцільно поєднувати з диференційованим. Педагог уточнює вихідний рівень навчання учнів на основі тестування, а потім підбирає види та форми диференціації з урахуванням їх загальної та спеціальної підготовки, а також професійної орієнтації.

Модульне навчання передбачає структурування навчальної інформації з логічно завершених блоків (модулів), які збігаються з розділами навчального предмета. Вони чітко відбито мети навчання, завдання й рівні вивчення даних розділів, вказані набуті вміння і навички. Заздалегідь визначаються послідовність вивчення навчального матеріалу, питання і навчальні завдання, форми контролю засвоєння у вигляді тестів.

У дистанційному навчанні часто застосовуються ігрові технології з використанням педагогічних ігор різної спрямованості: навчальних, тренувальних, контролюючих та узагальнюючих; пізнавальних, виховних, що розвивають; репродуктивних, продуктивних, творчих; комунікативних, діагностичних, профорієнтаційних, психотехнічних і т.д.

При плануванні гри дидактична мета перетворюється на ігрове завдання, навчальна діяльність підпорядковується правилам гри, навчальний матеріал служить засобом гри, в діяльність вводяться елементи змагання, а успішне виконання дидактичного завдання пов'язується з ігровим результатом.

Успішно застосовується і такий метод, як «мозковий штурм», який є ефективним в умовах тимчасових обмежень та інтенсивного спілкування в режимі реального часу [22; 31; 48].

У очному та дистанційному навчанні широко використовуються інтернет-орієнтовані педагогічні технології: індивідуальне наставництво, репетиція, листування, спільна творча робота, рецензування, диспут, доповідь (презентація), проблемна лекція, співбесіда з експертами.

Індивідуальне наставництво - форма роботи з учням, що підходить для консультації на відстані. Репетиція будується на обговоренні підсумкової презентації, корекції та доопрацювання матеріалів. Листування передбачає спілкування з використанням інтернет-технологій, контрольоване педагогом. При цьому для кожного учня виділяються конкретні завдання та певна тема. Спільна творча робота реалізується у груповій діяльності учнів у рамках телекомунікаційних проектів. Рецензування передбачає обмін учнів рецензіями із коментарями педагога. Диспути зазвичай присвячуються обговоренню конкретних проблем та проводяться у вигляді форумів,

відеоконференцій у режимі реального часу. Доповіді (презентації) також передбачають повідомлення щодо конкретних тем у режимі реального часу. Доповідачами можуть виступати учні, педагоги та запрошені експерти. Завжди можна заздалегідь ознайомитися з матеріалами. У проблемних лекціях ставиться мета розширити і поглибити уявлення учнів з будь-якої актуальної теми.

Як правило, матеріал поділяється на частини – проблемні ситуації, вирішення яких будується за таким алгоритмом:

1) формулюється проблема, проводиться її аналіз, позначаються рамки дослідження;

2) поставлене питання актуалізується до рівня значущості для кожного учня, розробляються підстави (опорні знання) для його вирішення;

3) результати аналізу порівнюються з нормою (відомими критеріями, концепцією, теорією тощо);

4) визначаються механізми досягнення норми у досліджуваній проблемі;

5) результати порівнюються з поставленою у п. 1 метою (невідповідність розглядається як нова проблема).

Практикуються зустрічі з експертами в умовах мультимедійних конференцій, мережевих форумів або просто електронною поштою.

Отже, дистанційне навчання орієнтоване на мобілізацію та використання наявного передового методичного досвіду. У результаті учням надається реальна можливість відповідно до їх індивідуальних потенціалів досягти певного рівня знань та сформувати власну ідейну, а головне, професійну позицію.

Література:

1. Асоянц П.Г. До проблеми професійного англомовного письма з комп'ютерною підтримкою /. Асоянц П.Г, Синкоп О.С. Педагогічний процес: теорія і практика. К: Вид. ЕКМО, 2008. Вип.4 С.20-28.
2. Бабенко Т.В. Естетичне виховання на заняттях з іноземних мов. Наукові записки: Зб. наук. статей Нац. пед. ун-ту імені М.П. Драгоманова. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Вип. LIX (59). – С. 7-14.
3. Березюк В.С. Інноваційні технології в ДНЗ. Харків : Вид. група «Основа», 2017. 224 с.
4. Березюк В.С. Інноваційні технології в ДНЗ. Харків : Вид. група «Основа», 2017. 224 с.
5. Бондарук Я. В. Вплив соціальних мереж та Інтернет-ресурсів на вивчення англійської мови філологами. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти, 2017. Вип. 15. С. 194-197.
6. Вишнівський В. В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч.

- посібник / В. В. Вишнівський, М. П. Гніденко, Г. І. Гайдур, О. О. Ільїн. Київ: ДУТ. 2014. 140 с.
7. Вишнівський В. В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посібник / В. В. Вишнівський, М. П. Гніденко, Г. І. Гайдур, О. О. Ільїн. Київ: ДУТ. 2014. 140 с.
  8. Вишнівський В. В. Сучасний підхід до інформатизації навчального процесу / В. В. Вишнівський, М. П. Гніденко, О. О. Ільїн // Телекомунікаційні та інформаційні технології. 2016. № 1. С. 16-22.
  9. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: Навчальний посібник. Київ: ДУТ, 2014. – 140 с.
  10. Воробйова О. С. Фразові дієслова в англійській мові: деривація і переклад. Закарпатські філологічні студії. Вип. 10 (2). 2020. С. 41–45.
  11. Воробйова О.С. Семантика англійських фразових і українських префіксальних дієслів: зіставний аспект. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019. No 38. Том 1. С. 108–112.
  12. Воробйова О.С., Федоренко Ю.П., Купар М.С., Мартиросян Л.І. Особливості передачі англійських фразових дієслів українською мовою. Technology, Engineering and Science – 2018 : збірник наук. праць за матеріалами I міжнар. наук.-практ. конф., м. Лондон, 24–25 жовтня 2018 р. Лондон, 2018. С. 206–208.
  13. Воробйова О.С., Frau Dr. Elena Karasenko Полісемія англійських фразових дієслів. Молодий вчений. 2019. No 5.1 (69.1). С. 59–62.
  14. Гаврілова Л., Катасонова Ю. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні / Л. Гаврілова. Ю. Катасонова. Освітологічний дискурс. 2017. № 1-2 (16–17). С. 168–182.
  15. Дейниченко В. Г. Проектна діяльність як вид навчальної діяльності школярів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2014. Вип. 36. С. 10-16.
  16. Дубасенюк О.А. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 284 с.
  17. Залужна О. О. Лексико-стилістичні та структурно-синтаксичні особливості привативних дієслів в англійській та українській мовах : монографія (Типологічні, зіставні, діахронічні дослідження). Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. 316 с. <http://dx.doi.org/10.31558/mono/2019.978-966-949-161-9>
  18. Карп'юк О.Д. Англійська мова : підручник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів (9-й рік навчання). Тернопіль : Астон, 2010. 223 с.

19. Коротка Н. В. Роль автентичних матеріалів в вивченні ділової англійської мови. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 4(72), грудень. С. 124–127
20. Булах І. С. Психологія особистісного зростання підлітка : монографія. К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. 340 с
21. Мазниченко В.М. Особливості навчання аудіювання. Вісник Національного університету оборони України. №2 (33). 2013. С. 89-94.
22. Маркобок Ю.В. використання автеничних матеріалів для формування комунікативної та соціокультурної компетенції старшокласників на уроках англійської. Таврійський вісник освіти. 2014. № 1(45). Ч І. С. 137–144.
23. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
24. Мірошник І.В. Методика формування англомовної граматичної компетенції в учнів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Наук. кер. канд. пед. наук, доц. М.Л. Писанко. К., 2013. 439 с.
25. Моляко В. О. Робоча концепція стратегічного та тактичного подолання кризових науково-освітніх проблем (психологічні ракурси). Актуальні проблеми психології: (XII). Психологія творчості. 23. Київ. 2017. С. 6 – 12.
26. Навчальні програми для учнів 10-11 класів / Міністерство освіти і Науки України URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy110-11-klas/pdf>
27. Науменко У. В. Інноваційні методи навчання англійської мови у вищій школі в умовах модернізації. «Молодий вчений». 2018. № 3. С. 118–122.
28. Наумук І. М. Формування медіакомпетентності майбутніх учителів інформатики в педагогічних університетах : автореф. канд пед. наук : 13.00.04. Мелітополь, 2016. 20 с.
29. Ничкало Н. Г. Проблеми педагогічної освіти у діяльності наукових шкіл. Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського. Сер.: Педагогічні науки. Вип. 1 (28). 2020. С. 27–36.
30. Ніколаєва Т. М. Особливості вживання фразових дієслів в англійській мові. Сучасні дослідження з іноземної мови. Ужгород : ПП «Аутдор-Шарк», 2018. Вип. 16. С. 110–117.
31. Ніколенко А.Г. Лексико-семантичні та функціональні особливості взаємодії компонентів фразових дієслів сучасної англійської мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 1999. 21 с.
32. Нова українська школа : поради для вчителя / заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Видав. дім «Плеяди», 2017. 206 с

33. Орлова І. О. З досвіду використання інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2013. Вип. 14. С. 201–205.
34. Пахомова О. Лексико-семантичні особливості фразових дієслів у англійському молодіжному дискурсі. Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип. 129. С.87 – 89.
35. Петрик Л. В. Класифікація медіазасобів у науково-педагогічній літературі. Іншомовна освіта педагога: виклики, проблеми, перспективи : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 05 листопада 2015 р. / М-во освіти і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Британська Рада України, Гете Інститут в Україні, Авторизований центр міжнародних екзаменів «Grade Education Centre. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. С. 143–149.
36. Петухова Л. Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів: дис. ...д-ра пед. наук: 13.00.04. Херсон. 2009. 564 с.
37. Шокалюк С.. Методичні засади комп'ютеризації самостійної роботи старшокласників у процесі вивчення програмного забезпечення математичного призначення: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 ф-т інформ., Нац.пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Київ, 2009.
38. Скалій О.В. Комп'ютерні технології диференціації процесу фізичного виховання школярів (на прикладі навчання плавання): Автореф. дис...канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / Львівський держ. ін-т фізичної культури - Л., 2002. – 24 с.
39. Сороко Н.В. Реалізація діяльнісного підходу при комп'ютерному навчанні в умовах оновлення мовної освіти в Україні. Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору: Зб. наук. праць / За ред. В.Ю. Бикова, Ю.О.Жука. К.: Атіка, 2004.
40. Спірін О. М, Ю. Г. Носенко, А. В. Яцишин, "Підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті". Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно орієнтовані системи навчання. Випуск 19(26), с. 25-34, 2017
41. Сутність поняття «Інформаційно-комунікаційні технології» та їх значення на сучасному етапі модернізації освіти / Н. Ю.Фоміних. URL:
http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pfto/2009_5/files/ped905_77.pdf
42. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. К.: А.С.К., 2006.

43. Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
44. Титова Н. М. Теоретичні і методичні засади психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання: дис. д-ра пед. наук:13.00.04. Київ. 2019. 498 с.
45. Федорчук М. В. Сутність і стан упровадження електронної освіти в Україні. Право і безпека. 2015. №4. С. 61–66.
46. Черпак О.В. Використання відеоматеріалів у навчанні іноземної мови учнів ВНЗ. Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1202/>
47. Чжан , К. Вивчення інноваційних методів підвищення цифрової компетентності учнів у змішаному навчанні у вищих навчальних закладах актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній заклад середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти, 2023. 1(3), 650–661.
48. Шевчук С. Кейс-метод як засіб зростання майстерності педагога професійної школи. Педагогіка і психологія професійної освіти, 2014. № 3. С. 64-72.

Slynko Viktoriia. Issue of using ICT-technologies in teaching foreign languages to senior class students

The given article contains an attempt to analyze the specificity of the use of digital technologies during foreign language learning by students of the senior classes of Secondary Education Institutions of Ukraine.

Key words: *digital competence, information and communication technologies, self-learning, multimedia, educational process*

Academic supervisor – Maryna Zuyenko, DSc (Literature), Full Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 821.09(410)(092)ШЕКСПІР:792.03

РОЗВИТОК ТЕАТРАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ У ДРАМАТУРГІЇ В. ШЕКСПІРА

Юлія Володимирівна Сліпченко

Науковий керівник – Ольга Миколаївна Ніколенко, д. філол. н., професор, професор завідувач кафедри світової літератури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті досліджено зв'язки творчості В. Шекспіра з античним театром, середньовічним карнавальним мистецтвом, італійськими драмами доби Ренесансу. Визначено новаторство англійського драматурга у розвитку англійського та світового театру.

Ключові слова: Шекспір, Ренесанс, драматургія, античний театр, карнавал, гуманізм.

Драматургічна спадщина В. Шекспіра напрочуд різноманітна – це трагедії, комедії, історичні хроніки. Незважаючи на таку різноманітність, п'єси різних жанрів об'єднує театральна умовність, сформована драматургами та акторами попередніх літературних епох. Мета статті – простежити традиції світового театру у творчості видатного англійського драматурга, зокрема античні, середньовічні, ренесансні.

Данина традиціям помітна на умовному поділі драм В. Шекспіра на «північні» та «південні». Так, дія трагедій відбувається переважно у північних країнах, а дія комедій – у південних. Суворі північ пов'язана з трагічним або серйозним, а південь – з веселим і радісним. Це спостереження належить шекспірознавцю С. Тартамеллі [5, с. 83]. Ранні комедії В. Шекспіра відбивають радісне сприйняття світу, сповненого гармонії та краси. Італійськими комедіями називають цикл драм, сценічна дія яких відбувається в Італії. Ренесанс починався саме з Італії – колиски античної римської культури. Раннє італійське Відродження безпосередньо пов'язане з поняттям гуманізму, тобто із цілком особливим, радісним світовідчуттям, що передбачає пізнання Всесвіту як головне життєве задоволення, життя на лоні природи, заняття гуманітарними науками. Саме такий настрій намагався створити драматург у своїх п'єсах, і для нього очевидно, що італійський дух можна відтворити лише в італійських декораціях.

Ренесансне світовідчуття надає особливого світла як комедіям, так і трагедіям – п'єса «Ромео і Джульєтта» умовно відносять до жанру «світлої трагедії», тобто італійська складова здатна пом'якшити навіть трагічне звучання п'єси. Таким чином, італійський антураж налаштовує глядача на певний настрій. Італія у п'єсах В. Шекспіра представлена найчастіше лише топографічною вказівкою, іменами персонажів і зверненнями, але цього виявляється достатньо, щоб спрямувати глядацьку увагу. Незважаючи на те, що Італія Шекспіра та справжня Італія практично не мають нічого спільного, сучасні італійські режисери намагаються примирити два ці світи. П'єрмаріо Весково дослідив досвід постановки «Приборкання норавливої» в Падуї, де також згадав кілька постановок «Ромео і Джульєтти» у Вероні [5, с. 89].

У трагедіях та історичних хроніках В. Шекспіра театральна умовність розповсюджується на зображення історичної доби. Шекспірознавці відзначають, що у п'єсі «Король Лір» відразу після списку дійових осіб йде така ремарка: «Місце дії – Британія. Час дії легендарно відноситься до IX століття до н. е.» [3, с. 60], увагу привертає не лише слово «легендарно», що говорить про неточність зазначених часових меж, а й нагадування про епоху, коли Британії як держави ще не існувало. Проте культурні реалії вказують на епоху не таку давню, як це зазначено в ремарці. Ця розбіжність виявлена ще до початку дії: у списку

дійових осіб вказані герцоги держав, що ще не існують (герцог Бургундський, герцог Корнуельський).

Причиною точних вказівок на хронологічні межі дослідники називають бажання «створити естетичну дистанцію, за допомогою якої автор регулює рівень емоційності глядача» [2, с. 176]. Драматург пише трагедію, де багато не тільки драматичних епізодів, а й по-справжньому кривавих сцен, які, з одного боку, виглядають видовищними, але, з іншого боку, можуть впливати на надто вразливих глядачів. Тому важливо підкреслити той факт, що дія на сцені є вигадкою, щоб знизити розпал пристрастей, і один із способів віддалити глядача від того, що відбувається на сцені – заявити, що все це сталося в давні дохристиянські часи, коли діяли варварські закони виживання.

Комедія «Сон літньої ночі» – карнавальна античність. Формально дія відбувається в Афінах й у «ближньому лісі», як зазначено у ремарці, але сюжет мало схожий на античну атмосферу. Мало того, що в списку дійових осіб фігурує Тезей як герцог Афін (такого титулу не було в античній Греції), чи не єдина вказівка на античні реалії – згадка Оберона про «юнака в грецькій тозі». «Лісова» частина взагалі не має жодних історичних прив'язок, можна сказати, що п'єса існує в суто міфологічному світі, де категорія часу відсутня. Щодо проблеми культурних реалій, у п'єсі виявляється ще один шар, що виникає завдяки прийому метатеатру (тобто театру в театрі). Афінські ремісники, що носять типово англійські імена (Пітер Клін та Робін), готують п'єсу до весілля герцога та герцогині, вибір їх зупиняється на грецькій трагедії про смерть Пірама та Фісби. На що американський дослідник Р. Гільц зауважує: «У виконанні напівграмотних селян висока трагедія перетворюється на карнавальний фарс і набуває пародійного відтінку» [4, с. 130]. Цю сюжетну лінію можна вважати ключем до розуміння п'єси: зображувані Афіни не справжні, це пародія, карнавал, а карнавальна культура є основою культури Відродження.

Карнавальна культура грає найважливішу роль середньовічному і ренесансному світорозумінні. Це феномен, що виник завдяки різноманітним соціальним, історичним та ідеологічним факторам. Карнавальна культура передбачає поєднання високого і низького, духовного та тілесного, трагічного та комічного. Вона вчить бачити одне в іншому і розуміти їхню невіддільність. Карнавальна культура – це можливість стерти межу між слугою та паном і побачити в них єдину сутність. Все, що зображується є вигадкою, і автор не приховує цього.

Драматургія В. Шекспіра щодо використання просторово-часових меж виявляється вкрай умовною. Насамперед це диктують реалії елизаветинського театру, мистецтва народного і тому обмеженого в образотворчих засобах. Крім того, хронотоп у шекспірівському світі працює на створення певного настрою через пробудження у свідомості читача чи глядача тих чи інших уявлень, пов'язаних із місцем чи епохою. Також через «хронотоп можна посилити естетичну дистанцію між

актором і глядачем і домогтися глядацького очуження з тією чи іншою метою. Зрештою, певна травестійність театральної дії – це данина карнавальній культурі, яка, безсумнівно, не могла не вплинути на творчість В. Шекспіра та його сучасників» [2, с. 175]. Таким чином, театральна умовність у шекспірівському театрі не тільки не применшує таланту автора і не погіршує враження від його п'єс, а й є продуманим ходом, що неймовірно впливає на глядача як у XVII столітті, так і донині.

П'єси В. Шекспіра різноманітні за жанрами та сюжетами, але вони мають спільні риси, за якими явно проглядається образ творця. Драматург створює напружену драматичну дію і водночас – поетичний образ буття. Кожну п'єсу можна назвати світом у мініатюрі, оскільки змальовує не шматок дійсності або окремих сфер, а цілого світу. Різними доступними йому засобами, передусім промовами персонажів, автор пов'язує події, зображувані у цьому творі, з усім світовим порядком. Космічна масштабність властива і античній трагедії, де подіями прямо чи опосередковано керують боги. У п'єсах В. Шекспіра рушійною силою подій є людська воля, титанічні пориви героїв, їхні пристрасті та духовні прагнення. Космічна масштабність поєднується у В. Шекспіра з охопленням найширшого життєвого простору. Зіткнення та боротьба між персонажами мають основу боротьбу особистих прагнень. Проте за всього особистого характеру колізій у яких відбиваються протиріччя ширшого масштабу, що несуть у собі явну печатку соціальних зрушень, які у Англії межі XVI–XVII століть. Драматизм п'єс Шекспіра обумовлений як зіткненнями індивідуальних воель, а й антагонізмами, мають глибокий соціально-ідеологічний характер. У драматичних конфліктах п'єс В. Шекспіра перемишуються старі та нові моральні поняття та прагнення. Феодальне свавілля і середньовічна патріархальність, буржуазне користолюбство і егоїзм, гуманістична ідейність і тверезий скептицизм постають у творах як ґрунт і зовнішніх і внутрішніх конфліктів. Розробляючи сюжети, заповідані минулим, В. Шекспір наповнює їх сучасним змістом. Старе і нове виявляються тісно пов'язаними, але, звичайно, у поєднанні античних, середньовічних та ренесансних мотивів останні відіграють вирішальну роль.

П'єси В. Шекспіра позбавлені єдності тону. Їх характерне емоційне різноманіття: серйозне перемишається з веселим, трагічне – комічним, ідеальне – низовинним. Як зазначає Н. Торкут: «У кожній п'єсі одна тональність набуває переважання, і це дозволяє визначити її жанрову приналежність. Кордони жанрів у В. Шекспіра не чіткі. Його драматургія включає як порівняно чисті типи комедій і трагедій, так і проміжні, гібридні жанри, які важко піддаються визначенню» [2, с. 179].

Таке ж багатство варіантів можна знайти і в образах людей, створених Шекспіром. Його мистецтво містить і традиційні театральні ампуа, і тонке зображення найскладніших характерів. Поєднання типового та індивідуального збагачене часом зображенням особистості у розвитку, і це, як відомо, становить одне з важливих мистецьких

відкриттів В. Шекспіра, герої якого відрізняються титанізмом. Герої п'єс не маріонетки, що підкоряються сюжету, а живі людські образи. Характери різноманітно проявляють себе у життєвих ситуаціях, що виникають у міру розвитку подій. Багатоплановість дії органічно зливається з багатосторонністю характерів головних дійових осіб, рухомих сильними особистими мотивами – пристрастю, принципом, жагою життєвих благ, прагненням утвердити себе в світі.

Так, драматургічна спадщина В. Шекспіра тісно пов'язана із традиціями світового театру античності, середньовічним карнавальним дійством, італійським ренесансом. Творчо переосмисливши традиційні форми попередніх історико-літературних епох, видатний англійський драматург створив унікальний художній світ нового театру, де поєдналися гуманістичні ідеї, поетичний образ буття, багатоплановість дії з багатосторонністю характерів.

Література:

1. Ніколенко О., Зуєнко М. «Шекспір - і краю йому нема...» : «шекспірівське питання», сонети : до 450-річчя з дня народження. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2014. № 4. С. 15-19.
2. Торкут Н. Антропокреативний потенціал вигнання: уроки Шекспіра. *Ренесансні студії* / гол. ред. Торкут Н. М. Запоріжжя : КПУ, 2016. Вип. 25-26. С. 161-195.
3. Шкаруба Л. М. Культурологические хроники времен Шекспира, драматурга английского : хроника четвертая и последняя. Елизаветинец Шекспир. *Зарубіжна література в школах України*. 2013. № 1. С. 58-64.
4. Giltz R. «Cousin, I am too young» : age and authority in Shakespeare's Richard II. *Shakespeare*. 2020. Vol. 16, N 2. P. 128-144.
5. Tartamella S. Jessica's silence and the feminine pyrrhonic in Shakespeare's The Merchant of Venice. *Renaissance drama*. 2020. Vol. 48, N 1. P. 83-101.

Slipchenko Yuliia. Development of theatrical traditions in dramaturgy of W. Shakespeare

The article examines the connections between the works of W. Shakespeare with ancient theater, medieval carnival art, Italian dramas of the Renaissance. The innovation of the English playwright in the development of English and world theater is determined.

Key words: Shakespeare, Renaissance, drama, ancient theatre, carnival, humanism.

Academic supervisor – **Olha Nikolenko**, DSc (Literature), Full Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of World Literature

УДК 821.09(44)(092)ГАВАЛЬДА

СИСТЕМА ОБРАЗІВ У ТВОРІ А. ГАВАЛЬДИ «35 КІЛО НАДІЇ»**Тетяна Юріївна Солкан**

Науковий керівник – Ольга Василівна Орлова,
к. пед. н., доцент, доцент кафедри світової літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Анна Гавальда – одна з найвідоміших сучасних французьких письменниць, чії твори звертаються до широкої аудиторії. Вона дебютувала в 1999 році зі збіркою новел «Мені б хотілося, щоб мене хтось десь чекав», яка одразу привернула увагу критиків, хоча реакції були різними. Її перший роман «Я його кохала» (2002) відображає особисті переживання автора щодо шлюбу і досліджує теми зради та розчарування. Через два роки Гавальда здобула ще більший успіх з романом «Просто разом», що став справжнім бестселером. У 2002 році письменниця також видала підліткову повість «35 кіло надії», яка критично осмислює проблеми системи освіти через історію тринадцятирічного винахідливого хлопчика.

Ключові слова: оповідання, повість, письменниця, публікація, персонаж, відомий, дитяча література, стосунки, зв'язок

Анна Гавальда виділяється як одна з найобдарованіших та найяскравіших постатей французької прози. Подібно до У. Старка письменниця писала не тільки підліткову літературу, а й твори для дорослих. У 1999 році вона видає свою першу збірку «Мені б хотілося, щоб мене хтось десь чекав», яка складається з 12 коротких новел. Критики неоднозначно, реагували на книгу, зокрема оглядовий журнал Klinein писав: «Я хотів би, щоб хтось мене десь чекав» читається легко і ми далеко не погано проводимо час у компанії цих героїв з їх яскравими характерами. Проте, закривши книгу, важко не піддатися розчаруванню: писати оповідання у такому стилі, часом такому марному, майже порожньому, тоді як перо автора може бути набагато гострішим і сповненим запалу?» [2].

Свій дебютний роман А. Гавальда видала у 2002 році. На книгу «Я його кохала» вплинув особистий досвід шлюбу автора, зокрема її власні невдачі. Згідно з сюжетною лінією роману, головна героїня Хлоя переживає розпач через невірність свого чоловіка, який згодом її покинув. Одного разу свекор жінки навідав її, а згодом вона виявила, що відчуває до нього симпатію.

Оглядовий журнал Publishers Weekly коментує цей роман так: «Прозовий стиль Гавальди надзвичайно еліптичний, хоча часто читач прагне не лише уривок історії.» [4]. Німецький журнал Die Welt виділяє посередність твору, однак досить гарно оцінює: «Звичайно, нічого з цього не є особливо оригінальним; таких історій десятки. Крім того, довгі діалоги в цій книзі радше солідні, ніж блискучі. Але раптова прямота, з якою Анна Гавальда зіставляє два досвіди, з одного боку,

нещастя покинутої жінки, а з іншого, нещастя чоловіка, який залишився, робить її роман вражаючим для читання, незважаючи ні на що.» [5]

Через два роки після публікації першого роману А. Гавальда видає другий, який затьмарив популярністю попередню її роботу – «Просто разом». Ця книга отримала багато премій, а читацький інтерес до її попередньої творчості тільки збільшився. Особливість роману полягає у тому, що сюжетна лінія обертається навколо чотирьох людей, котрі живуть в одному будинку: молодий художник, кухар, аристократка-невдаха та літня жінка. Співробітник газети Independent Джеррі Фігілі зазначає: «Для Гавальди смирення, прагнення до застою є чеснотою. Те, що вона має всесвітню аудиторію, говорить про те, що вона підтримала настрої, який поділяє багато людей.» [3].

У 2002 році А. Гавальда пише книгу, яка могла б зацікавити не тільки дорослих, а й дітей. Підлітковий твір «35 кіло надії» – це глибока психологічна повість заснована на переживаннях юного Грегуара Дюбоска. У тринадцять років він як, і всі діти його віку, ненавидить ходити до школи, однак хлопчина виявляє талант до винахідництва. У цій повісті А. Гавальда пропонує читачеві ясний погляд на сучасну систему освіти, яка ігнорує унікальних учнів, їхні здібності та таланти. Однак письменниця досліджує та розкриває не тільки вади освітньої системи, а й важливість впливу сімейної атмосфери на психологічне та навчальне життя дітей.

Грегуар Дюбоск – тринадцятирічний хлопчик, єдина дитина в родині. Незважаючи на свою нелюбов і страх перед школою, він намагається бути оптимістичним та не розчаровувати своїх батьків, а особливо дідуся Леона. Така ненависть у хлопчини з'явилась через відчуття нездатності задовольнити вимоги традиційної шкільної системи. Однак він знаходить відраду у майструванні: юнак з дитинства майструє предмети для дому або ж для власного задоволення. Саме у епізодах де Грегуар разом з дідусем Леоном допомагають сусідові чи майструють разом меблі ми постерігаємо, що така діяльність захоплює юного винахідника. Традиційна система освіти не визнає захоплення хлопчика, звідки і розвиваються головні конфлікти повісті: невідповідність Грегуара шкільним стандартам та напруга у сімейних відносинах між дитиною та батьками.

Єдиний раз, коли хлопчина відчуває, що йому «хоч трішки краще стало» [1] у школі, це у ролі клоуна на уроці фізичної культури, коли викликає у своїх однокласників щирий сміх з його витівок. Крім того головний герой часто намагається подолати власні сльози, невдачі та докори батьків, що у купі призвели юнака до кризового стану, у якому він дійшов таких висновків: «Життя в тебе мерзенне, і сам ти повна бридота, і, якщо зараз помреш, усім буде тільки краще» [1].

За своєю очевидною безвідповідальністю та недбальством Грегуар чітко знає, яким шляхом він хоче піти. Головний герой демонструє власну зібраність і ініціативність та самотійно зв'язується з

технікумом, брошюру якого раніше знайшов. Після того як юнака приймають до навчального закладу читач спостерігає, що вердикт, який хлопчаківі поставила вчителька мистецтва, єдина хто цінував його талант, виявився правильним «"У цього хлопчика голова як решето, золоті руки і величезне серце. Якщо постаратися, із нього вийде толк» [1].

Пан та пані Дюбоск щиро люблять Грегуара, однак несвідомо вони завдають йому значної шкоди. Батьки утримуються від відвертих обговорень своїх проблем у стосунках, а натомість використовують академічні невдачі свого сина як засіб для подружжя вивільнити своє розчарування. Грегуар у свою чергу страждає через це та відчуває глибоку провину «Я говорив собі, що якщо так зменшуватися, зменшуватися, то так можна зовсім зникнути, і тоді всі проблеми відпадуть самі по собі» [1]. Про особисті переживання сина, батьки дізнаються лише тоді, коли він самостійно вирішує свою долю, телефонуючи та розпитуючи про технікум, у який хотів би потрапити. До цього моменту жоден з них не підозрював, що їхній син виріс та може сам про себе піклуватись. Дідусь Леон досить добре відчуває їхню ситуацію та як ці стосунки впливають на дитячий саморозвиток та самосприйняття: «Вони самі не розуміють, як сильно тобі шкодять тим, що забагато від тебе чекають. Ні, не розуміють... Їм би спочатку особисті проблеми вирішити, перш ніж на тебе напосідати.» [1].

Леон Дюбоск – це дідусь Грегуара по батьковій лінії. Він найважливіша людина у житті онука та нійбільший його авторитет. Між Леоном та Грегуаром існує особливий зв'язок, завдяки якому вони надають один одному натхнення та сили створювати неможливі речі. Для прикладу: коли дідусь важко хворіє, хлопчина оживляє його своїм подихом життя, так само і старий був для онука особливою підтримкою. Леон має почуття гумору та не соромиться говорити про речі прямолінійно і відверто висловлює свої очікування. Під час сварки зі своїм онуком він радить йому бути щасливим та не видавати себе за жертву обставин. Коли ж Грегуар запевняє його, що всі його невдачі стаються через брак інтелектуальних здібностей, дідусь розповідає йому байку про те, як черепаха перемогла зайця у перегонах. У цій розповіді він порівняв юнака з мужньою і цілеспрямованою черепахою та вважає, що він здатний пройти будь-які труднощі. Найстарший Дюбоск – мудра людина здатна зняти навіть найважчу напругу, що нависає над його родиною.

Література:

1. Кашуба Є. Авторський переклад повісті А. Гавальди "35 кіло надії". Методична палітра. URL: <https://metoduchna-palitra.blogspot.com/2016/02/35.html> (дата звернення: 24.04.2024)
2. Allen, K. R. (2000). A conscious and inclusive familystudies. *Journal of Marriage and the Family*. 62. P. 4–17.

3. Arpino, B., & Bordone, V. (2014). Does grandparenting pay off? The effect of child care on grandparents' cognitive functioning. *Journal of Marriage and Family*. 76(2). P. 337-351. <https://doi.org/10.1111/jomf.12096>
4. Hellman B. *The World of Children's Literature // International Companion Encyclopedia of Children's Literature*. London-New York: Routledge, 1996. P. 765-773
5. Servius, note to Aeneid 1.730, as cited by Robert Schilling, "The Penates," in *Roman and European Mythologies* (University of Chicago Press, 1981, 1992). P. 138.

Solkan Tetiana. The system of images in the work of Anna Gavalda "35 kilos d'espoir"

Anna Gavalda is one of the most famous contemporary French writers whose works appeal to a wide audience. She debuted in 1999 with the collection of short stories «I Wish Someone Was Waiting for Me Somewhere», which immediately caught the attention of critics, although reactions were mixed. Her first novel, «I Loved Him» (2002), reflects the author's personal experiences with marriage and explores themes of betrayal and disappointment. Two years later, Gavalda achieved even greater success with the novel "Just Together", which became a real bestseller. In 2002, the writer also published the teenage novel "35 kilos d'espoir", which critically examines the problems of the education system through the story of a thirteen-year-old inventive boy.

Key words: short story, short story, writer, publication, character, famous, children's literature, relationship, connection.

*Academic supervisor – **Olha Orlova**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature*

УДК 811.111'373

СЛОВНИКОВИЙ СКЛАД АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК СИСТЕМА

Тетяна Юріївна Солкан

*Науковий керівник – Вікторія Леонідівна Кравченко,
к. філол. н., доцент, доцент завідувач
кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У статті схарактеризовано лексико-семантичні групи сучасної англійської мови з огляду на утворення ними різних типів системних зв'язків

Ключові слова: лексична система мови, тезаурус, ієрархічні зв'язки.

Словниковий склад англійської мови - це складна система, яка відображає історичний розвиток мови, культурні та соціальні зміни, а також її взаємодію з іншими мовами. Вивчення словникового складу

англійської мови як системи є важливим для розуміння її сучасного функціонування, оскільки він постійно змінюється, поповнюється новими словами та адаптується до потреб суспільства.

Відмінною рисою англійської мови є її гнучкість і здатність легко сприймати нові слова. Ця особливість сформувалася під впливом складного історичного розвитку мови, зокрема контактів з кельтськими, латинською, скандинавськими та французькою мовами. Ці впливи збагатили англійську мову запозиченими словами і зробили її словниковий запас особливо різноманітним. Сьогодні в англійській мові є слова з різних мов, зокрема з французької (government, judge), латинської (data, media) та німецької (kindergarten, hamburger).

Словниковий склад англійської мови можна розділити на кілька основних категорій, які взаємодіють між собою, створюючи систему. До них належать:

- ✓ Базова лексика: Це слова, які є фундаментом мови та зазвичай зрозумілі більшості носіїв, наприклад, слова для позначення явищ природи (sun, water), частин тіла (hand, leg), дій (eat, run). Базова лексика англійської мови, як правило, має давнє походження, часто англосаксонське.
- ✓ Запозичення: Як вже згадувалося, англійська мова збагачена запозиченнями, які утворюють значну частину лексики. Ці слова проникають в англійську мову з різних культур та країн, адаптуючись до її граматики та вимови.
- ✓ Неологізми: У зв'язку з розвитком технологій, суспільних змін та появою нових культурних феноменів, англійська постійно поповнюється новими словами. Такі неологізми, як blog, selfie, e-commerce, fast food швидко входять у мовний обіг і стають частиною лексичної системи.
- ✓ Професійна лексика: Це слова, пов'язані з конкретними сферами знань, такими як медицина, право, технології. Такі терміни часто мають латинське або грецьке походження, наприклад, слова cardiology, algorithm, diagnosis.

Словниковий склад англійської мови розвивається також завдяки активним словотвірним процесам, що включають:

- ✓ Афіксацію: Англійська мова часто використовує префікси (un-, re-, dis-) і суфікси (-ness, -ful, -less) для утворення нових слів. Наприклад, додавання суфікса -ness до слова happy утворює слово happiness.
- ✓ Компаундування: Це процес утворення нових слів шляхом з'єднання двох або більше коренів, наприклад, toothpaste (tooth + paste), greenhouse (green + house).
- ✓ Скорочення: Цей процес полягає в утворенні скорочених форм слів, наприклад, info від information, lab від laboratory.
- ✓ Аббревіатури: Використання аббревіатур стало поширеним через потребу в коротких та зрозумілих словах, особливо в науково-

технічній сфері, наприклад, NASA, NATO.

Глобалізація суттєво вплинула на розвиток англійської як міжнародної мови. Як наслідок, англійська не лише поповнюється словами з інших мов, але й передає ці слова в інші мови, формуючи «глобальну англійську». Англійська адаптується до різних культурних контекстів і відображає потреби та звичаї інших країн. Наприклад, поняття, пов'язані з технологіями, такі як програмне забезпечення та смартфони, стали міжнародними термінами.

Словниковий склад англійської мови є складною та динамічною системою, що розвивається під постійним впливом культурних, соціальних та історичних факторів. Її розвиток відображає здатність англійської мови адаптуватися до потреб сучасного суспільства. Сучасна англійська мова залишається відкритою для нових запозичень та неологізмів, що зробило її універсальною мовою спілкування та сприяло її подальшому поширенню по всьому світу.

Література:

1. Crystal, D. (2003). *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge University Press.
2. Jackson, H., & Zé Amvela, E. (2000). *Words, Meaning and Vocabulary: An Introduction to Modern English Lexicology*. Continuum.
3. McArthur, T. (1998). *The English Languages*. Cambridge University Press.
4. Plag, I. (2003). *Word-Formation in English*. Cambridge University Press.
5. Durkin, P. (2014). *Borrowed Words: A History of Loanwords in English*. Oxford University Press.

Solkan Tetiana. Vocabulary of the English language as a system

The article characterizes the lexical-semantic groups of the modern English language in view of their formation of various types of system connections

Key words: *lexical system of the language, thesaurus, hierarchical relationships.*

Academic supervisor – Viktoriia Kravchenko, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of English and German Philology

УДК 811.111'373.46:61

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ ТЕРМІНІВ-ІМЕННИКІВ В АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Ігор Володимирович Тимошенко

*Науковий керівник – Валентина Іванівна Воскобойник,
к. філол. н., доцент, доцент завідувач*

кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті розглядають лексико-семантичні групи термінів-іменників в англійськомовній медичній термінології. Розуміння суті лексико-семантичних груп допоможе перекладачеві правильно декодувати сам термін та його значення.

Ключові слова: медичний термін, номінативна функція, лексико-семантична група, точність, медична термінологія.

В умовах російсько-української війни роль медичної термінолексики в житті українців постійно зростає через стрес, наявність ранених цивільних та військових, які потребують медичної допомоги. Для медичного працівника вкрай важливо точно ідентифікувати те чи інше поняття, щоб зрозуміти фізичний стан пацієнта чи фізіологічний процес, а також розшифрувати патологічний стан та захворювання. Сучасні медичні терміни характеризуються точністю і конкретністю, що сприяє ефективному спілкуванню та листуванню між лікарями різних країн.

Незважаючи на значну кількість публікацій стосовно різних аспектів англійськомовної медичної термінолексики, вона потребує подальшого дослідження. Процес творення медичної термінології відбувається постійно. До тепер англійськомовна медична термінологія ще не отримала повної ясності в плані діахронії та синхронії. Детальне вивчення лексико-семантичних особливостей англійськомовної медичної термінології забезпечить правильне її розуміння та переклад на українську мову як медичними працівниками, так і перекладачами. Саме це зумовлює актуальність нашої розробки.

Мета статті – виявлення лексико-семантичних особливостей англійськомовних медичних термінів-іменників.

Більшість термінологічної лексики в будь-якій терміносистемі представлена іменниками. У межах окремої терміносистеми або її галузі можна виділити різні лексико-семантичні групи іменників [1]. Лексико-семантичні групи об'єднують слова однієї частини мови, у яких присутній загальний граматичний компонент, який становить семантичну основу групи й кожного окремого слова. Побудова лексико-семантичних груп – один з найбільш важливих способів систематизації лексичного складу будь-якої мови. Лексико-семантичні групи слів розрізняють відповідно до закономірностей розвитку лексичної семантики мови [10, с. 23].

Виявлено такі лексико-семантичні групи англійськомовних медичних термінів-іменників:

1) терміни, що позначають процеси, наприклад: *mammogenesis* – маммогенез (розвиток грудних залоз до функціонального стану), *treatment* – лікування, *bandaging* – бинтування, *necrosis* – некроз (омертвіння, загибель клітин та тканин у живому організмі);

2) терміни, що позначають медичні методи дослідження, наприклад: *hemodynamometry* – гемодинамометрія (вимірювання кров'яного тиску), *electroencephalography* – електроенцефалографія (метод графічної реєстрації біопотенціалів головного мозку), *radiography* – радіографія (метод візуалізації, що використовує рентгенівські гамма-промені або подібне іонізуюче та неіонізуюче випромінювання для перегляду внутрішньої форми об'єкту), *ophthalmoscopy* – офтальмоскопія (дослідження органів зору за допомогою офтальмоскопа);

3) терміни, що позначають суміші, речовини, наприклад: *adenosine triphosphate* – нуклеозидтрифосфат (речовина, яка бере участь в обміні енергії та речовин в організмі та є універсальним джерелом енергії для всіх біохімічних процесів, що відбуваються в живих системах), *adrenolytic* – адренолітик (речовина, що гальмує функцію адренергічних нервів та пригнічує реакцію на адреналін), *fluorescein* – флуоресцеїн (хімічна сполука помаранчевого кольору, синтетичний барвник, що належить до фталеїнів та демонструє жовто-зелену флуоресценцію в розчинах), *formaldehyde* – формальдегід (хімічна речовина, найпростіший із альдегідів, перший член гомологічного ряду аліфатичних альдегідів);

4) назви захворювань, наприклад: *uveitis* – увеїт (запалення судинної оболонки ока (увеального тракту)), *bronchitis* – бронхіт (запальне захворювання органів дихання, яке вражає бронхи), *pancreatitis* – панкреатит (запалення підшлункової залози), *bursitis* – бурсит (запалення навколосуглобової сумки суглоба, виникає при надмірному динамічному навантаженні на суглоб або якщо суглоб тривалий час знаходиться в стані напруги), *meningitis* – менінгіт (інфекційне запалення мозкових оболонок головного та спинного мозку, що супроводжується інтоксикацією, лихоманкою, синдромом підвищеного внутрішньочерепного тиску, а також запальними змінами ліквору), *parotitis* – паротит (гостра вірусна інфекція, що супроводжується запаленням залозистих органів (головним чином слинних залоз), нервової системи та інтоксикацією всього організму);

5) назви типів пухлин, наприклад: *hemangioma* – гемангіома (доброякісна пухлина, що складається з ендотеліальних клітин, здатних до самостійної інволюції), *melanoma* – меланома (злроякісна пухлина, що утворюється при переродженні клітин меланоцитів, які в нормальному стані перебувають переважно в шкірі і виробляють під дією ультрафіолетового випромінювання пігмент меланін), *atheroma* – атерома (кіста сальної залози, що виникає внаслідок порушення відтоку секрету), *neurofibroma* – нейрофіброма (доброякісна пухлина периферичного нерву, що розвивається з допоміжних клітин нервової тканини (шванівських клітин) та клітин сполучної тканини організму (фібробластів));

6) назви ділянок частини тіла, наприклад: *cerebrum* – головний мозок (найбільша частина мозку, що ініціює та координує рухи, а також відповідає за терморегуляцію, мовлення, судження, мислення та міркування, вирішення проблем, емоції та навчання, зір, слух, дотик), *cornea* – рогівка (передня найбільш випукла прозора частина фіброзної оболонки очного яблука), одна із світлозаломлюючих середовищ ока, *renal pyramids* – порожнина в нирці, безпосередньо з'єднана з сечоводом, *pericardium* – перикард (зовнішня оболонка серця, яка складається із сполучної тканини, в нормі відокремлена від епікарда щілиною, що заповнена серозною рідиною);

7) назви фахівців медичної галузі: наприклад: *dermatologist* – дерматолог (лікар, який займається діагностикою, профілактикою та лікуванням шкірних захворювань), *ophthalmologist* – офтальмолог (лікар, який займається діагностикою, профілактикою та лікуванням органів зору), *cardiologist* – кардіолог (лікар, що займається профілактикою, діагностикою та лікуванням хворого серця), *neurosurgeon* – нейрохірург (спеціаліст з нейрохірургії), *oncologist* – онколог (фахівець з онкології), *dentist* – стоматолог (спеціаліст у галузі стоматології);

8) назви наук, розділів, галузей, наприклад: *histology* – гістологія (розділ науки, який вивчає будову, життєдіяльність та розвиток тканин організму людини або тварини), *hemodynamics* – гемодинаміка (вивчення руху крові, його параметрів для кількісної оцінки кровотоку та зв'язку із системними змінами кровообігу), *dermatoglyphics* – дерматографія (наука, що вивчає відбитки шкірного малюнка стоп і долонь), *pharmacology* – фармакологія (галузь науки, що вивчає лікарські засоби та ліки, їх дію, використання та вплив на організм), *physiology* – фізіологія (наука про закономірності функціонування та регулювання біологічних систем різного рівня організації про межі норми життєвих процесів та хворобливих відхилень від неї);

9) терміни, що позначають медичні прилади, інструменти, наприклад: *ophthalmoscope* – офтальмоскоп (спеціальний медичний інструмент, що використовується для огляду та діагностики стану очного дна), *spirometer* – спірометр (медичний прилад для вимірювання об'єму повітря, що надходить з легень при найбільшому видиху після найбільшого вдиху), *dermatome* – дерматом (спеціальний медичний інструмент для зняття тонкого шару шкіри з донорської ділянки для подальшої пересадки реципієнту), *rhinoscope* – риноскоп (тонкий трубчастий інструмент, який використовується для дослідження внутрішньої частини носа), *pharyngoscope* – фарингоскоп (медичний прилад для огляду зіву);

10) назви клітини, наприклад: *cardiomyocytes* – кардіоміоцити (м'язові клітини серця), *ribosome* – рибосома (немембранна органела всіх живих клітин, що служить для біосинтезу білка з амінокислот за заданою матрицею на основі генетичної інформації, що надається

матричною рибонуклеїною кислотою), melanocytes – меланоцити (спеціалізовані клітини шкіри, що виробляють пігмент меланін), keratinocytes – кератиноцити (клітини епідермісу шкіри людини (складають приблизно 90 % всіх клітин епідермісу), що містяться в роговому, блискучому, зернистому, шипуватому, базальному шарах епідермісу;

11) назви видів, типів, родів, класів живих організмів, які викликають захворювання, наприклад: theraphosidae – павук-птахоїд (сімейство павуків з інфразагону мигаломорфних), adenovirus – аденовірус (сімейство дезоксирибонуклеїнових вірусів хребетних, позбавлених ліпопротеїнової оболонки), arterivirus – артеріовірус (геномний вірус, родини

arterivirus діаметром 45-65 нм), ascaris lumbricoides – аскарида люмбрикоидес (збудник аскаридозу), ixodidae – іксодові (родина паразитоморфних кліщів ряду ixodida), meningococcus – менінгокок (вид грамнегативних диплококів роду Neisseri, які викликають менінгококову інфекцію, яка може вражати слизову оболонку носоглотки та головного мозку, протікати з септицемією).

Розглянувши поділ англійськомовних медичних термінів на лексико-семантичні групи відповідно до їх значення, можна зробити висновок, що у всіх вище зазначених лексико-семантичних групах термінів, перш за все, просліджується наявність номінативної функції, яка є обов'язковою для англійськомовних медичних термінів-іменників. Розуміння суті лексико-семантичних груп допомагає перекладачам та медичним працівникам правильно декодувати сам термін та його значення.

Література:

1. Біян Н. О. Лексико-семантична та структурна класифікація термінів в англійській мові. *Іноземна філологія*. 2009. Вип. 121. С. 142–149.
2. Данилова З. В. Поняття системності лексики, лексичних угруповань у мові та мовленні. *Мова і культура*. 2012. Вип. 15, Т. 1. С. 22–28.

Tymoshenko Ihor. Lexical-semantic groups of noun terms in English medical terminology

The article considers lexical-semantic groups of noun terms in English medical terminology. Understanding the essence of lexical-semantic groups will help translators and medical staff correctly decode the term itself and its meaning.

Key words: *medical term, nominative function, lexical-semantic group, accuracy, medical terminology.*

Academic supervisor – Valentyna Voskoboinyk, Candidate of Philological Sciences (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of Romance and German Philology

УДК 821.09(430)“17/18”:82.02ПРО
**ВІД ІДЕЙ ДО ВПЛИВУ: ЕТАПИ РОЗВИТКУ НІМЕЦЬКОГО
 ПРОСВІТНИЦТВА**

Аліна Вікторівна Троніна

Науковий керівник – Наталія Іванівна Тарасова,
 к. філол. н., доцент, доцент кафедри світової літератури,
 Полтавський національний педагогічний університет
 імені В. Г. Короленка

Статтю присвячено аналізу розвитку німецького Просвітництва, його основних етапів та впливу на сучасність. Просвітництво стало важливим етапом у формуванні нових ідей, які заклали основи сучасної філософії, соціології та політики. На прикладі творчості таких мислителів, як Іммануїл Кант, Йоганн Готліб Фіхте, Йоганн Вольфганг Гете та Фрідріх Шіллер, досліджуємо вплив ідей Просвітництва на формування концепцій прав людини, демократії та національної ідентичності.

Ключові слова: *Просвітництво, німецька філософія, література, права людини, демократія, індивідуальність.*

Німецьке Просвітництво, яке охоплює приблизно період від середини XVIII до початку XIX століття, стало важливим етапом у розвитку європейської думки та культури. Ця епоха характеризується переходом від традиційних форм мислення до раціоналістичного підходу, що вплинуло на науку, філософію, літературу та політику.

Початок німецького Просвітництва відзначається поступовим переходом від традиційного, авторитарного мислення до нових ідей, які закладають основи критичного підходу до знання. В цей час на німецькій інтелектуальній арені з'являються видатні філософи та письменники, чії ідеї відкривають нові горизонти для суспільної думки. Серед них особливе місце займають Готхольд Ефраїм Лессінг та Вольфганг Гете, чії роботи справили значний вплив на розвиток літератури і філософії в Німеччині [5, с. 73-78].

Лессінг як один із ключових представників раннього Просвітництва акцентує увагу на важливості емоцій та моральності в житті людини. У своїй п'єсі «Емілія Галотті» він досліджує теми свободи волі, морального вибору та соціальної відповідальності. Через конфлікт між особистими бажаннями героїні та вимогами суспільства Лессінг закликає до усвідомлення власних почуттів і думок, що є важливим кроком у формуванні індивідуальної автономії. Таким чином, він створює платформу для розвитку нових соціальних і моральних норм.

У цей же період Вольфганг Гете починає свою літературну кар'єру, зокрема з творів, що зображують внутрішні переживання людини. У своїх ранніх роботах, таких як «Sorrows of Young Werther» (1774), Гете висвітлює складні емоційні переживання, що стали відгуком на зміну суспільних умов. Його творчість спонукає читачів до саморефлексії та критичного осмислення своїх почуттів і думок, що відповідає основним ідеям Просвітництва.

В цей період починають формуватися нові освітні інституції, які сприяють поширенню ідей Просвітництва. Університети стають центрами наукових досліджень, а також важливими платформами для обговорення нових філософських ідей. Дискусії про роль розуму, науки та освіти в житті суспільства стають все більш актуальними.

Період з 1750 по 1780 рік є часом розквіту німецького Просвітництва, що позначається розвитком гуманістичних і філософських концепцій. Це був час, коли ідеї раціоналізму і критичного мислення стали основою для переосмислення ролі людини в суспільстві та світі. Важливу роль у цьому процесі відіграє Іммануїл Кант, чия філософія справила значний вплив на подальший розвиток європейської думки [2, с. 109-111].

Кант став ключовою фігурою цього періоду, формулюючи концепцію автономії особистості. У своїй знаковій праці «Критика чистого розуму» він досліджує межі людського пізнання та визначає розум як основний інструмент у процесі сприйняття світу. Кант стверджує, що справжня моральність виходить із розуму, а не з традицій чи авторитетів. Ці ідеї стали основою для подальшого розвитку етики та політичної філософії, оскільки вони підкреслюють важливість особистого вибору та відповідальності.

У цей же час відбувається значний розвиток літератури, зокрема через творчість Гете та Фрідріха Шіллера. Гете, який вже почав свою кар'єру в ранньому Просвітстві, в цей період створює свої найвідоміші твори, такі як «Фауст» і «Страждання юного Вертера». У цих працях Гете досліджує складні внутрішні переживання, людські прагнення, конфлікти між особистими бажаннями та соціальними нормами. Його герої часто стикаються з питаннями ідентичності та мети життя, що відображає дух часу, в якому особистість стає центральною фігурою у філософських та літературних дискусіях [7, с. 90-94].

Фрідріх Шіллер також відіграє важливу роль у розвитку німецької літератури та філософії. Його п'єси, такі як «Розбійники» та «Дон Карлос», порушують теми свободи, справедливості і морального вибору. Шіллер використовує свої твори для критики соціальних несправедливостей та дослідження складних моральних дилем. Він акцентує увагу на конфліктах між особистою свободою та обов'язками перед суспільством, що робить його творчість надзвичайно актуальною для читачів того часу.

Наприкінці XVIII століття епоха Просвітництва починає впливати на соціальні та політичні зміни, які формують нове розуміння особистості та суспільства. Цей період характеризується виникненням романтизму, який виступає як реакція на раціоналізм Просвітництва. Романтизм акцентує увагу на емоціях, природі та індивідуалізмі, відкриваючи нові горизонти для художнього вираження та філософських роздумів [4, с. 115-118].

Фрідріх Шлейєрмахер, один з представників романтизму, підкреслює важливість суб'єктивного досвіду та духовності в житті людини. У своїх працях він акцентує на глибинному зв'язку між індивідом і його внутрішнім світом, пропонуючи нову парадигму для розуміння людської природи. Шлейєрмахер вводить ідею, що справжнє знання не може бути отримано лише через раціональне осмислення, а повинно базуватися на емоціях та інтуїції. Це підкреслює важливість особистого досвіду як основи для духовного та культурного розвитку [1, с. 21-23].

Крім того, цей період збігається з великими соціальними змінами, викликаними французькою революцією. Революція ставить під сумнів традиційні авторитети та соціальні структури, спонукаючи до нових ідей про права людини, свободу та справедливість. Німецькі мислителі починають переосмислювати своє ставлення до суспільства, права та обов'язків громадянина. Ці ідеї набувають популярності серед інтелігенції, що, в свою чергу, веде до формування нових політичних рухів.

Виникає нова концепція національної ідентичності, що стає важливою для розвитку німецького націоналізму. Ідеї про спільну історію, культуру та мову стають основою для формування національної свідомості. В цей час зростає інтерес до фольклору, народних традицій та історії Німеччини, що відображає бажання знайти унікальну ідентичність на тлі змін, що відбуваються в Європі. Письменники та поети, такі як Йоганн Готліб Фіхте, підкреслюють значення національної свідомості та необхідності єдності нації.

Німецьке Просвітництво залишило глибокий слід у формуванні сучасних ідей у філософії, соціології, політиці та культурі. Завдяки значним внескам мислителів, таких як Іммануїл Кант, Йоганн Вольфганг Гете та Фрідріх Шіллер, цей період став основою для багатьох концепцій, які і до сьогодні визначають наше сприйняття світу. Ідеї Просвітництва, зокрема, про раціональність, автономію особистості та критичне мислення, стали важливими для розвитку сучасної філософської думки [6, с. 37-42].

Однією з найбільш впливових концепцій, що виникли в цей час, є ідея прав людини. Кант у своїй філософії підкреслює важливість гідності особистості, що стає основою для формування прав людини як універсальних цінностей. Його ідеї про автономію та моральність не лише вплинули на етичні теорії, а й стали наріжним каменем для багатьох сучасних правових систем. Виникнення декларацій прав людини у XVIII-XIX століттях безпосередньо пов'язане з ідеями, які були розроблені в період Просвітництва.

Демократія, як політична система, також отримала значний імпульс завдяки ідеям німецьких просвітителів. Критика авторитарних режимів і вимога надання більшої свободи та участі громадян у політичних процесах стала важливим елементом роздумів Канта,

Шіллера та інших мислителів. У ХХ столітті ці ідеї реалізуються в багатьох країнах, що веде до встановлення демократичних режимів і запровадження демократичних цінностей у суспільстві [3, с. 57-58].

Отже, німецьке Просвітництво стало важливим етапом у розвитку європейської культури, яке підготувало ґрунт для нових ідей і змін. Його етапи — від ранніх ідей до впливу на сучасність — демонструють еволюцію думки та її вплив на літературу, філософію і суспільство в цілому. Ця епоха продовжує залишатися актуальною, адже її ідеї і сьогодні формують наше сприйняття світу та місця людини в ньому.

Література:

1. Гаврило І. В. Історія зарубіжної літератури XVII-XVIII ст.: навчальний посібник з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Середня освіта. Мова і література (англійська / німецька / французька)». Ужгород : УжНУ, 2022. 117 с.
2. Девдюк І. В. Бароко. Класицизм. Просвітництво. Зарубіжна література XVII-XVIII ст.: навч. посіб. Івано-Франківськ : Вид. Кушнір Г. М., 2021. 180 с.
3. Зарубіжна література: курс лекцій; укладач Г. П. Калантаєвська. Суми : Сумський державний університет, 2017. 234 с.
4. Ковбасенко Ю. І. Зарубіжна література епохи Просвітництва: навч. посіб. Київ : РВВ УАВЗЛ, 2016. 160 с.
5. Навчальний посібник із західноєвропейської літератури Просвітництва. Укл. : Анікіна І. В. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 136 с.
6. Сафарян С. І. Літературні генії німецького Просвітництва. *Іноземні мови в школах України*. № 5. 2016. С. 37-42.
7. Яременко Н. В.. Історія зарубіжної літератури: Середньовіччя – XVIII століття : навч. посіб. Кривий Ріг, 2023. 335 с.

Tronina Alina. From ideas to impact: stages of the development of German Enlightenment

The article is devoted to the analysis of the development of the German Enlightenment, its main stages and influence on modernity. The Enlightenment became an important stage in the formation of new ideas that laid the foundations of modern philosophy, sociology and politics. Using the example of the work of such thinkers as Immanuel Kant, Johann Gottlieb Fichte, Johann Wolfgang Goethe, and Friedrich Schiller, the influence of Enlightenment ideas on the formation of concepts of human rights, democracy, and national identity is explored.

Key words: Enlightenment, German philosophy, literature, human rights, democracy, individuality.

*Academic supervisor – **Nataliia Tarasova**, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of World Literature*

УДК 821.09(410)(092)РАЯН:811.111'25

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ІКОНІЧНИХ ОНІМІВ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Д. РАЙЯНА «СЕРЦЕ НА ШАРНІРІ»)

Валентина Сергіївна Усяка

Науковий керівник – Вікторія Леонідівна Кравченко,
к. філол. н., доцент, доцент завідувач
кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті розглянуто закономірності перекладу іконічних онімів, ужитих у художніх текстах. Підкреслено, що завдання перекладача при передачі власних назв ускладнюються багатьма чинниками, до найсуттєвіших належать лексична лакунарність, збереження стилістичного реєстру та функцій оніма. Відзначено, що найпоширенішою стратегією перекладу англійських онімів українською мовою постає контекстуальна заміна, дещо рідше вживаємо конкретизацію, транскодування, описовий переклад, компресію та декомпресію, вибір варіантного відповідника, калькування, транспозицію, антонімічний переклад.

***Ключові слова:** переклад, адаптація, власні назви, іконічні оніми, художній текст*

Актуальність дослідження. Інтерес до вивчення іконічних онімів нині зростає. Це одиниця мовлення, яка відображає національну картину світу. Ця картина світу вбирає у собі культурні цінності народу, складені багатьма поколіннями.

Завдяки розвитку національної картини світу кількість іконічних онімів стає дедалі більшою. Питомим простором лінгвістичної актуалізації іконічних онімів є художня література. Інтелект автора, його новаторство та оригінальність виявляються завдяки використанню різних іконічних онімів у текстах художніх творів.

Огляд літератури. Проблема функціонування іконічних онімів та їхнього перекладу постає об'єктом наукових досліджень. Так, О. Арделян вивчає прецедентні антропоніми у фразеологізмах в різносистемних мовах [1]. С. Бук розглядає онімний простір роману Івана Франка «Перехресні стежки» [2]. А. Гудманян аналізує особливості відтворення власних назв у перекладі [3]. Об'єктом досліджень М. Доценко стає поетоніміка модерністської та постмодерністської прози [4]. Л. Дука вивчає прагматичний потенціал онімів [5]. Е. Кравченко виокремлює закономірності поетика зв'язків і відношень імен у художньому тексті [6]. Л. Петрова розглядає власне ім'я як засіб інтелектуалізації поетичного мовлення [7].

Мета дослідження: визначення особливостей англо-українського перекладу іконічних онімів.

Виклад основного матеріалу. Іконічність онімів, перш за все, визначається їхньою загальновідомістю [4]. При цьому варто враховувати їхню когнітивну значущість, якою вони наділені для тієї чи

іншої мовної особистості або суспільства (соціуму). Також відзначимо, що для іконічних онімів властива постійна апеляція до них у мовленні, а що стосується решти (невербальних) знакових систем, то в іконічного оніма виявляється реінтерпретованість.

При перекладі іншою мовою оніми аж ніяк не «перекладаються» самі собою, автоматично, суто формально. У низці мовних ситуацій поведінка онімів настільки відмінна від відповідної поведінки слів інших мовних категорій, що можна стверджувати, що це інша, інакше влаштована мова, що піддається перекладу за допомогою перекладацьких трансформацій і відповідних мовних перетворень. При перекладі онімів слід насамперед звертати увагу на їхнє походження [3].

Розглянемо закономірності використання варіантних відповідників в україномовному перекладі тексту роману Донала Райяна «Серце на шарнірах» [9]. У роботі використовувався переклад, виконаний О. Демиденко [8].

Звернімо увагу на такий приклад, узятий з тексту оригінального твору: *There wasn't a stamp paid in for any of us, nor a screed to the Revenue, either. I* [9].

В українському перекладі запропоновано такий варіант відтворення реалій, зображених у романі Донала Райяна «Серце на шарнірах»: Ніхто ні за кого не платив ніяких внесків, не робив ніякого подання у Фіскальну комісію — нічого [8].

У наведеному прикладі звернімо увагу на лексему *the Revenue*. Очевидно, що в цьому фрагменті йдеться про певну установу, до якої мають надходити відомості стосовно сплати роботодавцями страхових внесків за своїх співробітників, із яких їм потім має нараховуватися додаткова чи основна пенсія.

Проте для українського реципієнта, який не має досвіду проживання в Ірландії й не є обізнаним із особливостями функціонування місцевої фіскальної системи, вживання в тексті твору подібної лексики нічого не говорить і не пояснює. Дослівно лексема *the Revenue* має такі перекладні варіанти: дохід, джерело прибутку. Отже, ця назва установи є суто місцевою реалією, за допомогою якої автор відтворює закономірності життя в сучасній Ірландії. Відповідно, за умови нульового транскодування ця реалія може залишитися незрозумілою й семантично «порожньою».

Дослівного доречного українського відповідника для англійської лексики *the Revenue*, якою послуговується автор для йменування описаної установи, очевидно, не існує з огляду на національні особливості, що виявляються в тому числі в організації державної служби.

Для того, аби максимально точно передати значення описуваної в тексті романі Донала Райяна «Серце на шарнірах» реалії, автор українського перекладу послуговується можливостями описового перекладу. Він намагається пояснити вітчизняному реципієнтові

значення іншомовної одиниці за допомогою її опису, наближеного до власне українських реалій.

Найточнішим відповідником організації, до якої подаються страхові внески, в українських реаліях постає фіскальна служба, або ж фіскальна комісія. Відповідно, саме останній із наведених варіантів авторка українського перекладу роману залучає, аби витлумачити читачеві, куди саме ніколи не зверталися герої «Серця на шарнірах» та їхнє керівництво, через що їм і не було нараховано пенсію: не робив ніякого подання у Фіскальну комісію.

Звернімо увагу на такий приклад, узятий з тексту оригінального твору:

But when she looked at the line of goms behind me – Seanie Shaper, innocent Timmy, fat Rory Slattery and the rest of the boys, all clutching their dirty payslips – she started to feel more sorry for herself [9].

В українському перекладі запропоновано такий варіант відтворення реалій, зображених у романі Донала Райяна «Серце на шарнірах»: Але коли вона глянула на шеренгу таких самих ідіотів у мене за спиною: Шоні Качка́, того нещасного Тіммі, жирного Рорі Слеттері й інших хлопців, які теж стискали такі самі замацані папірці, — то більше їй стало шкода себе [8].

Розглянемо особливості перекладу іменної лексеми Seanie Shaper. Зазначене сполучення включає в себе зменшено-пестливу форму чоловічого імені Sean (Шон) та прізвиськовий компонент Shaper. Авторка українського перекладу роману Донала Райяна обрала для відтворення ірландського імені Seanie такий різновид транскодування, як транскрипція, себто максимально точно відтворення звукової форми одиниці оригіналу. Як наслідок, маємо в перекладі варіант: Шоні.

Слід також звернути увагу на закономірності відтворення в українському перекладі роману Донала Райяна такої характерної для ірландської культури реалії, як прізвиська. У залученому до розгляду реченні, зокрема, привертає до себе увагу прізвиськова лексема Shaper, утворена, очевидно, за аналогією до життєвих захоплень і орієнтирів її носія, який був кремезним і любляв займатися спором.

Авторка українського перекладу роману Донала Райяна обрала для відтворення прізвиська Shaper можливості такого різновиду лексико-семантичних трансформацій, як модуляція, або заміна словникового еквіваленту контекстуальним, що містить логічну пов'язаність зі словом, що є вихідним. Так, найближчою словниковою відповідністю іменника shaper в українській мові є лексема формувальник. Натомість, перекладач послуговувався контекстуальним відповідником качок, до значення якого закладено жаргонну сему асоціативності – себто, йдеться про людину, яка займається спортом, але робить це не фанатично, а виключно заради набору м'язової маси. Окрім того, в романі неодноразово наголошується на ненайвидатніших розумових здібностях Шоні, тому такий переклад його прізвиська

додатково актуалізує наявні стереотипи. Відтак, маємо в перекладі такий варіант зазначеного слова: Качок.

Звернімо увагу на такий приклад, узятий з тексту оригінального твору: Mickey Briars softened his Jameson with tears and told Timmy he was sorry, he was always fond of him, he was a grand boy so he was, it was only that he thought he was laughing at him [9].

В українському перекладі запропоновано такий варіант відтворення реалій, зображених у романі Донала Райяна «Серце на шарнірах»: Мікі Браярс розбавляв собі свій «джеймсон» у стакані слізьми і казав Тіммі, що йому дуже жаль, і що той завжди йому подобався, і що взагалі він чудовий хлопчина, ось хто він, а так оце сталося тільки через те, що Мікі подумав, ніби Тіммі з нього насміхається [8].

У наведеному прикладі звернімо увагу на лексему Jameson. Йдеться про назву марки найвідомішого традиційного ірландського віскі, бренд якого був заснований Джоном Джеймсоном 1780 року. Це традиційний купажований віскі, що відрізняється бурштиновим кольором та делікатним ароматом.

Авторка українського перекладу роману Донала Райяна обрала для відтворення назви бренду віскі Jameson такий різновид транскодування, як транскрипція, себто максимально точно відтворення звукової форми одиниці оригіналу. Як наслідок, маємо в перекладі варіант: Джеймсон.

Звернімо увагу на такий приклад, узятий з тексту оригінального твору: Pokey had shouted after us to put the first round of drink on his slate [9].

В українському перекладі запропоновано такий варіант відтворення реалій, зображених у романі Донала Райяна «Серце на шарнірах»: Покі гукнув нам, щоб ми записали першу партію питва на його рахунок [8].

У наведеному прикладі звернімо увагу на сполучення round of drink. Зазначене сполучення в аналізованому романі актуалізує таку реалію ірландського життя, як проведення вільного часу в пабах за колективною випивкою. Так, зокрема, під час таких посиденьок в Ірландії, як і у Великій Британії, Канаді, Новій Зеландії та Австралії, за один вечір заведено по черзі пригощати один одного спиртними напоями, найчастіше пивом чи віскі.

У цьому випадку перекладачем було використано лексико-семантичну трансформацію, себто тип перекладацьких стратегій, орієнтований на досягнення адекватності при відтворенні первинного змісту. Звернімо увагу на вжите в оригінальному тексті сполучення round of drink. За умови дослівного перекладу це сполучення мало б такий варіант відтворення свого значення: коло напоїв. Очевидно, такий переклад був би навіть точнішим, оскільки учасники цієї традиції пригощають один одного випивкою по черзі й саме по колу.

Проте для відтворення значення сполучення *ground of drink* в українському перекладі було вжито слово *партія питва*. Себто, в наведеному випадку йдеться про генералізацію, адже оригінальний зміст висловлювання було узагальнено. Подібним чином перекладач прагне опустити зайві, на його думку, подробиці та реалії, які можуть бути недоступні читачеві та ускладнити розуміння ним тексту твору, що перекладається. Дійсно, не кожен реципієнт може бути знайомий із уподобаннями ірландців під час знаходження в пабах, тому таке узагальнення може бути оцінене як цілком правомірне.

Звернімо увагу на такий приклад, узятий з тексту оригінального твору: *He had a big pile of old Ireland's Own magazines he'd look for when they had the dinner ate* [9].

В українському перекладі запропоновано такий варіант відтворення реалій, зображених у романі Донала Райяна «Серце на шарнірах»: Він мав купу старих журналів «Айрлендс Оун», які любив переглядати після вечері [8].

У наведеному прикладі звернімо увагу на сполучення *Ireland's Own*. Воно використовується в тексті роману для позначення такої типової для ірландського суспільства реалії, як уперше випущений в 1902 році сімейний тижневик, в якому публікують народні оповідання, загадки і рецепти. Зазначений часопис був дуже популярним серед пересічних ірландців, адже давав їм змогу зберегти власну культуру навіть за умов, коли все навколо було повністю англізованим.

Автор українського перекладу роману Донала Райяна «Серце на шарнірах» використовує для адаптації сполучення іншомовного походження засоби графіки мови перекладу, вдаючись до транслітерації, себто транскодування графічної форми одиниці оригіналу: «Айрлендс Оун».

Звернімо увагу на такий приклад, узятий з тексту оригінального твору: *They'd all roll their eyes and let on to be disgusted but still and all they'd clap and sing along while he pounded out the songs: 'The Rathlin Bog' and 'The Rising of the Moon' and 'Come Out Ye Black and Tans'* [9].

В українському перекладі запропоновано такий варіант відтворення реалій, зображених у романі Донала Райяна «Серце на шарнірах»: Усі в їхній сім'ї заковували очі й прикидались, що терпіти того не можуть, але однаково плескали й підспівували, коли він виводив «Гуркітливе болото», «Коли зійде місяць», «Виходьте, ви, чорно-бурі» [8].

У наведеному прикладі звернімо увагу на сполучення: *'The Rathlin Bog', 'The Rising of the Moon', 'Come Out Ye Black and Tans'*. Зазначені словосполучення являють собою назви відомих ірландських пісень. *The Rathlin Bog* — народна ірландська пісня, швидкість виконання якої наростає з кожним новим рядком; *The Rising of the Moon* — ірландська балада, що оспівує битву між «Об'єднаними ірландцями» і Британською армією під час Ірландського повстання 1798 року; *Come Out Ye Black and Tans* — повстанська пісня, звернена до чорно-бурих (членів

Королівської Ірландської Поліції, які допомагали придушити Ірландську республіканську армію під час Ірландської війни за незалежність в 1919–1921 роках).

У цьому випадку було підібрано семантичну кальку, себто здійснено дослівний переклад за словниковими значеннями, що входять до складу аналізованого речення: «Гуркітливе болото», «Коли зійде місяць», «Виходьте, ви, чорно-бурі».

Звернімо увагу на такий приклад, узятий з тексту оригінального твору: *Or those Franciscan lads in Moyross: they'd have me right with God in no time* [9].

В українському перекладі запропоновано такий варіант відтворення реалій, зображених у романі Донала Райяна «Серце на шарнірах»:

Або ж до тих францисканців у Мойросі : вони враз допоможуть мені спокутуватися перед Господом [8].

У наведеному прикладі звернімо увагу на лексему *Moyross*. У цьому фрагменті автор натякає на події 2007 року в Мойросі, одному з найбільш криміногенних мікрорайонів графства Лімерик: завдяки зусиллям монахів-францисканців, що перебрались туди, банда злочинців перестала тероризувати жителів і рівень злочинності у регіоні значно знизився.

Автор українського перекладу роману Донала Райяна «Серце на шарнірах» використовує для адаптації сполучення іншомовного походження засоби графіки мови перекладу, вдаючись до транслітерації, себто транскодування графічної форми одиниці оригіналу: *Мойрос*.

Розглянемо такий приклад, узятий з тексту оригінального твору: *He doesn't know about the big huge loan from Anglo, the Revenue, the lads' stamps, their redundancy, anything* [9].

В українському перекладі запропоновано такий варіант відтворення реалій, зображених у романі Донала Райяна «Серце на шарнірах»: Він не знає про величезну позику в Англо, про Фіскальну комісію, про внески й відшкодування хлопців, ні про що [8].

У наведеному прикладі звернімо увагу на лексему *Anglo*. У цьому фрагменті йдеться про таку реалію ірландського життя початку ХХІ століття, як *Anglo Irish Bank*. Цей банк здобув сумну відомість тим, що незаконно надавав іпотечні кредити.

Автор українського перекладу роману Донала Райяна «Серце на шарнірах» використовує для адаптації сполучення іншомовного походження засоби графіки мови перекладу, вдаючись до транслітерації, себто транскодування графічної форми одиниці оригіналу: *Англо*.

Висновки. Отже, адекватність перекладу іконічних власних імен досягається при гармонійно збалансованому співвідношенні в особистості перекладача налаштованості на розуміння авторського задуму та його виконання, вивчення особливостей тексту, що перекладається, і здатності творчо відтворити текст оригіналу.

Найпоширенішою стратегією перекладу англомовних онімів українською мовою постає контекстуальна заміна, дещо рідше вживається конкретизація, транскодування, описовий переклад, компресія та декомпресія, вибір варіантного відповідника, калькування, транспозиція, антонімічний переклад.

Література:

1. Арделян О. Прецедентні антропоніми у фразеологізмах в різносистемних мовах. **Мова і культура**. 2011. Вип. 14. С. 168–174.
2. Бук С. Онімний простір роману Івана Франка «Перехресні стежки». *Вісник Донецького відділення НТШ*. 2012. № 4. С. 68–76.
3. Гудманян А. Відтворення власних назв у перекладі: автореф. дис. ... д-ра. філол. наук : 10.02.16. Ужгород, 2000. 29 с.
4. Доценко М. Поетоніміка модерністської та постмодерністської прози : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10. 02. 01. Вінниця, 2018. 19 с.
5. Дука Л. Прагматичний потенціал онімів та способи його актуалізації в тексті: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02 – рос. мова. Дніпропетровськ, 2002. 18 с.
6. Кравченко Е. Поетика зв'язків і відношень імені – тексту – поетонімосфери : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.15. Вінниця, 2017. 560 с.
7. Петрова Л. Власне ім'я як засіб інтелектуалізації поетичного мовлення (на матеріалі поезій Ліни Костенко): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2003. 210 с
8. Раян Д. Серце на шарнірах. Роман / з англійської переклала Ольга Демиденко. Львів: Видавництво «Астролябія», 2020. 162 с.
9. Ryan D. *The Spinning Heart*. Dublin, The Lilliput Press, 2012. 160 p.

Usiaka Valentyna. Specificity of the English-Ukrainian translation of iconic names (based on the Donal Ryan's novel "The Spinning Heart")

The article examines the regularities of translating iconic onyms used in literary texts. It is emphasized that the task of the translator in the transfer of proper names is complicated by many factors, the most significant of which include: lexical lacunarity, preservation of the stylistic register and functions of the onym. It is noted that the most common strategy for translating English onyms into Ukrainian is contextual replacement, while concretization, transcoding, descriptive translation, compression and decompression, selection of a variant equivalent, tracing, transposition, antonymic translation are used somewhat less often.

Key words: translation, adaptation, proper names, iconic onyms, literary text

Academic supervisor – Viktoriia Kravchenko, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of English and German Philology

УДК 811.111'25:811.111'373.23

ПЕРЕКЛАД ВЛАСНИХ НАЗВ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Валентина Сергіївна Усяка

Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У тезах описано лінгвокультурне значення власних назв, що зустрічаємо в англійській та українській мовній спадщині, з огляду на їхню історичну вагу й цінність

Ключові слова: *онім, лінгвокультура, соціокультурна компетентність, перекладацькі трансформації*

Однією з центральних проблем ономастики є зв'язок власного імені з культурою та реальністю. Онім якнайвирізніше презентує мовну й концептуальну картини світу етносу, указуючи на значущі маркери, які мають потужний історико-культурно-емоційний зміст, підсилюваний конотацією на синхронно-діахронному зрізі. Відтак, онім суто зі звукоряду-референції перетворюється в потужний компонент лінгвокультури народу, частину його мовного коду, невіддільний складник подеколи паремійного фонду.

Саме тому так важливо плекати лінгвосоціокультурну компетентність перекладача [4] в сучасному багатомовному світі, адже знання цих складників «мовної матриці» сприятиме успішному code-switching під час роботи за фахом [2; 3].

У межах цієї складної проблеми важливе місце посідає питання про власне лінгвістичні й екстралінгвістичні чинники, які впливають на переклад власних назв. Труднощі у вирішенні зазначеного питання зумовлені тим, що досить довго існувала точка зору, згідно з якою екстралінгвістичні чинники не враховували в дослідженні значення слова взагалі та власного імені зокрема. Лише нещодавно у зв'язку з інтенсивним вивченням змістової сторони мовних знаків та її функціонування в мові дослідники усвідомили необхідність розширення меж лінгвістичної семантики [1]. Це так само призвело до можливості розгляду перекладу антропонімів в аспектах лінгвокраїнознавства, за допомогою якого досягається культура етносу, який говорить цією мовою. Дослідження особливостей уживання власних назв у структурі мовлення того чи того соціуму дозволяють стверджувати, що одиниці зазначеного типу, будучи культурними домінантами і функціуючи як національно-культурний компонент, допомагають виявити особливості, характерні риси тієї чи тієї нації, того чи іншого типу мовної особистості.

Говорячи про ім'я як національний та соціальний знак, слід мати на увазі наявність полів в ономастиці – певної сфери співвіднесеності імені. У мовленні цю межу визначають за допомогою

екстралінгвістичних знань, потрібних для коректного вживання та розуміння імен.

До складу екстралінгвістичного аспекту значення імені входять і особливі умови існування імені в суспільстві, і культурно-історичні асоціації, і рівень популярності об'єкта та його імені. У мовленні загалом основну увагу звертають на позамовні асоціації імен, з-поміж яких фокус – на соціальних чинниках, що перебувають у нерозривному зв'язку з історичними, національними та культурними особливостями країни.

Завдяки експресії власних назв, у цих одиницях можна виділити два типи ідіоматичності – внутрішньомовну та надмовну, остання з яких створюється завдяки культурно-історичним, соціальним, фольклорним, релігійним впливам людини. Саме знання надмовної ідіоматичності допомагає не-носіям мови долати комунікативні перешкоди та невдачі.

У структурі тексту найчіткіше простежуємо роль оніма в організації ономастичного простору художнього тексту. У центрі онімічного поля виявляється ядро, представлене антропонімами – особистими іменами, а також суміжними з антропонімами розрядами, на зразок зоонімів.

Отже, онім є вагомим складником мовного життя нації, її невіддільним компонентом, що визначає існування мовця в мові.

Література:

1. Бук С. Н. Онімний простір роману Івана Франка «Перехресні стежки». Донецьк, 2012. № 4. С. 68–76.
2. Шрамко Р. Г. Прагмарелевантні засоби реалізації внутрішнього стану персонажа в українськомовному перекладі поттеріани Дж. К. Ролінг. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 17. Том 1. С. 204–210. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.17-1.40>.
3. Шрамко Р. Г., Рахно М. Ю. Предикати стану суб'єкта як вербальні репрезентанти національної мовної картини світу (на матеріалі українськомовних перекладів романів «Гордість і упередження» та «Чуття і чутливість» Джейн Остен). *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 22. Том 2. С. 137–142. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.2.25>
4. Rakhno, M., Shramko, R. (2021). Forming the Linguosocial and Cultural Competence of Bachelor Students – Prospective Translators by Means of the Course Comparative Lexicology and Grammar of Ukrainian and English: Experience of Using CLIL Technologies. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 9(113), 126–144. DOI: 10.24139/2312-5993/2021.09/126-144.

Usiaka Valentyna. Translation of proper names: lingual-cultural aspect

Theses describe the linguistic and cultural significance of proper names found in the English and Ukrainian linguistic heritage, taking into account their historical weight and value

Key words: *onim, linguistic culture, sociocultural competence, translation transformations*

Academic supervisor – Ruslana Shramko, Ph.D. (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 373.5.016:821.09:[37.091.64:004.087

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВИХ ПІСЕНЬ У 7 КЛАСІ

Євгенія Віталіївна Феоктістова

*Науковий керівник – Лариса Миколаївна Литвин,
к. філол. н., ст. викл. кафедри української літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У роботі обґрунтовуємо необхідність використання мультимедійних засобів, зокрема мультимедійних підручників, при вивченні соціально-побутових пісень у 7 класі. Низка пісень для основного та додаткового вивчення у виконанні професійних акторів та у власному виконанні, розміщених у мультимедійному підручнику, сприяють оптимальному виконанню дидактичних завдань.

Ключові слова: дидактичні завдання, мультимедійні технології, методика навчання фольклору

Одним із способів розвитку пізнавальної активності учнів є використання мультимедійних технологій, які дають змогу підвищити активність і привернути увагу учнів до навчання.

Дидактичні можливості мультимедійних засобів можна окреслити такими аспектами: посилення мотивації до навчання, активізація навчальної діяльності учнів, індивідуалізація навчального процесу, розширення меж самостійної діяльності, урізноманітнення форм і типів завдань, а також створення навчального середовища, яке забезпечує занурення учнів у нові соціальні та виробничі ситуації [3].

Основними інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ) для підтримки професійної діяльності вчителя мови та літератури є готові програмні засоби (електронні підручники, енциклопедії, посібники, словники тощо); програми MS Office (Word, PowerPoint, Microsoft Publisher, Excel); Інтернет-ресурси; соціальні сервіси Інтернету; програмно-апаратний комплекс «Інтерактивна дошка» [1].

Серед електронних мультимедійних видань виокремлюємо електронні навчально-наочні посібники – електронні навчальні видання, що містять наочні матеріали, представлених засобами мультимедійних технологій. Владимирова А. вважає, що «навчальні електронні посібники містять систематизований матеріал у вигляді набору сторінок, об'єднаних між собою малюнками, анімаціями, дикторським супроводом, аудіо- та відеофрагментами, зразковим

виконанням музичних творів, виконанням пісень у режимі караоке тощо» [2, с. 95].

У модельній навчальній програмі «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Слоньовська О. В., Ярмульська І. В.). «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 01 грудня 2023 року № 1466) на вивчення розділу «Народні соціально-побутові пісні» відводиться 7 год. навчального часу у 7 класі. Доволі осяжний перелік текстів пісень, рекомендованих для вивчення, можна додати до мультимедійного збірника з усної народної творчості, який ви почали створювати у 5 класі. До цього збірника повинні увійти твори різних фольклорних родів і жанрів, які вивчаються на уроках літератури у 5-9 класах.

Наведемо перелік пісень, рекомендований як для основного вивчення, так і для додаткового. Для основного вивчення пропонується: козацька пісня «Ой на горі та женці жнуть», чумацька пісня «Чумаче, чумаче, чого зажурився?», стрілецька пісня «Там, під львівським замком», стрілецька пісня літературного походження «Йде січове військо» М. Гайворонського.

Твори для додаткового читання на вибір учителя / учительки пропонуються такі: народні пісні «Їхав, їхав козак містом», «Стоїть явір над водою», «Над річкою бережком», «Весна-красна наступає, із стріх вода капле», «Ой у степу криниченька», «В суботу пізенько», «Била мене мати березовим прутом», «Забілили сніги», «Ой матінко-зірко», «Повіяв вітер степовий», «Зелений дубочку», «Розпрощався стрілець»; Романа Купчинського «Засумуй, трембіто», Левка Лепкого «Гей, видно село».

Міжпредметні зв'язки також передбачають низку музичних творів на соціальну тему, зокрема М. Лисенка «Запорізький марш», народна пісня «Їхав козак на війноньку» (музика й виконання рок-гурту «Гайдамаки»), народна пісня «Козак від'їжджає» в обробці О. Стадника та виконанні Волинського народного хору, народна пісня «Ой ішов чумак з Дону» (музика й виконання етногурту «ДахаБраха»), народна пісня «Йде січове військо» (сучасне прочитання «Йде українське військо») у виконанні гурту «Пікардійська терція», народна пісня «В суботу пізенько» (виконання – етнографічний хор «Гомін»). Бажано додати музичний альбом «Повіяв вітер степовий. Стрілецькі пісні» у виконанні Львівського естрадного театру «Не жури!»).

Отже, вважаємо за доцільне створення електронного підручника, у якому будуть розміщені зразки усної народної творчості, рекомендовані до вивчення однією з модельних програм із української літератури. Сприймання народних соціально-побутових пісень при використанні електронного підручника сприяє емоційному залученню учнів до вивчення пісенного фольклору.

Література:

1. Білоусова Л. І., Житеньова Н.В. Онлайнові інструменти візуалізації у діяльності сучасного педагога. *Scientific Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2018. № 7(27). С. 8–15. URL: http://journals.urau.ua/sr_edu/issue/view/9015
2. Владимірова А. Л. Формування естетичного ставлення молодших школярів до національного пісенного фольклору засобами мультимедійних технологій. *Інформаційні технології в освіті*. 2014. № 20. С. 92-98.
3. Яценко Т. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): монографія. Київ: Пед. думка, 2016. 360 с.

Feoktistova Yevheniia. Use of multimedia technologies in learning social and household songs in 7th grade

The work substantiates the necessity of using multimedia tools, in particular multimedia textbooks, when studying social and household songs in the 7th grade. A number of songs for basic and additional study performed by professional actors and in their own performance, placed in a multimedia textbook, contribute to the optimal performance of didactic tasks.

Key words: didactic tasks, multimedia technologies, folklore teaching method.

Academic supervisor – **Larysa Lytvyn**, Candidate of Philological Sciences (Literature), Senior Lecturer, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Literature

УДК 821.09(73)(092)МІТЧЕЛЛ

СИСТЕМА ОБРАЗІВ РОМАНУ «ЗВІЯНІ ВІТРОМ» МАРГАРЕТ МІТЧЕЛЛ

Маргарита Юрїївна Харченко

Науковий керівник – Ольга Миколаївна Ніколенко,
д. філол. н., професор, професор завідувач кафедри світової літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Символічність образів та їхні моральні дилеми розкривають основні теми роману – боротьбу за виживання, компроміс між принципами та необхідністю, а також важливість збереження людяності.

Ключові слова: історичний контекст, війна, кохання, боротьба

Роман Маргарет Мітчелл «Звіяні вітром» (1936) є визначним твором американської літератури, що відображає складний період історії США – Громадянську війну та Реконструкцію. Через історію життя сильної й неоднозначної героїні Скарлетт О'Хара, авторка досліджує теми боротьби за виживання, адаптації та втрати традиційного світу [1].

Роман поєднує риси історичної прози та любовної драми, що дозволяє розкрити ідеї класового протистояння, свободи вибору та особистої відповідальності. «Звіяні вітром» зайняв вагоме місце в літературному процесі ХХ століття завдяки глибині психологічного аналізу та образності, ставши культурним феноменом і символом епохи.

Соціально-історичний контекст роману «Звіяні вітром» охоплює період Громадянської війни в США (1861–1865) та подальшу Реконструкцію (1865–1877), які призвели до значних соціальних і економічних змін. У романі відображено конфлікт між Північчю та Півднем, що мав своїм корінням розбіжності в економічних моделях, поглядах на рабство та соціальні структури. Південні штати, економіка яких залежала від рабовласницької системи, відстоювали свою ідентичність і спосіб життя, тоді як Північ орієнтувалася на розвиток індустріальної економіки й демократичні принципи.

Соціальні зміни, викликані війною, включали руйнування традиційних патріархальних сімейних цінностей Півдня, занепад аристократії та нові випробування для колишніх рабів, які отримали свободу, але зіткнулися з дискримінацією. Історичний контекст вплинув на формування образів героїв, зокрема Скарлетт О'Хара, яка змушена адаптуватися до нових умов, проявляючи силу та цинізм, що раніше їй були не властиві. Герої роману уособлюють зміни, яких зазнало південне суспільство: Руїна колишнього багатства, становлення нової еліти та боротьба за виживання стають частиною їхніх життєвих історій, що робить їх складними й неоднозначними.

Образ Скарлетт О'Хара є ключовим у романі, і її характер постає багатограним і динамічним. Скарлетт – сильна, амбітна, хитра і цілеспрямована жінка, яка змінюється під впливом обставин, від дівчини, що прагне уваги і любові, до жінки, яка бореться за виживання родини та власне благополуччя. Вона проходить через злидні, втрати та розчарування, стаючи емоційно загартованою, іноді жорстокою, але непохитною в досягненні своїх цілей. Її еволюція розкриває суперечливу психологію – поєднання самозакоханості, прагматизму і невгамовної жаги до життя, які роблять її яскравим уособленням духу Півдня.

Образ Ретта Батлера є інтригуючим і складним. Це цинічний, іронічний, але глибокий і проникливий чоловік, який бачить справжню природу Скарлетт та захоплюється її внутрішньою силою і життєстійкістю. Ретт підтримує Скарлетт у скрутні моменти, часто підштовхуючи її до прийняття незручної правди про себе та світ навколо. Він грає значну роль у її житті, стаючи важливим емоційним партнером і водночас кидком виклику її егоїзму та незрілості. Ретт уособлює протест проти суспільних умовностей і намагається побудувати стосунки з Скарлетт на взаємній повазі, поки не стикається з її нездатністю подолати минуле.

Ешли Вілкс символізує ідеалістичний, але вразливий образ старого Півдня. Він благородний і вихований, але не здатний адаптуватися до

змін, що принесли війна і Реконструкція. Ешлі є об'єктом романтичних ілюзій Скарлетт, але їхні ідеали і прагнення не збігаються, і він залишається скоріше її недосяжною мрією, яка зникає в новій реальності. Ешлі виконує роль нагадування про втрачене минуле, романтику і цінності, які більше не існують.

Мелані Гамільтон втілює щирість, доброту і силу в умовах труднощів. Вона є моральним центром роману, контрастуючи з Скарлетт своєю лагідністю і самопожертвою. Мелані вірна і безкорислива, завдяки чому стає для інших героїв символом справжньої дружби, підтримки і сімейної єдності. Її присутність і вплив на Скарлетт поступово змінюють головну героїню, вчать її важливості чесності і взаємної підтримки, хоча Скарлетт не одразу це усвідомлює.

Другорядні персонажі роману «Звіяні вітром» відіграють значну роль у поглибленні ідей роману та формуванні багатогранності його головних образів. Вони уособлюють різні соціальні, культурні та моральні типи, розкриваючи контраст між старими цінностями Півдня і новими реаліями.

Геральд та Еллен О'Хара, батьки Скарлетт, уособлюють різні сторони спадщини Півдня. Геральд, ірландський іммігрант, є символом упертості та пристрасті, що передалися Скарлетт і стали її основою для боротьби за виживання. Еллен, шляхетна і стримана, втілює аристократичні ідеали, які Скарлетт прагне наслідувати, але згодом обирає інший шлях, здатний забезпечити їй виживання.

Меммі, стара служниця О'Хара, є моральним маяком і водночас традиційною представницею старого порядку. Вона глибоко прив'язана до сім'ї, віддана і морально чесна, що робить її своєрідним наставником для Скарлетт. Меммі впливає на головну героїню, стримуючи її егоїзм і нагадуючи їй про важливість людських стосунків.

Сьюзен Елсін, «Сьюелл», і Карін, сестри Скарлетт, виступають у ролі персонажів, які, на відміну від головної героїні, не можуть адаптуватися до нових умов після війни, втілюючи консервативні ідеали, приречені на занепад. Їхня залежність від традиційних цінностей показує, як складно було багатьом людям пристосуватися до змін і прийняти нові реалії.

Френк Кеннеді, перший чоловік Скарлетт, представляє образ слабкої, але доброзичливої людини, яка хоче допомогти, але не в змозі контролювати амбіції дружини. Його роль у житті Скарлетт – це нагадування про те, як суспільні обставини змінюють людей і як прагнення до збереження честі й доброти можуть зробити людину вразливою в нових умовах.

Так, другорядні персонажі відіграють важливу роль у розкритті характерів головних героїв, зокрема Скарлетт, і підкреслюють драматичні зрушення в соціальних цінностях, створюючи контраст між старим світом і новими реаліями. Вони збагачують динаміку сюжету,

акцентуючи увагу на загальних ідеях роману про боротьбу за виживання, втрату та необхідність змін у період історичних катастроф.

У романі «Звіяні вітром» морально-етичні та символічні аспекти образів героїв відображають конфлікт між традиційними цінностями та вимушеним пристосуванням до нових умов. Кожен персонаж символізує певні риси, які віддзеркалюють соціальні й моральні ідеали або проблеми часу, коли відбуваються події роману. Символічність образів та їхні моральні дилеми розкривають основні теми роману — боротьбу за виживання, компроміс між принципами та необхідністю, а також важливість збереження людяності. Кожен із героїв втілює різні підходи до подолання викликів, показуючи, що іноді сила волі та внутрішня етика значно важливіші за дотримання соціальних стандартів.

Висновок проаналізованої системи образів у романі «Звіяні вітром» демонструє багатогранність людських характерів і складність морально-етичних виборів в умовах радикальних історичних змін. Центральні персонажі, такі як Скарлетт О'Хара та Ретт Батлер, втілюють силу та прагматизм, необхідні для виживання, але водночас стикаються з внутрішніми суперечностями та духовними втратами. Другорядні персонажі доповнюють цей світ, уособлюючи старі цінності Півдня, такі як честь, відданість та моральна чистота, та показуючи їхню крихкість у зіткненні з новими реаліями. Через символічність та психологічну глибину персонажів авторка розкриває головну тему роману — вибір між збереженням себе та моральними принципами. Отже, система образів роману не лише відображає історичний контекст, а й загальнолюдські проблеми, актуальні в усі часи.

Література:

1. Мітчелл М. «Звіяні вітром». URL: <http://wikifr.xyz/mistectvo-ta-rozvagi/literatura/127680-kniga-vidneseni-vitromvidguki-chitachiv.html>
2. Висоцька Н. О. Єдність множинного. Американська література кінця ХХ – початку ХХІ століть у контексті культурного плюралізму : монографія. К. : ВЦ КНЛУ, 2010. 456 с.

Kharchenko Marharyta. The system of images of the novel "Gone with the wind" by Margaret Mitchell

The symbolism of the images and their moral dilemmas reveal the main themes of the novel – the struggle for survival, the compromise between principles and necessity, and the importance of preserving humanity.

Key words: *historical context, war, love, struggle.*

Academic supervisor – **Olha Nikolenko**, DSc (Literature), Full Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of World Literature

УДК 373.5.016:811.111'342.6

**НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ФОНЕТИЧНИХ
ВІДМІННОСТЕЙ МІЖ АМЕРИКАНСЬКИМ ТА БРИТАНСЬКИМ
РІЗНОВИДАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА МАТЕРІАЛІ
АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ПОДКАСТІВ**

Єлизавета Олександрівна Холод

Науковий керівник – Євгенія Володимирівна Венєвцева,
к. філол. н., доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Стаття розкриває дидактичні особливості використання англійськомовних подкастів для вивчення школярами старших класів фонетичних відмінностей між американським та британським різновидами англійської мови. Автором описано практичні стратегії, які допоможуть учителям ефективно впроваджувати англійськомовні подкасти в навчальну діяльність. Висвітлюють потенціал англійськомовних подкастів для подолання розриву між навчанням у класі та реальним використанням мови, а також інноваційні підходи до вивчення старшокласниками фонетичних відмінностей в англійській мові.

Ключові слова: англійськомовний подкастинг, американський та британський варіанти англійської мови, фонетичні особливості американського та британського варіантів англійської мови.

В умовах глобалізації та розвитку інформаційних технологій, подкастинг є цінним дидактичним матеріалом для розвитку мовленнєвих компетентностей в англійській мові. Варто зазначити, що до переваг використання подкастингу у вивченні фонетики належить можливість прослуховування різноманітних мовних варіацій та акцентів, що сприяє удосконаленню вимови та адаптації до різних мовних середовищ. Також подкасти надають можливість вивчати фонетичні особливості носіїв мови в реальних комунікативних ситуаціях, що сприяє кращому засвоєнню та запам'ятовуванню звукових структур.

Дослідження фонетичних відмінностей між американським та британським різновидами англійської мови проводили видатні лінгвісти, серед яких Д. Крісталл, Дж. Уеллс, а також наукові установи, такі як Лабораторія фонетики Оксфордського університету та Університет Кембриджу.

Актуальні питання використання англійськомовних подкастів вивчали Н. Ньюеллс, Л. Коллінз, І. Шепілов, Е. Джонс, чия діяльність спрямована на аналіз впливу подкастів на аудиторію та їхню роль у сучасному медіа-середовищі.

Застосування англійськомовних подкастів з метою навчання англійської мови розглядали такі науковці: О. Бабенко, О. Уварова, М. Сайко, Н. Кардашова, А. Буранова та інші вчені.

Дослідниці О. Трубіцина та Ю. Майгер пояснюють поняття “подкастинг” як метод розповсюдження аудіо- або відеоінформації в Інтернеті, походження якого пов’язане зі словоскладанням двох термінів: “iPod” – торгова марка серії портативних медіапрогравачів компанії Apple (США), та “broadcasting” – широкоформатне мовлення, і вперше було введено ведучим каналу MTV А. Керрі.

Використання інформаційних джерел, особливо подкастів, під час навчання англійської мови для старшокласників робить процес вивчення мови більш ефективним, легким та цікавим, але потрібно враховувати специфіку матеріалу. Спочатку вчителі вирішують, з якою метою вони будуть використовувати подкаст: повторення матеріалу чи засвоєння нових знань. Подкасти можна використовувати на початку уроку (повторення пройденого матеріалу, створення сприятливого мовного середовища), безпосередньо при викладі нового матеріалу або наприкінці уроку (повторення та підсумок змісту уроку).

Для введення нової додаткової інформації подкасти використовуються в першій частині уроку, безпосередньо перед введенням нової лексики або граматичних явищ. Наприклад, учні вивчають, а потім вперше практикують нові мовні одиниці, слухаючи інтерв’ю, різні додаткові аудіофрагменти на певну тему, радіопередачі, оголошення тощо. Прослуховувати подкаст краще двічі. Чим більше разів учні прослухають подкасти, тим швидше вони звикнуть до вимови та інтонації носія мови та зрозуміють суть. Подкасти також можна використовувати для самостійного тренування швидкості мовлення за допомогою простих вправ. Доцільним вважається наведення прикладу копіювання тембру, інтонації та швидкості мовлення оратора та повторення його мовлення [1].

Серед подкастів, які є цінними для вивчення відмінностей між різновидами британської та американської англійської мови, можна виділити “British and American English” на платформі “The English We Speak” (тривалість 06:07), де розглядаються різниці в написанні та вимові слів британської та американської англійської мови. Тут наводяться приклади слів, які відрізняються фонетично: autumn / fall, bill / check, post / mail, sweets / candy, biscuits / cookies, store / shop. Цей матеріал можна ефективно використовувати під час вивчення теми про американську та британську культури. Пропонований аудіоматеріал може використовуватися на початку уроку для зацікавлення класу та стимулювання навчальної активності учнів [2].

Вдалим вибором також буде “Do you speak British English or American English?” на платформі “Learn English with Ty” (YouTube). Подкаст містить ґрунтовне пояснення слів британською та американською англійською, які містять фонетичні відмінності. Вочевидь, даний відеоматеріал буде корисним для учнів різного рівня володіння англійською мовою, особливо для старших класів. Матеріал подається доступно та цікаво, слова ведучого підкріплюються

прикладми із кінофільмів, тобто ми можемо почути вимову щонайменше двох різних носіїв мови. У подкасті можна почути різницю у вимові таких слів: adult, bath, path, advertisement, banana, example, khaki, comrade, data та інші. Спираючись на довжину та наповнення відеоматеріалу, його краще використовувати в основній частині уроку для засвоєння нових знань або залишати на самостійне опрацювання для закріплення матеріалу, якщо така тема була пройдена на уроці [3].

Так, сучасний рівень розвитку Інтернет-технологій надає ширші можливості для використання вчителями таких інструментів, як подкастинг в класі та при самостійному вивченні учнів вдома. Серед особливостей подкасту виділяється розповідь учасників про їхнє професійне та особисте життя, включаючи словниковий запас і граматичні особливості рідної мови. Обговорені теми відображають сучасні реалії. Більшість подкастів надаються безкоштовно, що дозволяє користувачам знайти сайти з аудіофайлами та транскриптами для перегляду або завантаження. До переваг використання подкастів для вивчення фонетичних відмінностей між американським та британським різновидами англійської мови належать: розвиток фонематичного слуху, що допомагає усвідомити та розрізнити звукові відмінності; оволодіння розмовною лексикою та відпрацювання розмовних кліше на рівні їх відтворення в британському та американському варіантах, що сприяє поліпшенню навичок мовлення; вивчення культури та реальних подій країни, мову якої вивчають; можливість самостійного опрацювання фонетичного матеріалу; автентичність та адаптованість до різного рівня володіння цими варіантами мови, що дозволяє учням здобувати знання відповідно до їх потреб.

Англійськомовні подкасти доцільно вважати ефективним дидактичним інструментом, використання якого дозволяє: 1) впроваджувати інноваційні стратегії навчання старшокласників фонетичним відмінностям між американським та британським варіантами англійської мови; 2) подолати розрив між навчанням у класі та реальним використанням англійської мови відповідно до комунікативної мети та стилю мовлення.

Література:

1. Бандура А. Формування компетентності в англійськомовному аудіюванні учнів старшої школи засобами інтернет подкастів. *International Electronic Scientific Journal "Science Online"*. 2018. № 12. URL : <http://surl.li/npfuh> (дата звернення 27.11.2023).
2. British and American English. The English We Speak. 2023. URL: <http://surl.li/nuhcx> (дата звернення: 30.11. 2023).
3. Do you speak British English or American English? Learn English with Ty: YouTube. 2022. URL: <http://surl.li/nuhcn> (дата звернення: 30.11. 2023).

Kholod Yelyzaveta. Teaching Phonetic Differences Between American and British Varieties of English to High School Students by Using English-Language Podcasts

The paper explores the didactic peculiarities of using English-language podcasts to teach high school students the phonetic differences between American and British varieties of English, delving into the pedagogical methods employed to facilitate effective learning experiences for high school students. The focus is on leveraging English podcasts as educational tools to enhance students' understanding of phonetic distinctions between American and British English. Special attention is given to tailoring instructional approaches to teaching Phonetics to high school students.

The article emphasizes the role of podcasts in offering authentic language input and exposure to diverse accents and speech patterns alongside the benefits of incorporating real-life cultural contexts into language learning through podcasts. Practical strategies are proposed for educators to effectively implement podcast-based learning activities in the classroom, advocating for the continued exploration and utilization of English podcasts as valuable resources in language education for high school students. As a result, the author points out the importance of providing engaging and interactive learning materials for high schoolers to grasp phonetic distinctions effectively.

The present article highlights the potential of podcasts to bridge the gap between classroom learning and real-world language use, providing insights into innovative approaches to teaching phonetic differences in English. Thus, it is crucial to elucidate the way English podcasts can be integrated into the curriculum to foster a deeper comprehension of linguistic nuances.

Key words: *English-language podcasting, American and British variants of English, phonetic peculiarities of American and British variants of English*

Academic supervisor – Yevheniia Vienievtseva, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 373.3.016:811.111]:159.943.7

ОРГАНІЗАЦІЯ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В АСПЕКТІ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS

Тетяна Миколаївна Черненко

Науковий керівник – Вікторія Леонідівна Кравченко,

к. філол. н., доцент, доцент завідувач

кафедри англійської та німецької філології,

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

Статтю присвячено дослідженню актуальної проблеми впровадження й реалізації технології кооперативного навчання молодших школярів в аспекті розвитку soft skills. Визначено провідні переваги й недоліки використання технології кооперативного навчання на уроках з іноземної мови. Розроблено рекомендації щодо покращення ефективності застосування цієї технології в навчальному процесі початкової школи.

Ключові слова: кооперативне навчання, *soft skills*, початкова школа, іноземна мова, інновація

Актуальність дослідження. Сучасні методи навчання іноземної мови спрямовані на пріоритет людської особистості, розвиток якої має стати головною цінністю та найважливішим результатом освіти. Ці нові системи освіти проявляються у різних напрямках її розвитку: у побудові системи безперервної освіти, особистісно орієнтованому навчанні, появі нових форм альтернативного навчання, розробці інноваційних підходів до формування змісту освіти, створення нового інформаційно-освітнього середовища.

На думку дослідників, у структурі сучасного навчального процесу з іноземної мови в початкових класах одним із провідних компонентів стають методи навчання, орієнтовані на підвищення його ефективності та якості, підготовку учнів до роботи та життя в умовах інформаційного суспільства, здатні значною мірою скорочувати терміни навчання та підвищувати його якість. До числа таких методів навчання належать і кооперативні форми роботи.

Огляд літератури. Проблемі впровадження освітніх інновацій у навчальний процес початкової школи присвячені численні дослідження українських науковців, серед яких можна назвати роботи Н. Бібик [1], К. Бугайчук [2], О. Буйницької [3], А. Ворожбит [4], І. Дичківської [5], О. Дубасенюк [6], О. Жорник [7], Ю. Жук [8] та ін.

Мета дослідження: визначення закономірностей організації кооперативного навчання молодших школярів в аспекті розвитку *soft skills*.

Виклад основного матеріалу. Технології кооперативного навчання – це модель організації навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою.

За умов кооперативної роботи всі учні отримують можливість висловлювати свою думку, говорити. Робота в навчальній кооперації дає можливість учням подумати, обмінятися ідеями спочатку з партнером і лише потім озвучити їх перед класом. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критичного мислення, вміння переконувати й вести дискусію. Використання такого виду співпраці сприяє тому, що учні не можуть ухилитись від виконання завдання. Під час кооперативної роботи можна швидко виконати завдання, які за інших умов потребують великої витрати часу [6].

Ефективність застосування кооперативних технологій навчання на уроці англійської мови залежить від низки чинників, ключовим з-поміж яких є відповідність запропонованих матеріалів віковим та психологічним особливостям учнів.

Перша умова успішного застосування кооперативних технологій навчання на уроці англійської мови – це органічне включення до цілісного процесу навчання. У цьому випадку дидактичні та методичні

матеріали можуть стати досить потужним засобом для підвищення ефективності навчання.

Другою умовою ефективного застосування кооперативних технологій навчання на уроках англійської мови є необхідність їх відповідності змісту та логіці вивчення навчального предмета. Завдяки цьому буде реалізовано дидактичну роль дидактичних та методичних матеріалів на уроках англійської мови як інструменту пізнання [7].

Третя умова ефективного послугування кооперативними технологіями навчання на уроках англійської мови полягає у тому, що використання дидактичних і методичних матеріалів під час уроків англійської мови має бути співвідносним із дидактичною метою уроку, входити у його структуру і приводити до розв'язання поставлених завдань. За результатами педагогічних досліджень з'являється можливість стверджувати про ефективність використання дидактичних та методичних матеріалів на уроках англійської мови при знайомстві учнів з новим навчальним матеріалом, у процесі закріплення вивченого матеріалу, на етапі формування умінь з навичками та при застосуванні їх на практиці, а також при контролі за результатами навчання.

Робота з використанням кооперативних технологій на уроках англійської мови в молодшій школі спрямована на розв'язок певної проблеми із застосуванням різних методів навчання й способів навчання та знань із різноманітних сфер науки. Застосування кооперативних технологій формує так званий «місток» між практикою та теорією під час навчання, виховання та розвитку індивідуальності дитини.

Наведена педагогічна технологія має напрямок на використання фактичних знань і набуття нових (часто методом самоосвіти) й є прикладом удалого поєднання позаурочної й урочної діяльності.

Зазначена освітньо-виховна технологія принципово реалізується у органічному взаємозв'язку із урочним процесом, це, із однієї сторони, забезпечує її системний ступінь, а із іншої-мотивується і оптимізується нею[10].

Так, використання кооперативних технологій на уроках англійської мови – це

1. Засіб збільшення продуктивності навчальної праці і актуалізація даної навчальної праці;

2. Розвивальне середовище, яке утворює соціальні уміння, навички і сприяє набуттю навчального й життєвого досвіду;

3.Перевіркою відповідності індивідуального досвіду потребам своєї активної трансформаційної ролі у суспільстві;

4.Розвитком творчих навичок індивідуальності і її самореалізації [1].

Оскільки говоримо про використання методу кооперативного навчання як контролю інформаційної діяльності, то маємо на увазі саме спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми,

яка має завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим тим чи іншим чином. Метод проектів – це сукупність навчально-пізнавальних прийомів, які дозволяють вирішувати ту чи іншу проблему внаслідок самостійних дій учнів із обов'язковою презентацією цих результатів.

Метод кооперативного навчання цікавий також тим, що у тісній взаємодії з інформаційними технологіями він забезпечує засоби для реалізації поставлених цілей. Інформаційні технології розкривають перед учнями широкі можливості: відкритий доступ до інформації, її аналіз та структурування, моделювання різних процесів, проведення досліджень та експериментів, перегляд кінцевого результату. Такий спектр можливостей не обмежує викладача у виборі тем для кооперативного навчання.

При цьому здійснюється міжпредметна інтеграція, оскільки потрібні знання з різних предметних областей, що забезпечує міцне та свідоме використання учнями програмних та апаратних засобів сучасних інформаційних технологій у навчальній, а пізніше і в професійній діяльності [6].

Під час підготовки навчального проекту учень здійснює самоконтроль інформаційної діяльності, у якій відбувається самостійна інформаційна діяльність учнів: індивідуальна, парна, групова, яку учні виконують протягом певного відрізка часу (пошук, отримання, перетворення, обробка інформації). Планомірне здійснення контролю дозволяє викладачеві привести в систему засвоєний учнями матеріал, виявити успіхи в навчанні, прогалини та недоліки у знаннях та вміннях, визначити якість засвоєння вивченого матеріалу [5].

Аналізуючи наукову та методичну літературу з кооперативних технологій навчання й керуючись своїми знаннями, ми можемо зробити висновок, що учитель завжди має бути готовим до розв'язання різних педагогічних проблем, насамперед:

1. До переосмислення і змін традиційної основи навчальних тем, до їхнього можливого синтезу із ін. шкільними предметами, оскільки ефективність кооперативних технологій навчання дуже часто знаходиться в залежності від їхнього входження до загального контексту навчального процесу;

2. До розробки шляхів самостійної пошукової роботи і дослідної роботи школярів під час кооперативного виконання навчальних проектів, а також методів колективного розв'язання проблем, що означає, що учитель має вміти встановлювати проблематику навчальної теми, визначати ціль, надавати гіпотези, дискутувати щодо методів дослідження, продумувати та пропонувати варіанти оформлення кінцевих результатів, аналізувати отриману інформацію, створювати висновки, коректно оцінювати школярів в процесі підбиття підсумків;

3. До застосування під час спільного дослідження нетрадиційних видів діяльності.

Через те, що кооперативні форми роботи з виконання проектної діяльності можуть застосовувати з метою дослідження певної теми, кількох пов'язаних тем чи цілого тематичного блоку, замисел проекту формується із деякої цілісної проблеми, яка потребує розв'язку й створюється в виді кількох чи однієї навчальної мети [3]. Формуючи замисел щодо проекту, вчитель перш за все, має зробити такі дії:

1. подумки уявити собі дану проблему;
2. сформувати завдання пов'язані з проблемою;
3. сформувати існуючі методи їхнього розв'язку;
4. сформувати конкретні результати.

Головними вимогами до використання кооперативних технологій навчання з англійської мови є:

1. Існування освітньої проблеми, складність й актуальність якої відповідає навчальним запитам й життєвим потребам дітей;

2. Необхідність формування в дітей дослідницьких умінь пошуку методів розв'язання проблеми;

3. Структурування діяльності згідно з класичними етапами проектування;

4. Проектування умов для виявлення школярами навчальної проблеми;

5. Постановка проблеми;

6. Виконання дослідження;

7. Пошук методів розв'язання;

8. Експертиза версій та апробація версій;

9. Конструювання підсумкового проекту;

10. Захист підсумкового проекту;

11. Коригування та упровадження;

12. Самодіяльний характер творчої активності школярів;

13. Практичне й теоретичне значення результату діяльності і готовності до використання чи упровадження;

14. Педагогічна цінність діяльності;

Навчальними завданнями і очікуваними результатами при роботі на уроках англійської мови з використання кооперативних технологій можна визначити такі:

1. Виконувати цільовий пошук матеріалів, інформації у бібліотеках і інтернеті;

2. Обирати потрібну інформацію, аналізувати інформацію, а також оцінювати її;

3. Планувати діяльність, а також ділити її на стадії;

4. Ефективно застосовувати комп'ютерну техніку з метою реалізації визначених цілей;

5. Використовувати наукові методи пізнання;

6. Отримані знання застосовувати у повсякденному житті.

Ефективною формою кооперативної роботи з учнями на уроках англійської мови можуть бути названі колективні та міжпредметні

проекти. Ці проекти надають можливість систематизувати знання дітей й забезпечують максимальне наближення проекту до реальних потреб життя дитини, а також її творчої самореалізації [3]. В залежності від безлічі параметрів виділяють декілька типів проектів, які застосовуються у шкільному навчанні.

Школярів слід зацікавити кооперативною діяльністю, проте потрібно це робити поступово. Якщо об'єднати дітей в малі за кількістю учасників групи, а саме від трьох до п'яти осіб й надати їм один спільний проект, обумовивши роль кожної дитини у його виконанні, формується ситуація, у якій будь-який учасник відповідає не тільки за результати своєї роботи, а і, що особливо важливо, за результати усієї групи [2].

Роботу з використанням кооперативних технологій на уроках англійської мови слід починати із урахуванням вікових та розумових можливостей учнів. Для цього слід надавати таке завдання, при виконанні якого слабкі школярі з'ясовуватимуть в більш сильних незрозумілі запитання, а сильні діти зацікавлені у тому, щоб слабкі краще орієнтувалися в матеріалі.

Зазвичай кооперативну дослідницьку роботу варто починати із відносно легких міні-проектів. Для дітей робота над міні-проектом з англійської мови має стати стимулом для глибшого дослідження тематичного матеріалу, який вивчається ними на поточних уроках англійської мови, пошуку джерел інформації із певних тем. Проте найголовнішим є те, що учні, послуговуючись кооперативними технологіями навчання, здійснюють перші кроки в напрямку спільної й разом із цим самостійної роботи [4].

Висновки. Отже, використання методів кооперативного навчання при вивченні іноземної мови у шкільництві, зокрема, у початкових класах, має суттєве значення для підвищення soft skills та інтересу до предметів мовного циклу, сприяючи формуванню навичок наукового пізнання навколишнього світу. Це переконує в пізнаваності багатьох мовних процесів і явищ і мотивує учнів до опанування програмним змістом курсу іноземної мови та розвитку інтересу, а часом і творчого підходу в ході дослідження. Завдяки цьому виникають нові ідеї, що мають у майбутньому практичне значення.

Література:

1. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів школярів. Київ : Віпол, 2007. 96 с.
2. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. №4(54). С. 1-18.
3. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. К. : Центр навч. літератури, 2012. 239 с.
4. Ворожбит А. В. Веб-орієнтоване інформаційно-освітнє середовище закладу освіти. *Інформаційні технології в освіті*. 2018. №3(36). С. 20-29.

5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К. : Освіта, 2004. 128 с.
6. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. Інновації в освіті: інтеграція науки і практики : збірник науково-методичних праць. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12-28.
7. Жорник О. Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності. *Рідна школа*. 2000. № 2. С. 26-28.
8. Жук Ю. О. Проблеми формування навчального середовища сучасної школи. *Моделі розвитку сучасної української школи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Черкаси, 11-13 жовт. 2006 р.)*. Черкаси – Сахнівка – Київ, 2006. С. 71-77.

Chernenko Tetiana. Organization of cooperative education of younger school students in the aspect of soft skills development

The article is devoted to the study of the actual problem of the introduction and implementation of the technology of cooperative learning of younger schoolchildren in the aspect of soft skills development. The main advantages and disadvantages of using the technology of cooperative learning in foreign language lessons are determined. Recommendations have been developed to improve the effectiveness of the use of this technology in the educational process of primary school.

Key words: cooperative learning, soft skills, primary school, foreign language, innovation

*Academic supervisor – **Viktoriiia Kravchenko**, Candidate of Philological Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of English and German Philology*

НАШИ АВТОРИ

ДЛЯ НОТАТОК

